

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**ORTAÖĞRETİM ÖĞRETMENLERİNİN SINIF YÖNETİMİNDE
KARŞILAŞTIKLARI İSTENMEYEN ÖĞRENCİ
DAVRANIŞLARINI ÖNLEYEBİLME YETERLİKLERİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ
(KAYSERİ İLİ ÖRNEĞİ)**

**Tezi Hazırlayan
Dilek BEŞDOK**

**Tezi Yöneten
Doç. Dr. Niyazi CAN**

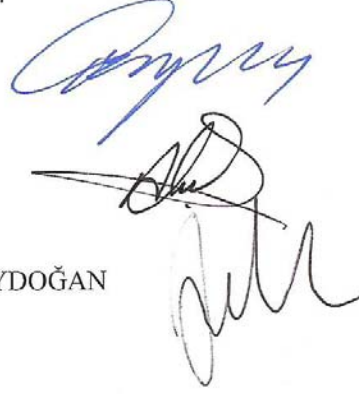
**Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi**

KAYSERİ-2007

Doç. Dr. Niyazi CAN danışmanlığında Dilek BEŞDOK tarafından hazırlanan “Ortaöğretim Öğretmenlerinin Sınıf Yönetiminde Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeterliklerinin Değerlendirilmesi” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ:

Danışman : Doç. Dr. Niyazi CAN
Üye : Doç. Dr. Ali KUŞAT
Üye : Yrd. Doç. Dr. İsmail AYDOĞAN

ONAY :

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun 16.02.2007 tarih ve 26..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

16.02/2007

Prof. Dr. Kerim TÜRKMEN

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Eğitim, anne karnında başlayıp, ölüme kadar devam eden bir süreçtir. Günümüz insanı hızla değişen dünyaya ayak uydurabilmek için gerekli bilgi ve becerileri ancak kapsamlı ve nitelikli bir eğitimle edinebilir. Eğitimin amacı olan öğrenci davranışlarının oluşması öncelikle sınıf içinde gerçekleşir.

Sınıf, ortak özelliklerinden dolayı bir araya getirilen öğrenci gruplarına ortak davranışların kazandırılması için öğretimin yapıldığı, okulun en küçük ancak en temel bölümüdür. Sınıfın iyi yönetilmesi, eğitimde başarılı olmak için ilk adım olarak kabul edilir. Bazı durumlarda sınıfta eğitim- öğretimi engelleyici, diğer öğrencileri rahatsız edici, istenmeyen öğrenci davranışları ortaya çıkabilmektedir. Öğretmenin önemli görevlerinden biride, istenmeyen davranışların oluşmasını engelleyerek sınıfta eğitim- öğretim için uygun ortamı hazırlamaktır.

Eğitim en genel anlamda " bireyde kendi yaşantıları yoluyla davranış değişikliği meydana getirme süreci" (Erden 1998,14) olarak tanımlanmaktadır. Okullarda istendik davranış değişikliklerinin ve öğrenmelerin gerçekleşmesine rehberlik edecek kimseler öğretmenlerdir. Öğretmenin, öğrencilerde istendik davranış geliştirebilmesi, onun bu davranışları kazandıracak yeterliğe sahip olmasını gerekli kılmaktadır. Bu nedenle her öğretmenin öğrencilerin gelişim ve öğrenme özelliklerini, bunları etkileyen faktörleri tanıması konularında gereken yeterliklere sahip olması ve uygulamada bunları göstermesi gerekir. Bu araştırma ile öğretmenlerin kendi görüşlerine göre istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilmede yeterlik düzeyleri tespit edilerek, bu konuda öğretmen yetiştiren kurumlara ve öğretmenlere kendilerini yenilemede gelişmelerinin sağlanmasında yardımcı olunacağı düşünülmüştür.

Bu çalışmada araştırmanın planlanmasında ve yürütülmesinde bana yol gösteren danışman hocam Doç. Dr. Niyazi CAN'a teşekkür ederim. Ayrıca tez çalışmamda bana gösterdiği destek için anneme de teşekkür borçluyum.

**ORTAÖĞRETİM ÖĞRETMENLERİNİN SINIF YÖNETİMİNDE
KARŞILAŞTIKLARI İSTENMEYEN ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARINI
ÖNLEYEBİLME YETERLİKLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ
(KAYSERİ İLİ ÖRNEĞİ)**

Dilek BEŞDOK

ÖZET

Bu araştırma ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin sınıf yönetiminde karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilme yeterliklerinin değerlendirilmesini amaçlamıştır.

Araştırma tarama modelinde betimsel bir çalışma olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmada; ortaöğretim öğretmenlerinin sınıflarında karşılaşmış oldukları istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilme düzeylerine ve kullandıkları yöntemlere ilişkin öğretmenlerin görüşleri alınmış ve öğretmenlerin kendi yeterlik düzeylerine ilişkin görüşlerinin değişkenlere göre farklılığı saptanmaya çalışılmıştır. Ayrıca öğretmenlerin yeterlik düzeyine ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri alınarak, öğretmenlerin görüşleriyle karşılaştırma yapılmıştır.

Araştırmanın çalışma evrenini 2005-2006 öğretim yılında Kayseri ili merkezinde farklı okul türlerinde görev yapan ortaöğretim öğretmenleri oluşturmaktadır.

Bu araştırmanın verileri araştırmacı tarafından geliştirilen anketin uygulaması ile elde edilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde frekans, aritmetik ortalama, yüzde Ki-kare testi kullanılmıştır.

Araştırma bulgularına göre istenmeyen öğrenci davranışlarının eğitim-öğretim etkinliklerini güçleştirici boyutlara ulaşmadığı, öğretmenlerin sınıf içinde istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede kendilerini yeterli düzeyde gördükleri, öğretmenlerin yeterlik düzeyleri açısından, yönetici ve öğretmen görüşleri arasında ciddi bir fark olmadığı görülmüştür.

Öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı en çok kullandıkları yöntemler, doğru davranışı ve olumlu sonucu belirtme, göz teması ve sözsüz uyarıcılar ile uyarma, sorumluluk verme, öğrenci ile bireysel konuşma, sınıf kurallarını hatırlatma, sözlü uyarıda bulunma, ders konusunda veya yönteminde değişiklik yapmadır. Öğretmenlerin en az kullandıkları yöntem ise, fiziksel ceza verme, dokunarak veya fiziksel temasla uyarmadır.

Anahtar Sözcükler: İstenmeyen Öğrenci Davranışı, Ortaöğretim Öğretmeni, Sınıf Yönetimi, Öğretmenin Yeterliği.

**THE EVOLUTION OF THE SECONDARY SCHOOL TEACHERS
PREVENTING ABILITY OF UNEXPECTED STUDENT BEHAVIOURS
(A CASE STUDY IN KAYSERI)**

Dilek BEŞDOK

ABSTRACT

The aim of the research is to evaluate the secondary school teachers ability of preventing unexpected student behaviours.

Research was done as an example of scientific radar model. Ideas of the teachers about unexpected behaviours of students and the ways of preventing these problems had been taken during the research. At the same time ideas of the school managers had been taken and crosschecked with the teachers' ideas.

Research was applied to the teachers who work in Kayseri at the secondary schools during 2005-2006 education year. Data of the research was taken by means of a questionnaire which is improved by the researcher. The analysis of the statistical data was made by means of chi-square, mean, percentage and frequency techniques.

It is found that the student behaviours don't effect the education facilities in a negative way, the teachers think that they have the ability to prevent unexpected student behaviours, and there is not a difference between the teachers and managers about this subject.

Some of the techniques that the teachers use to prevent unexpected behaviours are; to mention the right behaviour and the positive result, eye contact, to warn without talking, to give responsibilities, to talk with a student individually, to warn by means of talking, to tell the classroom's rules, to change the subject of lesson or the method etc. Some of the techniques that the teachers use rarely are these; corporal punishment and warning by physical touching.

Key Words: Classroom Management, Teacher Ability, Secondary Teacher, Unexpected Student Behaviours

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	III
ÖZET	IV
ABSTRACT.....	V
İÇİNDEKİLER	VI
KISALTMALAR VE SİMGELER	XI
TABLolar LİSTESİ.....	XII

BÖLÜM I

1. GİRİŞ	1
1.1.Problem	1
1.2.Tezin Amacı.....	4
1.3.Tezin Önemi	4
1.4. Sayıtlılar.....	6
1.5. Sınırlılıklar	6
1.6. Konu ile İlgili Araştırmalar.....	6
1.7. Tanımlar.....	12

BÖLÜM II

2. GENEL BİLGİLER	14
2.1.Sınıf Yönetimi	14
2.2. Sınıf Yönetiminin Boyutları	16
2.3. Sınıf Yönetim Modelleri.....	18
2.3.1.Tepkisel Model	18
2.3.2.Önlemsel Model	18

VII

2.3.3. Gelişimsel Model	19
2.3.4. Bütünsel Model.....	19
2.4. Sınıf Yönetimine Etki Eden Değişkenler.....	20
2.4.1. Çevre	20
2.4.2. Aile.....	23
2.4.3. Okul	26
2.5. İstenmeyen Öğrenci Davranışları	28
2.6. İstenmeyen Davranışlara İlişkin Ölçütler	31
2.7. Sınıf Ortamında İstenmeyen Öğrenci Davranışları	32
2.8. İstenmeyen Davranış Nedenleri.....	34
2.8.1. Sınıf Fiziksel Yapısı ve Donanımından Kaynaklanan Nedenler	34
2.8.1.1.Fiziksel Ortamın Değişkenleri.....	35
2.8.1.1.1. Sınıfın Büyüklüğü Ve Öğrenci Sayısı	35
2.8.1.1.2. Isı	36
2.8.1.1.3. Işık	37
2.8.1.1.4 Renk.....	37
2.8.1.1.5. Gürültü.....	38
2.8.1.1.6.Temizlik.....	39
2.8.1.1.7. Sınıfın Yerleşim Düzeni	39
2.8.2. Öğretmenden Kaynaklanan Nedenler.....	40
2.8.3.Öğrenciden Kaynaklanan Nedenler	45
2.8.4. Eğitim Programından Kaynaklanan Nedenler	51
2.9. İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Karşı Kullanılan Yöntemler.....	52
2.9.1. Önleyici disiplin yöntemi.....	53
2.9.2. İyileştirici Disiplin Yöntemi.....	54

VIII

2.9.3.Cezalandırıcı disiplin yöntemi	54
2.10. İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Karşı Öğretmen Tepkileri	55
2.10.1.İstenmeyen Davranışlar Ortaya Çıkmadan Önce Alınabilecek Önlemler	56
2.10.1.1. Planlı çalışmak	56
2.10.1.2. Akıcı etkinlik.....	56
2.10.1.3. Tutarlılık	57
2.10.1.4. Öğretmen Kontrolü	57
2.10.1.5. Kural Koymak.....	58
2.10.2. İstenmeyen Davranışlar Karşısında Gösterilmesi Gereken Öğretmen Tepkileri	59
2.10.2.1.Sözel Olmayan Tepkiler	59
2.10.2.1.1. Göz Kontağı Kurma:	59
2.10.2.1.2. Görmezlikten Gelme	60
2.10.2.1.3. Fiziksel Yakınlık.....	61
2.10.2.1.4. Dokunma.....	61
2.10.2.2. Sözel Tepkiler	62
2.10.2.2.1. Yapılacak Görevleri Hatırlatmak ve Göreve Davet Etmek	62
2.10.2.2.2. Soru Sorma	62
2.10.2.2.3. Öğrenci İle Konuşmak	63
2.10.2.3. Durumun Değiştirilmesi	63
2.10.2.3.1. Derste Değişiklik Yapmak.....	63
2.10.2.3.2. Öğrencinin Yerini Değiştirmek	64
2.10.2.3.3. Sorumluluk Vermek	65

IX

2.10.2.3.4. Okul Yönetimi, Rehberlik Servisi ve Aile İle İlişki Kurmak	65
2.10.2.3.5. Ceza	66

BÖLÜM III

3. YÖNTEM	68
3.1. Araştırma Modeli	68
3.2. Evren ve Örneklem	68
3.3. Verilerin Toplanması	69
3.4. Veri Toplama Aracının Uygulanması	70
3.5. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması	71

BÖLÜM IV

4. BULGULAR VE YORUMLAR	72
4.1. Öğretmenlerin Kişisel Bilgilerine İlişkin Bulgular	72
4.1.1. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine İlişkin Bulgular	72
4.1.2. Öğretmenlerin Yaşlarına İlişkin Bulgular	72
4.1.3. Öğretmenlerin Medeni Durumuna İlişkin Bulgular	73
4.1.4. Öğretmenlerin Mesleki Kıdemlerine İlişkin Bulgular	73
4.1.5. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Fakültele İlişkin Bulgular	74
4.1.6. Öğretmenlerin Branşlarına İlişkin Bulgular	74
4.1.7. Öğretmenlerin Okul Türlerine İlişkin Bulgular	75
4.1.8. Öğretmenlerin Okuldaki Konumlarına İlişkin Bulgular	75
4.1.9. Sınıflardaki Öğrenci Sayısına İlişkin Bulgular	76
4.2. Eğitim-Öğretim Ortamı ve Öğretmene Yönelik İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına İlişkin Bulgular	76
4.3. Diğer Öğrencilere Yönelik İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Ait Bulgular	85

4.4. Bireysel İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Ait Bulgular	91
4.5. Araştırma Bulgularının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılığı.....	100
4.6. Araştırma Bulgularının Medeni Durum Değişkenine Göre Farklılığı.....	103
4.7. Araştırma Bulgularının Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Farklılığı.....	107
4.8. Araştırma Bulgularının Mezun Olunan Fakülte Değişkenine Göre Farklılığı.....	113
4.9. Araştırma Bulgularının Brans Değişkenine Göre Farklılığı.....	116
4.10. Araştırma Bulgularının Öğretmenlerin Görev Yaptıkları Okul Türü Değişkenine Göre Farklılığı.....	120
4.11. İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önlemede Öğretmenlerin Kullandıkları Yöntemler	132
4.11.1 Araştırma bulgularının cinsiyet değişkenine göre farklılığı	134
4.11.2. Araştırma Bulgularının Medeni Durum Değişkenine Göre Farklılığı.....	136
4.11.3. Araştırma Bulgularının Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Farklılığı.....	137
4.11.4. Araştırma Bulgularının Mezun Oldukları Fakülte Değişkenine Göre Farklılığı	138
4.11.5. Araştırma Bulgularının Branş Değişkenine Göre Farklılığı.....	141
4.11.6. Araştırma Bulgularının Görev Yapılan Okul Türü Değişkenine Göre Farklılığı.....	142
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	147
5.1. SONUÇ.....	147
5.2. ÖNERİLER.....	151
KAYNAKLAR	153
EKLER.....	160
ÖZGEÇMİŞ	

KISALTMALAR VE SİMGELER

SED	: Sosyo ekonomik düzey
SPSS	: Stastical Packages fort the Social Sciences (Sosyal Bilimler için İstatistik Paketi Yazılımı)
\bar{X}	: Aritmetik Ortalama
N	: Araştırmada kullanılan denek sayısı
s.d.	: Serbestlik derecesi
P	: Önemlilik (ya da anlamlılık düzeyi) değeri (P=0.05)

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1- Öğretmenlerin Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılımı	73
Tablo 2- Öğretmenlerin Yaşlarına Göre Dağılımı	73
Tablo 3- Öğretmenlerin Medeni Durumuna İlişkin Bilgiler.....	74
Tablo 4- Öğretmenlerin Mesleki Kıdemlerine İlişkin Bulgular	74
Tablo 5- Öğretmenlerin Mezun Oldukları Okullara İlişkin Bulgular.....	75
Tablo 6-Öğretmenlerin Branşlarına Göre Dağılımı.....	75
Tablo 7- Öğretmenlerin Çalıştıkları Okul Türüne Göre Dağılımı	76
Tablo 8- Öğretmenlerin Okuldaki Konumlarına Göre Dağılımı	76
Tablo 9- Sınıflardaki Ortalama Öğrenci Sayısının Dağılımı	77
Tablo 10. Öğretmenlerin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeterlikleri (Öğretmen görüşleri)	78
Tablo 11. Öğretmenlerin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeterlikleri (Yönetici görüşleri)	79
Tablo 12. Öğretmenlerin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeterlikleri (Öğretmen görüşleri)	87
Tablo 13. Öğretmenlerin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeterlikleri (Yönetici görüşleri)	88
Tablo 14. Öğretmenlerin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeterlikleri (Öğretmen görüşleri)	94
Tablo 15. Öğretmenlerin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeterlikleri (Yönetici görüşleri)	95
Tablo 16. Öğretmenlerin Eğitim-Öğretim Ortamına Yönelik İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeterliğinin Cinsiyetleri İle Farklılığı.....	102
Tablo 17. Öğretmenlerin Diğer Öğrencilere Yönelik İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeterliliğinin Cinsiyetleri İle Farklılığı.....	103

Tablo 18. Öğretmenlerin Bireysel Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeterliğinin Cinsiyetleri İle Farklılığı	104
Tablo 19. Öğretmenlerin Eğitim-Öğretim Ortamına Yönelik İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeterliğinin Medeni Durumları İle Farklılığı.....	105
Tablo 20. Öğretmenlerin Diğer Öğrencilere Yönelik İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeterliğinin Medeni Durumları İle Farklılığı.....	106
Tablo 21. Öğretmenlerin Bireysel İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeteneğinin Medeni Durumları İle Farklılığı.....	107
Tablo 22. Öğretmenlerin Eğitim-Öğretim Ortamına Yönelik İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeterliliğinin Mesleki Kıdemler İle Farklılığı	108
Tablo 23. Öğretmenlerin Eğitim-Öğretim Ortamına Yönelik İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeterliliğinin Mesleki Kıdemler İle Farklılığı	110
Tablo 24. Öğretmenlerin Bireysel İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeterliğinin Mesleki Kıdem İle Farklılığı	112
Tablo 25. Öğretmenlerin Eğitim-Öğretim Ortamına Yönelik İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeterliğinin Mezun Oldukları Okul İle Farklılığı.....	114
Tablo 26. Öğretmenlerin Diğer Öğrencilere Yönelik İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeterliliğinin Mezun Olunan Okul İle Farklılığı	115
Tablo 27. Öğretmenlerin Bireysel İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeterliğinin Mezun Oldukları Okul İle Farklılığı.....	116
Tablo 28. Öğretmenlerin Eğitim-Öğretim Ortamına Yönelik İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeterliğinin Branşları İle Farklılığı.....	117
Tablo 29. Öğretmenlerin Diğer Öğrencilere Yönelik İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeterliğinin Branşları İle Farklılığı.....	119
Tablo 30. Öğretmenlerin Bireysel İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeterliğinin Branşları İle Farklılığı	120
Tablo 31. Öğretmenlerin Eğitim-Öğretim Ortamına Yönelik İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeterliğinin Görev Yapılan Okul Türü İle Farklılığı ...	121
Tablo 32. Öğretmenlerin Diğer Öğrencilere Yönelik İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeterliğinin Görev Yaptıkları Okul Türü İle Farklılığı.....	124

Tablo 33. Öğretmenlerin Bireysel İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeterliğinin Görev Yaptıkları Okul Türü İle Farklılığı	127
Tablo 34 İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önlemede Öğretmenlerin Kullandıkları Yöntemler	131
Tablo 35. İstenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede öğretmenlerin kullandıkları yöntemlerin cinsiyetleri, ile farklılığı	
Tablo 36. İstenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede öğretmenlerin kullandıkları yöntemlerin medeni durumları ile farklılığı.....	
Tablo 37 istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede öğretmenlerin kullandıkları yöntemlerin mesleki kıdemleri ile farklılığı	
Tablo 38. İstenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede öğretmenlerin kullandıkları yöntemlerin mezun oldukları fakülte ile farklılığı.....	
Tablo 39. İstenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede öğretmenlerin kullandıkları yöntemlerin branşları farklılığı	
Tablo 40. İstenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede öğretmenlerin kullandıkları yöntemlerin görev yaptıkları okul türü ile farklılığı	

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

Son yıllarda öğretmen, yönetici ve velilerin en önemli sorunlarından biri okullarda istenmedik, öğrenme ortamını bozucu öğrenci davranışlarının gittikçe artmasıdır. Herhangi bir öğretim kademesinde bir sınıfı gözlemlediğimiz zaman; bir ağızdan konuşan, birbirleri ile sohbete dalmış, sınıfta gezinen, ayağını uzanarak dinlenen, birbirine tebeşir, kâğıt ve benzeri nesnelere atan öğrenciler, özellikle büyük şehirlerdeki okullarda sık sık görülmektedir. Kuşkusuz öğrencilerin bu davranışları bir yandan eğitimin niteliğini olumsuz yönde etkilerken bir yandan da her geçen gün öğretmenleri yıldırma ve bazen çözüm bulamadıkları için çaresiz kalmalarına neden olmaktadır (Erden 2001,14).

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın problemi ve amacı açıklanmış, araştırmanın önemine, sınırlıklarına, sayıtlıklarına yer verilmiş, ardından araştırmaya dayanak oluşturacak sınıf yönetimi, istenmeyen öğrenci davranışlar ve nedenlerine ilişkin temel bilgiler verilmiştir.

1.1.Problem

Eğitim yönetimi sıra dizini (hiyerarşi) bakanlık yönetimi, il- ilçe yönetimleri, okul yönetimi, sınıf yönetimi basamaklarından oluşur. Ülkemizde bunlardan en az üzerinde durulan sınıf yönetimidir (Başar 1997, 183). Sınıf yönetimi eğitim yönetiminin ilk ve temel basamağıdır. Sınıf öğrencilerle öğretmenlerin buluştukları bir yerdir. Eğitimin amacı olan, öğrenci davranışının oluşması burada başlar. Eğitim için gerekli birincil kaynaklar olan öğrenci, öğretmen, program ve diğer unsurlar sınıfın içindedir. Eğitim ve okul yönetiminin kalitesi büyük ölçüde sınıf yönetiminin başarısı ve kalitesine bağlıdır (Çalık 2004, 3).

Etkili bir eğitim için öğretmen adaylarının sınıf yönetimi konusunda iyi yetişmiş olması gerekir. Ne yazık ki, öğretmen yetiştiren kurumlarımızda sınıf yönetimi konusu bir ders olarak yeni ele alınmaya başlanmıştır. Günümüz Öğretmenlerin çoğu sınıflarını kişisel özelliklerine dayanarak yönetmektedirler (Selçuk 2000,57).

Sınıf yönetiminin öğretmen yetiştirme programları içinde yer almaya başlamasıyla birlikte, bu alandaki kuramsal ve uygulamalı çalışmalarda bir artış görülmüştür. Ülkemizde de 1997–1998 öğretim yılından itibaren öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarının eğitim programlarına zorunlu bir ders olarak konmuştur (Çelik 2003, 2). Sınıf yönetimi ülkemiz okullarında sorun olduğu gibi diğer ülkelerin okullarındaki öğretmenlerin de sorunudur. Ancak, öğrencilerin davranışlarını sınıfta yönetme ile ilgili çalışmalar altmışlı yıllarda A.B.D. de hız kazanmıştır. Yüksek öğretim kurumunca, öğretmen yetiştirme programında yapılan değişikliklerle, sınıf yönetimi eğitiminin öğretmenlik mesleğinin gereği olarak görülmesinin sonucu olarak iki binli yıllarda ülkemizde de ayrı bir disiplin alanı olarak gelişmesi olasıdır (Özyürek 2001, 2).

Sınıf yönetimi, öğrenme için uygun ortamın sağlanması ve sürdürülmesidir. Öğretmen ve öğrencilerin çalışma engellerinin ortadan kaldırılması, öğretim zamanının uygun kullanılması, öğrencilerin etkinliklere katılımının sağlanması, sınıftaki kaynakların, insanların ve zamanın yönetilmesidir. Bu durumda sınıf yöneticisi denince akla ilk önce öğretmenler gelir. Çünkü öğrenme için uygun ortamın sağlanması ve sürdürülmesi olarak özetlenen işleri yapan kişi öğretmendir (Erdoğan 2001, 10–16).

Öğretmen, insan davranışı oluşturmadaki görevi olağanüstü güç ve karmaşık olan bir uzman, bir teknisyendir. Öğrenciler doğal çevrelerinden öğrenebilirler, fakat bu doğal çevrenin öğrenmeyi kolaylaştıracak ve mümkün kılacak biçimde özgün kaynaklarla donatılması gerekir. Bu konuda başta gelen temel kaynak öğretmendir. Öğretmen öğrenme-öğretme süreçleri ile ilgili olarak öğrenmeyi yavaşlatma ya da kazanılacak bir davranışı hızlandırma ve düzeltme gibi önemli bir işlevi yerine getirmektedir (Alkan ve Kurt 2000, 27).

Öğrenci ile devamlı bir şekilde etkileşim halinde olan öğretmen, öğrencide, konunun ve bağlantılı olarak dersin, okulun ve milli eğitimin amaçları yönünde davranış değiştirmekle sorumludur. Bu önemli görev onun, öğrenci, öğrenim-öğretim, çevre hakkında bilgi sahibi olmasını gerektirir. Sorumluluğu çocuğun ve gencin başarısına

dönük olduğu için, öğrenci hakkında hüküm vermekten çok, onların davranışlarının nedenlerine iner ve yönelir (Varış 1996, 86).

Öğrenme-öğretme faaliyetlerinin verimli bir şekilde yürütülebilmesi için, her öğretmenin öğretim becerilerinin yanı sıra genel anlamda bir sınıf yönetim stratejisinin ve özel anlamda istenmeyen davranışların ortaya çıkmasını önleme ve eğer bu tür davranışlar ortaya çıkmışsa bunları giderme stratejilerinin bulunması gerekir. Aksi takdirde, öğretmenin kendisi bazen istenmeyen davranışların ortaya çıkmasına sebep olabilir veya disiplin problemleri sınıfın temel özelliklerinden birisi haline gelebilir. Buna göre, etkin bir sınıf yönetimi için öğretmenlerin, öğrencilerin bütün davranışlarını olumluya dönüştürme çabası özel bir öneme sahiptir ve bu çabalarda bilimsel bakış açısı esas alınmalıdır (Öztürk 2005, 156).

Öğretmenin sınıf yönetimi ile ilgili bilgi ve becerisi, sınıfta istenmeyen öğrenci davranışlarının önlenmesi ile olumlu ilişkilidir. Bu yüzden her öğretmenin, görevini en iyi şekilde yapabilmesi için sınıf yönetimi ile ilgili yeterliklere sahip olması ve meslek hayatında bu yeterlikleri sürekli geliştirerek, kendisini yetiştirmesi zorunludur. **Bu bağlamda araştırmanın problem cümlesi: Kayseri il merkezinde bulunan ortaöğretim kurumlarında görev yapmakta olan öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilme yeterliklerinin ne düzeyde olduğudur.** Araştırmanın alt problemleri ise şunlardır;

Alt Problemler

1. Öğretmenlerin karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilmedeki yeterlikleri, öğretmen ve yöneticilerin görüşlerine göre farklılık göstermekte midir?
2. Öğretmenlerin karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilmedeki yeterlikleri, cinsiyetlerine göre farklılık göstermekte midir?
3. Öğretmenlerin karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilmedeki yeterlikleri, medeni durumlarına göre farklılık göstermekte midir?
4. Öğretmenlerin karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilmedeki yeterlikleri, branşlarına göre farklılık göstermekte midir?
5. Öğretmenlerin karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilmedeki yeterlikleri, mezun oldukları fakülteye göre farklılık göstermekte midir?

6. Öğretmenlerin karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilmedeki yeterlikleri, mesleki kıdemlerine göre farklılık göstermekte midir?
7. Öğretmenlerin karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilmedeki yeterlikleri, görev yaptıkları okul türlerine göre farklılık göstermekte midir?
8. Öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede en çok kullandıkları yöntemler nelerdir?
9. Öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede en çok kullandıkları yöntemler; öğretmenlerin cinsiyetlerine, medeni durumlarına, branşlarına, mezun oldukları fakülteye, mesleki kıdemlerine, görev yaptıkları okul türlerine göre farklılık göstermekte midir?

1.2. Tezin Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, ortaöğretim kurumlarında görev yapmakta olan öğretmenlerin sınıf yönetiminde karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları ve bu davranışları önleyebilme yeterliklerini değerlendirmektir.

İstenmeyen öğrenci davranışları farklı nitelikte ve yoğunlukta olmakla birlikte her öğretmenin karşılaşılabileceği davranışlardır. Bu süreçte sınıf yöneticisi olan öğretmenin yapması gereken, bu davranışları sınıfın sosyal ve duygusal ortamı içinde olumluya dönüştürmektir. Öğrenme-öğretme faaliyetlerinin verimli bir şekilde yürütülebilmesi için bütün öğretmenlerin, istenmeyen davranışların ortaya çıkmasını önleme yöntemlerinin bulunması gerekir. Bu araştırmada öğretmenlerin karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede ne derece yeterli oldukları tespit edilmeye çalışılmıştır.

1.3. Tezin Önemi

Sınıf, eğitim- öğretim etkinliklerinin gerçekleştiği bir alandır. Yıllık öğrenim süresinin büyük bir bölümü sınıfta geçer. Sınıf öğrencilerle yüz yüze olunan bir yerdir. Öyle ki eğitimin temel hedefi olan davranış oluşturulması burada gerçekleşir. Sınıfın içinde öğretmen, öğrenci program ve kaynaklar yer almaktadır. Bu yüzden eğitim ve öğretimin kalitesi sınıf yönetiminin kalitesine bağlıdır demek çok doğrudur. Lemlech'e (1988, 3) göre sınıf yönetimi, sınıf yaşamının bir orkestra gibi yönetilmesidir. Buradan da

anlaşıldığı gibi sınıf yönetimine gerçekten çok değer verilmelidir. Çünkü sınıftaki kaynakların insanların ve zamanın yönetilmesi dikkat ve önem isteyen bir durumdur (şahin 2002, 345).

Sınıfta meydana gelen tüm davranışlar, sınıf içinde bulunan ögelerin etkileşim yapısı ve özelliklerinden meydana gelir. Bu etkileşimde etkin olan ögeler aynı zamanda olumlu veya olumsuz tüm davranışların kaynakları olarak görülürler. Elbette sınıf ortamındaki ögeler ğretmen ve ğrenci gibi canlı ögelerin özelliklerinin yanı sıra sıraların düzeni, görüntü, ısı, aydınlanma vb. gibi fiziksel ortamın özelliklerinden ve sınıfta bulunan ğrenci sayısından da kaynaklanabilir. İstenmeyen davranışların önlenmesinde öncelikle yapılması gereken şey problemin hangi kaynaktan geldiğini belirlemektir. Problem kaynağına inilerek yok edilmediği sürece artan oranda görülmeye devam edecektir (ztrk 2005, 162).

Sınıflarda karşılaşılan istenmeyen ğrenci davranışları, ğretmen, okul yöneticileri ve velileri meşgul etmektedir. Sınıf içinde ortaya çıkan istenmeyen ğrenci davranışları, diğer öğrencilerin eğitimlerinin engellenmesine, öğretmenin zaman ve enerjisini ğretim görevinden çok bu davranışlarla ilgilenmek için harcamasına neden olmaktadır. Eğitim-ğretim ve öğrenme etkinliklerinin başarıya ulaşabilmesi için öğretmenin, öğrencide istendik davranış geliştirecek sınıf ortamını hazırlayacak ve yönetecek bilgi, beceri ve tutuma sahip olması gerekir. Yani, ğretmenler sınıf yönetimi için gerekli olan yeterlikleri taşımalıdır. Sınıf yönetimi konusunda yeterli bilgi ve beceriye sahip olmayan öğretmenler, öğrencilere istendik davranışlar kazandırmada yetersiz olabilirler.

Günümüzde ğretmenlerin önde gelen sorunlarından biri, öğrencilerde derslerin amaçlarının gerçekleşmesini sağlayacak şekilde öğrencilerin davranışlarını sınıf içinde yönetmede karşılaştıkları güçlüklerdir (zyrek 2001, 2). Öğretmenin sınıf yönetimi konusunda yetersiz kalması onda öfkeye, patlamaya, umutsuzluğa, yıkıma, iş stresine, iş doyumсуuzluđuna ve içten uzaklaşmaya neden olabilmektedir (Sarıtaş 2001, 48).

Bu bilgilerden hareketle, eğitim yönetiminin ilk ve temel basamağı olan sınıf yönetiminde, öğretmenlerin, sınıf içinde karşılaştıkları istenmeyen ğrenci davranışlarını nlenmedeki yeterlikleri tespit edilerek, ulaşılan sonuçlar ışıkında öğretmenlere katkı sağlanacağı umulmaktadır.

Yapılan bu çalışmanın ayrıca okul yönetimine, öğretmenlere ve okul rehberlik servisine istenmeyen öğrenci davranışları konusunda yardım edecek olması, araştırmamızın önemi içinde değerlendirilmektedir.

1.4. Sayıtlar

Araştırma aşağıdaki sayıtlara dayalı olarak gerçekleştirilmiştir.

1. Anketin uygulandığı öğretmenler objektif olarak kendi görüşlerini yansıtmışlardır
2. Öğretmenlerin sınıf yönetimi ile ilgili yeterlikleri hakkında görüşlerine başvuru yapan yöneticilerin belirttikleri görüşler geçerli ve güvenilirdir.
3. Araştırma sonuçları istenmeyen öğrenci davranışlarını ortaya koyarak, yapılan çalışmalara katkı sağlayacaktır.

1.5. Sınırlılıklar

1. Bu araştırma 2005–2006 öğretim yılında Kayseri ili merkezinde farklı ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenler ve yöneticilerle sınırlıdır.
2. Ortaöğretim öğretmenlerinin ve yöneticilerin, sınıf içinde karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışlarını öğretmenlerin önleyebilme yeterliklerine ilişkin öğretmen ve yönetici görüşleri ile sınırlıdır.

1.6. Konu ile İlgili Araştırmalar

Sınıf yönetimi ve istenmeyen öğrenci davranışları ile ilgili çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırmaların bazıları aşağıda verilmiştir.

Türnüklü ve Yıldız (2002), “Öğretmenlerin Öğrencilerin İstenmeyen Davranışlarıyla Başa Çıkma Stratejileri” isimli araştırmalarında, ilköğretim birinci kademedeki çalışan öğretmenlerin sınıflarında karşılaştıkları öğrenci istenmeyen davranışlarını belirleme, bu davranışlardan öğretmenlerin duydukları rahatsızlık düzeylerini ve öğrenci istenmeyen davranışlarının ortaya çıkma sıklığı ile öğretmene vermiş olduğu rahatsızlık düzeyi arasındaki ilişkiyi saptamak, öğretmenlerin sınıflarında karşılaştıkları öğrenci istenmeyen davranışlarıyla hangi davranış stratejileriyle başa çıktıklarını ortaya koymayı amaçlamışlardır.

İlköğretim birinci kademe sınıflarında en sık rastlanan istenmeyen öğrenci davranışları; arkadaşından yakınma, yüksek sesle konuşma, başkasının sözünü kesme, yerinde kıpırdanıp durma, derse yerleşememe, öğretmenin ve sınıfın dikkatini çekmedir. En az rastlanan istenmeyen davranışlar ise, derste aşırı gülme, okul araç ve gereğine zarar verme, öğretmenlerin istemlerine karşı çıkmama, öğretmene kabaca yanıt verme, kendi kendine konuşma, kopya çekme ve hırsızlıktır.

Araştırmaya göre, öğretmenlerin en çok rahatsız oldukları öğrenci istenmeyen davranışları ise; arkadaşlarına küfür etme, arkadaşına fiziksel saldırganlıkta bulunma, hırsızlık, arkadaşıyla alay etme, öğretmene yalan söyleme, okul araç ve gereçlerine zarar verme, başkasının eşyasına zarar vermedir. Öğretmenlerin en sık karşılaştıkları öğrenci istenmeyen davranışlarından daha az rahatsızlık duydukları; en seyrek karşılaştıkları ciddi öğrenci istenmeyen davranışlarından ise daha çok rahatsızlık duydukları saptanmıştır.

Araştırma ile öğretmenlerin en sık karşılaştıkları öğrenci istenmeyen davranışlarına karşı en çok; “göz kontağı kurma, öğrenciyle yaptığı davranış hakkında konuşma, sınıfın kurallarını hatırlatma, öğrenciye adıyla seslenirim, öğrenciyi derse teşvik etmeye çalışırım” gibi stratejilerle başa çıkmaya çalıştıkları ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin sınıflarında en seyrek karşılaştıkları, buna karşın en rahatsız oldukları öğrenci istenmeyen davranışlarıyla başa çıkmak için öğrencilerle konuşma, kuralları hatırlatma gibi olumlu yaklaşımların yanı sıra yerini değiştirme, azarlama, öğrenciyi sevdiği şeylerden alıkoyma gibi stratejiler kullandıkları saptanmıştır.

Başar (1993), TED Ankara Koleji Vakfı Özel Lisesi orta kısmının sınıf özellikleri bakımından nasıl bir görünüm sergilediğini ortaya koymayı amaçladığı araştırmasında, istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı öğretmenlerin fiziksel cezaya hiç başvurmamış oldukları sonucuna ulaşmıştır. İstenmeyen öğrenci davranışlarına, en çok gözlenen öğretmen davranışının görmezden gelme olması, öğretmenlerin hoşgörü düzeyinin yüksekliği olarak olumlu bir sonuç olarak değerlendirilmiştir.

Gündüz (2001), “Öğretmenlerin Sınıf Yönetimindeki Yeterlikleri” isimli yüksek lisans tezinde, müfettiş görüşlerine göre, ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin sınıf yönetimi yeterliklerini belirlemeyi amaçlamıştır. Bu araştırmanın sonucunda araştırmaya katılan ilköğretim müfettişleri, öğretmenlerin sınıf yönetimi konusunda,

orta düzeyinde yeterli olduklarını belirlemiştir. Öğretmenlerin fiziki ortam düzenlemesi ve yönetilmesi, program-plan hazırlanması ve uygulaması, zamanın etkili kullanılması, sınıf içi ilişkilerin düzenlenmesi, öğrencide davranış geliştirilmesi alanındaki yeterliklerinin orta düzey ve altında olduğu sonucuna varılmıştır.

Öztürk (2001), “Sınıf Öğretmenlerinin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına İlişkin Görüşleri” isimli yüksek lisans tezinde Kayseri ili Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde yer alan ve küme örnekleme yoluyla seçkisiz olarak belirlenen 18 ilköğretim okulundaki 320 sınıf öğretmeni üzerinde yaptığı araştırmasında, ilköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenlerinin, sınıf ortamında istenmeyen öğrenci davranışlarını hangi sıklıkla gözlemlediklerini ve bu davranışlarla baş edebilmek için hangi yolları tercih ettiklerini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır.

Öğretmen görüşlerine dayalı olarak öğrenme öğretme sürecini olumsuz yönde etkileyebilecek sıklıkla gözlenen bazı istenmeyen davranışlar saptamıştır. Öztürk’ ün araştırmasında kullandığı gruplamaya göre: (1) ders akışını engelleyici davranışlar; gereksiz soru sormak, sürekli şikayette bulunmak, sürekli tuvalet izni istemek, sürekli konuşmak, (2) Kişilere ve çevreye zarar verici davranışlar; Arkadaşlarının canını acıtma, vurup kaçma, saçını çekme gibi şiddet içeren şakalar yapmak, sorunlarını kavga ederek çözmek, (3) Toplumsal beklentilere uygun olmayan davranışlar; söz almadan konuşmak, (4) Sorumluluklarını yerine getirmeme davranışları; ev ödevlerinin yapmamak, sınıf içi görevlerini yerine getirmemek, ders için gerekli materyalleri getirmemek, (5) Derse ilgi eksikliği davranışları; derste dalıp gitmek, dinliyor gibi görünmek, konu ya da cevabı bilmesine karşın derse katılmamak, derste ders dışı şeylerle ilgilenmek, en sıklıkla gözlenen istenmeyen davranışlar olarak belirlenmiştir.

Öztürk, araştırmasında, sınıf öğretmenlerinin çoğunlukla istenmeyen davranışı istenen hale getirmede etkili olabilecek, davranışı gösteren öğrenciyi yargılamak yerine, davranışın nedenini aramaya yönelik yaklaşımları daha çok tercih ettiklerini ortaya koymuştur. Öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarıyla baş etmede daha çok tercih ettikleri yaklaşımla olarak, davranışın olumsuz etkilerini sınıfta açıklama, öğrencinin dikkat çekmeye çalıştığını düşünerek, daha yakın davranma, öğrenciyle bire bir görüşme yapma, sözlü uyarılarda bulunma, ailesiyle bağlantı kurma olarak

bulunmuştur. Sonuç olarak, sınıf öğretmenleri istenmeyen öğrenci davranışlarıyla baş etmede demokratik öğretmen modeline uygun yaklaşımları tercih etmektedir.

Ergün ve Yüksel (2005), 2003-2004 öğretim yılında Afyon merkez ilçeye bağlı 19 ilköğretim okulundaki 107 sınıf öğretmenine bir anket uygulayarak yapmış oldukları araştırmada ilköğretim birinci kademedeki istenmeyen öğrenci davranışlarının öğrencilerin yüzde kaçında görüldüğü ve öğretmenlerin bunlar ile başa çıkmak için hangi yolları kullandıklarını belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmada elde edilen bulguların, cinsiyet, mezun olduğu okul, mesleki kıdem, medeni durum ve SED değişkenlerine göre farklılıkları incelenmiştir.

Araştırma sonucunda öğretmenlerin en fazla karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışlarının; konuya veya çalışmaya dikkatini toplayamama, bir yerde uzun süreli oturamama, derste sıraların arasında dolaşma, verilen ödevleri yapmama ve kavga etme olarak belirlenmiştir. İstenmeyen öğrenci davranışları ile baş etmede öğretmenler, öğrenciyi uygun bir dille uyarma, örnek gösterme, öğrenci ile dersten sonra konuşma, yöntemlerini kullanmaktadırlar.

Çetin (2002), “İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğretmenlerinin Sınıfta Karşılaştıkları Disiplin Problemleri İle İlgili Görüşleri” isimli yüksek lisans tezi, ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin sınıfta karşılaştıkları disiplin problemleri ile ilgili görüşlerini belirlemek amacıyla genel tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Bu bağlamda araştırmada ilköğretim 4. ve 5. sınıflarda öğretmenlerin sınıf içinde karşılaştıkları disiplin problemleri, disiplin problemlerinin nedenleri ve öğretmenlerin bu disiplin problemlerine karşı kullandıkları yöntemlere ilişkin öğretmenlerin görüşleri alınmıştır. Bu görüşlerin öğretmenlerin cinsiyeti, mesleki deneyimi, sınıfların mevcudu ve sosyo-ekonomik düzeyine göre ne kadar farklılaştığı saptanmaya çalışılmıştır.

Araştırmada elde edilen sonuçlar şu şekilde özetlenebilir; İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin sınıfta karşılaştıkları disiplin problemlerinin çoğu ciddi ve şiddetli olmaktan çok ders akışını engelleyici nitelikte problemlerdir. En sık karşılaşılan disiplin problemleri “izinsiz konuşmak”, “kavga etmek”, “sözlü saldırıda bulunmak”, “ödev yapmamak”, “öğretmenin derse ilişkin beklentilerini yerine getirmemek” ve “aşırı ve rahatsız edici biçimde konuşmak” şeklindedir. Öğretmenler disiplin problemlerinin başlıca sebebi olarak aileden kaynaklanan olumsuzlukları, medya araçlarını ve kalabalık

sınıfları göstermektedirler. Öğretmenler disiplin problemleri ile baş etmede çoğunlukla sözlü uyarının yanı sıra vücut dilini kullanmayı gerektiren sözsüz uyarı tekniklerini kullanmaktadırlar.

Karaoğlu (2002), “Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Karşılaşılan İstenmeyen Davranışlar ve Yönetimi” isimli yüksek lisans tezi, okulöncesi eğitim sınıflarında karşılaşılan istenmeyen davranışlar ile hangi sıklıkta karşılaşıldığını ve öğretmenlerin sınıf etkinliklerini bozan istenmeyen davranışları engellemek için geliştirdikleri yöntemleri (önlem ve müdahaleler) hangi sıklıkta kullandıklarını saptamak amacıyla yapılmıştır.

Araştırmada elde edilen sonuçlar şu şekilde özetlenebilir; Sınıflarda istenmeyen davranışlarla düşük düzeyde karşılaşıldığı bulunmuştur, İstenmeyen davranışlara karşı geliştirilen önlemlerin yüksek düzeyde uygulandığı, istenmeyen davranışlara karşı müdahalelerin düşük düzeyde yapıldığı görülmüştür, Farklı branştan olan öğretmenlerin istenmeyen davranışlarla karşılaşma sıklıkları, istenmeyen davranışları yönetmek için uyguladıkları önlemler ve müdahalelerde anlamlı bir fark saptanmadığı ortaya çıkmıştır.

Keskin (2002), “Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Kullandıkları Başetme Yolları” isimli yüksek lisans tezi, sınıf öğretmenlerinin sınıf içinde oluşan istenmeyen öğrenci davranışlarının görülme düzeyine ve karşılaşılan istenmeyen öğrenci davranışlarıyla baş etmede kullandıkları yollara ilişkin görüşlerini saptamak amacıyla yapılmıştır.

Araştırmada, istenmeyen öğrenci davranışlarının eğitim etkinliklerini güçleştirici boyutlara ulaşmadığı, bazı davranışlarda zaman zaman eğitim ortamını güçleştirici boyutlara ulaştığı belirlenmiştir. Bu davranışlar: Sınıfta söz almadan konuşmak, sürekli arkadaşlarını şikayet etmek, sınıfa gürültüyle girip çıkmak, girişte ve çıkışta diğer öğrencileri itelemek, ders için gerekli materyalleri getirmemek, arkadaşlarına karşı fiziki zorbalık yapmak, ev ödevlerini yapmamak, dersi dinlememek (dalıp gitmek, derste uyumak, ders dışı şeylerle ilgilenme vb.), verilen görevleri yapmama (ödev, sınıf içi roller vb.), diğer öğrencileri kızdırmak ve sataşmak ve sınıfını ve çevresini temiz kullanmamak, özenli davranmamaktır.

Öğretmenler, istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı en çok sözel uyarılar içeren baş etme yollarını tercih etmektedirler. Öğretmenlerin en fazla sıklıkla kullandıkları baş

etme yolları ise, sözle uyarma, öğrenciyle ders dışında konuşma, ailesi ile görüşme, öğrenciyle ders içinde konuşma, sorumluluk verme ve göz temasıyla uyarıdır. Öğretmenlerin en az kullandıkları baş etme yolları ise, fiziksel ceza verme, istemediği görevleri verme, okul yönetimi ile görüşme ve istediği şeylerden mahrum bırakmadır. Araştırma ile, öğretmenlerin fiziksel cezaları tercih etmedikleri belirlenmiştir.

Karakoç (1998), “Çanakkale İli İlköğretim okulları Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimindeki Yeterlilikleri” isimli yüksek lisans tezinde, Çanakkale sınırları içerisindeki ilköğretim okullarında görevli öğretmenlerin sınıf yönetimi konusunda karşılaştıkları sorunları ortaya çıkarmak, bu sorunların sınıf yönetimini ne derece etkilediği hakkında bilgi edinmek ve araştırma bünyesinde değerlendirmeyi amaçlamıştır. Araştırma bulgularına göre; okullarda mevcut fiziki ortam ve buna bağlı şartlar, planlama-araç-kaynak temini ve uygulamalar yönünden belirli bir yetersizlik ve problem bulunamamış, ancak alınması gereken bazı tedbirler olduğu sonucuna varmıştır.

Bolat (2002), “Ortaöğretim Öğretmenlerinin Sınıf Yönetiminde Davranışsal Yeterliliklerinin Öğrencilerce Değerlendirilmesi” isimli yüksek lisans tezinde, Kahramanmaraş ili ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin sınıf yönetimde davranışsal yeterliliklerinin öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmada şu bulgulara ulaşılmıştır. Öğrenci görüşlerine göre; öğretmenlerin sınıf yönetimde davranışsal yeterlilikleri branşa göre bazı farklılıklar göstermektedir. Cinsiyete, medeni duruma, mesleki kıdeme bakıldığında ise anlamlı farklılıklar bulunamamıştır.

Sayın (2001), “Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Bu Davranışların Nedenlerine İlişkin Görüşleri ile İstenmeyen Davranışları Önleme Yöntemleri” isimli yüksek lisans tezinde, Eskişehir ili merkezinde 1999-2000 öğretim yılında ilköğretim okulları birinci kademesinde (1.,2.,3.,4., ve 5. sınıflarda) görev yapan sınıf öğretmenlerinin, sınıf yönetimleri sırasında sıklıkla hangi istenmeyen öğrenci davranışları ile karşılaştıklarına, istenmeyen öğrenci davranışlarının nedenlerine ve istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı en çok hangi yöntemleri kullandıklarına ilişkin olarak var olan durumu betimlemeye çalışmıştır. Ayrıca sınıf öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı kullandıkları yöntemlerin, onların kişisel

özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediği de araştırma konusu olarak ele alınmıştır.

Araştırmaya göre, öğretmenlerin sınıf yönetiminde en sık karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları; öğretmene arkadaşlarını şikayet etme, arkadaşlarına bağırma, gereksiz gürültü yapma ve derste izin istemeden konuşmadır. İstenmeyen öğrenci davranışları, öğretmenin bazı olumsuz davranışlarından, öğrencinin ailesinden, sınıfın fiziki ortamından ve öğrencilerin kendi özelliklerinden kaynaklanan nedenlerden ortaya çıkmaktadır. Sınıf öğretmenlerini büyük çoğunluğu istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı çoğu zaman önleyici disiplin yöntemini kullanmaktadırlar. İyileştirici disiplin yöntemi ara sıra kullanılan, cezalandırıcı ve önleyici disiplin yöntemleri ise çok az kullanılan yöntemler olduğu saptanmıştır.

Buraya kadar verilen araştırma özetlerinden anlaşıldığı gibi, sınıf yönetiminde karşılaşılan istenmeyen öğrenci davranışları konusunda yapılan araştırmaların daha çok sınıf öğretmenliği alanında yapıldığı, ortaöğretim öğretmenleri için yapılan araştırmaların yeterli düzeyde olmadığı görülmektedir. Bu konuda çok sayıda araştırma yapılarak, ortaöğretim öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilme yeterliklerinin belirlenmesi gerekmektedir.

Sınıf yönetiminde istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilmekte yeni yollar ve çözümler üretmek için eğitim sistemimizde her kademedeki görev yapan öğretmenlerin, bu konudaki uygulamalarını açıklayacak, ayrıntılı araştırma verilerine ihtiyaç vardır. Böylece eğitim-öğretimin temel taşı olan öğretmenleri gerek hizmet öncesi gerek hizmet içi eğitimlerinde geliştirici ve yetiştirici çalışmaların yapılması sağlanabilecektir

1.7. Tanımlar

Ortaöğretim öğretmeni: Ortaöğretim kurumlarında görevli öğretmen.

Sınıf yönetimi: Sınıfta hedefler doğrultusunda öğretim ve öğrenmenin meydana gelmesi için, öğretmenin öğrenme çevresi ve öğrenci davranışlarını düzenlemesi, kontrol etmesi ve değiştirmesiyle ilgili teknik ve etkinlikler bütünüdür.

İstenmeyen öğrenci davranışı: İstenmeyen davranış duruma veya ortama uygun olmayan, bilinçli olarak yapılan davranışlardır.

Yeterlik: Öğretmenlerin görevleri ile ilgili işleri önceden belirlenen amaçlar doğrultusunda yerine getirebilmesi için, sahip olması gereken bilgi, beceri ve tutumları ifade eder.

BÖLÜM II

2. GENEL BİLGİLER

2.1.Sınıf Yönetimi

Sınıf yönetimi, eğitim yönetiminin ilk ve temel basamağıdır. Sınıf öğrencilerle öğretmenin buluştukları bir yerdir. Eğitimin amacı olan öğrenci davranışının oluşması burada başlar. Eğitim için gerekli birincil kaynaklar olan öğrenci, öğretmen, program ve diğer unsurlar sınıfın içindedir. Eğitim ve okul yönetiminin başarısı ve kalitesi büyük ölçüde sınıf yönetiminin başarısı ve kalitesine bağlıdır. Sınıf yönetiminin doğru anlaşılması için sınıf kavramına açıklık kazandırmak gerekir (Çalık 2004, 3).

Sınıftan sadece derslik anlaşılmalıdır. Sınıf, ortak özelliklerinden dolayı bir araya getirilen öğrenci kümelerinde, önceden belirlenmiş ortak davranışların (milli eğitimin amaçlarının) gerçekleşmesi için, öğretimin yapıldığı dersliktir. Sınıf denilince, derslerin yapıldığı derslik kadar, tahta, sıra, çöp kutusu, askılık gibi derslik araçları, kitap, defter, makas, yapıştırıcı ve kalem gibi ders araç gereçleri, fen köşesi okuma köşesi gibi köşeler ve dersin amaçlarında belirtilen ortak davranışlar ve bu davranışları kazandıracak öğrenciler de anlaşılmalıdır. Tüm bunları düzenleyen ve denetleyen öğretmen de unutulmamalıdır. Sınıf yönetimi denilince, derslerin amaçlarının öğrencilerde gerçekleşmesini kolaylaştıracak şekilde sadece sınıfta bulunan sıra, tahta, ıfık gibi dersliğin fiziki durumunda yapılacak düzenlemeler anlaşılmalıdır. Öğrenci kümesinde, kavram ve becerilerin gerçekleşmesi için, derslik araçlarını ve ders araç gereçlerini düzenleyerek amaçlarla ilgili yaşantılar oluşturma ve öğrencilerin kitap, defter ve diğer öğretim araçlarını getirme kullanma gibi davranışlarını denetleme anlaşılmalıdır (Özyürek 2001, 3).

Sınıf yönetimi, öğretmenin sınıf ortamını oluşturan öğeler olarak öğrenci, fiziksel ortam, zaman, sosyo-psikolojik ortam ve diğer materyalleri, etkili bir öğretme-

öğrenmenin gerçekleşebilmesi, öğrencilerin sınıf içi süreçlere en üst düzeyde katılımlarının sağlanması ve öğrencilere istendik davranışların kazandırılarak istenmedik davranışların önlenmesini ifade etmektedir (Şişman 1999, 178).

Sınıf yönetimi; öğrenme için uygun ortamın sağlanması ve sürdürülmesidir. Öğretmen ve öğrencilerin çalışma engellerinin ortadan kaldırılması, öğretim zamanının uygun kullanılması, öğrencilerin etkinliklere katılımının sağlanması, sınıftaki kaynakların, insanların zamanın yönetilmesidir (Erdoğan 2001, 10). Sınıf yönetimi, öğrencilerin kendilerini anlamalarını, kendilerini değerlendirmelerini ve kendi kendilerini kontrol etmelerini sağlayan bir araçtır (Özsoy 2004, 99).

Sınıf yönetimi, öğretmenin öğrencilerin eğitimsel amaçları etkili bir biçimde başarabilmeleri ve öğrenmelerini kolaylaştıracak sınıf koşullarını oluşturup geliştirdikleri bir takım karmaşık eylemler grubudur. Sınıf yönetimi etkili öğretimin temel ön koşuludur. Sınıf yönetimi etkili öğretmenin yaptığı en önemli ve zor çalışma olarak düşünülebilir. Sınıf yönetimi öğretimin amaçlarına ulaşmasına yardımcı olan öğrenme-öğretme ortamının oluşturulması ve yürütülmesi için yapılan etkinlikler (sınıfın fiziksel ortamını düzenleme, kuralları oluşturma, derslerde dikkati çekebilme ve eğitsel etkinliklerde yer almayı sağlama vb) olarak tanımlanır (Köktaş 2003, 1).

Öğretmenin temel görevi öğrencilerde hedefler doğrultusunda istendik davranış değişikliği meydana getirmektir. Ancak öğretmen bu temel görevini yerine getirirken, öğrencilere yeni bilgiler sunmanın yanı sıra derslere devam etmeyen öğrencileri belirleme, öğrencilerin sınıf içi etkinliklerini ve ödevlerini kontrol etme, öğretim materyallerini düzenleme, sınıftaki çalışma koşullarını geliştirme, öğretimi engelleyici etmenleri ortadan kaldırma gibi görevleri de üstlenir. Tüm bu işlerin belli bir düzen içinde yapılması sınıf yönetimi becerisini gerektirir (Erden 2001,16).

Sınıfın iyi bir şekilde yönetilmesi eğitim ve öğretim faaliyetlerinde başarılı olmak için ilk ve en önemli adım olarak kabul edilmektedir. Öğretmen sınıfta sadece öğretim yapmaz; Onun çalışmaları arasında yönetmek, yönetilmek, yönetime katılmak, yönetimi desteklemek ve ilerde yönetim görevlerinde bulunmak da vardır. Bu nedenle öğretmenin de liderlik rolü ön plana çıkmakta ve grup dinamizminin bilinmesi ve bu dinamizmden yararlanılması önem kazanmaktadır. Ayrıca yönetim ile öğretim eğitimde ayrılmaz bir bütündür (İlgar 2000, 161).

Öte yandan sınıf yönetiminin başarılı bir biçimde gerçekleştirilmesi, öğretmenin insan ilişkileri alanında duyarlı ve bilgili olmasına bağlıdır. Özellikle göreve yeni başlayan öğretmenlerin, öğrencilerini çok sevmelerine karşın, sınıfta kontrolü sağlayamadıklarından yakınmaları sık gözlenen bir durumdur. Oysa bir öğretmenin yapması gereken ilk şey, sınıfta eğitimin gerektirdiği fiziksel ve psikolojik ortamı sağlamaktır. Bunun için öğrencileri sevmek gereklidir. Fakat yeterli değildir. Sorun, insan ilişkileri örüntüsünün karmaşık ve çok boyutlu niteliğinden kaynaklanmaktadır. İnsanın davranışlarına, onun beklenti ve gereksinimleri yön verir (Aydın 2000, 2).

2.2. Sınıf Yönetiminin Boyutları

Sınıf yönetimi, sınıf yaşamının öğrenme amaçları doğrultusunda bir orkestra uyumu içinde yönetilmesidir. Öğrenme için uygun bir çevrenin oluşturulabilmesinin gerektirdiği olanak ve süreçlerin, öğrenme düzeninin, ortamın kurallarının sağlanması ve sürdürülmesidir (Gündüz 2004, 20). Sınıf yönetimi bir dizi etkinliklerden oluşmaktadır. Başar (1997, 13-14), sınıf yönetimi etkinliklerini beş boyutta ele almaktadır:

1. Sınıfın ortamının fiziksel düzenine ilişkin boyutu:

Eğitim ortamının fiziksel özellikleri, etkili sınıf yönetiminin sağlanmasında önemli bir unsurdur (Aydın 1998, 33). Sınıfın fiziki ortamının düzenlenmesi, sınıfın temizliği ve öğrencilerin oturma düzeni gibi etkinlikler sınıf yönetiminin fiziksel boyutunu oluşturmaktadır (Çelik 2003, 8). Fiziksel düzenlemeler; öğrencinin rahat etmesini sağlamak, okul ve sınıfın çekiciliğini arttırarak öğrencinin okula isteyerek gelmesini gerçekleştirmek öğrenmeyi kolaylaştırmak amaçları için yapılır (Başar 1997, 13). Fiziksel ve psikolojik yönlerden öğrencilerin kendilerini rahat hissetmedikleri ortamlarda etkili eğitim ve öğretim gerçekleştirilemez (Işık 2005, 14).

2. Plan- program etkinliklerine ilişkin boyutu:

Yıllık, ünite ve günlük planların yapılması, öğretim materyallerinin sağlanması, yöntem seçme, öğrencinin dikkatini derse çekme ve derse katılımını sağlama gibi etkinlikler bu boyutta ele alınabilir (Çelik 2003, 8). Öğretmenin dönem başında yapması gereken en önemli görevlerinden birisi, bir öğretim dönemi içerisinde

yapacaklarını önceden planlamasıdır (Duman 2004, 233). Öğretim etkinliklerinin planlanmasının temel amacı, ders için ayrılan sınırlı zaman içinde sınıftaki öğretim etkinliklerinin daha verimli ve etkili hale getirmektir (Ekici 2005, 88). Öğretim etkinliklerinin planlanması sınıf ortamında ortaya çıkabilecek istenmeyen öğrenci davranışlarının azalmasını sağlayacaktır

3. Zaman yönetimine yönelik etkinlikler boyutu:

Sınıf içinde geçirilen zamanın çeşitli etkinliklere dağılımı, zamanın ders dışı ve bozucu etkinliklerle harcanmaması, sıkıcılığın önlenmesi, öğrencinin zamanının çoğunu okulda-sınıfta geçirmesinin sağlanması, devamsızlığın ve okuldan ayrılmaların önlenmesi, bu boyut içinde görülebilir (Başar 1997, 14). Etkili sınıf yönetimi, zamanın etkili yönetimine bağlıdır. Öğretimsel zamanın iyi planlanması ve yönetilmesi gerekir. Ders konulan arasındaki geçişlerin pürüzsüz bir şekilde yapılması, yeni bir konuya geçerken öğrencinin dikkatinin derse çekilmesi ve devamsızlığın önlenmesi bu boyutta incelenen etkinliklerdir (Çelik 2003, 8).

4. Sınıfta ilişki düzeni boyutu:

Sınıf kurallarının öğrencilerle birlikte benimsenerek uygulanması, sınıfta öğrenci-öğrenci, öğrenci-öğretmen iletişim ve ilişkilerinin yönetimi bu boyutta yer alır (Gündüz 2004, 21). Sınıf kuralları, verimli ve etkili bir sınıf içi öğretim sürecinin akışına yardım eder. Kuralları olmayan bir sınıf ortamı, sınıf içi etkileşime ve öğrenmeye daha az yardım edecektir. Araştırmalar, olumlu sınıf kurallarının, istenmeyen davranışları, olumsuz sınıf kurallarından daha çok azalttığını ortaya koymuştur (Demirtaş 2005, 15).

5. Öğrenci davranışını düzenleme boyutu:

Bu boyut, davranış düzenlemelerinden oluşur. Sınıf ortamının istenen davranışı sağlayabilir hale getirilmesi, sınıf iklimin olumlulaştırılması, sorunların, ortaya çıkmadan önce tahmin edilmesi yoluyla istenmeyen davranışların önlenmesi, sınıf kurallarına uyulmasının sağlanması, yapılmış olan istenmeyen davranışların değiştirilmesi bu boyuta ilişkin olarak söylenebilir (Başar 1997, 14).

2.3. Sınıf Yönetim Modelleri

Sınıf yönetiminde öğretmenlerin benimsediği disiplin yaklaşımlarından hareketle farklı sınıf yönetimi modellerinden söz edilebilir. Öğretmen bu modellerden birini esas alabilir ya da yıl içinde gereksinim duyulan zamanlarda ve koşullarda, yapılan etkinliklerin niteliğine göre farklı modellerden yararlanabilir. Modellerin seçiminde ve kullanımında, yapılan etkinliklerin amaçları, eğitim- öğretim ortamının koşulları ve öğrencilerin gereksinimleri esas alınmalıdır (Demirtaş 2005, 17).

Başar (1997, 14-15), sınıf yönetimi modellerini tepkisel, önlemsel, gelişimsel ve bütünsel olarak sınıflamaktadır.

2.3.1.Tepkisel Model

Bu modelde istenmeyen davranışa karşı tepki gösterilir. Modelin amacı, istenmeyen durum veya davranışın değiştirilmesidir. Sınıf yönetiminde kullanılan klasik model olarak tanımlanabilir (Çelik 2003, 9). Bu model de istenmeyen davranışın ya da durumun değiştirilmesi ödül-ceza türünde etkinliklerle gerçekleştirilir. Etkinliklerin yönelimi gruptan çok bireyedir. Sınıf içinde ders akışını bozan bir öğrencinin sınıftan çıkarılması, dersi dinlemeyen bir öğrencinin uyarılması, devamsızlık problemi olan öğrencilerin aileleriyle görüşülmesi bu modelin kullanımında görülen örnekler olarak verilebilir (Gündüz 2004, 22). Bu modeli kullanan öğretmenlerin sınıf yönetimi becerilerinin zayıf olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Buna rağmen tepkisel modelin de kullanılabileceği durumlar vardır. Sınıf yönetimi becerileri yüksek de olsa öğretmenler bu modeli, sınıfta istenmeyen bir davranış veya sonuç olmuşsa kullanabilir (Demirtaş 2005, 18).

2.3.2.Önlemsel Model

Gelecekte meydana gelecek bir davranışın kestirilmesi ve olmadan önce önlemeye yönelik tedbirlerin alınması anlayışına dayalıdır. Amacı sınıf sorunlarının orta çıkmasına olanak verecek bir ortamın engellenmesidir (Gündüz 2004, 22). Bu modelde planlama düşüncesi hâkimdir ve istenmeyen davranış veya sonucu öngörme söz konusudur (Demirtaş 2005,18). Önlemsel model, istenmeyen davranışların ortaya

çıkmasını önleyecek belli düzenlemeler getirir. Bu model, sınıfı kültürel sosyalleşme sürecinin yaşandığı bir yer olarak görür. Model, sınıfta istenmeyen davranışları önleyen bir sosyal sistem oluşturmaya çalışır (Çelik 2003, 9). Sınıfta yanlış davranışlara olanak vermeyen bir sosyal sistem oluşturulduğunda ve gerekli düzenlemeler yapıldığında istenmeyen yerine istenen davranışların sergilenme olasılığı artacaktır. Model, bireyden çok gruba yöneliktir (Demirtaş 2005, 18).

2.3.3. Gelişimsel Model

Bu modelde sınıf yönetiminde öğrencilerin, fiziksel, duygusal, devinimsel gelişim düzeylerinin gerektirdiği uygulamaların geliştirilmesi temel alınır (Sarı 2004, 79). Bu yaklaşımda, sınıf içindeki öğretim etkinlikleri ve oluşturulacak kurallarda öğrencilerin gelişim evrelerine uygun seçimler yapılması söz konusudur (Ağaoğlu 2005, 13). Bu model öğrencilerin gelişim düzeylerine göre dört basamaktan oluşur. Birinci basamak öğrencinin on yaşına kadar süren yaş dilimini gösterir. İkinci basamak on-oniki yaş dilimleri arasını kapsar. Üçüncü basamak onüç-onbeş yaşları arasındadır. Dördüncü basamak lise yılları olan onbeş yaş sonrasını kapsar. Bu dönemde öğrenciler ergenliğe geçiş yaşamaktadırlar. Davranışlarında da bu durumun izleri görülür. Ancak öğrenciler, kim olduklarını, nasıl davranmaları gerektiğini anlamaya başlarlar. Daha sosyaldirler. Sınıf yönetimi sorunları daha azdır (Gündüz 2004, 23).

2.3.4. Bütünsel Model

Bu sınıf yönetimi modeli ilk üç modelin bir sentezi olarak görülebilir. Bu modelde önlemsel sınıf yönetimine yer verme, bireye olduğu kadar gruba da yönelme ve istenmeyen davranışları ortadan kaldırma eğilimi vardır. Bütünsel sınıf yönetimi modelinde öğrencilerin gelişimsel özellikleri de dikkate alınır. Bu model sistem modeli olarak da tanımlanabilir. Model, sınıfın iç ve dış çevresini bir bütün olarak görür (Çelik 2003, 10). Modelin çevre boyutunda, okul aile, boş zaman etkinliklerinin yer aldığı arkadaş çevresi vardır (Başar 1997, 16). Model bütün önlemsel girişimlerine karşın, istenmeyen davranışın sürmesi durumunda son çare olarak tepkisel sınıf yönetimi modelinin araçlarından (ödül-ceza) yararlanabileceğini kabul etmekte (Sarıtaş 2001, 54).

2.4. Sınıf Yönetimine Etki Eden Değişkenler

Eğitimde son hedef, bireyde bir davranış değişikliğinin yaratılmasıdır. Diğer ifade ile sınıf yönetimi, öğrenci de bir davranış değişmesini meydana getirmek için vardır. Gerçekleştirilmesi istenen davranışın kazandırılmasında tek başına sınıf ve onun yönetimi yeterli olamayabilir. Davranışın oluşumunda, bireyin özellikleri ve dış etkenlerde etkilidir. Bu dış etkenleri; çevre, aile ve okul olarak ele alacağız.

2.4.1. Çevre

Her okul belli bir toplumsal çevrede yer alır. Toplumsal çevre; fiziksel, sosyal, kültürel, siyasal, demografik vb. bir dizi değişkenin etkilerini yansıtan değerler dizgesi olarak tanımlanabilir. Okul içinde yer aldığı toplumun gerçekliğini tanımalıdır. Çünkü en genel anlamda toplumun eğitimi ile yükümlü bir kurum olan okul, kendine yönelik sosyal beklenti ve gereksinimlerin bilincinden yoksun ise, işlevlerini yerine getiremez (Aydın 2000, 25). Çevrede var olan değerlerin, beklentilerin ve teknolojik gelişme ve değişmelerin okulu, dolayısıyla da sınıf etkinliklerini etkilemesi kaçınılmazdır. Öğretmenin görevi, çevrenin olumsuz etkilerini en az düzeyde sınıf ortamına taşımaktır. Örneğin, teknolojik değişimi çevre, okuldan önce yaşamaktaysa; öğretmen, bu değişimi sınıfına taşımak için çevreyle en üst düzeyde iş birliği yapmalıdır (Taş 2005, 40).

Çevre değişkenleri bir davranışın güdeleyicisi olabileceği gibi, engelleyicisi de olabilir. Bu iki yönlü etki hem yakın hem uzak çevreden gelir. Bunlar kendi toplumun yaşama biçimlerinden, çeşitli araçlarla edildiği, diğer ülkelerin insanların yaşama biçimlerine kadar uzanır (Başar 1997, 19). Burada yakın çevre öğrencinin her gün içinde bulunduğu çevre olarak, uzak çevre onu zaman zaman etkileyen diğer öğeler olarak ele alınmıştır.

Okulda değişik davranış örüntülerine sahip öğrenciler, farklı toplumsal kesimlere ait değer ve beklentileri yansıtmaktadır (Aydın 2000, 25). Curwin ve Mendlert (1998) bu yüzden davranışın toplumsal çevreden bağımsız olarak incelenemeyeceğini belirterek davranışın, toplumsal çevrede egemen olan ilişki örüntüleri tarafından kontrol edileceğini, farklı toplumsal kesimlerin okuldan ve eğitimden beklentilerinin değişebileceğini, ayrıca çevredekilerce sergilenen olumsuz davranış örnekleri,

televizyon ve gazetelerde sık sık gündeme gelen şiddet olaylarının da çocukların davranışları üzerinde etkili olduğunu belirtmektedirler. Günümüz dünyasında karşılaşılan problemleri daha çok yumruklaşma, gözdağı ve zor kullanarak çözen bir toplum anlayışının gelişmesi, şiddetin günlük yaşamın bir parçası olarak kabul edilmesine yol açmış, öğrencilerin daha sinirli ve saldırgan olmalarına neden olmuştur (Sadık 2002,109).

Televizyonun yaygınlaşmasından önceki dönemde bireyi bilgilendirici ve eğlendirici en önemli kitle iletişim aracı radyo ve basılı yayındı. Radyo, bireyin sadece işitme duyusuna hitap ettiği için bu araç çocuklara ve gençlere dinleme becerisinin gelişmesine katkıda bulunuyordu. Kuşkusuz bu beceri okullarda yaygın bir biçimde uygulanan anlatım yöntemine dayalı öğrenmeye çocukları hazırlamaktaydı. Ayrıca, bu dönemlerde günümüzdeki kadar çok basılı yayın bulunmamakla birlikte çocukların ve gençlerin yapabilecekleri çok fazla etkinlik olmadığı için özellikle eğitim düzeyi yüksek ailelerde çocuklar okuma alışkanlığı kazanabiliyordu (Erden 2001, 59).

Curwin ve diğerlerinin (1988) yaptıkları televizyon ve gençlik ile ilgili 10 yıllık araştırmaları gözden geçiren bir çalışma sonucunda, çocukların ergenlik çağına gelene dek yaklaşık olarak 18.000 şiddet içerikli program izlediğini saptanmıştır. Programların etki alanı ile ilgili kesin bilgiler olmamasına rağmen televizyon ve diğer medyanın çocuklar üzerinde potansiyel olarak zararlı etkilere sahip olduğuna inanılmaktadır (Sadık 2002, 109). Seman'a (2000) göre, şiddetin televizyon programlarında; filmlerde, haber programlarında işleniş biçimi öğrenci davranışlarını ciddi boyutlarda etkilemektedir (Okutan 2005, 10).

Bütün olumsuz etkilerine rağmen, eğer medya olumlu yönde kullanılabilirse çok etkili bir eğitim- öğretim aracı olarak hizmet edebilir. Özellikle televizyon birden fazla duyu organına hitap etmesi, gidip görme imkânı olmayan mekânları sınıf ortamına getirmesiyle hem eğitim-öğretime hem de sınıfta istenmeyen davranışların önüne geçmeye katkıda bulunur. Ancak öğrencilerin medyadan olumlu etkilenmesinin yolu, öğretmen ve ailelerin işbirliği içerisinde bilinçli davranmalarına bağlıdır (Taş 2005, 44).

Yakın çevre sınıf yönetimini uzak çevreye göre daha fazla etkiler. Sokağın etkileri, öğrenciler aracılığıyla sınıf içine yansır. Öğrenci ve okul çevresinin kültür yapısı sınıfı etkiler. Çevre kültürü öğrenci aracılığı ile sınıf ortamına kadar taşınır. Öğretmenin

görevi, öğrencilere sınıf ortamına taşınan bu öğelerin olumsuzlarından yararlanıp, olumsuzluklarını önlemeye çalışmaktır. Öğretmen toplumu bir sınıf gibi kullanabilmelidir. Bu öğrencinin yaşam alanının genişletir, yaşamının zenginleştirir. Çevrenin bir sınıf gibi kullanılabilmesi için de, önce öğretmenin çevreyi çok iyi tanınması, kültürel geçmişini, bugününü, kaynaklarını, güçlü ve zayıf yönlerini, değişim ve değişime direnir güçlerini bilmesi gerekir. Çevre de rastlanan olumsuz davranışların değiştirilmesi, sınıf etkinliklerinin çevreye taşınması ile gerçekleştirilebileceği gibi, çevrenin okula taşınmasıyla da sağlanabilir. Okulun eğitsel kol etkinlikleri veya sınıf- çevre işbirliği ile sınıf veya okulun düzenlediği çeşitli etkinliklere veliler ve çevre insanları davet edilir böylece öğrenciler sınıfta öğrendikleri olumlu davranış örneklerini çevre halkına sunmuş olurlar (Başar 1997, 20).

Edwards (1993) göre, çocukluk ve gençlik döneminde, bireyin davranışları üzerinde önemli rol oynayan bir diğer etkende arkadaş çevresidir. Bu dönemin en temel gereksinimleri olan; bağlanma, ait olma, takdir edilme ve kabul görme ihtiyaçlarının karşılanmaması, özellikle olumsuz aile yaşantıları ve evde kabul edilmeme çocuğu başka yerlerde kabul görme davranışına iter. Arkadaş grupları toplumsallaşma ve bireyselleşme sürecini olumsuz etkileyebilmektedir (Sadık, 2002, 109). Örneğin yeterince üretken ve etkin bir şekilde yaşama katılma olanağı bulamayan gençlerin, madde bağımlılığı, şiddetin kutsanması, ideolojik kamplaşma gibi kaçış mekanizmalarına sıklıkla başvurdukları görülmektedir (Aydın 2000, 26).

Öğrenciler gösterdikleri davranışların çoğunu arkadaş grupları içinde edinmişlerdir. Öğrencinin sınıf dışında ilişki kurduğu arkadaş gruplarının etkinlikleri bilinmelidir. Davranışı değiştirilmek istenen öğrencinin, değiştirmek istediğimiz davranışı gösteren arkadaş gruplarına yönlendirilmesi için okul aile ve öğretmen işbirliği yapmalıdır.

Amacı öğrencileri eğitmek olan okul, çevresini de eğitmelidir. Bunu yaparsa, o çevreden okula gelecek öğrencilerin bazı davranışları daha okula gelmeden düzeltilmiş olur. Aksi halde, çevredeki istenmeyen davranış örnekleri sınıfa kadar girer, sınıf ortamını bozar, eğitsel amaçların ve sınıf yönetiminin engellerini oluşturur (Başar 1997, 21).

2.4.2. Aile

Yakın çevre içinde olmasına karşın öğrenci davranışının önemli bir değişkeni olan aile ayrı bir başlık altında ele alınmıştır.

Aile toplumun temel niteliklerini yansıtan en küçük birimdir. Çocuğun fiziksel ve psikolojik gelişiminde ailenin önemli bir rolü vardır. Eğitim ailede başlar. Çocuğun sağlıklı bir benlik algısı geliştirerek özerkleşmesi ailenin tutumuna bağlıdır. Çocuk kendine yetmeyi, paylaşmayı, yaşama etkin biçimde katılmayı barışçı ve uyumlu bir davranış örüntüsü geliştirmeyi ailede öğrenir (Aydın 2000, 22).

Çocuğun sevgi ve güven ortamı içinde, sağlıklı olarak yetişmesi aileye bağlıdır. Çocuğun davranışlarına yön vermek, kurallara uyumunu sağlamak, rehberlik etmek ailenin görevleri arasındadır. Ayrıca ailenin zor durumlarda çocuğun yanında yer alması ve onu desteklemesi gerekir. Çocuğun kişilik gelişimi de daha çok aile ortamında sağlanır. İnsan ilişkilerini düzenleyen anlaşma, uzlaşma, işbirliği gibi olumlu nitelikleri, çocuk, ailede kazanır. Anlaşmazlık, çekişme ve çatışma gibi olumsuz durumlarda takınacağı tutum ve davranışları da evde öğrenir (Akar 2005, 64).

Ailelerin geniş ve çekirdek olması çocuk eğitimi bakımından önem taşımaktadır (Tezcan 1996, 156). Ailedeki birey sayısı çocuğa sunulan eğitim imkânlarının daralmasına neden olmaktadır. Ailenin çocuklarına sağladığı eğitim imkânları çocuk sayısı ile doğru ters orantılıdır. Ailedeki birey sayısı az ise çocuklara daha fazla eğitim imkânı sağlanmaktadır (Gelişli 2004, 204). Kalabalık aileler çocuklarıyla ilgilenmeye daha az zaman ayırabilirler. Bunlar üzerinde ailenin etkisini azaltır. Az çocuklu ailelerin çocukları bencil ve şımartılmış olabilir. Çocuk sayısının çokluğu, ailenin artan görevlerini yerine getirmesini güçleştireceği için, sınıfı da olumsuz etkileyecektir (Başar 1997, 21).

Ailenin geçim durumları çocuğun kişiliğine etki yapan önemli bir etmendir. Babanın işi annenin dışarıda çalışması, çocukların okul çağında iken çalışmak zorunda kalması, ailenin gelir seviyesi, ana- babanın çocukları ile bir arada bulunmasının süresi, ailenin sık sık yer değiştirmesi gibi durumlar çocuğun kişiliğini olumlu ya da olumsuz olarak etkilemektedir (Başaran 1972, 187).

Ailelerin eğitim düzeyi de çocuğun davranışları üzerinde önemli bir etkide bulunmaktadır. Eğitim düzeyi yüksek olan ana babalar, çocukların eğitimine karşı daha

duyarlı olmaktadır. Eğitim düzeyi yüksek olan aileler, çocukların öğrenme yaşamını daha iyi izleyebilmektedirler (Çelik 2003, 27).

Aile içi ilişkiler ve etkileşim biçimleri, anne-baba arasındaki uyum, ebeveynlik rol algısı, anne ve babadan ayrı yaşama, anne veya babadan birini veya ikisini kaybetme, eşlerin boşanması, ailenin geliri, çocuğun zaruri eğitim giderlerinin karşılanma durumu ve bedensel bozukluklar çocuğun okuldaki davranışlarını etkiler. Ailenin çocuğa ilişkin algısı, yaklaşımı, tutum ve davranışları onda bedensel, ruhsal ve sosyal sorunlara neden olabilmektedir (Sarıtaş 2001, 62).

Genel olarak anne baba tutumları üç grup halinde ele alınmaktadır.

Demokratik bir aile ortamında çocukların haklarına saygı duyma, görüşlerine değer verme, kendileriyle ilgili kararlarda onları destekleme, onlara karşı açık ve dürüst davranma söz konusudur. Böyle bir tutum çocuğun kendine olan güvenini arttıracak, düşüncelerini ifade etmesini kolaylaştıracak ve onda kendisine değer verildiği duygusu yaratacaktır. Bu da çocuğun okuldaki ilişkilerine ve başarısına olumlu katkıda bulunacaktır (Güven 2005, 247).

İlgisiz ve kayıtsız aile tutumu ana-babanın çocuğu yalnız bırakma, görmezlikten gelme şeklinde dışlaması anlamına gelir. Anne babanın ilgisizliği ile çocuğun öğretmenine, arkadaşlarına ve yakın çevresindeki eşyalara verdiği zarar ve suçluluk davranışı arasında yakın bir ilişki bulunmuştur. Bu konuda yapılan araştırma bulgularına göre, ilgisiz ve kayıtsız ana baba tutumu çocuğun saldırganlık eğilimini güçlendirmektedir (Yavuzer 2002, 33).

Otoriter anne babalar çocuklarını kontrol ederler ama onları dinlemezler, çocukları ile daha az ilgilenirler, bazen soğuk ve katı olurlar. Ceza emirleri oldukça sıklıdır. Bu tür ana-babaların çocukları genellikle çekingen, mutsuz ve huzursuzdurlar. Başkalarına pek güvenmezler, sınıfta genellikle düşük başarı gösterirler (Bacanlı 2003, 116).

Yukarıda sayılan nedenlerden ötürü entelektüel çevrelerde, çocuklara otoriteye uyma davranışının öğretilmesinin sakıncaları tartışılmaya başlanmış ve baskıcı, otoriteye boyun eğen çocuk yetiştirme biçimi, yerine yavaş yavaş çocuğun kişiliğinin gelişmesine olanak sağlayacak daha serbest ve demokratik bir eğitim anlayışına bırakmıştır. Bu akımla birlikte özellikle eğitim düzeyi yüksek aileler çocuklarına, özgür düşünme ve

davranma alışkanlığı kazandıracak, kendi kararlarını kendi alabileceği, kendini rahatlıkla ifade edebileceği bir eğitim ortamı sunmaya çalışmaktadır (Erden 2001, 56).

Anne baba beklentileri, öğrenci çabası üzerinde önemli bir güç olmaktadır. Beklentinin çok yüksek veya çok düşük olması olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. (Başar 1997, 22). Anneler ve babalar çoğu zaman çocuklarının güçlerini bilemezler, bilseler de çocuklarından yüksek beklenti içinde olabilirler. Kapasitesinin üzerinde başarı beklenen öğrenci, eğer bu başarıyı gösteremez ise, çevresi ve anne babasının yanında aşağılanacağı korkusu taşıyabilir.

Anne ve babanın dengesiz ve kararsız tutumu da çocuğun kişilik gelişimini olumsuz yönde etkileyen diğer bir unsurdur. Anne ve babanın çocuğun yanında, çocuk konusunda birbirlerini eleştirmeleri, birinin olumlu yaklaşımını diğerinin olumsuz tutumu, çocuğun çelişkili, kararsız ve tutarsız bir kişilik geliştirmesine neden olabilmektedir (Erden 2001, 49).

Ailenin çocuğa yönelik davranış ve tutumları, çocuğun kişiliğinin yanı sıra okul başarısını da etkiler. Aile ile çocuğun okul başarısı arasındaki ilişkiyi inceleyen pek çok araştırma yapılmıştır. Bu araştırmaların sonuçları şöyledir;

1. Seginer'a (1986) göre, anne babaların çocuktan okul başarısı beklentileri ile çocukların akademik performansları arasında olumlu bir ilişki vardır (Erden 2001,50).

2. Yavuzer'e (1986) göre, aile içi ilişkilerin dengeli ve düzenli olması, çocuğun başarısını olumlu açıdan etkiler. Aile içinde geçimsizlik olduğu ve çocuğun yeterli ilgi ve sevgi görmediği durumlar çocuğun akademik başarısını olumsuz yönde etkiler (Erden 2001, 50)

3. Wang ve arkadaşlarına (1993) göre, ev çevresi ve desteği, ailenin eğitime katılımı öğrencinin okula düzenli devam etmesini sağlar (Erden 2001,50).

Aile ilgili olarak öğretmenin yapması gerekenlerden ilki, ailenin tanınması, bunun aracında öğretmen-veli iletişimidir. Bu iletişim yüz yüze olabileceği gibi, yazı ve telefonla da olabilir.

2.4.3. Okul

İnsan gelişip, gençlik çağına gelinceye kadar hatta yaşamı boyunca bir çok eğitim ortamında eğitim alır ve pek çok şeyi öğrenir. Öğrenme sürecinde insan bir yandan, doğumdan ölüme kadar değişik kurumlara devam ederek öğrenirken, diğer yandan da yaşadığı çevrede öğrenir. İnsanın kurumlarda öğrendikleri kadar yaşadığı çevrede öğrendiği de önemlidir. Ancak insan, yaşamının en büyük kesimini okulda geçirmektedir (Kaya 2005, 92).

Okul toplumdaki bireylerin eğitilmesi işlevini üstlenen kurumların ortak adıdır. Okullarda bir grup öğrenciye toplumun ve bireyin ihtiyaçlarına göre önceden hazırlanan programlar doğrultusunda öğretim faaliyetleri sunulur, öğrencilerde istendik davranış değişikliği meydana getirilmeye çalışılır (Erden 2001, 50).

Okul sosyal bir sistemdir. Örgütlemeye sistem yaklaşımı, örgütü bir canlıya benzetir. Bir canlı nasıl ki, üretmek, yaşamak, çevreye uymak, beslenmek ve kendini yönetmek için alt sistemlerle donatılmış ise, bir örgüt de, bu alt sistemlerle donatılmak zorundadır. Sistem, birbirlerini düzenli biçimde etkileyen, birbirlerine dayanan öğelerden (alt sistemlerden) oluşan bir bütündür. Sistem yaklaşımına göre, bir okulun, amaçlarını gerçekleştirebilecek bir yapıya ulaşabilmesi için, alt sistemleri ile birlikte bir sistem bütünlüğüne kavuşması gerekir. Tıpkı insan bedeninde olduğu gibi, okulu oluşturan alt sistemlerin de, okulun amaçlarını gerçekleştirmek için, birbiriyle eş güdümlenerek bir bütünlük içinde çalışmasını sağlayacak bir örgütlemeye gereksinim vardır. Okulun alt sistemleri ise, üretim, alışveriş, uyarılma, yaşatma ve yönetim alt sistemleridir (Başaran 1993, 17–25).

Okul dediğimiz örgütün en önemli ve açık özelliği, üzerinde çalıştığı hammaddenin toplumdaki gelen ve topluma giden insan oluşudur. Böylece, okulun birey boyutu kurum boyutundan daha duyarlı, informal yanı sıra formal yanından daha ağır, etki alanı yetki alanından daha geniştir. Gerçekten sosyal bir sistem olarak kurulması ve çalışması gereken okul ortamında, davranış bilimleri ve insan ilişkilerinin yeri bu bakımdan çok önem taşır (Bursalıoğlu 1998, 33).

Eğitim sistemi içinde okulların temel işlevi öğrencilerine istenilen davranışları kazandırmak ve bunun için çevreyi gerekli bir biçimde düzenlemektir. Toplumda meydana gelen değişimler okuldaki yönetici ve öğretmenlerin de düşünceleri ve

davranışlarında değişimleri zorunlu kılar. Okul yöneticisi ve öğretmenler bu gelişmelerin öncüsü ve gerekli yeniliklerin uygulayıcısı olma durumundadırlar (Çalık 2004, 5).

Sınıfın en yakın dış çevresi üst sistemi olan okulun, her özelliği ve durumu sınıfın içini etkiler. Okulun fiziksel yapısı, görünüş, kullanış, sağlık koşullarına uygun oluşu açılarından uygun ve çekici olmalıdır. Temiz, bakımlı, iyi donanımlı okullar, yalnız morali değil, davranışı da etkiler. Okulun kalitesi ile öğrenci başarısı arasında ilişki bulunmuştur (Öner 2001, 7).

Okullarda lavabo, tuvalet, sıra gibi kullanım alan ve araçları öğrencilerin gelişim özelliklerine uygun olmalıdır. Tuvalet başına düşen öğrenci sayısı ile dersler arasındaki boş zaman tutarlı olmalıdır. Fiziksel yapı ve düzenlenişin çekiciliği, öğrenciyi zamanını okul içinde kullanmaya yöneltmeli, öğrenci sokağa yönelme gereksinimi duymamalı, bunun için okulun yönetim planı, ders dışı zamanları da kapsmalıdır (Başar 1997, 24).

Stockart ve Maybeyr'e (1992) göre, okulun büyüklüğü, okuldaki insan ilişkileri ve davranışları üzerinde etkili olabilmektedir. Okul büyüklüğünün öğrenci davranışları ve başarısı üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik pek çok çalışma gerçekleştirilmiştir (Işık 2005,16). Darling ve Diğerleri (2002) tarafından yapılan araştırmalarda, araştırmacıların bir kısmı, öğrenci sayısı az olan okulların eğitim yönünden daha olumlu özelliklere sahip olduklarını belirtmelerine karşılık diğer bir kısmı, küçük okullarda öğrencilerin, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda farklı ders ve etkinliklere katılma olanağının daha sınırlı olacağı görüşünü savunmaktadırlar. Ancak, okul büyüklüğü ile öğrenci başarısı arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik yapılan araştırmalar birbirinden farklılık göstermektedir. Bazı araştırmalara göre, okul büyüklüğü ile öğrenci başarısı arasında pozitif ilişki vardır. Diğer bazı araştırmalarda ise küçük okulların olumsuz yönleri üzerinde durulmuştur. Türkiye'de okullar üzerinde benzer çalışmalar, alan yazında pek yer almamasına karşılık diğer ülkelerde küçük okulların, büyük okullara göre daha etkili olduğunu ileri süren pek çok çalışma yapılmıştır (Işık 2005, 16).

Okulun sahip olduğu eğitsel olanakların eğitsel amaçlarla ilişkisi açıktır. Bu olanak ve gereksinimlerin dengesini kurmak için çevre olanakları da gözetilmelidir. Bu konuda başka bir nokta, var olan sağlanan olanakların kullanılmasıdır. Olanakların var olması yetmez, kullanıma sunulmuş, kullanımları özendirilmiş, kolaylaştırılmış olmalıdır.

Kırılır, eskir, yıpranır kaygılarıyla olanakların kullanımı engellenmemelidir (Başar 1997, 25).

Okul yöneticisi tarafından biçimlendirilen okulun yönetim anlayışı doğrudan öğrenci davranışını etkiler. Sınıf yönetimi de büyük ölçüde okul yönetiminden etkilenmektedir. Okul yöneticisinin otokratik bir yönetim biçimini benimsemesi, okulla ilgili oluşturulacak bütün politika ve kararlar üzerinde etkili olacaktır. Okul yönetiminde demokrasi varsa, sınıfta demokratik yönetim biçiminin uygulanması daha kolay olacaktır. Demokratik yönetim biçimine sahip olan okullarda öğrencinin kişiliğine saygı gösterilir ve öğrenci değerli bir varlık olarak görülür. Okulun yönetim biçiminin öğrenci davranışları üzerinde olumlu bir etki yapması, sınıf yönetimi sürecine de olumlu yönde yansıtacaktır (Çelik 2003, 31).

Okulda sorunlu öğrenciler için farklı düzenlemeler yapılabilmesi, teneffüslerde bu tür öğrencilerin diğerlerinin huzurunu bozması önlenmeli, gerektiğinde bunlar yakından gözetlenmelidir (Başar 1997, 26).

Öğrenciler ders saatleri dışında okuldan yararlanabilmeli okul, öğrenci için çekici yer haline getirilmelidir. Öğretmen ve öğrenciler okulda iyi ilişkiler kurabilecek yer ve zaman bulabilmeli, öğrencilere çocuk olarak değil, insan olarak da davranılacak ortamlar yaratılmalıdır.

Okulun genel amacı eğitim hizmeti üretmektir. Bütün okullar eğitim hizmeti üretmek için çalışmakla birlikte, amaçlar üretilecek eğitimin ve okulun türüne bağlı olarak farklılık gösterir. bir okul ortamının uygunluğu amaçlarına bağlıdır. Bu nedenle, örneğin endüstri meslek lisesindeki tesviye atölyesi, genel lisede, okul öncesi eğitimdeki sıraların benzeri ticaret lisesinde bulunmamaktadır. Okuldaki herkesin o okulun amaçlarını bilmesi ve amaçları gerçekleştirebilmek için çalışması, bunun için istekli hale getirilmesi gerekir. Okullar amaçlarını gerçekleştirirse eğitim sistemi de amacının gerçekleştirebilecektir (Dönmez 2002, 94).

2.5. İstenmeyen Öğrenci Davranışları

Charles'e göre, İstenmeyen davranış duruma veya ortama uygun olmayan, bilinçli olarak yapılan davranışlardır (Pala 2005,171). İnsan davranışlarının temelinde

gereksinimleri yatar. Gereksinimler, onları gidermeye iten dürtü yaratırlar. Dürtü sonunda belli yönde etkinlik eğilimi olan güdüler oluşur ve insan uygun durumlarda güdülerini yönünde davranışa geçebilir. Davranışların istenir olup olmamasının ölçütü, davranışın davrananın, karşısındakinin, davranışın olduğu ortamın özelliklerine göre değişen şekilde, toplumun yazılı olan-olmayan kuralları ile bireysel yargılardır. İstenen davranışı “bana göre” olmaktan çıkaran kurallardır. Okulda, eğitsel çabaları engelleyen her tür davranış, istenmeyen davranış olarak adlandırılır. Bunların olumsuz etkileri derece derece olur. Bu açıdan istenmeyen davranışlar, “yıkıcı olmayan” dan, “çok yıkıcı olana” uzanan bir yelpazede sıralanırlar (Başar 1997, 95).

İstenmeyen davranışların sağlıklı bir biçimde tanımlanması bu tür davranışların değiştirilmesi açısından belirleyici öneme sahiptir. Gerçekte istenmeyen davranışların sınırlarının çizilmesi zordur. Çünkü davranışın istenmeyen nitelikte olmasını belirleyen etmenler duruma, koşullara, mekâna vb. bir dizi değişkene bağlıdır. Dolayısıyla istenmeyen davranışların her durum ve her koşul için genel geçerliliği olan katı sınırlamalarla belirlenmesi, yaşamın gerçekliği ile örtüşmez. Aksine sorunların, durumsal değişkenlerin etkisiyle de oluşabileceği bilincinden yoksun olmak, öğretmeni davranış yönetiminde buyurgan ve tek düze bir anlayışa götürebilir (Aydın 2000, 149-150).

Sınıfta bulunan öğrenciler farklı geçmiş yaşantılara, farklı kişilik yapılarına, farklı ilgi ve yeteneklere sahip olarak heterojen bir yapı oluştururlar. Bu heterojen yapı sınıfta meydana getirilen öğrenme-öğretme faaliyetleri sırasında farklı davranışların meydana gelmesine ve farklı görüntülerin ortaya çıkmasına yol açabilir. Bazı öğrenciler öğretmeni dinlerken, bazıları defterine not tutabilir, bazıları açık bir şekilde derse katılırken, bazıları istenmeyen davranışlarda bulunabilir. Bazı öğrenciler derste öğretilenleri ilginç ve önemli bulurken bazıları önemsiz ve sıkıcı bulabilir ve davranışlarıyla bunları belli edebilirler. Öğrencilerin farklı özelliklere sahip olması bunlara benzer birçok davranışta bulunmalarına neden olabilir (Öztürk 2005, 156).

Bu nedenle öğretmen, sorunları kategorize etme yanılığına düşmemelidir. Çünkü kategorize etmek, istenmeyen davranışların çözümünde de, aşırı yapılandırılmış bir yönetsel anlayışın egemen olmasının anlatımıdır. Oysa kapsam açısından hiçbir sorun diğeri ile aynı özellikleri taşımaz ayrıca kalıplaşmış davranış yönetimi tekniklerinin,

belli bir zamandan sonra eğitsel amaçlara hizmet ettiği de tartışmalıdır. Bu durum öncelikle öğretmenin, davranış sorunlarının gerçek nedenlerini anlamasını gerektirmektedir. Çünkü doğru anlaşılmayan hiçbir sorun çözülemez (Aydın 2000, 150).

Bir davranışın ortaya çıkmasında üç temel bileşenin varlığından söz edilmektedir: Davranışı yapan kişi, davranışın yöneldiği kişi ve davranışın yapıldığı ortam. Sınıf ortamında öğretmenin kişiliği ve tutumu, sınıf havasını belirleyen başlıca etken olsa da öğrencilerin aileden getirdikleri kişilik yapılarını yansıtan karşılıklı iletişimleri ve öğretmenlere karşı tutumları da çok önemlidir. Buna göre, sınıfta öğrenci davranışını etkileyen psiko-sosyal etkinlikleri üç grupta ele alabiliriz (Köktaş 2003, 85):

1. Öğrencinin kişilik özellikleri: Aileden getirdiği davranış biçimleri (psikolojik).
2. Öğretmen ve sınıf arkadaşlarının beklentileri: Diğerlerinin davranışa bakış açısı, öğretmen tutumu (toplumsal).
3. Sınıf içi ilişkiler: Öğrencinin o an için istekleri.

Davranışın birden çok nedeni olduğuna inanılır. Bunlardan bazıları belirli eylemleri ya da davranış biçimleri açıklamada diğerlerinden daha önemlidir. Biyolojik, psikolojik ve çevresel etkenlerin bir ölçüde insan davranışını açıklanırken en önemli nedenlerin psikolojik (yeterlik duygusu) ve çevresel etkenlerle ilişkili olduğu düşünülebilir (Köktaş 2003, 88).

Bull ve solity'e (1996, 136) göre, çocuğun istenmeyen davranışları, tümüyle veya kısmen kendisinden veya ailesine ilişkin faktörlerden kaynaklanabilir. Çocuğun okul dışındaki öğrenme deneyimleri, davranışın niteliği ile çok ilişkilidir. Öte yandan belli türde ilaçlı tedavilerde davranışı etkileyebilir. Bütün bu faktörler, çocuğun davranışlarını uygun biçimde anlaması ve yorumlaması için öğretmenin ulaşması gereken bilgilerdir (Balay 2003, 113).

Aksoy (1999), tarafından yapılan araştırma, en sık görülen istenmeyen davranış türlerini; İzin almadan konuşma, verilen görevi yerine getirmeme, kavga, aşırı şekilde bozucu konuşma ve öğretmenin isteklerine uymayı reddetme şeklinde ortaya koymuştur. Aynı araştırmaya göre öğretmenler, istenmeyen davranışın en önemli beş nedenini; ailevi sorunlar, çocukların eğitimlerine anne ve babaların ilgisiz kalmaları,

anne ve babaların çocuklarına yönelik olumsuz tutum ve davranışları, olumsuz televizyon yayınları ve diğer medyada gösterilen şiddet ile aşırı kalabalık sınıflar şeklinde sıralanmışlardır (Balay 2003, 113).

Baer, Goodall ve Brown (1983, 139-42) orta öğretim öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışlarına bakış açılarını belirlemek amacıyla yaptıkları araştırmada, öğretmenlerin karşılaştıkları davranışları altı grupta toplamışlardır (Öztürk 2001, 14);

1. Sosyal standartlar ihlal eden davranışlar: Hırsızlık yapmak, kopya çekmek, yalan söylemek, kaba bir dil kullanmak...
2. Yasal olmayan davranışlar: Yıkıcı davranmak, ilaç ve alkol almak, silah taşımak....
3. Fiziksel olarak tehlikeli davranışlar: Vurmak, çarpmak, eşyaları fırlatmak, fiziksel olarak incitici davranışlar...
4. Diğerlerinin haklarına saygısızlık : Sözle saldırmak, rahatsız etmek, belli kişileri sınıf etkinliklerinin dışında tutmaya çalışmak, diğerlerinin sırtından geçinmek....
5. Öğrenmeyi engellemek: Gülmek, aşırı konuşmak gereksiz yere sınıfın içinde gezinmek, gizlice mesajlaşmak, fısıldaşmak...
6. Öğretmenin otoritesine karşı koymak

2.6. İstenmeyen Davranışlara İlişkin Ölçütler

İstenmeyen davranış, sınıfa, derse, zamana ve duruma göre değişebilmektedir. O halde, herkesin üzerinde anlaşıldığı istenmeyen davranışları listelemek ve tanımlamak oldukça zordur. Ancak, öğrencilerin sınıf içindeki davranışlarını, istenmeyen davranış olarak adlandırmak için dört temel ölçütümüz vardır. Bunlar (Korkmaz 2005, 217);

1. Davranışın, öğrencinin kendisinin ya da sınıftaki arkadaşlarının öğrenmesini engellemesi.
2. Davranışın, öğrencinin ya da arkadaşlarının güvenliğini tehlikeye sokması.
3. Davranışın, okulun araç ve gereçlerine ya da arkadaşlarının eşyalarına zarar vermesi.
4. Davranışın, öğrencinin diğer öğrencilerle toplumsallaşmasını engellemesi olarak düşünülmektedir.

2.7. Sınıf Ortamında İstenmeyen Öğrenci Davranışları

Öğrencinin:

- (1) derse çalışmaması ve derse hazırlıksız gelmesi,
- (2) gürültü yapması, garip sesler çıkarması,
- (3) dikkat dağıtmak için şımarıklık yapması,
- (4) argo sözler kullanması ya da küfür etmesi,
- (5) sınavlarda kopya çekmesi,
- (6) derse geç gelmesi,
- (7) dersten kaçması ya da erken çıkması,
- (8) sigara içmesi,
- (9) silah gibi korkutucu aletler getirmesi,
- (10) hırsızlık yapması,
- (11) yalan söylemesi,
- (12) dersleri umursamaması,
- (13) devamlı tartışma yaratması,
- (14) öğrencilerin kâğıt, kalem ve silgi gibi malzemeleri arkadaşlarına atması,
- (15) kızların saçını çekmesi,
- (16) ders yapılırken uyuması,
- (17) ders yapılırken sıradan kalkıp sınıf ortamında gezmesi,
- (18) izinsiz sınıfa girme ya da sınıftan çıkması,
- (19) yüksek sesle konuşması,
- (20) diğer arkadaşları ile kavga etmesi (fiziksel saldırı),
- (21) dersi dinlememesi,
- (22) cep telefonu ile konuşması,

- (23) korkulan hayvanları getirme,
- (24) okulun araç gereç gibi eşyalarına zarar vermesi,
- (25) öğretmene saygısızlıkta bulunması,
- (26) yiyip içmesi ve sakız çiğnemesi,
- (27) siyasi içerikli kitaplar getirmesi,
- (28) grup çalışmalarında üstlenilen görevi yerine getirmemesi,
- (29) bazıları, arkadaşlarını örgütleyerek olumsuz grupları oluşturması,
- (30) cinsiyet farklılığına ilişkin gruplaşmalara katılması,
- (31) arkadaşlarını rahatsız etmesi,
- (32) bir ders işlenirken başka bir dersin konusuna çalışması,
- (33) başkasının ders anlatmasına izin vermemesi,
- (34) sınıf ortamını kirletmesi,
- (35) sıraya yazı yazması ya da yazıyı bıçakla sıraya kazıması,
- (36) birbirlerinin eşyalarını izinsiz kullanması,
- (37) birbirlerini aşırı derecede eleştirmesi,
- (38) birbirlerini aşırı derecede şikâyet etmeleri ya da ispiyonlamaları,
- (39) birbirlerine lakap takması,
- (40) öğretmenlerini küçük düşürmek için her şeye bahane bulması,
- (41) öğretmenin arkasından garip hareketler yapması,
- (42) arkadaşlarına el şakası yapması,
- (43) arkadaşlarını kıskanması,
- (44) tuvalet alışkanlığı kazanmamış olması,
- (45) temizlik anlayışını kazanmamış olması,
- (46) problemlı aileden gelmesi nedeniyle uyum problemi yaşaması.

Yukarıda verilen maddeler incelendiğinde, sınıf ortamında istenmeyen öğrenci davranışlarının nedenleri şunlar olabilir. Öğrencilerin; öğrenci kimliği ve öğrenci niteliği konusundaki bilgisizliği, istenilen ve istenilmeyen tutum ve davranışların neler olduğunu bilmeyişi, öğretilenleri anlamsız bulmaları, olumlu niteliğe sahip olanlarının davranışlarının kabul, olumsuz olarak görülenlerin ise istenmeyen davranışlar olarak kabul görmesi, çevresine ve arkadaşlarına zarar vermenin farkında olmayışları ya da önemsemeyişleri, dikkat çekmek için bazı olumsuz davranışları sergilemeleri, otoriteye karşı çıkmaları, aile çevresinin yetersizlikleri, psiko-sosyal sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik olumsuzlukların etkisi altında kaldıkları, eğitim ve öğretimin hedeflerinin, bilişsel, duyuşsal ve psikomotor gelişmeye paralel olmadığı söylenebilir (Özdemir 2004, 271-272).

2.8. İstenmeyen Davranış Nedenleri

İstenmeyen öğrenci davranışlarının nedenleri: Sınıf fiziksel yapısı ve donanımından kaynaklanan nedenler, öğretmenden kaynaklanan nedenler, öğrenciden kaynaklanan nedenler, eğitim programı ve öğretim yöntemlerinden kaynaklanan nedenler olmak üzere 4 başlık altında ele alınabilir.

2.8.1. Sınıfın Fiziksel Yapısı ve Donanımından Kaynaklanan Nedenler

Fechsig'e (1989,69) göre sınıf, ustaca düzenlenmiş bir çevre olmalıdır, çünkü davranışı değiştirmenin en etkili bir yolu, çevreyi değiştirmektir. Eğitimde yeni teknolojiler, öğrenme evresine yenilikler getirir. Geleceğin yüksek teknoloji, öğrenmelerin çoğunda bireysel, sosyal ve zihinsel gelişim için toplu öğrenme olanakları sağlayan öğrenme ortamları, şimdiden gerçekleştirilmeye çalışılmalıdır (Başar 1997, 32).

Öğretmenlerin görevlerinden biri de öğrencilerin öğrenmelerini en yüksek düzeye çıkararak ortamlar yaratmadır. Sadece harekete geçici (güdüleyici) bir öğrenme ortamı yaratma, öğrencilerden çoğu için, davranışta hızlı ve kalıcı değişiklikler meydana getirmek için yeterli olmaz, fiziksel ortamında düzenlenmesi gereklidir (Özyürek 2001, 97).

Fiziksel ortam, eğitim etkinlikleri için ayrılan mekânın özelliklerini belirtir. Sıra, masa, dolap, v.b. araçlarla, boş alanlar, mekânın ısı ışık ve renk düzeni gibi bir dizi etken, ortamın fiziksel değişkenlerini oluşturur. Öğretmen- öğrenci ilişkileri, geniş ölçüde bu fiziksel değişkenle tarafından etkilenir. Fiziksel ortamın uygunluğu, etkili öğrenme-öğretme sürecinin ayrılmaz bir parçasıdır (Aydın 2000, 29).

İyi düzenlenmiş sınıf ortamları öğrenciyi okula gelmeye, sınıfa girmeye, ders dinlemeye ve katılıma güdüler. Eğitim amacıyla yapılandırılmış, düzenlenmiş, çeşitlendirilmiş, uyarıcı ortamlarda öğretim ve öğrenme daha etkili gerçekleşir. Eğitime uygun olarak yapılanmış sınıflar hem öğrenmeyi kolaylaştırmakta, hem de öğrenilenlerin hatırlanmasına yardımcı olmaktadır. Sınıf ortamlarının iyi düzenlenmesi bile kendi başına sınıfta istenmeyen davranışları kısmen azaltabilir. Her davranış kendine uygun bir ortamda meydana gelir. Kabul edilemez davranışları değiştirmenin en etkili yollarından birisi çevreyi değiştirmektir. Fiziksel koşullara bağlı kabul edilemez davranışlar, ortam ve koşulların değiştirilmesiyle düzeltilebilir. Bu düzenlemeleri yapmak, öğrencilerle uğraşmaktan daha kolaydır (Sarıtış 2001, 48-49).

2.8.1.1.Fiziksel Ortamın Değişkenleri

Fiziksel ortamın değişkenleri olarak, sınıfın büyüklüğü ve öğrenci sayısı, sınıfın renk ve görünümü, ısı, ışık, gürültü, temizlik ve yerleşim düzeni sayılabilir.

2.8.1.1.1. Sınıfın Büyüklüğü Ve Öğrenci Sayısı

Öğretim ortamını etkileyen değişkenlerden biri olan öğrenci sayısı için belirli bir rakam vermek olanaklı değildir. Sınıf içi öğrenci sayısı sınıfın düzeyine, kullanılan öğretim yöntem ve tekniğine, derse göre değişmektedir (İmer 2001, 157).

Sınıfta öğrenci sayısının genel olarak 30'un üstünde olması istenmeyen bir durumdur. Ancak ideal bir öğrenci sayısının olmadığı, bu durumun dersin niteliğine, eğitimin düzeyine ve türüne göre değişebileceği düşünülmektedir (Aydın 2000, 30). Dersin ve konunun içeriği ile kullanılacak yöntem ve teknikler de öğrenci sayısını etkiler. Kalabalık sınıf ortamında öğrencinin sınıf kurallarına uyumu, öğrenmeye güdülenmesi, dikkatinin çekilmesi ve katılımının sağlanması ve öğretimin öğrenci merkezli olması

güçtür. Kalabalık sınıf ortamlarında ortamın özelliklerine bağlı olarak, öğrencilerin sınıf içinde öğretmenlere ve diğer öğrencilerle etkileşimi, öğretmenin öğrenciye ipucu, dönüt, düzeltme verme süreçleri ve sınıf kontrolü, kuralların uygulanması, ses ve havalandırma düzeninin sağlanması gibi sorunlar yaşanır. Kalabalık sınıf ortamının öğrenci başarısına olumsuz etkisi bulunmakla birlikte, öğretmen alacağı önlemlerle bunu belirli ölçülerde giderebilir (Tutkun 2005, 182-183).

Idarder ve Benjamin'e (1992) göre, öğrenci sayısı az olan sınıflarda daha çok sayıda öğretim yöntemi kullanılabilir. Kalabalık olmayan sınıfların yararlarından biri, öğretmene sağladığı kolaylıklardır. Bu sınıflar öğretmene ek zaman kullanımı, az kaynakla yetinebilme, her öğrenciye daha fazla zaman ayırabilme, öğrenci gelişimini kolay izleyebilme, sınıfı daha etkili yönetebilme, etkin öğrenmeyi kolaylaştırabilme, öğrenci gelişimini kolay izleyebilme, sınıfı daha etkili yönetebilme, etkin öğrenmeyi kolaylaştırma fırsatları verir (Celep 2002, 28).

Sınıfın büyüklüğü, öğrenci sayısına uygun olmalı. Öğrenciye dolaşabileceği, eşyalarını koyabileceği, etkinlik yapabileceği boş alan bırakılmalıdır. Bu alanlar öğretmeninde öğrenciler arasında dolaşmasını ve onlarla yakından ilgilenmesini kolaylaştırır. Ortada öğrencilerin ayaklarının takılıp düşmesine neden olacak nesnelere bulunmamalı, sivri ve kesici köşeleri bulunan eşyalar olmamalıdır (Erden 2001, 138).

2.8.1.1.2. Isı

Başarılı bir eğitim için ortamın fiziksel özelliklerinin uygun olması gerekir. Örneğin, sınıfın aşırı sıcak veya soğuk olması, öğrencilerin derse yönelik konsantrasyonunu olumsuz yönde etkiler (Aydın 2000, 37). Barber (1982, 84) ortama uygun giyinen bir insan için gerekli oda ısısının yirmi derece dolayında olduğu söylemektedir. Sınıfın ısı mevsimlere, neme olduğu kadar öğrencilere göre de değişir. Giyim ve sınıfın fiziksel koşulları, ısının etkisini değiştirir (Celep 2002, 28).

Isı ile birlikte nem oranı da öğrenmeyi etkileyen önemli bir etkidir. Sınıf içi nemin %30–60 dolayında olması, bilgisayar laboratuvarında ise % 50 olması gerekmektedir. Ayrıca sınıfın havasının temiz olması da sağlanmalıdır. İdeal bir otomatik ısı kontrol sistemine sahip olmalıdır. Araç- gereçlerin çok olduğu öğretme-öğrenme ortamlarında

soğutma olmalıdır. Sınıf içi ısısının yüksek yada düşük olması, bir takım fiziksel rahatsızlıkların, ilginin ve dikkatin dağılmasına yol açmaktadır (İmer 2001, 168).

2.8.1.1.3. Işık

Sınıfta iyi bir ortam oluşturmak için belli başlı aydınlatma değişkenleri olarak ışık kaynağı, ışık düzeyi, ve kontrast sayılabilir. Binanın mimarisi, sınıfın ışık kaynağından azami derecede istifade edebilmesine imkân tanınmalıdır. Doğal ışık kaynağının yeterli olmadığı durumlarda güneş ışığına en yakın aydınlatma tercih edilmelidir. Işık düzeyi öğrencilerin gözlerini yormayacak düzeyde ayarlanabilmelidir (Özden 2005, 55).

Işık, insan psikolojisi üzerinde etkili olan bir değişkendir. Sınıfta eğitim etkinliklerinin etkili ve rahat bir şekilde gerçekleşmesi için yeterli ışık, ışığın geliş yönü, ışığın rengi, yansımaları gibi özellikler dikkate alınmalıdır. Aşırı ya da yetersiz ışık, ışığın yönü, yansımaları ve rengi ilgiyi dağıtır, gözü yorar, zihnin gevşemesine ya da aşırı duyarlı hale gelmesine neden olur. Ayrıca öğretmen ve öğrencinin işini güçleştirir, hareketlerini azaltır ve gerginliğe neden olur sınıfta ışık dolaylı gelmeli, olanaklar ölçüsünde doğal aydınlanma yolları kullanılmalıdır. Işık ve pencere düzeni güneşe ve mevsimlere göre ayarlanabilir olmalıdır (Tutkun 2005, 183–184).

2.8.1.1.4 Renk

Renkte insan psikolojisi üzerinde etkili bir unsurdur. Renkler kendilerine özgü dilleri ve dünyaları olan, gizemli duyguların temsilcisidir. Başka bir anlatımla, her rengin kendine özgü bir kişiliği ve etkisi vardır (Aydın 2000, 37). Hataway (1987, 39-41) renklerin öğrencinin fiziksel ve davranışsal durumunu etkilediğini söylemektedir. Nefes alışımız, kan basıncı, nabız, kas etkinliği, renklerle değişebilmektedir. Renklerin dilinde açık mavi gevşetici ve rahatlatıcı, koyusu uyarıcı, kırmızı heyecan verici ve kışkırtıcı, gerilim yaratıcı, açık sarı ve portakal rengi uyarıcı olarak görülmektedir. Bir araştırmada, başarı ve tutum üzerinde fazla etkili bulunmamakla birlikte renkler, duyguları ve edimi etkileyebilmektedir (Başar 1997, 31).

Barker'e (1982, 86) göre, sınıf için liseye kadar sıcak renklerden sarı, pembe, şeftali rengi, lise ve sonrasında ise mavi ve mavi-yeşil tonları olmalıdır. Hataway'a (1987, 4)

göre, Renk yalnızca duvarlar için değil, eşyalar içinde önemlidir. Renklerin hepsinin karışımı ile yapılan aydınlatma, yalnızca beyazla olandan daha olumlu davranışa yol açmıştır (Celep 2002, 29).

Renkler, öğrencilere ve mekânların, araçların kullanılış amaçlarına göre de değiştirilmelidir. Soğuk renklerle boyanmış bir oda, alıştırma çalışmaları için en iyi ortamdır. Kalabalık dersliklerde kullanılacak açık tonlu renkler alanı daha büyük gösterecektir. Bilgisayar lâboratuarları gibi görsel ve zihinsel çaba gerektiren öğrenme ortamlarında mavi-yeşil gri veya bej renklerin kullanılması daha uygundur (İmer 2001, 167).

2.8.1.1.5. Gürültü

Gürültü rahatsız edici, işitmeyi engelleyici, dikkati dağıtıcı, fiziksel ve ruhsal sağlığı bozucu bir değişkendir. Sınıfın dışından gelen gürültünün engellenmesi daha güçtür, bu iş okul yapımı sürecinde düşünölmelidir. Sınıf içinden kaynaklanan gürültüyü azaltmanın temel yolu, sınıf kurallarının, gürültüyü de içermesi, bu kurallara özenle uyulmasıdır. Gürültülü bir sınıfta, söyleneni işitemeyen öğrenci, eksik, yanlış anlayabilir, gürültü nedeniyle öğretmenin söylenilenleri yinelemek durumunda kalması zamanın iyi kullanılmasını engeller. Gürültüden dolayı öğretmen sesini yükseltmemelidir. Bu gürültüyü daha da arttırır. Kısa bir süre sessiz kalmak, varlığını hissettirici bir davranış yapmak veya söz söylemek, arasına rastlanan gürültülü durumlarda yararlı olabilir (Başar 1997, 32). Öğretmen sınıf içinde olan gürültüyü önleyebilir. Ancak sınıf içi gürültünün tam anlamıyla sıfıra indirilmesi mümkün olmayabilir.

Birçok eğitimci gürültünün en büyük dikkat dağıtıcı etken olduğunu ve ne olursa olsun azaltılması gerektiğini öne sürmüştür. Ama Weinstein'in (1979) incelemesi, günümüze dek yapılan araştırmalardan gürültünün dikkat dağıtıcı olduğuna ilişkin kesin sonuçlar çıkarmanın mümkün olmadığını göstermiştir (Özyürek 2001, 99). Genellikle gürültü, derse yönelik ilgisizlik ve dikkat kaybı gibi nedenlere bağlı olarak ortaya çıkar. Dolayısıyla öğretmen öğrencilerin ilgi ve dikkatlerini her durumda uyanık tutmayı bilmelidir, öğretmen sınıfta gürültüyü yok etmedikçe huzurlu bir eğitim ortamını sağlayamayacağını bilincinde olmalıdır (Aydın 2000, 37).

2.8.1.1.6. Temizlik

Uygar bir sınıf ortamı, sağlık kurallarına ve insan onuruna uygun olmalıdır. Temizlik alışkanlığı kazanmak, öğrencilerin bireyselleşme sürecinin en önemli aşamalarından birini oluşturur. Bedensel temizliğin önemini kavrayan öğrenci, aynı duyarlılığı çevresi içinde gösterecektir (Aydın 2000, 38). Sınıflar, toplu yaşamın gerçekleştiği yerlerdir. Bu özelliği nedeniyle, öğrencilerin ve öğretmenlerin sağlık açısından risk taşıdığı alanlardır. Çünkü en iyimser koşullarda 25–30 öğrencinin bulunduğu ortamlarda olumsuz sağlık koşullarının etkisi daha çabuk görülebilmektedir. Bu nedenle sınıfın fiziki ortamının devamlı olarak temiz tutulması, sınıfların havalandırılması ve bu etkinliklerin sürekliliğinin sağlanması önemlidir (Tabancalı 2005, 69).

Sınıf ortamının temizliği, sınıfın görevlilerce temizlenmesinin yanı sıra, öğrencilere temizlik alışkanlığı kazandırılması ile ilgilidir. Sonuçta, sınıfı kullananlar öğrencilerdir ve temizlemek yerine, temiz tutmak daha kalıcı bir çözüm yolu olarak görülebilir. Öğretmen, öğretim yılı başından sınıf kurallarını öğrencilerle belirlerken temizlikle ilgili kurallar da belirlenerek, yıl boyunca kuralların uygulanması takip edilmelidir. Ancak öğrenciye temizlik alışkanlığının kazandırılması sadece sınıfta değil, aile ve çevreyle birlikte yürütülebilecek bir etkinliktir (Tabancalı 2005, 69).

2.8.1.1.7. Sınıfın Yerleşim Düzeni

Yerleşim düzeni, eğitimin etkin ve akıcı bir işleyişe kavuşturulmasına dönük eylemleri içerir. Başarılı bir yerleşim düzeni, sınıf içi etkileşimi ve öğretimi olumlu yönde etkiler, kaynaklara ulaşmayı kolaylaştırır. Ayrıca sınıf ortamının rasyonel kullanımı ve sınıf içi trafiğin düzenlenmesinde de, yerleşim biçimi önemli bir etkidir (Aydın 2000, 30).

Sıraların düzeni öğrencinin bulunduğu yerden öğretmeni, öğrenme materyallerini, tahtayı ve etkin olan diğer öğrencileri rahat görmesini sağlamalıdır. Öğrenme-öğretme faaliyetleriyle etkileşime verimli bir şekilde katılmayan öğrenci, etkileşim ortamından uzaklaşacak ve öğrenme dışı faaliyetlerle ilgilenmeye başlayacaktır. Oturma düzeninin izin vermemesi dolayısıyla öğretilmekte bir kısım öğrencinin sınıftaki davranışlarını izleme onları etkin bir şekilde derse katılmaya davet etme konusunda yetersiz kalacaktır. Bu durum sınıfta birkaç farklı yapının oluşmasına yol açar. Bir kısım öğrenci

oturma düzeninin avantajını kullanarak öğrenme faaliyetlerine etkin katılım gösterir. Bir kısım öğrenci, faaliyetlerden koptuğu için pasif duruma geçer, diğer öğrenciler ise kendi aralarında konuşmaya başlarlar (Öztürk 2005, 162-163).

Sıralar düzenlenirken aşağıdaki hususların öz önünde bulundurulması gerekir. (Erden, 2001, 143-144);

1. Sıraların etrafında öğrencinin kolaylıkla hareket edebileceği, yanındaki arkadaşını rahatsız etmeden çalışabileceği bir boş alan bulunmalıdır. Bu boş alan aynı zamanda öğretmenin öğrencilere yaklaşmasını ve onların çalışmalarını kontrol etmesine de yardımcı olur.

2. Sıralar sınıfta kullanılan öğretim yöntem ve tekniklerine uygun olarak düzenlenmelidir.

3. Sıralar öğretmenin eylem sınırları (action zone) içinde olmalıdır.

4. Sıralar, öğretmen-öğrenci ve öğrenci- öğrenci etkileşimi göz önünde bulundurularak düzenlenmelidir. Öğretmen öğrenci etkileşimini arttırmak için öğrencilerin öğretmenle yüz yüze gelmeleri ve göz teması kurmalarının sağlanması gerekir. Öğretmen ile öğrenciler kimseyi rahatsız etmeden birbirlerine kolaylıkla erişebilmelidir. Öğrenciler arasındaki etkileşim ise özellikle küçük grup çalışmalarında önemlidir. Bu çalışmalarda öğrenciler birbirine yakın ve yüz yüze olmalıdır. Ancak anlatım yönetiminde öğrenciler birbirleriyle etkileşim kurmayacak biçimde oturmalıdırlar.

5. Sıraların öğrencilerin sınıfta sunulan uyarıcıları görebilecekleri biçimde düzenlenmelidir. Öğrenciyle sunulan uyarıcılar arasında hiçbir engel olmamalıdır.

6. Sıralar öğrencilerin tahta, kütüphane, çöp kutusu gibi sık kullandıkları eşyalara kimseyi rahatsız etmeden ulaşabilecekleri bir biçimde düzenlenmelidir.

2.8.2. Öğretmenden Kaynaklanan Nedenler

Öğretmenin nitelikleri, özellikleri çerçevesinde sınıfta sergilediği davranışlar, öğrencileri çok yönlü ve yakından etkiler. Genellikle olumlu etkilemenin yanında, birçok nedenden dolayı öğretmen, öğrenciyi istenmeyen davranışlara yöneltebilir (Sarıtaş 2001, 79).

Okullarda yapılan eğitim öğretim etkinliklerinde başarılı olabilmek için öğrencilerin gelişim ve öğrenme biçimindeki farklılıkların ve bunları etkileyen faktörlerin iyi bilinmesi ve öğrencilerin bu yönlerden iyi tanınması gerekir. Bu nedenle, her öğretmenin öğrencilerin gelişim ve öğrenme özelliklerini, bunları etkileyen faktörleri tanıması konularında gereken yeterliklere sahip olması ve uygulamada bunları göstermesi gerekir (Tekışık 2004, 2). Jones and Jones'e (1982) göre öğretmen sınıfın nabzını elinde tutan bir doktor, yaşamın kurallara uygun gerçekleşmesine özen gösteren bir hakem, sınıf içi uyum ve ahengi sağlayan bir orkestra şefidir (Aydın,2000,16). Öğretmenin bireysel özellikleri, ders verirken kullandığı öğretim stratejileri, yöntem ve teknikleri sınıf yönetimini etkilemektedir (Demirel 2000, 202).

Öğretmenin sınıf içi öğrenci davranışlarının başarıyla yönetebilmesi öncelikle, insan davranışlarını iyi tanınmasıyla mümkündür (Baloğlu 2002, 21). Etkili öğretmenlerin sınıf içi davranışları değerlendirildiğinde, sınıf yönetimi açısından liderlik özellikleri gösterdiği, duygusal yönden ise öğrencilere yakın duran, onların sınıf içi ve sınıf dışı sorunlarına eğilen bir yol izlediği söylenebilir. Sınıfın yöneticisi olarak öğretmen, öğrencileriyle etkileşim içinde bulunarak ve öğrenmeye uygun sınıf atmosferini hazırlayarak öğretim yöntemlerine uygun öğretmen davranışlarını gösterebilir. Sınıf yönetimi uygulamalarının hazırlayıcısı ve yönlendiricisi olarak öğretmen davranışları, öğrenme hedeflerine ulaşmada önemli bir etkidir. Bu nedenle öğrenci gereksinimleri çerçevesinde öğretmen, gerektiğinde bir lider, gerektiğinde bir arkadaş olabilmelidir (Can 2005,156).

İstenmeyen öğrenci davranışlarının ortaya çıkmasında etkili olabilecek öğretmen davranışlarını iki gruba ayırmak mümkündür. Bunlar; öğretmenin toplumsal beceri noksanlığından kaynaklanan istenmeyen davranışlar ve öğretmenin öğretimle ilgili becerisizliğinden kaynaklanan istenmeyen davranışlardır (İlgar 2000, 170).

Öğretmenin toplumsal beceri noksanlığından kaynaklanan istenmeyen davranışlar; öğretmenin öğrenciyle alay etmesi, yerinde ve zamanında sorulan sorulara kasıtlı olarak cevap vermemesi, öğrencilere karşı kaba davranması ve düşüncesiz olması, öğrenciler arasında ayırım yapması adaletli davranmaması, öğrenci ile iletişim kurmaması veya kuramaması şeklinde sıralanabilir. Öğretmenin öğretimle ilgili beceri yetersizliğinden kaynaklanan istenmeyen davranışlar ise; öğretim ve yönetimde sıkıcı ve monoton

olması, zor- karmaşık içinden çıkılması imkansız ödevler vermesi, disiplini sağlamadan önce derse başlaması, disiplinsiz bir ortamda dersi sürdürmesi, dersliğin öğretim ortamına ısı, ışık, temizlik vb. yönlerden uygunluğunun sağlanmaması, konuya tam hakim olmaması, sınıf önünde duruşunu iyi ayarlayamaması, öğrenci çalışmalarını yeterli şekilde kontrol edememesi, yazı tahtasını iyi kullanamamasıdır (Ilgar 2000, 170).

Aksoy'a (2000, 6) göre, elbette hiçbir öğretmen sınıfında belirtilen bu tür davranışları kasıtlı yapmaz öğretmenler sınıf ortamında istenmeyen davranışların ortaya çıkmasına neden olmanın aksine, herhangi bir sorun yaşamadan, zevkli ve verimli bir ortamda ders yapmak isterler. Ancak, içinde yetişilen ailenin yapısı, toplumun kültürü, alınan eğitimin kalite ve süresi, öğrenciye bakış açısı, meslekteki deneyimi ve benzeri birçok etken öğretmenin tutum ve davranışlarına, dolayısıyla sınıf içi uygulamalarına yansımaktadır (Sayın 2001, 14).

Öğretmen sınıf içi etkinlikler sırasında model oluşturarak, öğrencilerin tutumlarını, değerlerini farkında olmadan etkileyebilir. Özellikle öğrenciler tarafından sevilen, sayılan öğretmenlerin öğrenci üzerinde çok olumlu etkileri vardır. Öğretmenden olumlu uyarımlar alan, öğretmeni tarafından sevildiğini fark eden, öğretmenin kendisini başarılı bulduğuna inanan öğrenciler olumlu davranışlarını arttırmaları ve daha başarılı olurlar. Benzer biçimde öğretmenin kendisinden hoşlanmadığını ve başarı beklemediğini düşünen öğrenciler daha çok sınıf ortamını bozucu davranışlarda bulunurlar (Erden 1998, 72-73).

Edwards (1993), Burden'e (1995) dayanarak sınıfta istenmeyen davranışlara neden olan uygun olmayan öğretmen davranışlarını; devamlı negatif olma, otoriter bir ortam sürdürme, olaylara aşırı tepki gösterme, toplu (küme) cezalandırmaları kullanma, öğrencileri suçlama, öğrencilerin yetenek seviyelerinin farkında olmama vb. olarak sıralanmıştır. Öğrenciler üzerinde aşırı kontrol sağlama, öğrencilerin özerk ve bağımsız olabilecekleri bir çevre sağlamama, çoğunluğun başarısını kısıtlayan ve öz fikirlerini zedeleyen rekabete dayalı bir not sistemi kullanma, sınıfta istenmeyen davranışa neden olabilen öğretmen davranışları listesine eklenebilecek diğer uygun olmayan davranışlardır (Sadık 2002, 112).

Aksoy (2000, 6), Canter'e dayanarak öğretmenlerin, istenmeyen davranışlara ilişkin yanlış inançlarının, disiplin sağlamada önemli engeller oluşturduğunu ileri sürmekte ve bu yanlış inançları dört maddede özetlemektedir (Balay 2003, 125):

- İyi öğretmenler, herhangi bir yardım almadan disiplin sorunlarını kendi başlarına çözmelidir inancı.
- Kararlı bir disiplin öğrencilere psikolojik olarak zarar verir inancı.
- Programlar yeterince ilgi çekici olursa disiplin olayları yok olur inancı.
- Disiplin olayları, öğretmenin müdahale edemeyeceği nedenlerden kaynaklanır inancı.

Aksoy'un (2000, 6) belirttiğine göre, Timmerek de, disiplin sorunlarının nedenlerine ilişkin araştırmasında bu sorunları önemli ölçüde öğretmenden kaynaklandığı sonucuna varmıştır. Derse yeterince hazırlanmamak, öğretme becerisinin olmaması, adil olmamak, öğrencilere karşı saldırgan tutumlar sergilemek, dinleme becerisini gösterememek, öğrencilere yeterince ilgi göstermemek, zamanı iyi kullanamamak, öğretim materyallerini kullanmada yetersizlik, öğrenci gereksinmelerine uygun tepki vermemek, sabırsız olmak, kişisel anlayış ve sempatiden yoksunluk, olumlu pekiştirici kullanmamak, öğrenme merkezli yerine not merkezli olmak, kural ve sınırlar koyamamak, öğrencileri birbiriyle kıyaslamak, bazı öğrencileri görmezken, bazılarını daha çok tutmak gibi uygulamalar, öğretmenlerin disiplin sorunlarına yol açan başlıca yanlış davranışlardır (Balay 2003, 127).

Öğretmenin sınıfta nasıl bulunduğu, sorun davranışların oluşmasına kaynaklık eden bir başka önemli durumdur, öğretmen mesleki yeterlilikleri ve becerileri kazanarak sınıfa öğretmek için girer. Dolayısıyla sorun, öğretimin nasıl etkili yapılacağı, öğrenciler bilgilendirilip olgunlaştırılırken çatışmaların azaltılıp öğretim sürecinin etkililiğinin nasıl artırılacağıdır (Akçadağ 2005, 286).

Öğretme, bir başkasının yaşamını zenginleştirmek, gelişimine katkıda bulunmak, algısının değiştiğini ve becerilerinin arttığını izlemek açısından bakıldığında zevkli, heyecanlı bir iştir. Aynı zamanda öğretme, çoğunlukla sıkıntılı ve hayal kırıklığı yaratan bir uğraştır. Eğer öğretme süreci zevkli hale getirilmezse, direnme, düşük motivasyon, dikkat süresinin azlığı, ilgisizlik, hatta öfke ve sistemden bir an önce kurtulma

davranışları ortaya çıkar. Artan sorun davranışlar karşısında da öğretmen öfkelenir, yetkisinden aldığı gücü kullanma eğilimini gösterir, öğretme bıkkınlık yaşanan, sevimsiz bir süreç haline gelir (Akçadağ 2005, 286).

Ataman (2001,177-178), uygun olmayan davranışların oluşmasını etkileyen etmenlerden öğretmenden kaynaklanan nedenleri şöyle sıralamıştır:

1.Öğretmen çocuğun davranışlarına uygun tepki vermiyorsa;

Bir gün iyi dediği davranışa başka bir gün kötü diyorsa iyi ve kötü kavramlarıyla ne kastettiğini açık bir biçimde öğrenciye anlatmadıysa, öğrenci sınıfta nasıl davranacağını öğrenemeyecektir. İyi davranışın sonuçları ile kötü ya da uygun olmayan davranışlarının sonuçlarında ne olacağını öğrencinin önceden bilmesi gerekmektedir.

2.Öğretmen doğru davranışı ödüllendirmiyorsa;

Sınıfta uygun davranış göstermeyen öğrencilerin büyük bir bölümünün uygun olarak gösterdikleri davranışların öğretmenlerince ödüllendirilmediği gözlenmektedir. Öğrenci, sadece uygun olmayan davranışları gösterdiği zaman ya eleştirilmekte ya da kötü not verilmekte ya da uygun olmayan davranışından dolayı azarlanmaktadır. Bu da istenmeyen davranışın pekişmesine neden olmaktadır.

3.Öğretmenin istedikleri ya da beklentileri öğrencinin yeteneklerine uygun değilse;

Öğrenciye yönelik öğretmen beklentileri çok yüksekse, öğrenci yoğun bir baskı altında kaldığını hissedecek ve bunun doğal sonucu olarak oldukça fazla başarısızlık yaşayabilir. Çok düşük beklenti düzeyi de öğrencide derslerden sıkılma, ödev yapmama ve huzursuzluk davranışları gözlenmesine neden olabilecektir. Bu nedenle istek ve beklentilerin öğrencinin düzeyinde olması gerekir.

4.Öğretmen öğrencilerinin bireyselliklerine yeteri kadar hoşgörülü davranmıyorsa;

Öğrenciler, yetişkinler gibi kendi duygu ve düşüncelerini dile getirme hakkına sahiptirler. Çocukların birbirine benzer tepkilerde bulunmalarını istemek ve onların farklılıklarına gerekli saygıyı göstermeyen ya da ödüllendirmeyen öğretmenlerine karşı uygun olmayan davranışlar sergileyebilirler.

5.Öğretmen öğrencilerine istenilen davranışlar için model olamıyorsa.

Öğrenciler, öğretmenlerini ve yüksek statüdeki arkadaşlarının davranışlarını büyük ölçüde taklit ederler. Öğretmenin, çocuğun davranışlarını gözleyerek kendisini taklit edip etmediğini belirlemesi eğer taklit ediyorsa kendi davranışlarını gözden geçirmesi gerekmektedir.

6.Öğretmen eğer sınıftaki uygun olmayan davranışları genellikle ceza ile kontrol ediyorsa.

Öğretmenlerin bir bölümü sınıf içinde olan olay ve kişilere çok çabuk duygusal tepkiler verme eğilimi içinde olabilir. Kolayca kızan, bağırان bu tür öğretmenler sınıflarında gözledikleri en küçük uygun olmayan davranışı bile ceza kullanarak denetlemeye çalışırlar. Bu tutumları doğal olarak çocukların davranışlarına yansiyarak uygun olmayan davranışların gözlenmesine neden olabilir.

2.8.3. Öğrenciden Kaynaklanan Nedenler

Grossman (1991, 162) okula her çevreden, her yaşam biçiminden, çeşitli davranış alışkanlıklarına sahip öğrencilerin geldiğini ve bu farkların onların davranışlarına yansıdığını söylemektedir. Öğretmen, bu farklılıkların bilincinde olmalı, tanımalı, öğrencilerin geldikleri çevrede kabul edilebilen ama okulda istenmeyen davranışları tahmin edebilmelidir. Öğrencilerin bu tür davranışlarını yanlış anlamamak için, onları tanımak gerekir. Onları ödül mü, eleştiri mi daha çok etkiliyor, maddi ödüller mi, manevi ödüller mi etkili, ilişkileri yakından mı, uzaktan mı, yetişkinlerin yargılarına boyun mu eğiyorlar, haklarını arıyorlar mı? ... Bunları bilmeyen öğretmen öğrencileri yanlış anlayıp, sorunların çözümünü yanlış yerde arayabilir (Başar 1997, 107).

Ortak gelişim özelliklerinin yanı sıra fiziksel, zihinsel, toplumsal özellikler, ilgi, yetenek ve zeka farklılıkları sınıf ortamında istenmeyen davranışlara neden olabilir (Köktaş 2003, 30-31). Öğrencilerin istenmeyen davranışlarından birçoğu gelişimsel özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Bu gelişimsel özellikleri bilmek öğretmenlerin istenmeyen davranışlarla başa çıkma becerilerini arttırabilir.

Ergenlik dönemi çok önemli değişmelerin ve gelişmelerin yaşandığı fırtınalı bir dönemdir. Ergenin, yetişkinlik ve yaşlılıkta sahip olacağı biyolojik, zihinsel ve psiko

sosyal özellikler bu dönemde kazanılmaya başlar. Ben kimim, kim olacağım, bende ne olup ne bitiyor gibi pek çok soruya ergenlik döneminde cevap aranır (Arı 2003, 88). Ergenlik dönemindeki hızlı gelişimle birlikte beden oranlarının hızla değişmesinin yarattığı şaşkınlık; yavaşlık, uyumsuzluk, beceriksizlik, düşürme, dökme davranışlarını arttırır. Bu dönemde ayrıca cinsel gelişimin baskısı altındaki öğrenciler; alınganlık, kavga çıkarma, çabuk öfkelenme gibi istenmeyen davranışlarda görülebilir (Köktaş 2003, 31). Ayrıca ergenler akran gruplarının onay ve kabulüne yoğun bir ilgi duyarlar, bu arada yerleşik kurallara karşı tepkisel tutumlar gösterirler. Bütün bu değişim sarsıntıları gerçekte ergenin yaşadığı biyo-fizyolojik ve psikososyal gelişimin bir yansımasıdır. Ergen bu dönemde, yetişkinlerin hoşgörü ve anlayışına gereksinim duyar ancak bunu genellikle seslendirmez. Bu nedenle yetişkinle, gençlerle yakın bir ilişki içinde bulunmalı ve onların sorunlarını empati yoluyla çözmeye çalışmalıdır (Aydın 2003, 27).

Bir başka gelişimsel sorun, çocuk ve gençlerin benlik ve kişilik gelişim süreçlerinde ortaya çıkar. Benliğin gelişimi, aile içi, ana baba tutumlarıyla yakından ilişkilidir. Örneğin, yetkeci (otoriter), koruyucu ve mükemmeliyetçi, ilgisiz, sevgisiz ve parçalanmış aile yapıları, çocuk ve gençlerin benlik ve kimlik gelişimlerini çeşitli biçimlerde etkileyebilir. Yetkeci bir aile ve ana baba tutumu, çocuk ve gencin özgüven özsaygı ve özdeğer duygularını önekli ölçüde örseleyebilir, girişim duygularını köreltebilir, onların duygu ve düşüncelerini özgür iletişim kanallarıyla ortaya çıkımlarına, bireyin bir bütün olarak kendini ortaya koyuş biçimine ket vurabilir. Tüm bu süreçler, çocuk ve gencin okul başarılarına olumsuz yönde etki eder (Topses 2004, 16).

Öğrenciler, buldukları çevre kişisel ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılamaya uygun olduğu durumlarda daha etkili öğrenebilirler. Bu nedenle öğretmenler, sınıf içi etkinlikleri düzenlerken öğrenci ihtiyaçlarını mümkün olduğunca göz önünde bulundurmalı ve ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri sınıf ortamı yaratmalıdır. Öğretmen, öğrencilerin ihtiyaçlarını gözetmeksizin sınıf ortamı yaratırsa onların olumsuz davranışlar göstermesine neden olur. Aksine olumlu sınıf ortamı düzenlenir, öğrenci ihtiyaçları göz önünde bulundurulursa, olumsuz öğrenci davranışları azalır, davranışlar okulun amacına uygun olur (Erden 2001, 51).

Öğrencilerin kendi içinde gelişen disiplin sorunlarının en yaygın nedeni kendileriyle ilgili geliştirdikleri tutumdur. Öğrenciler kendilerini sevgisiz ya da yetersiz gördüklerinde, bu hislere uygun hareket edeceklerdir. Bazı öğrencilerde gelişim özelliklerinden kaynaklanan dikkat çekme ve karşı gelme isteği olabilir. Çocuklar bu farkları kendileri için sorun olarak görebilirler. Öğretmenler ya da diğer öğrencilerin onları yermeleri, küçük düşürmeleri, kaba davranmaları, utandırmaları, alay konusu yapmaları veya üzmeleri söz konusu olduğunda durum daha da kötüleşir. Bu gruptaki öğrenciler ilk anda olumsuz davranışlar sergileyebilirler ya da yalnız kalmak isteyebilirler. Öğrencilerin bir grubun üyesi olma ihtiyaçları nedeniyle de bazen olumsuz davranışlarda buldukları gözlenmektedir (Öner 2001, 13).

Sağlığındaki farklılıklarda, öğrencinin davranışlarını değiştirir. İşitme, görme, algılama yetersizlikleri, öğrencileri istenmeyen davranışlara iter. Bu yetersizlikler nedeniyle söyleneni anlamakta zorlanan öğrenciler, yapmakta da zorlanırlar. Sağlık sorunu, öğrencide başarı sorunu da yaratarak, başarıdan kaynaklanan olumsuz davranışların nedeni de olur (Başar 1997,109).

Öğrencileri istenmeyen davranışlara yönelten bir başka şey korkudur. Okulda birçok şey (yöneticiler, öğretmen, sınav, sınıfta ayağa kalkma ve konuşma) öğrenciler için korku kaynağıdır. Sınav korkusu, öğrencilerde çok ciddi sorunlara (kaygı, öfke, ani tepkiler, uykusuzluk, baş ağrısı, gerilim, okuldan kaçma, intihar) yol açabilmesi nedeniyle okulda son derece ciddi disiplin sorunlarına yol açar (Sarıtış 2001, 75).

Öğrenciler güvensizlik duyduklarında, psikolojik gereksinimleri karşılanmadığında, sevilmediklerinde, kendilerini değersiz, gergin ve yalnız hissettiklerinde çalışma istekleri kalmaz. Böyle zamanlarda öğretmenin tüm öğretim çabaları boşa gider (Gordon 1996,41). Kendine güveni zayıf olan ve kendi yeterliğini düşük algılayan bireyler, sorumluluk yüklenmekten korkar, kendini sınıf içerisinde önemli bir birey olarak algılamaz. Başarısız olmaktan ve alay edilmekten korktuğu için faaliyetlere katılmaktan kaçır. Bazı öğrenciler ise bunun tam tersi, aşırı aktif, kendini lider olarak gören ve sınıfı kendi hâkimiyeti altına almaya çabalayan bir kişilik göstermektedir. Bunlar, sınıf faaliyetlerinde hep kendini merkez olarak görme ve kendi görüşlerinin etkin olmasını arzulama eğilimindedirler (Öztürk 2005, 164–165). Öğretmen sınıfındaki öğrencileri iyi tanımaya çalışmalı kendi davranışını da ona göre ayarlamalıdır.

Öğretmenlerin çoğu olumsuz davranışların öğrencinin kendisinden kaynaklandığını düşündüklerinden öğrencileri sınıflarında istemezler ya da sorunun halledilmesi için aileler ya da diğer uzmanlara gönderme eğiliminde olurlar. Bu düşüncelerin aksine böyle durumlar öğretmenin, davranış değiştirme ilkelerine yer veren, başarılı yaklaşımlarını gerektirir (Öner 2001, 13).

Sınıfta Olumsuz Öğrenci Davranışlarının Başlıca Nedenleri şunlardır:

Derste sıkılma: Sınıfta gözlenen dersle ilgilenmeme arkadaşları ile konuşma, yanındaki arkadaşları ile itişme, ayağa kalkıp dolaşma gibi birçok olumsuz davranışın en önemli nedeni, öğrencinin dersten sıkılmasıdır (Erden 2001,63). İlgisi ve ihtiyaçlarına hitap etmeyen yeteneğiyle ilişkili olmayan derslerde öğrencinin sıkılması kaçınılmazdır. Öğretim programında seçmeli derslere yer verilmemesi veya çok az yer verilmesi, öğrencinin istediği alanı seçememesi, öğretmenin bilgi, beceri ve deneyim noksanlığı öğretim araç, yöntem ve tekniklerini yerinde ve doğru olarak kullanmaması, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarını tanımaması veya göz ardı etmesi dersi ilgi çekici hale getirmemesi, öğrenciye başarıyı tattırmaması, hareketli olmaması ve öğrencilerin de aktif kılınmaması, motive etmemesi öğrencinin sıkılmasına ve başka faaliyetlere yönelmesine neden olabilir. Sıkılan öğrenci ise, dersi takip etmez, uyur, arkadaşlarıyla konuşur, onları rahatsız ederek öğrenmelerini engeller. Öğretmenin yapması gereken şey yukarıda sıkılmaya yol açan faktörleri göz önüne alarak dersi işlemek ve öğrencilerin sıkılmasına neden olan başka faktörler varsa bulmak ve ortadan kaldırmaktır (İlgar 2000, 168).

Otoriteye karşı gelme isteği: Otorite ve kurallar yaşamın bazı dönemlerinde gereksiz şeyler olarak algılanabilir, özellikle otoriteye karşı gelme isteği ergenlik dönemindeki öğrencilerde daha fazla gözlenir. Öğrenci istenmeyen davranışları yaparak otoriteyi (kendini sınırlayan gücü) ortadan kaldırmak veya kuralların sınırını kendi lehine daha da genişletmek isteyebilir. Otoriteye karşı gelme isteğinin etkisiyle ortaya çıkan davranışları öğrencinin kuralların belirlenmesinde kararlara katılmasını (onların görüşlerini de alarak karar vermek demokratik bir ortam) sağlayarak, onların ilgi, ihtiyaç ve beklentilerine uygun bir eğitimle azaltabiliriz (İlgar 2000, 168-169).

Dikkat çekme: Öğrenci özellikle sınıfta arkadaşlarının ve öğretmenin dikkatini çekmeye çalışarak üstünlük elde etmeye çalışır. Öğretmenler bu süreçte dikkatini çok

farklı biçimde öğrenci üzerinde toplayabilirler. Öğretmenin dikkatini öğrencinin istenmeyen davranışı üzerinde toplanmasına karşın, öğrenci bu davranışını yapmaya devam edebilir. Hatta öğretmenin dikkatini kendi üzerinde odaklandığını gören öğrenci bu davranışının şiddetini artırabilir de (Celep 2002, 195). Ailesinden yeterli ilgiyi ve sevgiyi görmeyen, çok çocuklu ailelerden gelen, anne veya babasını veya her ikisini kaybetmiş, ana-babası ayrı çocuklar sevgi görme ihtiyacını okulda karşılama yoluna gidebilirler. Öğretmen öğrencinin davranışının dikkat çekme amacıyla yapıldığını tahmin ve tespit edebilirse öğrencinin bazı (olumsuz-istenmeyen) davranışını görmezlikten gelip olumlu bir davranış yaptığını belirleyebilir ve bu davranışı övüp ödüllendirilebilirse hem dikkat çekme (sevgi ve ilgi görme ihtiyacını karşılayabilir) hem de bu tür nedene bağlı istenmeyen davranışları azaltabilir (Ilgar 2000,169).

Kuralların olmayışı veya öğrenci tarafından bilinmemesi: Kurallar, önceden verilmiş hazır kararlardır. Deneyimlere dayanarak, gelecekteki belirli durumlarda nelerin nasıl yapılmasının iyi olacağını, nelerin beklendiğini, uyulmadığında nelerin olacağını açıklayarak, yöneticinin işini kolaylaştırır. Kendisinden nelerin beklendiğini, neleri yapmasının istenmediğini, bunların sonuçlarını önceden bilen öğrenci, davranışlarının düzeltmeye yöneltecektir. Sınıftaki ilişkilerin karmaşıklığı, onları, kural koyarak düzene sokmayı gerekli kılar (Öner 2001,38). Bu tür istenmeyen davranışların temel nedeni kuralların öğrenci tarafından bilinmemesi veya doğru olarak algılanıp anlaşılmasındır. Öğretmen daha ilk ders öğrencilerine beklentilerini, kurallarının neler olduğunu açık ve net olarak belirtmeli, öğrencilerin bu kuralları tam olarak anlamalarını sağlamalıdır. Ayrıca öğretmen, her öğrencinin uyması gereken MEB Disiplin Yönetmeliği ve öğrencileri ilgilendiren diğer Kanun ve Yönetmelikler hakkında öğrencilerine bilgi vermelidir. Kurallar belirlenerek, öğrencilere duyurularak anlaşılmasını sağlayarak bu sorun giderilebilir (Ilgar 2000, 169).

Akademik başarı eksikliği: Başarı veya başarısızlık öğrencinin kişisel niteliklerini ve sınıf içi davranışlarını önemli derecede etkilemektedir. Başarılı öğrenciler sınıf içinde zamanlarının çoğunu öğrenme faaliyetleri üzerinde uzun süre sürdürmeyi başarabilirler. Bundan dolayı olumsuz davranışlara yönelme hissetmezler (Öztürk 2005, 167).

Bazı öğrencilerin öğrenim yaşamlarında yaşadıkları başarısızlıklar nedeniyle akademik konularla ilgilenmek istemeyebilir. Bu aynı zamanda özgüvenle de yakından ilgilidir.

Öğretmen, başarı duygusunu tattırmanın yollarını bulabilirse bu tür başarı eksikliği olan öğrencilerin istenmeyen davranışlarını en aza indirmiş olur (İlgar 2000, 168). Sınıf etkinliklerinde başarısız olan öğrenciler, cesareti kırılmış ve çaresiz bir davranış sergilerler. Çaresizlik, yetersizliği; aşırı iddialı olmayı, rekabet etmeyi, baskıyı ve başarısızlığı doğurmaktadır. Bu tür davranış gösteren öğrencilere karşı öğretmenler, çok sabırlı olmalı, onların neler olup bittiğini anlamalarına yardımcı olmalı ve onları başarılı olacakları çalışmalara yönlendirmelidirler (Celep 2002, 197).

Duygusal sorunlar: Her insanın kendisine özgü bir kişilik yapısı ve özellikleri vardır. Her öğrenci, kalıtsal, bedensel, bilişsel, duygusal özellikleri açısından kendine özgüdür ve farklıdır (Yiğit 2005, 188). Bazı öğrenciler duygusal problemleri nedeniyle okul hayatının gerektirdiği zorunlulukları yerine getiremez ve sınıfa uyum sağlayamazlar. Duygusal probleme sahip bazı öğrenciler dikkat çekmeye çalışırlar, bunun için de istenmeyen davranışlarda bulunurlar. Gerek öğretmenin gerekse diğer öğrencilerin bu istenmeyen davranışlara verdikleri tepkilerden ayrı bir hoşnutluk duyarlar. Bu tür duygu problemleri olan öğrencileri öğretmen tespit etmeli ve problem çözümünde profesyonel yardım alması için öğrenciye rehberlik yapmalıdır (İlgar 2000, 169).

Ailedeki durum ve gereksinimlerin karşılanamaması: Ailede moral değerlerin yaşanmasındaki nitelik, anne-babanın ayrı yaşaması, aile içindeki geçimsizlik, ekonomik ve sosyal sorunlar sonucu aşırı baskı ve kalıplayıcı tutumlar genel olarak öğrencinin başarısızlığına neden olur. Öğrencinin gereksinimlerini karşılanamaması, giysilerinin iyi olmaması ve okul harçlığının sınırlı olması sorun davranışlar göstermesine neden olabilir (Ada 2005, 244).

Sürenin Etkili Kullanılmaması: Ders süresinin iyi kullanılmaması sorun davranışlara neden olabilir (Ada 2005, 244). Öğretmenin zamanı dikkatlice kullanması hem öğrencilerin başarısı hem de disiplin problemlerini ortadan kaldırmak açısından oldukça önemlidir. Öğretmenin zamanı dikkatlice kullanması öğrenciler için daha çok öğrenme fırsatı yaratması anlamına gelir. Öğrenciler öğrenme için daha çok fırsat bulduklarında ise doğal olarak başarıları artar. Ayrıca zamanı etkili kullanan öğretmenlerin öğrencileri öylesine meşguldür ki yanlış davranarak sınıfın düzenini bozacak zaman bile bulamazlar (Özkılıç 2001, 92–93).

Yetersiz ve Etkisiz İletişim: Sınıf içindeki en yoğun iletişim öğretmen ile öğrenci arasında yaşanmaktadır. İletişimlerdeki nitelik hem sınıf yönetimi hem de öğrenme bakımından olumlu sonuçlar doğurur. Öğretmenin sınıfta olumlu bir hava yaratması ve öğrenci ile iyi bir iletişim sağlaması öğrencilerin derse etkin katılımına katkıda bulunur. Öğretmeni ile olumlu iletişim kurabilen, beklediği iletileri ve dönütleri alabilen öğrenciler olumlu davranışlarını artırırlar (Hoşgörür 2005, 120–121). İletişim sağlıklı yapılmadığında öğrenci eksik ve yanlış anlayabilir. Bu eksik ve anlama sonucunda öğrenciler, olumsuz ya da sorun davranışlar sergileyebilirler (Ada 2005, 244).

2.8.4. Eğitim Programından Kaynaklanan Nedenler

Glasser (1986) istenmeyen davranışların öğretmenlerin öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayamamasından kaynaklandığına inanmaktadır. Öğrenciler kendilerini başarılı ve değerli olarak göstermek istemekte fakat pek çok durumda aşağıdaki nedenlerden ötürü engellenmektedirler. Bu nedenler; notların birkaç öğrenciyi başarılı, pek çoğunu ise başarısız olarak etiketlemesi, ders konuların ortalama yeteneğe sahip öğrenciler için çok zor, yüksek yeteneğe sahip öğrenciler için ise çok kolay olmasıdır. Ders konularının ya da ünitelerinin öğrenci için anlamlı olmaması ve ders sırasında tartışma ve deneyler yerine ezberle yer verilmesi diğer nedenler arasındadır. Bu nedenlerin daha çok eğitim programının içeriği (müfredat) ve öğretmenin kullandığı öğretim yöntemine dayalı olduğu görülmektedir (Atıcı 2003, 29).

Okulda öğrencilere istedik eğitsel davranışlar kazandırmaya yönelik tüm etkinlikler eğitim programları dikkate alınarak düzenlenir. Amaç içerik, eğitim durumları ve değerlendirme öğeleri arasında iyi bir uyum sağlamayan, işlevsel olmayan esnek olmayan, uygulaması güç ve bilimsellikten uzak eğitim programlarıyla öğrencilere istenilen davranışlar kazandırılmaz. Öğretmenlerin uygulayacakları çalışmayı; hangi düzeyde, hangi özelliklere sahip öğrencilere, hangi davranışları kazandırmak için, hangi koşullarda, hangi ilkelere dayalı olarak, nasıl kullanacağını önceden belirlemeleri ve bu konuda hazırlık yapmaları gerekmektedir (Sarıtaş 2001, 76).

Öğrenciler genellikle kendi gereksinim ve beklentilerine uygun olmayan, eğitsel amaçlarına ulaşmalarında önemli olduğuna inanmadıkları, öğrenme güçlükleri çektikleri derslerde başarısız olurlar ve sıkılırlar. Çünkü öğrencilerin gelişim özelliklerine, ilgi ve

gereksinimlerine uygun olmayan bir eğitim programı, pratik yararlılığı az olan bir içerik, öğrencilerde onlar için bir anlam taşımayan bilgileri öğrenme düşüncesi doğurur. Okul dışında öğrenciler bilgileri gerçek ortamda yaşayarak öğrenirler ve bu bilgileri yeni bir durumda uygulayabilirler. Ancak genellikle okulda öğrencilerde sembolik bir bilgiyi kullanmaları ve onu gerçek yaşamda uygulamaları beklenmektedir. Böyle koşullar altında çocuklar uygun ilişkilendirmeyi kurmada başarısız olurlar ve karşılaştıkları sorunlara öğrendiklerini uygulayamazlar. Okulda öğretilenlerin yararlarını kavrayamadıklarında, okulun gerçek yaşamla ilgisiz olduğunu, öğretmenlerin onlardan yapmalarını bekledikleri şeyleri ise öğrenmek zorunda olmadıklarını düşünerek sınıf arkadaşlarının öğrenmelerini de engelleyici davranışları gösterebilirler. Öğrenci kişiliklerini yansıtacak eğitim programının düzenlenmesi, bilgi beceri, davranış ve tutum olarak gelecekteki görevlerini yerine getirebilmelerinde kullanılabilmesinin gerçekleşmesi, programın öğrenme sürecindeki işlevlerini yerine getirebilmesi öğretmenler tarafından iyi planlanmasına bağlıdır (Köktaş 2003, 32).

Hull'a (1990, 28) göre, ders planlarının ders sürecinin her anını titizlikle belirlemiş olması, öğretmenin bu planı başarıyla uygulayabilmesi, plan dışı oluşumları anında buluşlarla-eylemlerle plana uyarlayabilecek deneyimde ve hazırlıkta olması, öğrencinin istenmeyen davranışta bulunmasına fırsat bırakmayacaktır. Yeni öğrenmelere, var olan yeterlikleri esas alarak başlayan program, öğrenci düzeyinin çok altında üstünde olmayacağından başarısızlık korkusu ve ilgi yokluğu nedeniyle oluşabilen istenmeyen davranışlara da yol açmayacaktır (Başar. 1997, 113).

2.9. İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Karşı Kullanılan Yöntemler

Öğretmenler sınıflarında karşılaştıkları istenmeyen davranışları önlemek amacıyla çeşitli yöntemlerden yararlanılmaktadır. Sarıtaş (2001) bu yöntemleri beş başlık altında toplamaktadır. Ancak bu yöntemlerden "intikamcı disiplin yöntemi" nin eğitim kurumları için geçerli bir yöntem olmadığı vurgulanmaktadır. "Korku yoluyla engelleme disiplin yöntemi" ise cezalandırıcı disiplin yöntemi ile büyük ölçüde benzerlikler göstermektedir. Bu nedenle çalışmada istenmeyen davranışları önlemek amacıyla kullanılan yöntemlere ilişkin açıklamalar cezalandırıcı disiplin yöntemi, önleyici disiplin yöntemi ve iyileştirici disiplin yöntemi olarak üç başlık altında ele alınmıştır.

2.9.1. Önleyici Disiplin Yöntemi

Modern eğitimle paralellik göstermesi nedeniyle önleyici disiplin anlayışı günümüz okullarında en çok kabul gören anlayıştır. Önleyici disiplinin amacı, sınıfta akılcı düzenlemeler yaparak, öğrenciyi kendisini yönetmeye ve disipline etmeye hazırlamaktır. Önleyici disiplin yöntemi, öğrencilerin sınıf kurallarını ihlal etmesine olanak vermemek amacıyla öğrencinin önceden yönlendirilmesidir. Bu yöntem, öğrencinin davranışlarını olumsuz etkileyen çevresel faktörlerin kontrol altına alınması durumunda uygun davranış alışkanlıklarının kazandırılabilceğini öngörmektedir (Sarıtış 2001, 57).

Disiplin problemlerini problem çıktıktan sonra önlemek, çıkmadan önlemekten daha güçtür. Problemin çıkmadan önlenmesinde şu hususlara dikkat edilmelidir (Temel 2006, 3-4);

- 1- Yapmalardan çok yapılar üzerinde durulmalıdır. Öğrencilere emir vererek iş yaptırmak yerine, neden yapması gerektiğine inandırarak yaptırmak esastır. Susun konuşmayın, gürültü yapmayın demek yerine, bunların nedenleri üzerinde durulmalıdır.
- 2.- Sınıfta öğrencinin boş kalmamasına dikkat edilmelidir. Ders saatlerinde eğer öğrenciyi meşgul edecek bir iş verilmişse, o sınıfta problem çıkma ihtimalide azalır.
- 3- Derslerde değişik yöntem ve teknikler uygulanmalıdır. Bunun için çalışma biçimi öğrencinin ilgisini çekecek şekilde zaman zaman değiştirilmelidir. İlginin canlı tutulması için öğrencinin değişik araç ve gereçleri kullanmasına izin verilmelidir. Öğrenci yapılan öğretimin faydalarına inandırılmalıdır.
- 4- Öğrencinin kişiliğine saygı gösterilmelidir. Sınıfta öğrenci ile alay eden, her an bir disiplin problemi çıkacakmış gibi davranan öğretmen sınıfta kendini kabul ettiremez.
- 5- Öğrencinin öğrenemediği konuların nedenlerine inilmeli, onu güç durumda bırakmak için durum silah olarak kullanılmamalıdır.
- 6- Öğrenci bir işi başarmaktan doğan zevki tatmalıdır.

2.9.2. İyileştirici Disiplin Yöntemi

Önleyici tedbirler alındığı halde yine disiplin problemi ortaya çıkmışsa, bu problemin bir daha ortaya çıkmamasını sağlamaya yönelik tedbirler almak iyileştirici disiplin olarak adlandırılır (İlgar 2000,167). İyileştirici disiplin kuramı bireyde, kabul gören mevcut düzen ve kurallara direnme yerine onlara uymayı emreden bir düşüncenin yerleşmesi temeline dayanmaktadır. Öğrenci çeşitli nedenlerle istenmeyen davranışlar gösterebilir. Önemli olan istenmeyen davranışın kaynağını doğru tespit edip, onun sergilenmesine yol açan temel etkenleri ortadan kaldırarak, öğrenciyi sorundan arındırmaktır (Sarıtış 2001, 57).

Bütün önleyici çabalara rağmen yeniden suç işlemişse, ona karşı alınacak tavırlarla, öğrencinin bir daha suç işlememesinin sağlanmasıdır. Okullarımızda, suç işlemiş öğrencilerimize karşı davranışlarımızda şu hususları dikkate almalıyız (Temel 2006, 4);

- 1- Öğrenci, suçun işlendiği andan, cezanın verileceği ana kadar arkadaşlarından uzak tutularak, arkadaşlarının yanında cezalandırılmamalıdır.
- 2- Öğrenciye hatası anlatılarak af dilemesi sağlanabilir
- 3-Problem ortadan kalktıktan sonra artık hatırlatmamalı ve üzerinde durulmamalıdır. Bazı öğretmenler çok önceden işlenmiş suçları arkadaşlarının yanında öğrencinin yüzüne vururlar. Böyle bir davranış yeni gerginliklere sebep olur.
- 4- Sınıftan öğrenciyi dışarı atmak ya da okuldan uzaklaştırmaya hakkımız yoktur.
- 5- Küçük olaylar kesinlikle büyütülmemelidir. Mesela, okul bahçesinde top oynayan ve pencere camı kıran bir öğrencinin disiplin kuruluna verilmesi anlamsızdır. Öğrenciden cam parasının alınması ve olayın büyütülmeden yatıştırılması gerekir.

2.9.3. Cezalandırıcı Disiplin Yöntemi

Cezalandırıcı disiplin yönteminde disiplin, cezalandırma üzerine kurulmuştur. Bu yöntemde öğrencilerin uyması gereken yasaklar ve bunlara uyulmaması durumunda verilecek cezalar önceden belirlenmiştir. Okul için geçerli bir disiplin anlayışı olarak görülmemekle birlikte, bu yöntemin bazı değerlerinin dikkate alınabileceği ve diğer

yöntemlerle birlikte kullanıldığında istenilen davranış değişikliğinin sağlayabileceği düşünülmektedir (Sarıtaş 2001, 56). Cezalandırıcı yöntemin en büyük eksikliği; istenmeyen davranışın bu yöntemle durdurulması, fakat istenilen davranışların öğretilmemesidir. Sık kullanılmayan, yerinde, zamanında, kurallara uyularak verilen cezaların olumsuz işlevlerinin azalacağı, yararlarının artacağı düşünülmektedir. Gage ve Berlier (1984) ile Downing ve diğerleri 'ne (1991) göre ceza, istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı en son kullanılacak bir yöntem olmalı; öğretmenler cezadan çok önleyici yöntemlere başvurmalı; fakat ceza vermeye çalışmak uğruna dersin işlenişinin engellenmesine izin vermemelidir (Başar,1997,142).

Cezanın istenmeyen sonuçlar doğurmaması için öğretmen şu ilkelere dikkat etmelidir (Korkmaz 2005, 231);

- 1- Cezaya olabildiğince az başvurulmalıdır. Cezanın kullanma sıklığı etkisini azaltmaktadır. Hatta sık sık cezaya başvurmak etkisini tümüyle ortadan kaldırmaktadır.
- 2- Cezanın nedeni açıklanmalıdır. Öğrencinin hangi davranışını istenmeyen olduğu ya da hangi sınıf kurallarına uymadığı açıklanmalıdır. Öğrenci neden cezalandırıldığını bilmediği zaman yanlış yorumlamalara ya da sonuçlara gidebilir.
- 3- Öğrenciye alternatifler sunarak öğrencini pekiştireç kazanması sağlanmalıdır.
- 4- Öğretmen fiziksel ceza kullanmaktan kaçınmalıdır.
- 5- Öğretmen sinirli olduğu zaman cezaya başvurmamalıdır. İnsanın sinirli zamanında gösterdiği tepkiler normal zamandakinden daha sert ve acımasız olmaktadır. Öğretmen de sinirli olduğu anlarında öğrencilerin istenmeyen davranışlarıyla karşılaşabilir. Bu durumda kullanacağı ceza istenmeyen davranışın çok üzerinde olabilir. Bu durumda ceza kullanırken aceleci olmamak gerekmektedir.
- 6- İstenmeyen davranışın bitimini beklemeden hemen başında cezalandırmalıdır.

2.10. İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Karşı Öğretmen Tepkileri

Öğretmenin istenmeyen davranışları önlemek ve sınıfta disiplini sağlamak için göstereceği tepkiler iki başlık altında ele alınabilir. Bunlardan birincisi; istenmeyen davranışlar ortaya çıkmadan önce alınabilecek önlemler, diğeri ise bu davranışlar

ortaya çıktıktan sonra nasıl tepki gösterileceği ile ilgilidir.

2.10.1.İstenmeyen Davranışlar Ortaya Çıkmadan Önce Alınabilecek Önlemler

Öğrencilerin yalnız sınıf çalışmaları ile ilgilenmelerini sağlamak için öğretmenlerin yaptığı her hareket, istenmeyen davranışın yaşanmasını engellemek için alınan önlemler olarak kabul edilebilir. Öğrencilerin yapıcı bir etkinlikle uğraşmaları, istenmeyen davranışta bulunma ihtimallerini azaltacaktır. Sınıf yönetimi önemlidir ve sınıf yönetiminin karakteristik etkisi birkaç kontrol yöntemiyle ortaya çıkar (Tertemiz 2004, 75). İstenmeyen davranışlar ortaya çıkmadan önce öğretmenin alabileceği kontrol yöntemlerini şu şekilde sıralamak mümkündür.

2.10.1.1. Planlı çalışmak

Coper (2003,12) Planlamanın, öğrencilerin gereksinimleri, öğrenci gereksinimlerini karşılamaya yardım eden amaçlar, öğretilecek içerik, güdüleme, amaçları elde etmek için en uygun öğretim yöntem ve stratejileri hakkında karar vermeyi gerektirdiğini söylemektedir (Tok 2005,87-88). Öğretmen dersine başlamadan önce hazırlayacağı çalışma planı sayesinde sınıftaki zamanını daha etkili kullanabilir. Planlı çalışmada ihtiyaç duyulan materyaller zamanında sağlanır, öğretme -öğrenme sürecinde öğrencilerin neyi nasıl, ne zaman, ne kadar süre ile yapacağını belirlemiş olur. Böylelikle derste geçirilecek zaman daha etkili ve amaçlara uygun olarak kullanılabilir. Öğretmenin akademik çalışmalar için yaptığı yıllık, ünite ve günlük planların yanı sıra, sınıf içinde yapılacak her türlü çalışma, planlamanın bir parçasıdır. Araç-gereçlerin hazırlanması, derse giriş-çıkış, günü bitiriş, yoklama yapma zamanı gibi durumlar planladığı ölçüde öğrencilerin istenmeyen davranışlarının yaşanması olasılığı da azalacaktır (Tertemiz 2004, 76).

2.10.1.2. Akıcı etkinlik

Tertemiz (2004,76)'in belirttiğine göre, Kounin ve diğerleri tarafından yapılan araştırmalarda ortaya çıkan iyi sınıf kontrolünün önemli bir özelliği, sınıf

etkinliklerinin kesintiye uğramadan devam etmesini sağlamaktır. Etkili sınıf yöneticileri, etkinliklerini hem sınıf içi hem de sınıf dışı kesintilerden korurlar ve böylece öğrencinin derse dikkatlerini ve katılımlarını daha iyi sağlarlar.

Öğretmen kesintisiz bir çalışması sağlayabilmek için; zaman zaman dersin işlenişini yavaşlatmak, dersin konusunda ya da yönteminde değişiklik yapmak, derse başlamadan önce dersin amaçlarını ve dersin nasıl işleneceğini öğrencilere anlatmak gibi önlemler alabilir. Derste neler yapacağını bilen öğrencinin dersin bölünmesine neden olacak istenmeyen davranışlarda bulunma olasılığı da azalacaktır (Tertemiz 2004, 76).

2.10.1.3. Tutarlılık

Öğretmenin davranışlarında tutarlı olması, sınıfta disiplini sağlamasını kolaylaştıracaktır. Tutarlılık sınıf kurallarını uygulamada çok önemlidir. Örneğin; öğrencilerin kendi başlarına çalıştıkları sırada konuşmaması ve hareketleriyle ilgili bir kural varsa, öğretmeni n bu kuralı her zaman uygulaması gerekir. Eğer öğretmen, "konuşmama ya da sınıf içinde dolaşmama" gibi kuralları öğrencilerin zaman zaman ihlal etmelerine aldanıyor, buna izin veriyorsa, disiplini sağlaması giderek zorlaşacaktır. Öğretmenin bu tutarsızlığı öğrencilerin kuralları benimsememesine neden olacak, istenmeyen davranışların ortaya çıkma sıklığı artacaktır (Tertemiz 2004, 77).

2.10.1.4. Öğretmen Kontrolü

Dikkatli bir öğretmen, sınıfındaki bütün öğrencileri kontrol altında tutar. Sadece ona yakın yerde oturan öğrencilerle değil, sınıftaki bütün öğrencilerle göz teması kurar. Yardıma ihtiyacı olan öğrencilerin farkına varır, yardım eder. Öğrenci davranışlarını yapıcı çalışmalara yönlendirerek, istenmeyen davranışların ortaya çıkmasını engeller. Öğretmen kontrol yaparken, aynı zamanda öğrencilerin derste ne kadar ilerlediklerini de öğrenir. Sınıf içi kontrol öğretmenin sık sık sınıf içinde dolaşmasını ve öğrencileri izlemesini gerektirir. Sınıfta neler olduğunun farkında olmak, istenmeyen davranışları önlemek bakımından oldukça önemlidir (Tertemiz 2004, 77).

2.10.1.5. Kural Koymak

Sınıfta öğrencilerin uymaları gereken kuralların oluşturulması sınıfın düzeni, öğretimin etkililiği, zamanın verimli kullanılması ve güvenlik açısından büyük önem taşımaktadır. İyi bir sınıf yönetimini temeli dikkatlice hazırlanmış kurallar ve yönergelerle dayanır (Aksoy 2005, 20). Öğrenciler kurallara ihtiyaç duyarlar ve bunu isterler. Ayrıca kendilerinden neyin ve neden beklendiğini bilmek isterler (Tertemiz 2004, 77).

Wayson (1985) kural koymanın amacının, öğrencilere onlardan beklenen iyi davranışların öğretilmesi olduğunu belirterek, yine kurallar sayesinde düzenli ve neler olabileceğinin önceden tahmin edilebileceği bir öğretim çevresinin oluşturulması hedeflendiğini söylemektedir. Çocuklar ve yetişkinler kendilerini güvende hissetme ve davranışlarını kontrol edebilmek için düzenli bir çevreye ihtiyaç duyarlar. İyi kurallar ayrıca diğerlerinin neler yapabileceğini tahmin etme açısından da insanlara yardımcı olurlar. Bu yüzden kurallar öğrencilerin istenilen davranışlarını geliştirici ve tehlikelerle dolu çevreye karşı nasıl davranabileceğini öğrenecek şekilde düzenlenmelidir (Buluç 2004, 123).

Jones ve Jones (1998) sınıf kurallarının, sınıf yönetimi ve öğretim açısından pek çok yararı olduğunu belirterek, bunları aşağıdaki gibi sıralamaktadır. (Erden 2001, 150);

1. Öğrenciye doğru davranış yollarını göstererek, sınıfta olumsuz öğrenci davranışlarının meydana gelmesini önler.
2. Öğrenciler hangi durumlarda nasıl davranacağını gösterdiği için gereksiz zaman kaybını önler.
3. Öğrencilerin belli bir etkinliğe başlarken belirsizlikten kurtararak;
 - a. Kendilerini güvende hissetmelerine yardımcı olur.
 - b. Etkinliğin sessizce belli bir düzen içinde yürütmesine yardımcı olur.
 - c. Etkinliğin başarıya ulaşmasını sağlar.
 - d. Öğrencilerin başarılı olmasını sağlar.

Jones ve Jones'e (1998) göre, Sınıf kuralları, öncelikle sınıfta düzeni sağlamak amacıyla oluşturulur. Sınıf kuralları belli temel değerlere dayalı olmak zorundadır.

İnsan haklarına saygı göstermek, temel bir değerdir. Belirlenen kural insan haklarını ihlal ediyorsa, uygulama sürecinde büyük sorun oluşturur (Çelik 2003, 73). Demokratik ve insan haklarına uygun değerlere dayalı olarak oluşturulan sınıf kuralları, daha demokratik bireylerin yetişmesini sağlar.

2.10.2. İstenmeyen Davranışlar Karşısında Gösterilmesi Gereken Öğretmen Tepkileri

Sınıf ortamında istenmeyen davranış ortaya çıktığı zaman, öğretmenin hemen bunu fark edip giderme stratejisine karar vermesi gerekir. Strateji belirlemek en önemli nokta, ortaya çıkan olumsuz davranışın niteliğidir. Olumsuz davranışlar, dikkatsizlikten kaynaklanan geçici ve sonuçları itibariyle fazla rahatsız edici olmayan bir tarzda olabilir, veya sürekli olarak görülen, öğretmen, gruba ve okulun fiziksel ve donanım yapısına zarar vermeye yönelik olup sonuçları itibariyle oldukça ağır problem ortaya çıkabilecek bir tarzda olabilir (Öztürk 2005, 190).

Genel olarak problemi giderme yollarını;

1. Sözel olmayan tepkiler
2. Sözel tepkiler
3. Durumun değiştirilmesi olarak üç başlık altında ele alabiliriz.

2.10.2.1.Sözel Olmayan Tepkiler

Olumsuz bir öğrenci davranışı sınıftaki diğer öğrencilere yayılmamış ve diğer öğrenciler tarafından fark edilmemişse, ilk önce sözle olmayan tepkide bulunması gerekir. Sözel olmayan tepki olumsuz davranışın öğrenci ile öğretmen arasında kalmasını ve sınıftaki diğer öğrencilerin olumsuzluktan etkilenmemelerini sağlar. Başlıca sözel olmayan tepkiler aşağıda sıralanmaktadır.

2.10.2.1.1. Göz Kontağı Kurma:

Devam eden bir davranışı, dersin akışını bozmadan durdurmanın etkili yollarından biri davranışı yapan bireyle göz kontağı kurmaktır. Göz kontağı kurmak, sadece göz göze

gelmek anlamında değildir. Öğretmen zaten, öğrencilerin derse dikkatini çekmek için onlarla göz kontağı kurmaktır. Burada kastedilen, göz iletişimini davranışı yapan bireyle bir süre devam ettirmek ve aynı zamanda “bu davranıştan rahatsız olduğunu ve hemen sona erdirilmesi arzusunu duyduğunu” belirten bir yüz ifadesini de bu iletişime eklemektir. Bu göz iletişiminde, öğrencinin gönderilen mesajı alması beklenir. Dolayısıyla bu sözlü olmayan mesaj alışverişi, sadece öğrenci ile öğretmen arasında oluşacağından, diğer öğrenciler bunun farkında olmayacak ve dersin akışı bozulmayacaktır (Öztürk 2005, 193).

Öğretmen göz teması sağlanana kadar öğrenciye bakar ve istenmeyen davranış sona erer. Göz teması devam eden bir etkinliği kesmeden yapılabilir. Öğretmen, öğrenci uygun davranışı gösterene kadar, göz temasını sürdürmelidir. Ayrıca sözsüz olan bu yöntemde göz teması dışında öğretmen istenmeyen davranışa karşı tepkisini başı ile yüz ifadeleriyle, dokunarak ya da el işaretleriyle de belirtebilir (Öner 2001, 17).

2.10.2.1.2. Görmezlikten Gelme

Görmezden gelme öğretmenin öğrenciye hiçbir tepki göstermeme durumudur. Görmezlikten gelme daha çok şiddetli olmayan durumlar için kullanılır (Tertemiz 2004, 81). Eğer istenmeyen davranış yoğunluk, süreklilik ve yaygınlık göstermiyorsa, sadece o an için ortaya çıkmışsa görmezden gelinebilir (İlgar 2000, 175). Bazı davranışlar o anın durumsal koşullarına bağlı olarak ortaya çıkmış masum öğrenci kusurlarıdır. Bu tür sorunları, bir problem durumu için algılamak doğru değildir. Ancak öğretmen, görmezden geldiği davranışı pekiştirmekten kaçınmalıdır. Böyle bir durumda, öğrenci hatalı davranışının öğretmen tarafından onaylandığı yanılgısına düşebilir. Doğal olarak, davranışın hatalı olduğu konusunda hiçbir dönüt alamayan öğrenci, tutumunu değiştirmek gereksinimi duymaz. Bu nedenle öğretmen, yüz ifadesi veya beden dilini kullanarak davranışı fark ettiğini göstermelidir (Aydın 2000, 158).

Görmezlikten gelmenin sağladığı önemli avantajlardan bir tanesi o davranışı yapan bireyin, grup önünde zor duruma düşmesinin engellenmesidir. Birey yaptığı bir davranıştan dolayı (Özellikle kasıtlı olmayan ve geçici olarak meydana gelen davranışlar için) haksız olduğunu kabul etse dahi, grup önünde zor duruma düştüğü zaman savunmaya geçer ve kendisini bu duruma düşüren kişiye karşı bir kızgınlık

duyar. Bu öğrencinin gelecekteki yapacağı davranışlara yönelik olarak bir zemin hazırlayabilir. Elbette yaptığı her davranışın karşılığında mutlaka bir ceza ödeyen kişi yaptığı her davranışta daha dikkatli davranacaktır, görüşü buna karşılık öne sürülebilir. Ancak, bu tip bir durumla karşı karşıya gelen bireyler çoğunlukla, bu davranışlardan dolayı pişmanlık duyarlar ve o davranışı bir daha yapmamak için çaba gösterirler. Özellikle öğretmenin bu davranışından dolayı öğrenciler sıkıntıya sokmaması durumunda, öğretmenlerin ona hoşgörülü davrandığını hisseder ve olumsuz davranışları yapmama noktasında daha dikkatli davranmada bir artış gözlenebilir (Öztürk 2005,191).

2.10.2.1.3. Fiziksel Yakınlık

Öğretmen istenmeyen davranışı yapan öğrenciye yaklaşır. Öğretmen istenmeyen davranışı yapan öğrenciye yaklaşır. Yakınlığın gücünü kullanır (Çelik 2003, 81). Olumsuz davranışı gösteren öğrenci ile göz teması kurulamadığı durumlarda, öğretmenin yaptığı etkinliği değiştirmeden, doğal bir biçimde öğrenciye doğru yürümesi ve yakınında durarak derse devam etmesi de uyarıcı görevi görür. Öğretmenin kendisine yaklaştığını göre öğrenci olumsuz davranışı durdurur (Erden 2001, 195). Fiziksel yakınlığın etkisini arttırmak için, öğretmen sunu esnasında vurguların tonunu arttırabilir. Bu da rahatsızlık hissi veren bir mesajın öğrenciye ulaşmasını sağlayarak, fiziksel yakınlığın etki gücünü arttıracaktır (Öner 2001, 17).

2.10.2.1.4. Dokunma

İstenmeyen davranışı durdurmada, dokunma fiziksel yakınlıktan daha etkili bir aşamadır. Öğretmen dokunma yoluyla sözel olmayan iletişime ek olarak, fiziksel bir mesaj göndermektir. Gönderilen fiziksel mesaj, kesinlikle sessiz bir mesaj olmalıdır. Öğrencinin masasına sert bir şekilde vurarak gönderilen sesli mesaj, diğer öğrencilerin dikkatini bu noktaya çekeceği ve dersin akışını kesintiye uğratacağı için önerilmemektedir. Bununla birlikte, bireye dokunarak da fiziksel mesaj gönderilebilir. Ancak bu dokunma bireye acı veren sert bir dokunma olmamalıdır. Bu davranış öğrencinin karşı tepki oluşturmasına yol açabilir. Dokunma, omuz, kol vb. bireyin rahatsız olmayacağı bir organına veya öğrenci masasına yavaşça eliyle temasta bulunma

yoluyla olmalıdır. Bu yolla öğrencinin karşı tepki oluşturmaya gerek kalmayacak, kuvvetli bir sözel olmayan (fiziksel) mesaj gönderilmiş olacaktır (Öztürk 2005, 194).

2.10.2.2. Sözel Tepkiler

Olumsuz davranışların durdurulmasında sözel olmayan tepkilerin yetersiz kaldığı durumlarda sözel tepkide bulunmak gerekir. Sözel tepkiler çok çeşitli olabilir. Öğretmen bunlar arasından kendine, duruma ve öğrenciye uygun olan tepkiyi seçebilir.

2.10.2.2.1. Yapılacak Görevleri Hatırlatmak ve Göreve Davet Etmek

Öğrencilerin sınıfta ve okulda uymaları gereken kurallar öğretim döneminin başında belirlenmiş ve öğrencilere duyurulmuştur. Bu kuralların sık olmamak şartıyla, bazen öğrencilere hatırlatılması hem o anda meydana gelen olumsuz davranışların sona erdirilmesini sağlar hem de uymaları gereken kuralları hatırlayarak gelecekteki davranışlarını kontrol etmede bir uyarıcı olarak kullanılır (Öztürk 2005, 196).

Yapılması gereken bir işin hatırlatılması veya olması gerekene davet, öğrencide veya, bir grupta meydana gelen sorun davranışı yok edici sözlü müdahaledir. Sözlü müdahaleler, kısa, öz ve konuyla ilişkili olmaları bakımından avantaj sağlarlar. Sözlü müdahaleler, hatırlatma ve soru biçiminde olabilir. Öğretmenin bunları kullanmada dikkat edeceği noktalardan bir tanesi görmek istediği davranışı ön plana çıkarmasıdır. Öğretmenin dikkat etmesi gereken bir konuda, hatırlatma ve davet cümlelerinden sonra, öğrencinin veya grubun arzu edilen basamakları tamamlamaları halinde öğrencileri övmesi gerektiğidir (Akçadağ 2005, 301).

2.10.2.2.2. Soru Sorma

Jones ve Jones'e (1998) göre, ders dışı etkinliklerle ilgilenen ya da hayal kuran öğrencilere gösterilebilecek en uygun tepkilerden biri soru sormadır. Öğretmen dersle ilgilenmediğini fark ettiği öğrencinin yanına giderek ya da adını söyleyerek işlenen konuyla ilgili bir soru sorduğu zaman öğrenci dersle ilgilenmek zorunda kalır. Ancak bu tepki gösterilirken öğrencinin arkadaşları önünde küçük düşmemesine dikkat edilmesi

gerekir. Bu öğrencilere soru sorulduktan sonra söz hakkı verilirse soruyu dinlemedikleri için yanıt vermezler ve içine düştükleri durumdan sıkıntı duyarlar. Oysa önce öğrencinin ismi söylenir. Öğrencinin dikkati çekildikten sonra soru yöneltirse, soruyu yanıtlarak öğrenmeye karşı güdülenebilir (Erden 2001, 196-197)

Bu tekniği kullanırken dikkatli olmak gerekir. Eğer öğretmenler bunu çok fazla kullanıyorsa, öğrenciler bu soruları, ‘‘istenmeyen davranıştan caydırma girişimi’’ olarak algılayabilir ve sorulara kasıtlı olarak cevap vermeyebilir (Öztürk 2005, 195).

2.10.2.2.3. Öğrenci İle Konuşmak

Diğer yöntemlerle yanlışığını anlayamayan öğrencinin bu anlayışa ulaşmasını, öğretmenin kararlılığını bilmesini sağlamak ve davranışın düzeltilmesine yardım etmektir (Özdemir 2004, 281). Bu yöntem genellikle sınıf dışında kullanılmasına rağmen, öğretmen öğrenciye diğer öğrenciler çalışırken de sınıfta özel olarak konuşabilir. Konuşma sırasında öğretmen öğrenciden sorunu kendi açısından anlatmasını isteyebilir. Daha sonra davranışın neden yanlış olduğunu açıklayarak, davranışını değiştireceğine dair öğrenciden söz almaya çalışmalıdır (Tertemiz 2004, 84).

Cangelosi (1988) ve Lemleck (1988) bu yöntemin henüz o davranışı göstermeyen ama eğilimi olanlar üzerinde de etkili olduğunu belirterek, bunun için baskı ve azarlama değil, davranışın birkaç adım sonrası gösterilerek bilincine seslenme kullanılmasını söylemektedirler. Öğrencilere amaçların hatırlatılması, bu bilince daha kolay ulaşmalarına yardım edecektir (Başar 1997, 139).

2.10.2.3. Durumun Değiştirilmesi

Bazı olumsuz davranışlar sınıf ortamından ya da ortamdaki bir objeden kaynaklanabilir. Bu tür davranışları durdurmak için, davranışa neden olan durumu değiştirmek gerekir. Durumu değiştirmeye yönelik tepkilerin bazıları şunlardır.

2.10.2.3.1. Derste Değişiklik Yapmak

Genellikle sorunları sınıf etkinliklerine katılmayan öğrenciler yaratır. Diğerlerini de bu etkinliklerden koparabilirler. Bu durumda istenmeyen davranışın nedenini ortadan

kaldırmak, o öğrencileri sınıf etkinliklerine katıcı düzenlemelere başvurmak gerekir (Başar 1997, 138). Böyle bir durumda öğretmen, ilginç, dikkat çekici, bir aktivite, küçük bir yoklama, ya da işlenen konuyu adımlarında bir değişiklik yapabilir. Öğretmenlerin bunun gibi durumlarda değişikliğe hazır olması gerekir. Bazen bu değişiklikler de kabul görmeyebilir. O zaman iş, öğretmenin hızlı düşünme becerisi ve yaratıcılığına kalır (Akçadağ 2005, 299). Dersin işlenişinde öğretim yöntemlerinde, araç ve gereçlerde değişiklik yapılarak istenmeyen davranış ortadan kaldırılabılır (İlgar 2000, 177).

2.10.2.3.2. Öğrencinin Yerini Değiştirmek

Ders düzenini bozan bir öğrenci, istenmeyen davranışta bulunma ihtimalinin daha az olacağı bir sraya gönderilebilir. Problem birlikte oturan çok sayıda öğrenciyi kapsıyorsa, özellikle sık kullanılan bir yöntemdir. Öğrencinin oturduğu yer değiştirildiğinde, yeni yerine alışana kadar bir süre istenmeyen davranışa son vermesine neden olur (Tertemiz 2004, 82).

2.10.2.3.3. Sorumluluk Vermek

Yapacak bir işi olmadığını düşünen veya işi ona ilginç gelmeyen öğrencinin istenmeyen davranışlara yönelmesi doğaldır. Bu durumda ona bir iş vermek, işini ilginç olanla değiştirmek yararlı olur. Bunun için öğrenci iyi tanınmalıdır. Özet çıkarma, rapor yazma, kayıt tutma, dersteki sunu sırasını yazıp sırası geleni duyurma, araç getirip götürme ve kullanma konularında yardım etme, gibi sınıf içinde yaptırılacak işler, sınıf dışında, eğitsel kol etkinliklerinde daha geniş seçeneklerde, öğrencinin işe yönlendirilerek istenmeyen davranışını değiştirmede kullanılabilir (Başar 1997, 138).

Brophy (1988, 11,12) görev ve ödev yoluyla verilen sorumlulukların, öğrencinin kendi davranışını kontrol sorumluluğunu üstlenmesine yardım etmesi gerektiğini belirterek, bunda öğretmenin inanılan, güvenilen, destekleyen olmasının önemli rolü olduğunu ve böyle öğretmenlerin, yetkeci ve serbest bırakıcı olanlardan daha etkili olacağını belirtmektedir (Başar 1997, 138–139).

2.10.2.3.4. Okul Yönetimi, Rehberlik Servisi ve Aile İle İlişki Kurmak

Sınıftaki her davranış problemi öğretmen tarafından çözülemeyebilir. Öğretmenin bazı durumlarda okul yönetimi, aile veya rehberlik servisi ile ilişki kurmak zorunda kalabilir. Öğretmen zor durumda kaldığında, onların desteğine gereksinim duyduğunda, sorun okul veya aileden kaynaklandığında veya çözüm onların katkısını gerektirdiğinde bu yolu kullanmalıdır (Başar 1997, 141).

Okulla ailenin kültür farklılığından dolayı, evde hoş görülebilen davranışların okulda hoş görülemeyeceği gerçeği öğrencide çatışmaya neden olabilir. Öğrencinin istenmeyen davranışlarının çoğu aileden kaynaklanabilir. Bu nedenle aileyle görüşmek gerekir. Öğretmen aile yardımlaşması öğrencinin aile içinde kötü davranışlarla karşılaşmasına neden olmamalıdır bunun için öğretmen aileyi iyi tanımalıdır (Başar 1997, 141).

Langdon'a (1997) göre, aslında öğrencilerin istenmeyen davranışlarının nedenlerinden biride okul ve aile arasındaki zayıf iletişimidir. Öğretmenlerin iletişim sorunlarını ele alan araştırmalarda da, öğretmenlerin büyük bir bölümü, en önemli iletişim sorunlarında birinin, öğrencilerin aileleriyle iletişim kuramama ve istenmeyen sorunların çözümünde velilerin ilgi ve desteğini alamama olduğunu ifade etmişlerdir. Aynı araştırma bulgularına göre, öğretmenler, genellikle, çocuklarının okulda yeterince sıkı çalışmadığı söylendiğinde velilerin destek verdiklerini ifade etmişlerdir (Balay 2003, 162). Öğretmenin aile ile ilgili olarak yapması gerekenlerden ilki, ailenin tanınması, bunun aracı da öğretmen veli iletişimidir. Ailenin çeşitli özellikleri, öğrencilerin sorunlarının çözümünde öğretmen için doğrudan ve birincil kaynaktır. Öğrenciden beklenen davranışlar aileye iletilmeli, öğrenmenin artıp, sınıf sorunlarının azalması böylece sağlanmalıdır (Başar 1997, 22–23).

Davranış sorunlarının çözümü kolektif bir iş birliğini gerektirir. Öğretmenin rehberlik servisi ile çalışma alışkanlığı kazanması, öncelikle kendisini işbirliği için harekete geçmesine bağlıdır. Ancak bazı öğretmenler sorunsuz öğretmen görüntüsü vermek için sorunlarını kendileri halletmeye çalışırlar. Öğretmen, rehberlik servisi ve ailenin dayanışma içinde hareket etmesi sorunların çözümünü kolaylaştırır. Ancak bunun için tarafların sorunun nedenlerini betimlemeleri ve sonuçları hakkında benzer bakış açılarına sahip olmaları gerekir. Taraflar arasında güven duygusunun gelişmesi ve işbirliğinin sağlanması için öğretmen, gerekli bilgilenmeyi sağlamalı ve sorunu taraflara

nesnel bir şekilde aktarmalıdır. Geliştirilecek önlemler, alınan kararların uygulanması ve değerlendirilmesi aşamalarında taraflar birbirlerine tutarlı davranmalı, karşılıklı görüş alışverişinde bulunmalıdır (Aydın 2000, 163–164).

2.10.2.3.5. Ceza

Davranışı izleyen olay ya da davranışın sonuçları, davranışın ileride oluşum olasılığını azaltıyorsa, ceza olarak tanımlanmaktadır (Özyürek 2001, 48). Ceza; öğretmenin, öğrencinin istenmeyen davranışına karşılık öğrenciyi hoşuna giden şeylerden alıkoymasına ya da öğrencinin hoşuna gitmeyen işler yaptırmasıdır. Örneğin; istenmeyen davranışta bulunan öğrenciyi tenfüse çıkarmama ya da ödevini yapmayan öğrenciye daha fazla ödev verilmesi hoşuna gitmeyen işlerdendir. Kısacası, ceza alan öğrenci, bazı haklarından, boş zamanından, sevdiği etkinliklerden vazgeçmek ya da notunu kaybetmek durumundadır. Kabul etsek de etmesek de öğretmenlerin sınıf kontrolü ve yönetiminde ceza kullanmaları bir gerçektir (Korkmaz 2005, 229).

Gage ve diğerleri (1991) cezanın istenmeyen davranışlara karşı en son başvurulabilir olması, diğer seçenekler işe yaramadığında düşünülmesi gerektiği ve öğretmenlerin cezadan çok önleyici yöntemlere başvurmasını belirtmektedirler. Ama ceza vermemeye çalışmak uğruna dersin engellenmesine de izin vermemelidirler (Başar,1997,142).

Ceza genellikle son çaredir ve yanlış davranış kabul edilemez ve bir başkasına acı ve rahatsızlık verdiği durumlarda uygulanır. En etkili ceza kısa ve yumuşak olmalı ve ceza verilen öğrencinin yeniden eski öğrencilerle aynı konuma gelebilecek nitelikte olmalıdır. Davranışın niteliğine göre, hemen olmalı ve dikkatlice düşünülerek öğrencinin davranışından tamamen vazgeçmesine yönelik olmalıdır. Yeniden öğrenme ortamının oluşturulabilmesi için uygulanabilecek bu yöntemlerin kullanımından sonra da pozitif sınıf ortamı ve davranışlar korunmalıdır (Köktaş 2003, 207).

Aydın (2000,167-168), cezanın olumlu ve olumsuz yönlerini aşağıda şu şekilde tanımlamıştır.

Ceza Vermenin Yararları

1. Etkili bir ceza öğrenciyi olumsuz davranışları yapmaktan alıkoyabilir.

2. Ceza istenmeyen davranışların sonunda oluşan zararın giderilmesi veya kayıpların karşılanmasına hizmet eder.
3. Ceza, ödül ile birlikte dengeli bir biçimde kullanıldığında, istenmeyen davranışlar üzerinde sosyal kontrol sağlar.
4. Ceza, özellikle bilerek yapılan olumsuz davranışların yerleşmesini engellemek açısından yararlıdır.
5. Akılcı ve tutarlı bir ceza sistemi, öğrencilerin adalet ve güven duygularını geliştirir.

Ceza Vermenin Sakıncaları

1. Suça uygun olmayan ceza verme, öğrencide kalıcı davranış bozuklukları oluşmasına neden olur.
2. Ceza, öğrencilerde korku ve endişe yarattığı için, sınıfta kaygıyı artırır ve öğrenmeyi güçleştirir.
3. Sürekli cezalandırma, öğrencilerde genel bir kayıtsızlık ve bağışıklık durumu yaratabilir.
4. Ağır cezalar, öğrencide öfke, nefret gibi olumsuz duyguların yerleşmesine neden olabilir.
5. Ceza veren kişi içinde, duygusal olarak zarar verici, incitici bir durumdur.
6. Sürekli cezalandırma, öğrencinin olumlu bir benlik algısı ve özdenetim etekli gelişmesini güçleştirir.
7. Ceza sadece verilen öğrenciyi değil, bazen sınıfın tamamını olumsuz yönde etkileyebilir.

Gözütok (1993), “okulda dayak” ile ilgili yaptığı araştırma sonucunda öğretmeninden dayak yiyen öğrencilerin çok az bir bölümünün öğretmeni haklı bulup pişmanlık duydukları, öğrencilerin tamamına yakın bir bölümünün ise öğretmene karşı korku, üzüntü, acı, öfke, kırgınlık, mahcubiyet, nefret, kin, kaçma arzusu, bunalım, isyan, öğretmeni dövme hatta öldürme arzusu içinde olduğunu belirlemiştir.

Ceza, sınıf yönetiminde öğretmenlerin istenmeyen davranışları önlemeye çalışmada en çok kullandıkları bir yöntemdir. Cezanın bazı olumlu yönleri olması yanında çoğu zaman istenmeyen sonuçlara yol açmaktadır. Öğretmenler okulların her türlü yetersizliği ve öğrencilerin aile ve çevrelerinden kaynaklı olumsuz davranışlarına rağmen sınıf içinde disiplini sağlamada ceza yerine, sabır gerektiren fakat daha kalıcı yöntemleri denemelidirler.

BÖLÜM III

3.YÖNTEM

Bu bölümde araştırma probleminin çözümü için benimsenen yöntem, araştırma modeli, evren ve örnekleme, araştırmada kullanılacak veri toplama aracı ve verilerin analiz edilmesinde kullanılan istatistiksel teknikler ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

Araştırmanın gerçekleştirilmesinde tarama modelinden yararlanılmıştır. Genel tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile, evrenin tümü ile ondan alınacak bir grup üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar 1991, 171). Bu yöntemde dayanan araştırmalarda, durum nedir, neredeyiz, ne yapmak istiyoruz, nereye hangi yöne gitmeliyiz, oraya nasıl gideriz gibi sorulara mevcut zaman kesiti içinde olduğu düşünülen verilere dayanılarak cevap bulunmak istenir (Kaptan 1991, 59).

Bu araştırma ile ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin sınıf yönetiminde karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilme yeterlikleri tespit edilerek, bir değerlendirme yapılması amaçlanmıştır. Araştırma bulguları ilgili literatürün taranması ve uygulanan anketle sağlanan verilerden oluşmuştur.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2005–2006 eğitim öğretim yılında Kayseri ili merkezinde yer alan farklı okul türlerinden 12 okulda görev yapmakta olan öğretmen ve yöneticiler oluşturmaktadır.

Araştırmanın örnekleme belirlenirken “seçkisiz oransız küme örnekleme” yöntemiyle Kayseri il merkezinde bulunan farklı okul türlerinde, her okul türünden 2 adet olmak üzere 12 okul seçilmiştir. Örneklem giren okullar aşağıdadır.

Okulun Adı :	Öğretmen Sayısı :
Kayseri Lisesi	97
İstikbal Lisesi	76
Merkez Teknik ve E. Meslek Lisesi	164
Mimarsinan Teknik ve E. Meslek Lisesi	42
Nuh Mehmet B. Anadolu Lisesi	44
Sema Yazar Anadolu Lisesi	48
Merkez Kız Meslek Lisesi	62
Atatürk Kız Meslek Lisesi	63
Merkez İmam Hatip Lisesi	62
A.Rıza Öz. De. And. İmam Hatip Lisesi	48
Merkez Ticaret Meslek Lisesi	35
Atatürk Ticaret Meslek Lisesi	30

3.3. Veriler ve Toplanması

Araştırma verileri, 2005–2006 öğretim yılında Kayseri ili merkezinde bulunan 12 ortaöğretim kurumunda görev yapan öğretmen ve yönetici görüşlerinden yararlanılarak oluşturulmuştur. Araştırmanın belirlenen amaca ulaşması için gerekli olan veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen ‘‘Ortaöğretim Öğretmenlerinin Sınıf Yönetiminde Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeterliklerini Değerlendirme Anketi’’ ile toplanmıştır.

Anket formu literatür taraması ve pilot uygulama yapılarak araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Geliştirilen anket formu uzman görüşü alınmak üzere Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim dalında görev yapan öğretim üyelerine sunulmuştur. Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlere geliştirilen anket formu verilerek anketteki maddelerin anlaşılabilirliği konusunda görüşleri alınmıştır. Öğretmenler ile yapılan ön görüşmeler sonucunda ankete son şekli verilmiştir.

Araştırma amacına yönelik olarak hazırlanan anket formu ortaöğretim öğretmenlerine uygulanacak şekilde üç bölümden oluşmaktadır. Anketin birinci bölümü olan kişisel bilgiler bölümünde öğretmenleri tanımayı amaçlayan maddeler yer almaktadır. Bu kapsamda öğretmenlerin cinsiyeti, medeni durumları, yaş, mezun olunan okul, branş, okuldaki görevleri, görev yaptıkları okul türü ve sınıflardaki ortalama öğrenci sayılarını belirlemeye yönelik olarak toplam dokuz soru maddesine yer verilmiştir.

Anketin ikinci bölümünde sınıf yönetiminde karşılaşılan istenmeyen öğrenci davranışları “Eğitim-Öğretim Ortamına Yönelik İstenmeyen Öğrenci Davranışları”, Diğer Öğrencilere Yönelik İstenmeyen Öğrenci Davranışları”, “Bireysel İstenmeyen Öğrenci Davranışları” olarak üç bölüme ayrılmış ve 53 soruya yer verilerek, öğretmenlerin bu davranışları önleyebilmede yeterlik düzeylerinin saptanması amaçlanmıştır. Anketin bu bölümünde öğretmenlerin görüşlerini belirlemek amacıyla, “çok yeterliyim”, “yeterliyim”, “kısmen yeterliyim”, “yetersizim”, “çok yetersizim” ifadelerinden oluşan 5’li likert tipi ölçek kullanılmıştır.

Anketin üçüncü bölümünde Ortaöğretim öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede en çok kullandıkları yöntemleri belirlemek amacıyla 15 maddeye yer verilmiştir. Anketin bu bölümünde de 5’li likert tipi ölçek kullanılmış, bölüm maddeleri; “her zaman kullanırım”, “çoğunlukla kullanırım”, “ara sıra kullanırım”, “nadiren kullanırım”, “hiçbir zaman” kullanmam şeklinde derecelenmiştir.

3.4. Veri Toplama Aracının Uygulanması

Verilerin toplanması için Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü aracılığı ile gerekli izin için Valilik makamına başvuruda bulunulmuştur. Alınan izinle Kayseri ili merkezinde bulunan örnekleme giren okullara gidilerek okul yöneticileri ile anketin nasıl uygulanacağı konusunda görüşülmüştür.

Araştırmanın uygulamasında anketler araştırmacı tarafından okullara götürülerek öğretmen ve yöneticilere gerekli açıklamalar yapılarak dağıtılmıştır. Formları bir hafta sonra okullardan toplanmıştır. Anketin uygulanması ve toplanmasında rehber öğretmenler ve müdür yardımcılarının yardımı alınmıştır.

Veri toplama aracı olan anket örnekleme alınan okullardaki toplam 500 öğretmene ve 71 yöneticiye dağıtılmış, yönetici anketlerinin tamamı geri dönerken, 54 öğretmen anketi geri dönmemiş, 23 öğretmen anketi ise değişik nedenlerden dolayı

değerlendirmeye alınmamıştır. Araştırmada 71 yönetici, 423 öğretmen anketi değerlendirmeye alınmıştır.

3.5. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Öğretmen ve yöneticilere uygulanan anket ile elde edilen veriler, bilgisayara aktarılarak, SPSS for Windows programıyla gerekli istatistiksel işlemlere tabi tutulmuştur.

İstenmeyen öğrenci davranışlarını önlemeye yönelik öğretmen ve yönetici görüşleri sayı, yüzde ve ortalamalar halinde verildikten sonra, ortalamanın sözel anlatıma dönüştürülebilmesi için ortalama aralığı hesaplanmıştır. Elde edilen veriler frekans tabloları şeklinde gösterilmiştir.

Hazırlanan anketin ikinci bölümünde her davranış için beş seçenek yer almıştır. İşaretlenen seçeneklerin aritmetik ortalamaları alınarak anketin uygulandığı öğretmenlerin istenmeyen davranışları önleyebilme düzeyleri anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu derecelendirme yapılırken aritmetik ortalaması 1,00- 1,79 arasında olanlar “çok yeterliyim”, 1,80–2,59 arasında olanlar “yeterliyim”, 2,60–3,39 arasında olanlar “kısmen yeterliyim”, 3,40–4,19 arasında olanlar “yetersizim”, 4,20–5,00 arasında olanlar “çok yetersizim” şeklinde değerlendirilmiştir. Daha sonra verilere dayalı olarak elde edilen bulgular diğer araştırma bulguları ile karşılaştırılarak ve alanyazına dayalı olarak yorumlanmıştır.

Öğretmenlerin cinsiyetleri, medeni durumları, mezun oldukları okul, branşları, görev yaptıkları okul türü açısından öğretmenlerin değişkenlere verdikleri cevaplar arasında, anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek amacıyla (ki-kare) testi uygulanmıştır. Ki kare testinin anlamlılık düzeyi $P < .05$ olarak kabul edilmiştir.

BÖLÜM IV

4.BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırmanın örneklemini oluşturan ortaöğretim okullarında öğretmenlerin karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilme yeterliliklerinin belirlenmesi amacıyla öğretmenlere uygulanan anket çalışması sonuçlarından elde edilen bulgular yer almaktadır.

4.1. Öğretmenlerin Kişisel Bilgilerine İlişkin Bulgular

4.1.1.Öğretmenlerin Cinsiyetlerine İlişkin Bulgular

Uygulamaya katılan ortaöğretim öğretmenlerinin cinsiyetine ilişkin bulgular Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1- Öğretmenlerin Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılımı.

Cinsiyet	F	%
Kadın	189	44,7
Erkek	234	55,3
Toplam	423	100.0

Tablo 1. incelendiğinde uygulamaya katılan öğretmenlerin %44,7’inin kadın, %55,3’ü nün erkek öğretmenlerden oluştuğu görülmektedir.

4.1.2.Öğretmenlerin Yaşlarına İlişkin Bulgular

Uygulamaya katılan öğretmenlerin yaşlarına ilişkin dağılımı Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2- Öğretmenlerin Yaşlarına Göre Dağılımı

Yaş	Frekans (N)	Yüzde %
20-30	50	11,8
31-40	226	53,4
41-50	119	28,1
51 ve üstü	28	6,6
Toplam	423	100.0

Tablo 2 incelendiğinde katılan öğretmenlerin %11,8'i 20–30 yaş, %53,4'ü 31–40 yaş, %28,1'i 41–59 yaş, %6,6'sı 51 yaş ve üzeri öğretmenlerden teşekkül etmektedir. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğunu (%53,4) 31–40 yaş arasında olduğu görülmektedir.

4.1.3.Öğretmenlerin Medeni Durumuna İlişkin Bulgular

Uygulamaya katılan öğretmenlerin medeni durum değişkenine ilişkin dağılımı Tablo 3'de gösterilmiştir.

Tablo 3- Öğretmenlerin Medeni Durumuna İlişkin Bilgiler

Medeni Durum	F	%
Evli	384	90,8
Bekar	39	9,2
Toplam	423	100.0

Tablo 3 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin %90,8'i evli, %9,2'u bekarıdır.

4.1.4.Öğretmenlerin Mesleki Kıdemlerine İlişkin Bulgular

Uygulamaya katılan öğretmenlerin mesleki kıdemlerine ilişkin dağılım Tablo 4'de gösterilmiştir.

Tablo 4- Öğretmenlerin Mesleki Kıdemlerine İlişkin Bulgular

Kıdem	F	%
0–4 yıl	19	4,5
5–9 yıl	90	21,3
10–14 yıl	140	33,1
15–19 yıl	80	18,9
20 yıl üzeri	94	22,2
Toplam	423	100.0

Tablo 4 incelendiğinde uygulamaya katılan öğretmenlerin %4,5'inin 0-4 yıl, %21,3'ünün 5-9 yıl, %33,1'inin 10-14 yıl, %18,9'unun 15-19 yıl, %22,4'ünün 20 yıl

ve üzeri öğretmenlik deneyimine sahiptir. Bu sonuç araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük oranda deneyimli öğretmenler olduğunu göstermektedir.

Uygulamaya katılan öğretmenlerin genellikle deneyimli öğretmenler olarak çıkmasının nedeni olarak Milli Eğitim Bakanlığının hizmet puanı uygulaması sonucu il merkezinde büyük oranda ancak deneyimli öğretmenlerin çalışabilmesini gösterebiliriz. Uygulamaya katılan öğretmenlerin deneyimli öğretmenler olması istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilme yeterliğini saptamaya yönelik olan bu araştırma için önemli sonuçlar verebilir.

4.1.5.Öğretmenlerin Mezun Oldukları Fakültele İlişkin Bulgular

Uygulamaya katılan öğretmenlerin mezun oldukları okul türüne göre dağılımları Tablo 5’de gösterilmiştir.

Tablo 5- Öğretmenlerin Mezun Oldukları Okullara İlişkin Bulgular

Mezun Oldukları Okul Türü	F	%
Eğitim Fakültesi	203	48,0
Fen-Edebiyat Fakültesi	119	28,1
Eğitim Yüksekokulu	35	8,3
Lisans Tamamlama	25	5,9
Diğer	41	9,7
Toplam	423	100,0

Tablo 5 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin %48 Eğitim Fakültesi, %28,1’ünün Fen-Edebiyat fakültesi, %8,3’ünün Eğitim yüksek okulu, %5,9’unun Lisans tamamlama, % 9,7 ’sinin de diğer fakültelerden mezun öğretmenlerden teşekkül ettiği görülmektedir.

4.1.6.Öğretmenlerin Branşlarına İlişkin Bulgular

Uygulamaya katılan öğretmenlerin Branşlarına ilişkin dağılımı Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6-Öğretmenlerin Branşlarına Göre Dağılımı

Branş	F	%
Fen-Matematik Alanı	87	20,6
Sosyal Alanlar	125	29,6
Müzik-Beden-Resim-İş Alanı	31	7,3
Meslek Dersleri	126	29,8
Yabancı Dil	54	12,8
Toplam	423	100.0

Tablo 6 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin %20,6'sı fen-matematik alanında, %29,6'sının sosyal alanlarda, %7,3'ü müzik-beden eğitimi,-resim iş alanında, %29,3'ü meslek dersleri alanında, %12,8'i yabancı dil alanındadır.

4.1.7.Öğretmenlerin Okul Türlerine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görev yaptıkları okul türü değişkenine ilişkin dağılım Tablo 7'de yer almaktadır.

Tablo 7- Öğretmenlerin Çalıştıkları Okul Türüne Göre Dağılımı

Okul Türü	F	%
Genel Lise	89	21,0
Anadolu Lisesi	54	12,8
Ticaret Meslek Lisesi	55	13,0
Endüstri Meslek ve Teknik Lise	94	22,2
Kız Meslek Lisesi	57	13,5
İmam Hatip Lisesi	74	17,5
Toplam	423	100.0

Tablo 7 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin %21,0'ının Genel lisede %12,8'inin Anadolu Lisesinde, %13,0'ının Ticaret Meslek Lisesinde %22,2'sinin Endüstri meslek ve Teknik Lisesinde, %13,5'inin Kız Meslek Lisesinde, %17,5'ini İmam Hatip Lisesinde görev yaptığı görülmektedir.

4.1.8.Öğretmenlerin Okuldaki Konumlarına İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmenlerin okuldaki konumlarına ilişkin dağılımları Tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo 8- Öğretmenlerin Okuldaki Konumlarına Göre Dağılımı

Okuldaki Görevi	F	%
Müdür	12	2,4
Müdür Yrd.	59	11,9
Öğretmen	423	85,6
Toplam	494	100,0

Tablo 8 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerden %2,4'ü müdür, %11,9'u, Müdür yardımcısı, %85,6'sı da öğretmen olarak görev yapmaktadır.

4.1.9.Sınıflardaki Öğrenci Sayısına İlişkin Bulgular

Uygulamaya katılan öğretmenlerin çalıştıkları okullardaki sınıflarda okuyan ortalama öğrenci sayılarına ilişkin dağılım Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9- Sınıflardaki Ortalama Öğrenci Sayısının Dağılımı

Öğrenci Sayısı	F	%
0-20	16	3,8
21-30	177	41,8
31-40	155	36,6
41-50	70	16,5
51-60	5	1,2
60 ve üzeri	-	-
Toplam	423	100,0

Tablo 9 incelendiğinde uygulamaya katılan öğretmenlerin okullarındaki sınıflarda okuyan ortalama öğrenci sayısı %41,8 21-30 arası, %36,6 31-40 arası, %16,5 41-50 arasındadır.

4.2.Eğitim-Öğretim Ortamı ve Öğretmene Yönelik İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin kendi görüşlerine göre eğitim- öğretim ortamı ve öğretmene yönelik istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilmede kendilerini değerlendirdikleri ankete

ilişkin bulgular Tablo 10’da sunulmuştur. Yöneticilerin öğretmenleri değerlendirdikleri ankete ilişkin bulgular Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 10’da “Öğrencinin derse öğretmenden sonra girmesi” davranışına öğretmenler tarafından verilen yanıtlar incelendiğinde, öğretmenlerin bu davranışı önlemede kendilerini “yeterli” gördükleri anlaşılmaktadır ($\bar{X}=1,97$). Öğretmenlerin verdikleri yanıtların yüzde dağılımına bakıldığında, yarısından çoğu (%64,1) “yeterliyim” seçeneğini işaretlerken, %20,6’sı “çok yeterliyim”, %13,2’si “kısmen yeterliyim” seçeneğini işaretlemiştir. Tablo 11’de yöneticilerin verdikleri cevapların ortalama aralık değerine bakıldığında, yöneticilerin bu davranışı önlemede öğretmenleri “yeterli” gördükleri anlaşılmaktadır ($\bar{X}=2,46$). Davranışın yüzde dağılımına göre yöneticilerin %38’i öğretmenleri “kısmen yeterli”, %36,6’sı “yeterli”, %14,1’i de “çok yeterli” görmektedir. Bu istenmeyen davranışa ilişkin yapılan değerlendirmede öğretmenler ile yöneticilerin görüşleri arasında düşük düzeyde bir fark olduğu söylenebilir. Öztürk (2001) yaptığı araştırmasında “derse geç gelme” davranışıyla öğretmenlerin nadiren karşılaştıklarını tespit etmiştir. Kutlu (2006) yaptığı çalışmada öğretmenlerin, öğrencilerin derse geç gelme davranışı ile bazen karşılaştıklarını belirlemiştir

Sonuçlar incelendiğinde öğrencilerin genelde derse giriş çıkış saatlerine uyduklarını, derse geç gelme davranışının ders akışını engelleyecek boyutta olmadığını ve öğretmenlerin bu istenmeyen davranışı önleyebildiklerini görmekteyiz.

“Öğretmenin ders anlattığı esnada etrafındaki arkadaşları ile konuşması ve onları konuşmaya teşvik etmesi” davranışının ortalama aralık değerine bakıldığında öğretmenlerin bu maddeyi “yeterliyim” düzeyinde işaretledikleri görülmektedir ($\bar{X}=2,11$). Davranışın yüzde dağılımına bakıldığında, öğretmenlerin %59,1’inin “yeterliyim”, %18,7 sinin “çok yeterliyim”, %14,9’unun “kısmen yeterliyim”, yanıtını işaretledikleri görülmektedir. Yöneticilerin verdikleri cevapların ortalama aralık değerine bakıldığında “yeterli” düzeyinde olduğu anlaşılmaktadır ($\bar{X}=2,39$). Davranışın yüzde dağılımına göre yöneticilerin %45’i, öğretmenleri bu davranışı önleyebilmede “yeterli”, %32,4’ü “kısmen yeterli”, 12,7’si “çok yeterli” görmektedir. Bu istenmeyen davranışı öğretmenlerin önleyebilmesine ilişkin yapılan değerlendirmede öğretmenler ile yöneticilerin görüşleri arasında düşük düzeyde bir fark olduğu söylenebilir. Kutlu (2006) yaptığı çalışmada öğretmenlerin uygun olmayan zamanda konuşma davranışı

ile bazen karşılaştıklarını tespit etmiştir. Öztürk (2002) ise yaptığı araştırmasında öğretmenlerin sürekli konuşma davranışı ile nadiren karşılaştıklarını tespit etmiştir. Sınıfta değişik yöntemler ve araçlar kullanmak öğrencinin güdülenmesini artırır. Dersin monoton ve sıkıcı olduğu durumlarda ise öğrenciler kendi aralarında konuşarak, şakalaşarak, öğretmeni şaşırtmak ve kızdırmak gibi davranışlarda bulunabilirler (Fidan 1985, 147). Böyle durumlarda öğrencilerin derse olan dikkatini ve derse sürekli katılımını sağlamak için öğretmenin öğretilen konu ile ilgili değişik uyarıcı durumlarını düzenlemesi gerekir.

“Ders işlenirken öğretmenin sözünü kesmesi” davranışının ortalama aralık değerine bakıldığında, öğretmenlerin bu maddeyi “yeterliyim” düzeyinde işaretledikleri görülmektedir ($\bar{X}=1,95$). Davranışın yüzde dağılımına göre öğretmenlerin %46,3’ü “yeterliyim”, %31’i “çok yeterliyim”, %19,1’inin “kısmen yeterliyim” yanıtını işaretledikleri görülmektedir. Bu davranış için yöneticilerin verdikleri cevapların ortalama aralık değerine bakıldığında, bu davranışı önlemede öğretmenleri “yeterli” gördükleri anlaşılmaktadır ($\bar{X}=2,23$). Davranışın yüzde dağılımında yöneticilerin %45,1’i öğretmenleri bu istenmeyen davranışı önleyebilmede “yeterli”, 26,8’i “kısmen yeterli”, 19,7’si çok yeterli bulmaktadır. Bu soruya ilişkin değerlendirmede öğretmen ve yöneticilerin görüşleri arasında düşük düzeyde bir fark olduğu anlaşılabilir. Sayın (2001) yaptığı çalışmada, öğretmenlerin “öğretmene sürekli itiraz etme” davranışı ile nadiren karşılaştıklarını tespit etmiştir.

“Öğretmenden izin almadan dersten çıkma” davranışının ortalama aralık değerine bakıldığında, öğretmenlerin bu maddeyi “çok yeterliyim” düzeyinde işaretledikleri görülmektedir ($\bar{X}=1,55$). Davranışının yüzdeler dilimine göre öğretmenlerin yarıdan çoğunun (%59,6) “çok yeterliyim”, %27,4’ünün “yeterliyim”, %11,3’ünün “kısmen yeterliyim” cevabını verdikleri anlaşılmaktadır. Bu davranış için yöneticilerin verdikleri cevapların ortalama aralık değeri “yeterli” düzeyindedir ($\bar{X}=2,46$). Yöneticilerin %31’i “yeterli”, %21’i “kısmen yeterli”, %23,9’u “çok yeterli”, %22,5’i de öğretmenleri bu davranışı önlemede “yetersiz” görmektedir. Bu bulgular öğretmenlerin, öğrencilerin dersten çıkış saatlerine uymalarını sağlamada kendilerini yeterli gördükleri, yöneticilerin ise öğretmenlerin bir kısmını bu davranışı önlemede yetersiz gördükleri ve bu davranışın okul yönetimi için problem teşkil ettiği şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 10. Öğretmenlerin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeterlikleri (Öğretmen görüşleri)

EĞİTİM-ÖĞRETİM ORTAMI VE ÖĞRETMENE YÖNELİK İSTENMEYEN ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARI	ÇOK YETERLİYİM		YETERLİYİM		KISMEN YETERLİYİM		YETERSİZİM		ÇOK YETERSİZİM		\bar{X}
	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	
1. Öğrencinin derse öğretmenden sonra girmesi.	87	20,6	271	64,1	56	13,2	8	1,9	1	0,2	1,97
2. Öğretmenin ders anlattığı esnada etrafındaki arkadaşları ile konuşması ve onları konuşmaya teşvik etmesi	79	18,7	250	59,1	63	14,9	30	7,1	1	0,2	2,11
3. Ders işlenirken öğretmenin sözünü kesmesi (Öğretmenin anlatımına müdahale etme, itiraz etme vs.	131	31,0	196	46,3	81	19,1	13	3,1	2	0,5	1,95
4. Öğretmenden izin almadan dersten çıkması.	252	59,6	116	27,4	48	11,3	5	1,2	2	0,5	1,55
5. Öğretmenin okulla ve sınıfla ilgili kurallara ilişkin uyarılarını dikkate almaması (Ders, kılık kıyafet, disiplin vb.)	97	22,9	205	48,5	90	21,3	28	6,6	3	0,7	2,13
6. Ders işlenirken ders dışı konuları gündeme getirerek ders akışını bozması	124	29,3	207	48,9	59	13,9	31	7,3	2	0,5	2,00
7. Öğretmenin arkasından olumsuz el kol hareketleri yapması (Taklidini yapma, öğretmeni küçük düşürmeye yönelik davranışlarda bulunma vb.)	185	43,7	165	39	45	10,6	26	6,1	2	0,5	1,80
8. Öğretmene sözlü saldırıda bulunması.	205	48,5	143	33,8	48	11,3	24	5,7	3	0,7	1,76
9. Öğretmen ders işlerken sınıf içinde dolaşması.	203	48,0	148	35,0	52	12,3	19	4,5	1	0,2	1,74
10. Öğretmenin sorularına cevap vermeyi reddetmesi.	146	34,5	191	45,2	76	18,0	8	1,9	2	0,5	1,88
11. Öğretmenin ve öğrencilerin dikkatlerini dağıtıcı olumsuz davranışlarda bulunma (Gürültü yapma ve değişik garip sesler çıkarma sıraya vurma ayakların yere vurma).	137	32,4	191	45,2	66	15,6	25	5,9	4	0,9	1,97
12. Okulun ve öğrencilerin araç ve gereçlerine zarar vermesi.	115	27,2	198	46,8	95	22,5	13	3,1	2	0,5	2,02
13. İşlenen dersin dışında kitap okuması, test çözmek ya da başka derslerle ilgilenmesi	98	23,2	216	51,1	68	16,1	27	6,4	14	3,3	2,15
14. Kopya çekmesi ve kopya çekilmesine yardımcı olması.	116	27,4	212	50,1	81	19,1	10	2,4	4	0,9	1,99

Tablo 11. Öğretmenlerin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeterlikleri (Yönetici görüşleri)

EĞİTİM-ÖĞRETİM ORTAMI VE ÖĞRETMENE YÖNELİK İSTENMEYEN ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARI	ÇOK YETERLİ		YETERLİ		KISMEN YETERLİ		YETERSİZ		ÇOK YETERSİZ		\bar{X}
	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	
1. Öğrencinin derse öğretmenden sonra girmesi.	10	14,1	26	36,6	27	38,0	8	11,3	-	-	2,46
2. Öğretmenin ders anlattığı esnada etrafındaki arkadaşları ile konuşması ve onları konuşmaya teşvik etmesi	9	12,7	32	45,1	23	32,4	7	9,9	-	-	2,39
3. Ders işlenirken öğretmenin sözünü kesmesi (Öğretmenin anlatımına müdahale etme, itiraz etme vs.	14	19,7	32	45,1	19	26,8	6	8,5	-	-	2,23
4. Öğretmenden izin almadan dersten çıkması.	17	23,9	22	31,0	15	21,1	16	22,5	1	1,4	2,46
5. Öğretmenin okulla ve sınıfla ilgili kurallara ilişkin uyarılarını dikkate almaması (Ders, kılık kıyafet, disiplin vb.)	11	15,5	29	40,8	17	23,9	14	19,7	-	-	2,47
6. Ders işlenirken ders dışı konuları gündeme getirerek ders akışını bozması	16	22,5	29	40,8	17	23,9	8	11,3	1	1,4	2,28
7. Öğretmenin arkasından olumsuz el kol hareketleri yapması (Taklidini yapma, öğretmeni küçük düşürmeye yönelik davranışlarda bulunma vb.)	19	26,8	29	40,8	13	18,3	10	14,1	-	-	2,19
8. Öğretmene sözlü saldırıda bulunması.	18	25,4	35	49,3	11	15,5	5	7,0	2	2,8	2,12
9. Öğretmen ders işlerken sınıf içinde dolaşması.	13	18,3	38	53,5	16	22,5	4	5,6	-	-	2,15
10. Öğretmenin sorularına cevap vermeyi reddetmesi.	13	18,3	29	40,8	17	23,9	11	15,5	1	1,4	2,40
11. Öğretmenin ve öğrencilerin dikkatlerini dağıtıcı olumsuz davranışlarda bulunma (Gürültü yapma ve değişik garip sesler çıkarma sıraya vurma ayakların yere vurma).	9	12,7	31	43,7	25	35,2	6	8,5	-	-	2,39
12. Okulun ve öğrencilerin araç ve gereçlerine zarar vermesi.	12	16,9	24	33,8	24	33,8	11	15,5	-	-	2,47
13. İşlenen dersin dışında kitap okuması, test çözmek ya da başka derslerle ilgilenmesi	10	14,1	29	40,8	24	33,8	7	9,9	1	1,4	2,43
14. Kopya çekmesi ve kopya çekilmesine yardımcı olması.	13	18,3	28	39,4	26	36,6	4	5,6	-	-	2,29

Keskin (2002) yaptığı araştırmada öğretmenlerin dersten izinsiz çıkma davranışıyla nadiren düzeyinde karşılaştıklarını tespit etmiştir

“Öğretmenin okulla ve sınıfla ilgili kurallara ilişkin uyarılarını dikkate almaması” davranışının ortalama aralık değerine bakıldığında, öğretmenlerin bu maddeyi “yeterliyim” düzeyinde işaretledikleri görülmektedir ($\bar{X}=2,13$). Davranışın yüzde dağılımına bakıldığında, öğretmenlerin %48,5’inin “yeterliyim”, %22,9’unun “çok yeterliyim”, %21,3’ünün “kısmen yeterliyim” yanıtını verdikleri görülmektedir. Yöneticilerin verdikleri cevapların ortalama aralık değeri “yeterli” düzeyindedir ($\bar{X}=2,47$). Yöneticilerin yüzdeler dilimleri %40,8 “yeterli”, %23,9 “kısmen yeterli”, %15,5 “çok yeterli”, %19,7 “yetersiz” şeklindedir. Bu davranışa ilişkin yapılan değerlendirmede yönetici ve öğretmen görüşleri arasında düşük düzeyde fark olduğu söylenebilir. Çetin (2002) yaptığı araştırmada, öğretmenlerin derse ilişkin isteklerini yerine getirmeme davranışıyla bazen düzeyinde karşılaştıklarını tespit etmiştir.

“Ders işlenirken ders dışı konuları gündeme getirerek ders akışını bozması” davranışının ortalama aralık değerine bakıldığında, öğretmenlerin bu maddeyi “yeterliyim” düzeyinde işaretledikleri görülmektedir ($\bar{X}=2,00$). Davranışın yüzde dağılımında öğretmenlerin %48,9’u “yeterliyim”, %29,3’ü “çok yeterliyim”, %13,9’unun “kısmen yeterliyim” seçeneğini işaretledikleri anlaşılmaktadır. Yöneticilerin verdikleri cevapların ortalama aralık değerine baktığımızda, “yeterli” düzeyinde olduğu görülmektedir ($\bar{X}=2,28$). Yöneticilerin yüzde dağılımlarına bakıldığında, %40,8’i öğretmenleri bu davranışı önlemede “yeterli”, %22,5’i “çok yeterli”, %23,9’u “kısmen yeterli” bulduklarını ifade etmişlerdir. Bu davranışa ilişkin yapılan değerlendirmede yönetici ve öğretmen görüşleri arasında düşük düzeyde bir fark olduğu söylenebilir. Sayın (2001) yaptığı araştırmada “ders konusu dışında konuşma” davranışı ile öğretmenlerin nadiren düzeyinde karşılaştıklarını tespit etmiştir.

“Öğretmenlerin arkasından olumsuz el kol hareketleri yapması (Taklidini yapma, öğretmeni küçük düşürmeye yönelik davranışlarda bulunma vb.)” davranışının ortalama aralık değerine bakıldığında, öğretmenlerin bu davranışı “çok yeterliyim” düzeyinde işaretledikleri görülmektedir ($\bar{X}=1,80$). Davranışın yüzde dağılımına bakıldığında, öğretmenlerin %43,7’sinin “çok yeterliyim”, %39,0’nın “yeterliyim”, %10,6’sının “kısmen yeterliyim”, yanıtını verdikleri anlaşılmaktadır. Yöneticilerin verdikleri

cevapların ortalama aralık değerine baktığımızda “yeterli” düzeyinde olduğu görülmektedir ($\bar{X}=2,19$). Yöneticilerin yüzde dağılımında ise % 40,8’i öğretmenleri “yeterli”, %26,8 “çok yeterli”, %18,3’ü “kısmen yeterli” gördüklerini belirtmişlerdir. Bu sonuçlara göre öğretmen ve yönetici görüşleri arasında çok düşük düzeyde bir fark olduğu söylenebilir. Çetin (2002) yaptığı araştırmasında “öğretmene karşı kaba ve saygısız davranmak” davranışıyla öğretmenlerin nadiren düzeyinde karşılaştıklarını tespit etmiştir. Kutlu (2006) yaptığı araştırmasında da öğretmenlerin “Öğretmenlerine saygı göstermeme” davranışı ile bazen düzeyinde karşılaştıklarını tespit etmiştir.

“Öğretmen ders işlerken sınıf içinde dolaşma” davranışının ortalama aralık değerine bakıldığında, öğretmenlerin bu davranışı önlemede kendilerini “çok yeterli” gördükleri anlaşılmaktadır ($\bar{X}=1,74$). Davranışın yüzde dağılımında, öğretmenlerin %48,0’ı çok “yeterliyim”, %35,0’i “yeterliyim”, %12,3’ü “kısmen yeterliyim” yanıtını vermişlerdir. Yöneticilerin verdikleri cevapların ortalama aralık değerine baktığımızda “yeterli” düzeyinde olduğu görülmektedir ($\bar{X}=2,15$). Yöneticilerin verdikleri cevapların yüzde dağılımına baktığımızda, yöneticilerin yarısından çoğu (% 53,5) bu davranışı önlemede öğretmenleri “yeterli”, %22,5’i “kısmen yeterli”, %18,3’ü “çok yeterli” gördükleri anlaşılmaktadır. Bu davranışa ilişkin olarak yapılan değerlendirmede öğretmen ve yönetici görüşleri arasında düşük düzeyde bir fark olduğu söylenebilir.

“Öğretmenin sorularına cevap vermeyi reddetmesi” davranışının ortalama aralık değerine bakıldığında, öğretmenlerin bu davranış “yeterliyim” düzeyinde işaretledikleri görülmektedir ($\bar{X}=1,88$). Davranışın yüzde dağılımına bakıldığında, öğretmenlerin %45,2’si “yeterliyim”, % 34,5’i “çok yeterliyim”, %18’i kısmen yeterliyim maddesini işaretledikleri görülmektedir. Yöneticilerin verdikleri cevapların ortalama aralık değeri ($\bar{X}= 2,40$) “yeterli” düzeyindedir. Davranışın yüzdelik dilimine göre yöneticilerin % 40,8’si öğretmenleri “yeterli”, %18,3’ü “çok yeterli”, 23,9 “kısmen yeterli” gördüklerini belirtmişlerdir. Bu davranışa ilişkin olarak yapılan değerlendirmede öğretmen ve yönetici görüşleri arasında düşük düzeyde bir fark olduğu söylenebilir.

“Öğretmenin ve öğrencilerin dikkatlerini dağıtıcı olumsuz davranışlarda bulunma (gürültü yapma ve değişik garip sesle çıkarma, sıraya vurma, ayaklarını yere vurma)” davranışının ortalama aralık değerine bakıldığında öğretmenlerin bu davranışı “yeterliyim” düzeyinde işaretledikleri görülmektedir ($\bar{X}=1,97$). Davranışın yüzde

dağılımında öğretmenler, %45,2'si “yeterliyim”, % 32,4'ü “çok yeterliyim”, %15,6'sı “kısmen yeterliyim” maddesini işaretlemiştir. Yöneticilerin verdikleri cevaplarda bu davranışı önlemede öğretmenleri “yeterli” gördükleri anlaşılmaktadır ($\bar{X}=2,39$). Yöneticilerin verdikleri cevapların yüzde dağılımına baktığımızda, % 43,7'si “yeterli”, % 35,2'si “kısmen yeterli”, % 12,7'si “çok yeterli” cevabını vermiştir. Etkili eğitim öğretim ortamını engelleyici çeşitli öğrenci davranışları vardır. Bunlar ders esnasında diğer öğrenciler seslenme, izinsiz yerinde kalkma, gürültü yapma, öğrencilerin dikkatlerini dağıtıcı davranışlarda bulunma gibi davranışlar çok ciddiye alınması gereken davranışlardır. Fakat öğrenmeyi de en aza indirirler. Öğretmenin öğrenmeyi engelleyici davranışları ortadan kaldırmak için etkili bir disiplin stratejisi izlemesi gerekir.

“Okulun ve öğrencilerin araç ve gereçlerine zarar vermesi” davranışının ortalama aralık değerine bakıldığında, öğretmenlerin bu davranışı önlemede kendilerini “yeterli” gördükleri anlaşılmaktadır ($\bar{X}=2,02$). Davranışın yüzde dağılımına bakıldığında, öğretmenlerin %46,8'inin “yeterliyim”, %27,2'sinin “çok yeterliyim”, %22,5'inin “kısmen yeterliyim” yanıtını verdikleri görülmektedir. Yöneticilerin cevaplarına baktığımızda yöneticiler bu davranışı “yeterli” düzeyinde işaretlemişlerdir ($X=2,02$). Davranışın yüzde dağılımında yöneticilerin %33,8'i öğretmenleri bu davranışı önlemede “yeterli” görürken, % 16,9'u “çok yeterli”, %33,8'i “kısmen yeterli”, %15,5'i yetersiz gördüklerini belirtmişlerdir. Bu davranışa ilişkin öğretmen ve yönetici görüşleri arasında düşük düzeyde fark olduğu söylenebilir. Keskin (2002) yaptığı araştırmasında öğretmenlerin, bu istenmeyen öğrenci davranışını nadiren gözlemlediklerini tespit etmiştir. Kutlu (2006) yaptığı araştırmasında öğretmenlerin, öğrencilerin bu istenmeyen davranışı ile bazen düzeyinde karşılaştıklarını tespit etmiştir.

“İşlenen dersin dışında kitap okuması, test çözmesi ya da başka derslerle ilgilenmesi” istenmeyen öğrenci davranışının ortalama aralık değerine bakıldığında öğretmenlerin bu davranışı “yeterliyim” düzeyinde işaretledikleri görülmektedir ($\bar{X}=2,15$). Davranışın yüzdeler dilimine baktığımızda, öğretmenlerin yarısından fazlası (%51,1) “yeterliyim” %23,2'si “çok yeterliyim”, %16,1 “kısmen yeterliyim” yanıtını işaretlemişlerdir. Yöneticilerin verdikleri cevaplarda bu davranışı önlemede öğretmenleri “yeterli” gördükleri anlaşılmaktadır ($\bar{X}=2,43$). Davranışın yüzdeler dilimine baktığımızda,

yöneticilerin yüzde % 40,8'i "yeterli", %33,8'i "kısmen yeterli", %14,1'i "çok yeterli" cevabını verdikleri görülmektedir. Bu davranışa ilişkin öğretmen ve yönetici görüşleri arasında düşük düzeyde fark olduğu söylenebilir. Öğretmenler genellikle ders sırasında öğrencilerin derse ait olmayan bir materyalle, ödevle, dersle ilgilenmelerini istemezler. Aslında öğrencinin masasında sadece dersle ilgili bir kitap veya materyal istemek oldukça basit bir davranıştır. Diğer öğrencileri etkilemediği, sınıf içi düzeni bozmadığı, etkinlikleri engellemediği takdirde öğrencinin davranışları sınırlandırılmamalı ve öğrencilere yapmaları gerekenler açık olarak ifade edilmelidir (Ekici 2005, 97). Belli bir ders saatinde Öğretmenlerin öğrenciyi yeterince güdülememesi, dersi öğrencinin seviyesine, ilgi ve ihtiyaçlarına göre planlamaması bu davranışın ortaya çıkmasına etken olabilir.

"Kopya çekmesi ve kopya çekilmesine yardımcı olması" davranışının ortalama aralık değerine bakıldığında, öğretmenlerin bu maddeyi "yeterliyim" düzeyinde işaretledikleri görülmektedir ($\bar{X}=1,99$). Davranışın yüzde dağılımına bakıldığında öğretmenlerin %50,1'inin "yeterliyim", %27,4'ünün "çok yeterliyim", %19,1'sinin "kısmen yeterliyim" yanıtını verdikleri anlaşılmaktadır. Yöneticilerin cevaplarına göre bu davranışın ortalama aralık değeri "yeterli" düzeyindedir ($\bar{X}=2,29$). Davranışın yüzde dağılımına bakıldığında, yöneticilerin % 39,4'ü "yeterli", % 36,6'sı "kısmen yeterli", %18,3'ü "çok yeterli" yanıtını işaretledikleri görülmektedir. Bu davranışa ilişkin yapılan değerlendirmede öğretmen ve yönetici görüşleri arasında düşük düzeyde bir fark olduğu söylenebilir. Türkiye de kopya çekme ile ilgili, bugüne kadar yapılan araştırmalar çok fazla değildir. Selçuk (1995), Külahçı (1996), Dirik (1997), Yıldırım (1998) ve Tan (2001)'in yapmış oldukları araştırmalarda kopya çekme sebepleri arasında ezbere ve soyut anlayışa göre eğitim yapılması, olumsuz öğretmen tutumları, çalışma alışkanlıklarının kazandırılmaması, kişilik bozuklukları, kopyanın alışkanlık hale getirilmiş olması, sınıfların kalabalık olması, uygulamaların yetersiz olması, zayıf alma korkusu, küçük hatalardan puan kırılması gibi durumlar gösterilmiştir (Semerci 2003, 228).

Araştırma bulguları toplu olarak değerlendirildiğinde; eğitim-öğretim ortamına yönelik istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilme yeterliğinde öğretmen ve yönetici görüşleri arasında düşük düzeyde bir fark olduğu görülmektedir.

4.3. Diğer Öğrencilere Yönelik İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Ait Bulgular

Öğretmenlerin diğer öğrencilere yönelik istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilmede kendilerini değerlendirdikleri ankete ilişkin bulgular Tablo 12’de sunulmuştur. Yöneticilerin öğretmenleri değerlendirdikleri ankete ilişkin bulgular Tablo 13’te sunulmuştur.

Tablo 12’de “İnsanlar fiziksel zarar verebilecek bıçak, silah v.b aletleri sınıfa getirme ve bu araçlarla öğretmeni veya öğrencileri tehdit etme” davranışının ortalama aralık değerine bakıldığında, “yeterliyim” düzeyinde olduğu anlaşılmaktadır ($\bar{X}=1.84$). Davranışın yüzde dağılımına bakıldığında, öğretmenlerin %43,7’sinin “yeterliyim” %37,4’ünün “çok yeterliyim”, %16,8’inin “kısmen yeterliyim” cevabını verdikleri görülmektedir. Tablo 13’te Okul yöneticilerinin verdikleri yanıtlarda davranışın ortalama aralık değerine bakıldığında, “yeterli” düzeyinde olduğu görülmektedir ($\bar{X}=2.09$). Yöneticilerin bu davranış için verdikleri cevapların yüzde dağılımına bakıldığında, %46,5’inin “yeterli”, %23,9’unun “çok yeterli”, %25,4’ünün “kısmen yeterli” cevabını verdikleri anlaşılmaktadır. Bu davranışa ilişkin olarak yapılan değerlendirmede öğretmen ve yönetici görüşleri arasında düşük düzeyde bir fark olduğu söylenebilir. Saldırganlıkla ilgilenen psikologların çoğu saldırganlığın gelişiminde öğrenmenin önemli rol oynadığını kabul etmektedirler. Bu psikologlara göre saldırganlığın öğrenilmesi ya modelden öğrenme ya da diğer koşullanma yollarıyla meydana gelmektedir (Arı 2003, 217).

“Öğrencilerin dikkatlerini dağıtıcı olumsuz davranışlarda bulunulması (Gürültü yapma ve değişik garip sesler çıkarma, sıraya vurma, ayaklarını yere vurma, şarkı mırıldanma v.b)” davranışının ortalama aralık değerine bakıldığında öğretmenlerin bu davranışı önleyebilmede kendilerini “yeterli” düzeyde gördükleri anlaşılmaktadır ($\bar{X}=2.12$). Davranışın yüzde dağılımına bakıldığında öğretmenlerin %46,6’ının “yeterliyim”, %27’si “çok yeterliyim”, %16,8’inin “kısmen yeterliyim” cevabını verdikleri görülmektedir. Yöneticilerin verdikleri cevaplara göre bu davranışın ortalama aralık değerinin “yeterli” düzeyindedir ($\bar{X}=2.30$). Davranışın yüzde dağılımına bakıldığında, yöneticilerin yarısı (%50.7) öğretmenleri “yeterli”, %29,6’sı “kısmen yeterli”, %12,7’si “çok yeterli” görmektedir. Bu davranışa ilişkin olarak yapılan değerlendirmede öğretmen ve yönetici görüşleri arasında düşük düzeyde bir fark olduğu söylenebilir.

Öztürk (2001) yaptığı araştırmasında öğretmenlerin bu tür davranışlar ile bazen karşılaştıklarını tespit etmiştir. Keskin (2002)'in yaptığı araştırmasında da öğretmenlerin öğrencilerin dikkatlerini dağıtıcı ses ve gürültü yapmak davranışı ile nadiren karşılaştıkları gözlemlenmiştir. Türnüklü ve Yıldız (2000) araştırmalarında bu davranışın bazen düzeyinde gözlemlendiğini belirlemiştir.

“Derse katılmak isteyen arkadaşına engel olmaya çalışması sözünü kesmesi” davranışının ortalama aralık değerine bakıldığında, “yeterliyim” düzeyinde olduğu görülmektedir ($\bar{X}=1.90$). Davranışın yüzde dağılımına baktığımızda, öğretmenlerin yarıya yakın bir bölümü (%43,7) “yeterliyim” yanıtını vermiş, %35,9'u da kendilerini bu davranışı önlemede “çok yeterli” bulduklarını belirtmişlerdir. Yöneticilerin verdikleri cevaplara göre davranışın ortalama aralık değerine bakıldığında, “yeterli” düzeyinde olduğu anlaşılmaktadır ($\bar{X}=2.25$). Yöneticilerin verdikleri cevapların yüzde dağılımına bakıldığında, yöneticilerin yarısından çoğunun (%53,5) öğretmenleri bu davranışı önlemede yeterli, %22,5'inin “kısmen yeterli”, %15,5'inin “çok yeterli” gördüğü anlaşılmaktadır. Bu davranışa ilişkin olarak yapılan değerlendirmede öğretmen ve yönetici görüşleri arasında düşük düzeyde bir fark olduğu söylenebilir.

“Sınıf içinde diğer öğrencilere küfür etmesi, argo konuşması, uygunsuz kelimeler kullanılması.” davranışının ortamla aralık değerine bakıldığında öğretmenlerin bu davranışı önlemede “yeterli” oldukları sonucuna varılmaktadır ($\bar{X}=1,99$). Davranışın yüzde dağılımına bakıldığında, öğretmenler %40,4 oranında “yeterliyim”, %38,3 oranında “çok yeterliyim”, %12,8 “kısmen yeterliyim” yanıtını verdikleri görülmektedir. Yöneticilerin bu davranışı önlemede öğretmenleri değerlendirmek için verdikleri cevapların ortalama aralık değerine bakıldığında, yöneticilerde öğretmenleri bu davranışı önlemede “yeterli” düzeyde gördükleri anlaşılmaktadır ($\bar{X}=2,19$). Davranışın yüzdelerik dağılımında bakıldığında, yöneticiler %40,8 “yeterli,” %31,0 kısmen “yeterli”, %22,5 “çok yeterli” yanıtını verdikleri görülmektedir. Bu davranışa ilişkin olarak yapılan değerlendirmede öğretmen ve yönetici görüşleri arasında düşük düzeyde bir fark olduğu söylenebilir. Keskin (2002) yaptığı araştırmasında öğretmenlerin, kaba ve küfürlü konuşma davranışı ile nadiren karşılaştıklarını tespit etmiştir. Kutlu (2006) yaptığı araştırmasında öğretmenlerin bu istenmeyen öğrenci davranışı ile bazen düzeyinde karşılaştıklarını belirlemiştir.

Tablo 12. Öğretmenlerin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeterlikleri (Öğretmen görüşleri)

DİĞER ÖĞRENCİLERE YÖNELİK İSTENMEYEN ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARI LİSTESİ	ÇOK YETERLİYİM		YETERLİYİM		KISMEN YETERLİYİM		YETERSİZİM		ÇOK YETERSİZİM		X
	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	
1.İnsanlara fiziksel zarar verebilecek bıçak, silah vb. aletleri sınıfa getirme ve bu araçlarla öğretmenini veya öğrencileri tehdit etmesi.	158	37,4	185	43,7	71	16,8	7	1,7	2	0,5	1,84
2.Arkadaşlarına onları rahatsız edecek el şakası yapması.	102	24,1	221	52,2	56	13,2	43	10,2	1	0,2	2,10
3.Öğrencilerin dikkatlerini dağıtıcı olumsuz davranışlarda bulunması (Gürültü yapma ve değişik garip sesler çıkarma, sıraya vurma, ayaklarını yere vurma, şarkı mırıldanma vb)	114	27,0	197	46,6	69	16,3	42	9,9	1	0,2	2,12
4.Derse katılmak isteyen arkadaşına engel olmaya çalışması, sözünü kesmesi.	152	35,9	185	43,7	73	17,3	12	2,8	1	0,2	1,90
5.Sınıf içinde diğer öğrencilere küfür etmesi, argo konuşması, uygunsuz kelimeler kullanması	162	38,3	171	40,4	54	12,8	33	7,8	3	0,7	1,99
6.Sınıf içinde diğer öğrencilerle kavga etmesi, arkadaşlarına fiziksel şiddet uygulaması.	140	33,1	186	44,0	71	16,8	25	5,9	1	0,2	1,96
7.Sınıftaki arkadaşlarını gerekli gereksiz konularda eleştirmesi ve şikayet etmesi.	94	22,2	220	52,0	82	19,4	25	5,9	2	0,2	2,10
8.Arkadaşlarının araç ve gereçlerini izinsiz alması ve kullanması.	85	20,1	208	49,2	98	23,2	31	7,3	1	0,2	2,23
9.Arkadaşlarını sözlü saldırıda bulunması.	100	23,6	209	49,4	73	17,3	40	9,5	1	0,2	2,13
10.Kağıt, kalem, silgi, tebeşir vs. malzemeleri arkadaşlarına fırlatması.	139	32,9	192	45,4	69	16,3	22	5,2	1	0,2	1,94
11.Sınıf içinde ders düzenini bozacak gruplaşmalara katılması.	137	32,4	195	46,1	54	12,8	36	8,5	1	0,2	1,98
12.Grup çalışmalarında sorumluluğunu yerine getirmemesi.	62	14,7	225	53,2	91	21,5	42	9,9	3	0,7	2,28
13.Bilinçli olarak arkadaşlarını küçük düşürücü davranışlarda bulunması (İsim takma, kişisel özellikleriyle alay etme vb.)	97	22,9	188	44,4	94	22,2	43	1,2	1	0,2	2,20
14.Arkadaşlarının başarısının kıskanma ve bunu olumsuz davranışa dönüştürmesi.	81	19,1	218	51,5	97	22,9	26	6,1	1,5	0,2	2,16

Tablo 13. Öğretmenlerin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeterlikleri (Yönetici görüşleri)

DİĞER ÖĞRENCİLERE YÖNELİK İSTENMEYEN ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARI LİSTESİ	ÇOK YETERLİ		YETERLİ		KISMEN YETERLİ		YETERSİZ		ÇOK YETERSİZ		\bar{X}
	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	
1. İnsanlara fiziksel zarar verebilecek bıçak, silah vb. aletleri sınıfa getirme ve bu araçlarla öğretmenini veya öğrencileri tehdit etmesi.	17	23,9	33	46,5	18	25,4	3	4,2	-	-	2,09
2. Arkadaşlarına onları rahatsız edecek el şakası yapması.	7	9,9	32	45,1	26	36,6	6	8,5	-	-	2,43
3. Öğrencilerin dikkatlerini dağıtıcı olumsuz davranışlarda bulunması (Gürültü yapma ve değişik garip sesler çıkarma, sıraya vurma, ayaklarını yere vurma, şarkı mırıldanma vb)	9	12,7	36	50,7	21	29,6	5	7,0	-	-	2,30
4. Derse katılmak isteyen arkadaşına engel olmaya çalışması, sözünü kesmesi.	11	15,5	38	53,5	16	22,5	5	7,0	1	1,4	2,25
5. Sınıf içinde diğer öğrencilere küfür etmesi, argo konuşması, uygunsuz kelimeler kullanması	16	22,5	29	40,8	22	31,0	4	5,6	-	-	2,19
6. Sınıf içinde diğer öğrencilerle kavga etmesi, arkadaşlarına fiziksel şiddet uygulaması.	11	15,5	34	47,9	24	33,8	2	2,8	-	-	2,23
7. Sınıftaki arkadaşlarını gerekli gereksiz konularda eleştirmesi ve şikayet etmesi.	6	8,5	41	57,7	22	31,0	2	2,8	-	-	2,28
8. Arkadaşlarının araç ve gereçlerini izinsiz alması ve kullanması.	7	9,9	41	57,7	20	28,2	3	4,2	-	-	2,26
9. Arkadaşlarını sözlü saldırıda bulunması.	8	11,3	35	49,3	22	31,0	6	8,5	-	-	2,36
10. Kağıt, kalem, silgi, tebeşir vs. malzemeleri arkadaşlarına fırlatması.	11	15,5	26	36,6	30	42,3	4	5,6	-	-	2,38
11. Sınıf içinde ders düzenini bozacak gruplaşmalara katılması.	12	16,9	31	43,7	25	35,2	3	4,2	-	-	2,26
12. Grup çalışmalarında sorumluluğunu yerine getirmemesi.	8	11,3	31	43,7	22	31,0	9	12,7	1	1,4	2,49
13. Bilinçli olarak arkadaşlarını küçük düşürücü davranışlarda bulunması (İsim takma, kişisel özellikleriyle alay etme vb.)	11	15,5	27	38,0	25	35,2	8	11,3	-	-	2,42
14. Arkadaşlarının başarısının kıskanma ve bunu olumsuz davranışa dönüştürmesi.	7	9,9	27	38,0	32	45,1	5	7,0	-	-	2,49

”Sınıf içinde diğer öğrencilerin kavga etmesi, arkadaşlarına fiziksel şiddet uygulaması“ davranışın ortalama aralık değerine bakıldığında öğretmenlerin bu davranışı önlemede kendilerini “yeterli” düzeyde gördükleri anlaşılmaktadır ($\bar{X}=1,96$). Davranışın yüzde dağılımına bakıldığında, %44,0 “yeterliyim”, %31,1 “çok yeterliyim” %16,8 “kısmen yeterliyim” yanıtının verildiği görülmektedir. Yöneticilerin öğretmenleri değerlendirmek için verdikleri yanıtlarda davranışın ortalama aralık değeri “yeterli” düzeyindedir ($\bar{X}=2.23$). Yöneticilerin verdikleri cevapların yüzdelik dağılımına bakıldığında yöneticilerin yarıya yakın bir bölümünün (%47,9) öğretmenleri bu davranışı önlemede yeterli, %33,8 ‘inin ise “kısmen yeterli” gördükleri anlaşılmaktadır. Öztürk (2001) yaptığı çalışmada öğretmenlerin kavga etmek istenmeyen davranışı ile nadiren düzeyin de karşılaştıklarının tespit etmiştir. Keskin (2002) yaptığı çalışmada bu tür davranışlarla öğretmenlerin bazen düzeyinde karşılaştıklarını belirlemiştir.

“Sınıftaki arkadaşlarını gerekli gereksiz konularda eleştirmesi ve şikâyet etmesi” davranışının ortama aralık değerine bakıldığında, “yeterliyim” düzeyinde olduğu görülmektedir ($\bar{X}=2.10$). Davranışın yüzde dağılımına bakıldığında, öğretmenlerin yarıdan çoğu (%52) bu davranışı önlemede “yeterliyim”, %22,2 “çok yeterliyim”, %19,4 “kısmen yeterliyim” yanıtını vermiştir. Yöneticilerin verdikleri cevaplarda davranışın ortalama aralık değeri “yeterli” düzeyindedir ($\bar{X}=2.28$). Yöneticilerin yarıdan çoğu (%57,7) öğretmenleri bu istenmeyen davranışı önlemede “yeterli”, %31’i “kısmen yeterli” görmektedir. Bu davranışa ilişkin olarak yapılan değerlendirmede öğretmen ve yönetici görüşleri arasında düşük düzeyde bir fark olduğu söylenebilir. Öztürk (2001) yaptığı çalışmada arkadaşını şikâyet etme davranışı ile öğretmenlerin bazen düzeyinde karşılaştıklarını tespit etmiştir. Türnüklü ve Yıldız (2002) da çalışmalarında en sıklıkla gözlenen istenmeyen davranışlar olarak arkadaşlarını şikâyet etme davranışı bulmuşlardır. Bazı öğrenciler öğretmenin dikkatini çekmek, gözüne girmek ya da arkadaşlarını öğretmenin ve sınıfın huzurunda küçük düşürmek amacıyla bu davranışlarda bulunabilirler. Öğretmenler, öğrencilerin arkadaşlarını zor durumda bırakacak davranışlar yapmasına destek verecek bir tavır içinde olmamalıdır.

“Arkadaşlarının araç ve gereçlerini izinsiz alması ve kullanılması” davranışının ortalama aralık değerine bakıldığında, öğretmenlerin bu davranışı önlemede kendilerini

“yeterli” gördükleri sonucuna ulaşılmıştır ($\bar{X}=2,23$). Davranışın yüzde dağılımına bakıldığında, öğretmenlerin %49,2’si “yeterliyim”, %20,1’i “çok yeterliyim”, %23,2’si “kısmen yeterliyim” yanıtını verdikleri görülmektedir. Yöneticilerin verdikleri cevapların ortama aralık değerine baktığımızda, yöneticilerin bu davranışı önlemede öğretmenleri “yeterli” gördükleri anlaşılmaktadır ($\bar{X}=2,26$). Yöneticilerin verdikleri cevapların yüzde dağılımına göre %57,7’si “yeterli”, %28,2 si “kısmen yeterli”, %9,9 “çok yeterli” yanıtını verdikleri görülmektedir. Bu davranışa ilişkin olarak yapılan değerlendirmede öğretmen ve yönetici görüşleri arasında düşük düzeyde bir fark olduğu söylenebilir. Öztürk (2002) yaptığı araştırmasında öğretmenlerin bu istenmeyen davranış ile hemen hemen hiç karşılaşmadıklarını tespit etmiştir. Arkadaşlarının araç ve gereçlerini izinsiz almak, okullarda üzerinde önemle durulması gereken bir davranıştır. Öğretmenler böyle bir durumla karşılaştıklarında davranışı kesinlikle görmezden gelmemeli, okul yönetimi ve ailelerle işbirliği yaparak sorunu çözmeye çalışmalıdır.

“Sınıf içinde ders düzenini bozacak gruplaşmalara katılması” davranışının ortalama aralık değerine bakıldığında “yeterliyim” düzeyinde olduğu görülmektedir ($\bar{X}=1,98$). Davranışın yüzde dağılımında öğretmenlerin %46,1 “yeterliyim”, % 32,4’ü çok “yeterliyim”, %12,8 “kısmen yeterliyim” cevabını vermişlerdir. Yöneticilerin verdikleri cevaplara bakıldığında ortalama aralık değeri “yeterli” düzeydedir ($\bar{X}=2,26$). Yüzdelerik dağılımına bakıldığında, yöneticilerin %43,7’si öğretmenleri “yeterli”, %16,9’u çok “yeterli”, %35,2’si de “kısmen yeterli” gördükleri belirtmişlerdir. Bu davranışa ilişkin olarak yapılan değerlendirmede öğretmen ve yönetici görüşleri arasında düşük düzeyde bir fark olduğu söylenebilir. Her sınıfta mutlaka özellikleri ve ilgi alanları birbirine benzeyen öğrencilerin oluşturduğu küçük informal gruplar vardır. Bu grupları sınıf yönetimi ve öğretmen üzerinde olumlu ya da olumsuz etkisi olmaktadır. Örneğin sınıfta çalışkan öğrencilerin oluşturduğu bir grup, sınıfta eğitim etkinliklerini olumlu yönde etkilerken, yaramaz ve öğrenme güdüsü düşük öğrencilerin oluşturduğu bir grup sınıf yönetimini güçleştirir (Erden 2001, 76). Öğretmenlerin bu nedenlerden dolayı sınıf içinde oluşacak gruplara dikkat etmeleri ve sınıfı olumsuz yönde etkileyecek sınıf içi grupların oluşmaması için çaba göstermeleri gerekir.

“Grup çalışmalarında sorumluluğunu yerine getirmemesi” davranışının ortalama aralık değerine bakıldığında öğretmenlerin bu davranışı önlemede “yeterli” düzeyde olduğu görülmektedir ($\bar{X}=2,28$). Davranışın yüzde dağılımında öğretmenlerin yarısından çoğu

(%53,2) bu davranışı önleyebilmede “yeterliyim”, %21,5 “kısmen yeterliyim”, %14,7 si ise “çok yeterliyim” yanıtını vermiştir. Bu davranış yöneticiler tarafından ($\bar{X}=2,49$) “yeterliyim” düzeyinde işaretlenmiştir. Yöneticilerin yüzdeler dağılımına bakıldığında, %43,7 oranında öğretmenleri bu davranışı önleyebilmede “yeterli”, %31’i “kısmen yeterli”, %11’3’ü ise “çok yeterli” gördükleri anlaşılmaktadır. Bu davranışa ilişkin olarak yapılan değerlendirmede öğretmen ve yönetici görüşleri arasında düşük düzeyde bir fark olduğu söylenebilir. Öztürk (2001) yaptığı araştırmasında öğretmenlerin bu tür davranışları nadiren gözlemlediklerini belirlemiştir. Keskin (2002) de araştırmasında “verilen görevlere yapmama (ödev, sınıf içi görevler, roller vb.)” davranışları ile öğretmenlerin bazen karşılaştıklarını tespit etmiştir.

“Bilinçli olarak arkadaşlarını küçük düşürücü davranışlarda bulunması (isim takma, kişisel özellikleri ile alay etme v.b)” davranışın ortalama aralık değerine bakıldığında öğretmenlerin bu davranışı önlemede “yeterli” düzeyde oldukları görülmektedir ($\bar{X}=2,20$). Davranışın yüzde dağılımına bakıldığında, öğretmenlerin %44,4 “yeterliyim”, %22,9’u “çok yeterliyim”, %22,2’si kısmen yeterliyim yanıtını verdikleri anlaşılmaktadır. Yöneticilerin verdikleri cevapların ortalama aralık değeri “yeterli” düzeyindedir ($\bar{X}=2,42$). Yöneticilerin verdikleri cevaplarda davranışın yüzde dağılımına bakıldığında, %38,0 “yeterli”, %35,2 “kısmen yeterli”, %15,5 “çok yeterli” yanıtının verildiği görülmektedir. Bu davranışa ilişkin olarak yapılan değerlendirmede öğretmen ve yönetici görüşleri arasında düşük düzeyde bir fark olduğu söylenebilir.

Araştırma bulguları toplu olarak değerlendirildiğinde; diğer öğrencilere yönelik istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilme yeterliğinde öğretmen ve yönetici görüşleri arasında düşük düzeyde bir fark olduğu görülmektedir.

4.4. Bireysel İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Ait Bulgular

Öğretmenlerin bireysel istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilmede kendilerini değerlendirdikleri ankete ilişkin bulgular Tablo 14’te sunulmuştur. Yöneticilerin öğretmenleri değerlendirdikleri ankete ilişkin bulgular Tablo 15’te sunulmuştur.

Tablo 14’te “Derse araç ve gereçlerini getirmemesi” davranışının ortalama aralık değerine bakıldığı öğretmenlerin bu davranışı önleyebilmede kendilerini “yeterli”

buldukları görülmektedir ($\bar{X}=2,42$). Davranışın yüzde dağılımına bakıldığında öğretmenlerin bu davranışı önlemede kendilerini değerlendirmeleri şu şekildedir, %44,2 ‘i “yeterliyim”, %27,9’i “kısmen yeterliyim”, %15,1’i de “çok yeterliyim” yanıtını vermişleridir. Tablo 15’te Yöneticilerin verdikleri cevaplarda bu davranışın ortalama aralık değerinin “kısmen yeterli” düzeyinde olduğu görülmektedir ($\bar{X}=2,77$). Yöneticilerin bu davranışları önlemede öğretmen yeterliliğine ilişkin verdikleri cevapların yüzde dağılımına baktığımızda, %36,6 “kısmen yeterli”, %32,4 “yeterli”, %18,3’ü “yetersiz” yanıtını verdikleri görülmektedir. Yöneticiler ile öğretmenlerin verdikleri cevaplar karşılaştırıldığında, yöneticilerin büyük bir bölümünün kısmen yeterli ve yetersiz cevaplarını işaretlemiş olmaları, yöneticilerin öğretmenleri bu davranışı önlemede yeterli görmedikleri şeklinde yorumlanabilir. Öztürk (2001) yaptığı araştırmasında öğretmenlerin, öğrencilerin ders araç gereç getirmemesi istenmeyen davranışı ile nadiren karşılaştıklarını tespit etmiştir. Başar (1997,97) istenmeyen davranışların bir kısmının bozucu davranışlar değil, sınıf ortamını bozmaya yöneltici davranış olarak nitelendirmektedir. Kitap defter gibi ders araçlarını getirmeme, eşofmanını-spor ayakkabısını unutma, ödevlerini tamamlayamama, sınıf etkinliklerinden uzak durma, bunlar arasında sayılır. Öğretmen bunları önemsiz görüp göz ardı etmemesi gerektiğini bu davranışların öğrencinin gelişimi açısından amaçlara ulaşmayı engelleyici olduğu kadar bir iki basamak sonra istenmeyen diğer davranışları kolaylaştırıp, onların nedeni olabileceğine dikkat çekmektedir.

“Derse Hazırlıksız gelme, verilen ödev ve sorumlukları yerine getirmemesi” Davranışının ortalama aralık değerine bakıldığında “yeterli” düzeyinde olduğu görülmektedir ($\bar{X}=2,48$). Davranışın yüzde dağılımına bakıldığında, öğretmenlerin %44,4’ü “yeterliyim”, %31,0 “kısmen yeterliyim”, %8,5 de “yetersizim” yanıtını verdikleri görülmektedir. Yöneticilerin verdikleri cevapların ortalama aralık değerine bakıldığında, “kısmen yeterli” düzeyinde olduğu anlaşılmaktadır ($\bar{X}=2,98$). Yöneticilerin yüzdelik dağılımında %42,3 “kısmen yeterli”, %28,2 “yetersiz”, %23,9’u da “çok yeterli” yanıtını verdikleri görülmektedir. Bu davranışı önlemede yöneticilerin dörtte birinin öğretmenleri yetersiz görmeleri, bu davranışı önleyebilmede yönetici ve öğretmen görüşleri arasında fark olduğunu göstermektedir. Türnüklü ve Yıldız (2002) yaptıkları araştırmada ve Öztürk (2001) de yaptığı araştırmasında bu davranışın nadiren gözlemlendiğini belirtmişlerdir. Kimin ödev yapıp yapmadığı şeklinde yapılan

Tablo 14. Öğretmenlerin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeterlikleri (Öğretmen görüşleri)

BİREYSEL İSTENMEYEN ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARI LİSTESİ	ÇOK YETERLİYİM		YETERLİYİM		KISMEN YETERLİYİM		YETERSİZİM		ÇOK YETERSİZİM		\bar{X}
	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	
1. Ders araç ve gereçlerini getirmemesi	64	15,1	187	44,2	118	27,9	37	8,7	17	4,0	2,42
2. Derse hazırlıksız gelme ve verilen ödev sorumlulukları yerine getirmemesi	50	11,8	188	44,4	131	31,0	36	8,5	18	4,3	2,48
3. Mazereti olmadan derse devamsızlık yapması (Dersten kaçma ve derse girmeme)	56	13,2	165	39,0	135	31,9	45	10,6	22	5,2	2,55
4. Okula siyasi kitap, dergi, broşür vs. getirme suretiyle belli bir görüşün ders esnasında savunuculuğunu yapması.	159	37,6	164	38,8	72	17,0	17	4,0	11	2,6	1,95
5. Sınıf içinde izin almadan konuşması.	102	24,1	212	50,1	64	15,1	32	7,6	13	3,1	2,15
6. Okula uygun olmayan kılık kıyafet ve takılarla gelmesi	80	18,9	196	46,3	96	22,7	33	7,8	18	4,3	2,32
7. Derste bir şeyler yiyip içmesi (sakız çiğnemek vb).	152	35,9	173	40,9	64	15,1	28	6,6	6	1,4	1,96
8. Temizlik anlayışı kazanmamış olmaktan kaynaklanan bazı davranışlarda bulunması (tükürme, kağıt atma, su dökme vs)	126	29,8	191	45,2	79	18,7	24	5,7	3	0,7	2,02
9. Ders esnasında uyuması	143	33,8	176	41,6	77	18,2	24	5,7	3	0,7	1,97
10. Sınıf içinde hırsızlık yapması	114	27,0	193	45,6	95	22,5	16	3,8	5	1,2	2,06
11. Ders ile ilgili ya da başka konularda öğretmenine veya arkadaşlarına yalan söylemesi	67	15,8	194	45,9	142	33,6	15	3,5	5	1,2	2,28
12. Sınıftaki diğer arkadaşlarına göre kendini beğenmesi ve üstün görmesi.	64	15,1	197	46,6	143	33,8	17	4,0	2	0,5	2,28
13. Ders sırasında cep telefonu kullanması (konuşma, oyun oynama, mesaj çekme vs).	125	29,6	151	35,7	107	25,3	24	5,7	16	3,8	2,18
14. Ders işlenirken derse karşı ilgisiz bir tavır takınması (hayal kurma, dışarıyı seyretme, vb).	61	14,4	189	44,7	126	29,8	40	9,5	7	1,7	2,39
15. Kılık kıyafetine, görünüşüne, temizliğine özen göstermemesi, özel eşyalarını özensiz kullanması.	57	13,5	191	45,2	144	34,0	28	6,6	3	0,7	2,35
16. Ders aktif katılımı engelleyecek düzeyde öğrencinin çekinden ve utangaç davranma.	64	15,1	214	50,6	129	30,5	15	3,5	1	0,2	2,23

Tablo 15. Öğretmenlerin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeterlikleri (Yönetici görüşleri)

BİREYSEL İSTENMEYEN ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARI LİSTESİ	ÇOK YETERLİ		YETERLİ		KISMEN YETERLİYİM		YETERSİZ		ÇOK YETERSİZ		\bar{X}
	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	
1. Ders araç ve gereçlerini getirmemesi	6	8,3	23	32,4	26	36,6	13	18,3	3	4,2	2,77
2. Derse hazırlıksız gelme ve verilen ödev sorumlulukları yerine getirmemesi	3	4,2	17	23,9	30	42,3	20	28,2	1	1,4	2,98
3. Mazereti olmadan derse devamsızlık yapması (Dersten kaçma ve derse girmeme)	8	11,3	16	22,5	26	36,6	18	25,4	3	4,2	2,88
4. Okula siyasi kitap, dergi, broşür vs. getirme suretiyle belli bir görüşün ders esnasında savunuculuğunu yapması.	14	19,7	32	45,1	20	28,2	5	7,0	-	-	2,22
5. Sınıf içinde izin almadan konuşması.	8	13,3	36	50,7	20	28,2	7	9,9	-	-	2,36
6. Okula uygun olmayan kılık kıyafet ve takılarla gelmesi	12	16,9	31	43,7	19	26,8	9	12,7	-	-	2,35
7. Derste bir şeyler yiyip içmesi (sakız çiğnemek vb).	13	18,3	37	52,1	13	18,3	8	11,3	-	-	2,22
8. Temizlik anlayışı kazanmamış olmaktan kaynaklanan bazı davranışlarda bulunması (tükürme, kağıt atma, su dökme vs)	12	16,9	35	49,3	17	23,9	7	9,9	-	-	2,26
9. Ders esnasında uyuması	11	15,5	33	46,5	23	32,4	3	4,2	1	1,4	2,29
10. Sınıf içinde hırsızlık yapması	18	25,4	27	38,0	19	26,8	7	9,9	-	-	2,21
11. Ders ile ilgili ya da başka konularda öğretmenine veya arkadaşlarına yalan söylemesi	7	9,9	25	35,2	31	43,7	8	11,3	-	-	2,56
12. Sınıftaki diğer arkadaşlarına göre kendini beğenmesi ve üstün görmesi.	10	14,1	30	42,3	23	32,4	7	9,9	1	1,4	2,42
13. Ders sırasında cep telefonu kullanması (konuşma, oyun oynama, mesaj çekme vs).	8	11,3	26	36,6	21	29,6	15	21,1	1	1,4	2,64
14. Ders işlenirken derse karşı ilgisiz bir tavır takınması (hayal kurma, dışarıyı seyretme, vb).	4	5,6	28	39,4	22	31,6	17	23,9	-	-	2,73
15. Kılık kıyafetine, görünüşüne, temizliğine özen göstermemesi, özel eşyalarını özensiz kullanması.	4	5,6	27	38,0	27	38,0	13	18,3	-	-	2,69
16. Ders aktif katılımı engelleyecek düzeyde öğrencinin çekinden ve utangaç davranma.	5	7,0	31	43,7	26	36,6	9	12,7	-	-	2,54

kontrollerde öğrenciye geri bildirim yapılmadığı zaman ödevin bir yararı olmaz. Bu tür bir uygulama yerine öğretmen, öğrencilerin ödevlerini toplayarak, ödevleri inceleyerek, ödevle ilgili önerilerini ödev üzerine belirterek tekrar öğrencilere vermelidir. Verilen ödevleri yapmamada, ödevin miktarı, zorluğu, öğretmenin uyguladığı yöntem ve öğretmenin öğrenciden beklentisi etkili olabilir.

“Mazereti olmadan derse devam devamsızlık yapması (dersten kaçma veya derse girmeme)” Davranışın ortalama aralık değerine baktığımızda “yeterliyim” düzeyinde olduğu görülmektedir ($\bar{X}=2,55$). Öğretmenlerin bu istenmeyen davranış için verdikleri cevapların yüzde dağılımı, %39’u “yeterliyim”, %31’i “kısmen yeterliyim” %10,6 sı “yetersizim” şeklindedir. Yöneticilerin verdikleri cevapların ortalama aralık değerine bakıldığında, “kısmen yeterli” düzeyinde olduğu görülmektedir ($\bar{X}=2,88$). Yöneticilerin bu davranış için verdikleri cevapların yüzde dağılımı şu şekildedir; %36,6 sı “kısmen yeterli”, %25,4’ü, “yetersiz”, %22,5 “yeterli”. Öğretmenlerinin bu davranışı önlemede %10,6 “yetersizim”, yöneticilerin ise %25,4 “yetersiz” cevabını vermiş olmaları devamsızlığın ortaöğretim okullarında bir problem olduğu biçiminde yorumlanabilir. Günümüz sınıflarının sorunlarının başta gelen önemli olgularından biride devamsızlıktır. Devamsızlık, sınıfın verimliliği bakımından önem taşıdığı kadar, öğrenci içinde büyük önem taşımaktadır. Sınıfın verimliliği açısından, devamsız öğrencinin sonraki konu ve dersleri izlemesinde sınıfın düzeyini düşürdüğü söylenebilir, öğrenci açısından ise sonraki konu ve ders takibinde önceki öğrenmeyi eksik gerçekleştirdiğinden, zorluklar baş gösterecektir (Toprakçı 2002, 305). Bu istenmeyen davranışın önlenmesi için ailenin öğretmenin ve okul yönetiminin işbirliği içinde çalışması gerekmektedir.

“Okula uygun olmayan kılık kıyafet ve takılarla gelmesi” davranışının ortalama aralık değerine bakıldığında, “yeterliyim” düzeyinde olduğu görülmektedir ($\bar{X}=2,32$). Davranışın yüzde dağılımına bakıldığında, öğretmenlerin %46,3’ü “yeterliyim”, %22,7’si “kısmen yeterliyim”, %18,9’ü “çok yeterliyim”, %7,8’i “yetersizim” cevabını vermiştir. Yöneticilerin verdikleri cevapların ortalama aralık değeri ($\bar{X}=2,35$) “yeterli” düzeyindedir. Davranışın yüzde dağılımına baktığımızda, yöneticilerin %43,7’si “yeterli”, %26,8’i “kısmen yeterli”, %16,9 “çok yeterli”, %12,7 ‘si “yetersiz” yanıtını

verdikleri görülmektedir. Bu davranışa ilişkin olarak yapılan değerlendirmede öğretmen ve yönetici görüşleri arasında düşük düzeyde bir fark olduğu söylenebilir.

“Derste bir şeyler yiyip içilmesi” davranışının ortalama aralık değerine baktığımızda “yeterliyim” düzeyinde olduğu görülmektedir ($\bar{X}=1,96$). Davranışının yüzde dağılımına baktığımızda, öğretmenlerin %40,9’unun “yeterliyim”, %35,9’unun “çok yeterliyim”, %15,1’inin de “kısmen yeterliyim” cevabını verdikleri anlaşılmaktadır. Yöneticilerin verdikleri cevapların ortalama aralık değeri “yeterli” düzeyindedir ($\bar{X}=2,22$). Yüzdelerik dağılımına baktığımızda, yöneticilerin öğretmenleri bu davranışı önlemede %52,1 oranında “yeterli”, %31 oranında “kısmen yeterli” gördükleri anlaşılmaktadır. Bu davranışa ilişkin olarak yapılan değerlendirmede öğretmen ve yönetici görüşleri arasında düşük düzeyde bir fark olduğu söylenebilir.

“Temizlik anlayışı kazanmamış olmaktan kaynaklanan bazı davranışlarda bulunması (tükürme, kâğıt atma, su dökme vs)” davranışının ortalama aralık değeri “yeterliyim” düzeyindedir. ($\bar{X}=2,02$). Davranışın yüzde dağılımında öğretmenlerinin %45,2’si “yeterliyim”, %29,8’i “çok yeterliyim”, %18,7’si “kısmen yeterliyim” cevabını verdikleri görülmektedir. Yöneticilerin bu davranışa verdikleri cevapların ortalama aralık değeri “yeterli” düzeyindedir ($\bar{X}=2,26$). Davranışın yüzde dağılımına baktığımızda, %49,3 “yeterli”, %23,9 “kısmen yeterli”, %16,9 “çok yeterli” cevabının işaretlendiği anlaşılmaktadır. Keskin (2002) yaptığı araştırmasında öğretmenlerin bu davranış ile bazen karşılaştıkları tespit etmiştir. Çocukların temizlik anlayışı, özellikle yaşamın ilk yıllarında ailesinden aldığı eğitimle şekillenir. Temizliğe dikkat etmeme davranışı ilerleyen yıllarda, gruptan dışlanma, değer verilmeme, arkadaşlarınca sevilmemeye, sosyal faaliyetlere alınmama gibi sonuçlar doğuracağından sağlık sorunlarının yanında ruhsal sorunlara da neden olabilmektedir (Yiğit 2005, 194). Ailelerle sık sık toplantılar yapmak, sınıf içinde temizlik kurallarını öğrencilere birlikte oluşturmak, öğrencilere bu konuda örnek olmak temizlik alışkanlığı kazandırmak açısından önemlidir.

“Ders esnasında uyuması” davranışının ortalama aralık değerine bakıldığında “yeterliyim” düzeyinde olduğu görülmektedir ($\bar{X}=1,97$). Davranışının yüzde dağılımına göre öğretmenlerin %41,6’sı “yeterliyim”, %33,8’i “çok yeterliyim”, %18,2’si “kısmen yeterliyim” cevabını verdikleri anlaşılmaktadır. Yönetici cevaplarının aralık değeri

“yeterli” düzeyindedir ($X= 2,29$). Yöneticilerin verdikleri cevapların yüzde dağılımı da şu şekildedir, %46,5 “yeterli”, %32,4 “kısmen yeterli”, %15,5 “çok yeterli”. Bu davranışa ilişkin olarak yapılan değerlendirmede öğretmen ve yönetici görüşleri arasında düşük düzeyde bir fark olduğu söylenebilir.

“Sınıf içinde hırsızlık yapması” davranışının ortalama aralık değerine baktığımızda “yeterliyim” düzeyindedir ($\bar{X}=2,06$). Davranışın yüzde dağılımında öğretmenlerin %45,6’sı “yeterliyim”, %22,5’i “kısmen yeterliyim”, %27’si “çok yeterliyim” yanıtını verdikleri görülmektedir. Yöneticilerin verdikleri cevapların ortalama aralık değerine baktığımızda “yeterli” düzeyindedir ($\bar{X}=2,21$). Davranışın yüzde dağılımları % 38 “yeterli”, %25,4 “çok yeterli”, %26,8 “kısmen yeterli” şeklindedir. “Kısmen yeterli” cevaplarının çokluğu öğretmenlerin ve yöneticilerin hırsızlık olayı ile karşılaştıklarını düşündürmektedir. Öztürk (2001)’de araştırmasında bu davranışın öğretmenler tarafından nadiren gözlemlendiği belirtmiştir. Türnüklü ve Yıldız (2002)’in araştırmasında en az gözlemlenen istenmeyen öğrenci davranışı hırsızlık yapmaktır.

“Ders ile ilgili ya da başka konularda öğretmenine veya arkadaşlarına yalan söylemesi” davranışının ortalama aralık değerine bakıldığında öğretmenlerin bu davranışı “yeterliyim” düzeyinde işaretledikleri görülmektedir ($\bar{X}=2,28$). Davranışın yüzde dağılımında öğretmenler %45,9 “yeterliyim”, %33,6 “kısmen yeterliyim”, %15,8’i “çok yeterliyim” yanıtını işaretlemişlerdir. Yöneticilerin verdikleri cevapların ortalama aralık değeri “yeterli” düzeyindedir ($\bar{X}=2,56$). Yönetici cevaplarının yüzde dağılımlarına baktığımızda, yöneticilerin bu davranışı önlemede %43,7’sinin öğretmenleri “kısmen yeterli”, %35,2’sinin “yeterli” gördükleri anlaşılmaktadır. Bu bulgulara göre yalan söyleme davranışı bir sorun olarak görünmektedir. Öztürk (2001) de yaptığı araştırmasında bu davranışın nadiren gözlemlendiğini belirtmiştir. Keskin (2002) de araştırmasında yalan söyleme davranışı ile nadiren karşılaşıldığını tespit etmiştir.

“Ders sırasında cep telefonu kullanılması (konuşması, oyun oynama, mesaj çekme vs.)” Davranışının ortalama aralık değeri “yeterliyim” düzeyindedir ($\bar{X}=2,18$). Davranışının yüzde dağılımına baktığımızda öğretmenler %35,7 “yeterliyim”, %29,6 “çok yeterliyim”, %25,3 “kısmen yeterliyim” cevabını verdikleri görülmektedir. Yöneticilerin ortalama aralık değeri “kısmen yeterli” düzeyindedir ($\bar{X}= 2,64$). Davranışa yöneticilerin verdikleri cevapların yüzde dağılımı %36,6 “yeterli”, %29,6

“kısmen yeterli”, %21,1 “yetersiz” şeklindedir. Yöneticilerin beşte birinin öğretmenleri bu istenmeyen davranışı önlemede yetersiz görmesi, bu davranışın okul yönetimi için sorun olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Sınıf yönetimi açısından teknolojik bir sorun, öğrencinin cep telefonunu açık tutarak sınıfta oturmasıdır. Öğrenciler öğretmenlerin ve okul idaresini uyarılarına rağmen cep telefonlarını açık bırakarak sınıflara girebilmektedirler. Sınıfta bir cep telefonunun çalması, sınıfın doğal dengesini bozar. Öğrencilerin dersin ortasında gizlice mesajlaşmaları sınıf içindeki dikkatlerini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu sorunun ortadan kalkması için öğrencilere cep telefonlarını doğru kullanma alışkanlığı kazandırılması gerekir. Bu alışkanlığın kazandırılmasının da öğretmenler ve aile ortak hareket etmelidir.

“Ders işlenirken ders karşı ilgisiz bir tavır takınması (hayal kurma, dışarı seyretme vs) Davranışının ortalama aralık değerine baktığımızda “yeterliyim” düzeyinde olduğu görülmektedir ($\bar{X}=2,39$) Davranışın yüzde dağılımına baktığımızda, %44,7 “yeterliyim”, %29,8 “kısmen yeterliyim” cevabının verildiği anlaşılmaktadır. Yöneticilerin bu davranışa verdikleri cevapların ortalama aralık değeri “kısmen yeterli” düzeyindedir ($\bar{X}=2,73$). Davranışın yüzde dilimine baktığımızda, %31 “kısmen yeterli”, %39,4 “yeterli”, %23,9 “yetersiz” cevabının verildiği anlaşılmaktadır. Bu davranışa ilişkin olarak yapılan değerlendirmede öğretmen ve yönetici görüşleri arasında fark olduğu görülmektedir.

Son yıllarda yapılan araştırmalar, okulda akademik yönden temel başarısızlık nedeni olarak, duygusal etmenlerin daha etkin olduğunu göstermektedir. Okul başarısını, karşılanmamış bazı duygusal gereksinimlerin, derinlere giden kişisel sorunların, zedelenmiş benlik duygusu gibi iç çatışmaların engellediği belirlenmiştir (Özabacı 2005, 217). Öğrencilerin dersten kopuk olduğunu fark eden öğretmenler öğretmeyi bir kenara bırakıp, onların duygularının ortaya çıkmasına yüreklendirerek bir sınıf içi diyalog başlatabilirler, sorunları hakkında kendilerine yardımcı olabilirler ve rahatlamalarını sağlayabilirler.

“Derse aktif katılımı engelleyecek düzeyde öğrencinin çekingen ve utangaç davranması” davranışının ortalama aralık değeri “yeterliyim” düzeyindedir ($\bar{X}=2,23$). Davranışının yüzde dağılımına baktığımızda öğretmenlerin yarısı (%50,6) bu davranışı

önlemede “yeterli”, % 30,5’i “kısmen yeterli” oldukları yanıtını vermişlerdir. Yöneticilerin bu davranış için verdikleri cevapların ortalama aralık değeri “yeterli” düzeyindedir ($\bar{X}=2,54$). Yöneticiler öğretmenlerin %43,7’sinin bu davranışı önlemede “yeterli”, %36,6’sının “kısmen yeterli” oldukları cevabını vermişlerdir. Bu davranışa ilişkin olarak yapılan değerlendirmede öğretmen ve yönetici görüşleri arasında düşük düzeyde bir fark olduğu söylenebilir.

Sınıfta kaygı, heyecan ve utangaçlık gibi duyguların olumsuz seyretmesi durumunda öğretmen, uzmanlardan yararlanarak çeşitli çözüm stratejileri geliştirip uygulayabilir (Sarpkaya 2005, 207). Öğretmenler utangaçlığı yok edebilmek için öğrencileri sosyal etkinliklere katılmasını teşvik etmeli, birbirleriyle alay etmeleri ve birbirlerine sataşmalarını engellemeli, öğrencinin arkadaşları arasında utangaç olarak etiketlenmesini önlemeli, öğrenciyi zorlamamak gibi yöntemler denemelidir. Öğrencide utangaçlık her şeye rağmen sürüyorsa, okuldaki psikolojik danışmana başvurulmalıdır.

Araştırma bulguları toplu olarak değerlendirildiğinde; bireysel istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilme yeterliğinde öğretmen ve yönetici görüşleri arasında fark olduğu görülmektedir. Bireysel istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede öğretmenler çoğunlukla yeterli düzeyinde cevap verirken, yöneticilerin daha çok kısmen yeterli düzeyinde cevap vermişlerdir. Bu bulgular yöneticilerin bu davranışları önlemede öğretmenleri yeterli görmedikleri şeklinde yorumlanabilir.

4.5.Araştırma Bulgularının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılığı

Öğretmenlerin sınıf yönetiminde karşılaştıkları eğitim öğretim ortamına yönelik istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilme yeterliğinin cinsiyet değişkenine göre farklılığı ile ilgili sonuçlar tablo 16’da sunulmuştur.

Tablo 16. Öğretmenlerin Eğitim-Öğretim Ortamına Yönelik İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeterliğinin Cinsiyetleri İle Farklılığı

EĞİTİM-ÖĞRETİM ORTAMI VE ÖĞRETMENE YÖNELİK İSTENMEYEN ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARI	N	X²	Sd	P
1. Öğrencinin derse öğretmenden sonra girmesi.	423	3,162	8	0,924
2. Öğretmenin ders anlattığı esnada etrafındaki arkadaşları ile konuşması ve onları konuşmaya teşvik etmesi	423	6,841	8	0,554
3. Ders işlenirken öğretmenin sözünü kesmesi (Öğretmenin anlatımına müdahale etme, itiraz etme vs.	423	11,303	8	0,185
4. Öğretmenden izin almadan dersten çıkması.	423	3,065	8	0,957
5. Öğretmenin okulla ve sınıfla ilgili kurallara ilişkin uyarılarını dikkate almaması (Ders, kılık kıyafet, disiplin vb.)	423	3,184	8	0,922
6. Ders işlenirken ders dışı konuları gündeme getirerek ders akışını bozması	423	2,556	8	0,959
7. Öğretmenin arkasından olumsuz el kol hareketleri yapması (Taklidini yapma, öğretmeni küçük düşürmeye yönelik davranışlarda bulunma vb.)	423	4,323	8	0,827
8. Öğretmene sözlü saldırıda bulunması.	423	3,009	8	0,934
9. Öğretmen ders işlerken sınıf içinde dolaşması.	423	7,390	8	0,495
10. Öğretmenin sorularına cevap vermeyi reddetmesi.	423	13,575	8	0,994
11. Öğretmenin ve öğrencilerin dikkatlerini dağıtıcı olumsuz davranışlarda bulunma (Gürültü yapma ve değişik garip sesler çıkarma sıraya vurma ayakların yere vurma).	423	11,899	8	0,154
12. Okulun ve öğrencilerin araç ve gereçlerine zarar vermesi.	423	3,287	8	0,915
13. İşlenen dersin dışında kitap okuması, test çözmek ya da başka derslerle ilgilenmesi	423	3,084	8	0,929
14. Kopya çekmesi ve kopya çekilmesine yardımcı olması.	423	6,308	8	0,613

Tablo 16 incelendiğinde “Eğitim-öğretim ortamına yönelik istenmeyen öğrenci davranışlarını” önleyebilme yeterliği ile öğretmenlerin cinsiyetleri arasında Ki-Kare sonuçlarına göre (X^2 , $P < .05$) değerinde koşulu ile anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Diğer öğrencilere yönelik istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilme yeterliğine yönelik öğretmen görüşlerinin cinsiyet değişkenine göre farklılığı tablo 17’de sunulmuştur.

Tablo 17. Öğretmenlerin Diğer Öğrencilere Yönelik İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeterliliğinin Cinsiyetleri İle Farklılığı

2.DİĞER ÖĞRENCİLERE YÖNELİK İSTENMEYEN ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARI LİSTESİ	N	X²	Sd	P
1.İnsanlara fiziksel zarar verebilecek bıçak, silah vb. aletleri sınıfa getirme ve bu araçlarla öğretmenini veya öğrencileri tehdit etmesi.	423	7,117	8	0,524
2. Arkadaşlarına onları rahatsız edecek el şakası yapması.	423	5,372	8	0,717
3.Öğrencilerin dikkatlerini dağıtıcı olumsuz davranışlarda bulunması (Gürültü yapma ve değişik garip sesler çıkarma, sıraya vurma, ayaklarını yere vurma, şarkı mırıldanma vb)	423	10,094	8	0,432
4.Derse katılmak isteyen arkadaşına engel olmaya çalışması, sözünü kesmesi.	423	6,223	8	0,796
5.Sınıf içinde diğer öğrencilere küfür etmesi, argo konuşması, uygunsuz kelimeler kullanması	423	6,163	8	0,801
6.Sınıf içinde diğer öğrencilerle kavga etmesi, arkadaşlarına fiziksel şiddet uygulaması.	423	5,205	8	0,735
7.Sınıftaki arkadaşlarını gerekli gereksiz konularda eleştirmesi ve şikayet etmesi.	423	1,939	8	0,983
8.Arkadaşlarının araç ve gereçlerini izinsiz alması ve kullanması.	423	6,060	8	0,810
9.Arkadaşlarını sözlü saldırıda bulunması.	423	10,221	8	0,250
10.Kağıt, kalem, silgi, tebeşir vs. malzemeleri arkadaşlarına fırlatması.	423	7,315	8	0,503
11.Sınıf içinde ders düzenini bozacak gruplaşmalara katılması.	423	3,916	8	0,865
12.Grup çalışmalarında sorumluluğunu yerine getirmemesi.	423	1,527	8	0,992
13.Bilinçli olarak arkadaşlarını küçük düşürücü davranışlarda bulunması (İsim takma, kişisel özellikleriyle alay etme vb.)	423	5,337	8	0,721
14.Arkadaşlarının başarılının kıskanma ve bunu olumsuz davranışa dönüştürmesi.	423	7,842	8	0,449

Tablo 17 incelendiğinde “Diğer öğrencilere yönelik istenmeyen öğrenci davranışlarını” önleyebilme yeterliği ile öğretmenlerin cinsiyetleri arasında Ki-Kare sonuçlarına göre (X^2 , $P<.05$) değerinde koşulu ile anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Bireysel istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilme yeterliğine yönelik öğretmen görüşlerinin cinsiyet değişkenine göre farklılığı tablo 18’de sunulmuştur.

Tablo 18. Öğretmenlerin Bireysel Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeterliğinin Cinsiyetleri İle Farklılığı

BİREYSEL İSTENMEYEN ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARI LİSTESİ	N	X ²	Sd	P
1. Ders araç ve gereçlerini getirmemesi	423	1,970	8	0,982
2.Derse hazırlıksız gelme ve verilen ödev sorumlulukları yerine getirmemesi	423	2,267	8	0,972
3.Mazereti olmadan derse devamsızlık yapması (Dersten kaçma ve derse girmeme)	423	2,855	8	0,943
4.Okula siyasi kitap, dergi, broşür vs. getirme suretiyle belli bir görüşün ders esnasında savunuculuğunu yapması.	423	6,228	8	0,622
5.Sınıf içinde izin almadan konuşması.	423	4,527	8	0,807
6.Okula uygun olmayan kılık kıyafet ve takılarla gelmesi	423	1,763	8	0,987
7.Derste bir şeyler yiyip içmesi (sakız çiğnemek vb).	423	2,506	8	0,961
8.Temizlik anlayışı kazanmamış olmaktan kaynaklanan bazı davranışlarda bulunması (tükürme, kağıt atma, su dökme vs)	423	5,973	8	0,650
9.Ders esnasında uyuması	423	4,686	8	0,791
10.Sınıf içinde hırsızlık yapması	423	8,631	8	0,374
11.Ders ile ilgili ya da başka konularda öğretmenine veya arkadaşlarına yalan söylemesi	423	2,505	8	0,962
12.Sınıftaki diğer arkadaşlarına göre kendini beğenmesi ve üstün görmesi.	423	1,435	8	0,994
13.Ders sırasında cep telefonu kullanması (konuşma, oyun oynama, mesaj çekme vs).	423	4,560	8	0,803
14.Ders işlenirken derse karşı ilgisiz bir tavır takınması (hayal kurma, dışarıyı seyretme, vb).	423	4,481	8	0,811
15.Kılık kıyafetine, görünüşüne, temizliğine özen göstermemesi, özel eşyalarını özensiz kullanması.	423	1,799	8	0,987
16.Ders aktif katılımı engelleyecek düzeyde öğrencinin çekinden ve utangaç davranma.	423	2,362	8	0,968

Tablo 18 incelendiğinde “Bireysel istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilme yeterliği ile öğretmenlerin cinsiyetleri arasında Ki-kare sonuçlarına göre (X, P<.05) değerinde kuralı ile anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

İstenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilmede cinsiyete göre anlamlı bir farka rastlanılmaması, hem bay hem de bayan öğretmenlerin sınıflarında istenmeyen davranışları benzer oranda önleyebildiklerini gösterir. Aynı zamanda da her iki cinsiyetin sınıflarında uygulamış oldukları sınıf yönetimi uygulamalarının benzer olduğu şeklinde yorumlanabilir.

4.6.Araştırma Bulgularının Medeni Durum Değişkenine Göre Farklılığı

Sınıf yönetiminde Eğitim-Öğretim ortamına yönelik istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilme yeterliğine yönelik öğretmen görüşlerinin medeni durum değişkenine göre farklılığı Tablo 19’da sunulmuştur.

Tablo 19. Öğretmenlerin Eğitim-Öğretim Ortamına Yönelik İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeterliğinin Medeni Durumları İle Farklılığı

EĞİTİM-ÖĞRETİM ORTAMI VE ÖĞRETMENE YÖNELİK İSTENMEYEN ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARI	N	X ²	Sd	P
1. Öğrencinin derse öğretmenden sonra girmesi.	423	6,809	4	0,146
2.Öğretmenin ders anlattığı esnada etrafındaki arkadaşları ile konuşması ve onları konuşmaya teşvik etmesi	423	2,078	4	0,721
3.Ders işlenirken öğretmenin sözünü kesmesi (Öğretmenin anlatımına müdahale etme, itiraz etme vs.	423	1,282	4	0,864
4.Öğretmenden izin almadan dersten çıkması.		1,577	4	0,813
5.Öğretmenin okulla ve sınıfla ilgili kurallara ilişkin uyarılarını dikkate almaması (Ders, kıyak kıyafet, disiplin vb.)	423	3,348	4	0,501
6.Ders işlenirken ders dışı konuları gündeme getirerek ders akışını bozması	423	2,856	4	0,582
7.Öğretmenin arkasından olumsuz el kol hareketleri yapması (Taklidini yapma, öğretmeni küçük düşürmeye yönelik davranışlarda bulunma vb.)	423	0,585	4	0,965
8.Öğretmene sözlü saldırıda bulunması.	423	5,303	4	0,258
9.Öğretmen ders işlerken sınıf içinde dolaşması.	423	6,665	4	0,155
10.Öğretmenin sorularına cevap vermeyi reddetmesi.	423	4,512	4	0,341
11.Öğretmenin ve öğrencilerin dikkatlerini dağıtıcı olumsuz davranışlarda bulunma (Gürültü yapma ve değişik garip sesler çıkarma sıraya vurma ayakların yere vurma).	423	2,572	4	0,632
12.Okulun ve öğrencilerin araç ve gereçlerine zarar vermesi.	423	6,052	4	0,195
13.İşlenen dersin dışında kitap okuması, test çözmek ya da başka derslerle ilgilenmesi	423	4,810	4	0,307
14.Kopya çekmesi ve kopya çekilmesine yardımcı olması.	423	3,582	4	0,466

Tablo 19 incelendiğinde “Eğitim-Öğretim ortamına yönelik istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilme yeterliği ile öğretmenlerin medeni durumları arasında Ki-kare sonuçlarına göre ($X^2, P < .05$) değerinde kuralı ile anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Diğer öğrencilere yönelik istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilme yeterliğine yönelik öğretmen görüşlerinin medeni durum değişlerine göre farklılığı tablo 20’de sunulmuştur.

Tablo 20. Öğretmenlerin Diğer Öğrencilere Yönelik İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeterliğinin Medeni Durumları İle Farklılığı

DİĞER ÖĞRENCİLERE YÖNELİK İSTENMEYEN ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARI LİSTESİ	N	X²	Sd	P
1. İnsanlara fiziksel zarar verebilecek bıçak, silah vb. aletleri sınıfa getirme ve bu araçlarla öğretmenini veya öğrencileri tehdit etmesi.	423	3,039	4	0,551
2. Arkadaşlarına onları rahatsız edecek el şakası yapması.	423	1,386	4	0,847
3. Öğrencilerin dikkatlerini dağıtıcı olumsuz davranışlarda bulunması (Gürültü yapma ve değişik garip sesler çıkarma, sıraya vurma, ayaklarını yere vurma, şarkı mırıldanma vb)	423	0,534	5	0,991
4. Derse katılmak isteyen arkadaşına engel olmaya çalışması, sözünü kesmesi.	423	2,001	5	0,849
5. Sınıf içinde diğer öğrencilere küfür etmesi, argo konuşması, uygunsuz kelimeler kullanması	423	2,506	5	0,776
6. Sınıf içinde diğer öğrencilerle kavga etmesi, arkadaşlarına fiziksel şiddet uygulaması.	423	2,014	4	0,733
7. Sınıftaki arkadaşlarını gerekli gereksiz konularda eleştirmesi ve şikayet etmesi.	423	2,624	4	0,623
8. Arkadaşlarının araç ve gereçlerini izinsiz alması ve kullanması.	423	3,705	5	0,593
9. Arkadaşlarını sözlü saldırıda bulunması.	423	1,184	4	0,881
10. Kağıt, kalem, silgi, tebeşir vs. malzemeleri arkadaşlarına fırlatması.	423	2,101	4	0,717
11. Sınıf içinde ders düzenini bozacak gruplaşmalara katılması.	423	1,913	4	0,752
12. Grup çalışmalarında sorumluluğunu yerine getirmemesi.	423	4,210	4	0,378
13. Bilinçli olarak arkadaşlarını küçük düşürücü davranışlarda bulunması (İsim takma, kişisel özellikleriyle alay etme vb.)	423	2,073	4	0,722
14. Arkadaşlarının başarısının kıskanma ve bunu olumsuz davranışa dönüştürmesi.	423	3,249	4	0,517

Tablo 20 incelendiğinde “Diğer öğrencilere yönelik istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilme yeterliği ile öğretmenlerin medeni durumları arasında Ki-kare sonuçlarına göre (X^2 , $P < .05$) değerinde kuralı ile anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Bireysel istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilme yeterliğine yönelik öğretmen görüşlerinin medeni durum değişkenine göre farklılığı tablo 21’de sunulmuştur.

Tablo 21. Öğretmenlerin Bireysel İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeteneğinin Medeni Durumları İle Farklılığı

BİREYSEL İSTENMEYEN ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARI LİSTESİ	N	X ²	Sd	P
1. Ders araç ve gereçlerini getirmemesi	423	3,996	4	0,406
2. Derse hazırlıksız gelme ve verilen ödev sorumlulukları yerine getirmemesi	423	5,333	4	0,255
3. Mazereti olmadan derse devamsızlık yapması (Dersten kaçma ve derse girmeme)	423	10,635	4	0,031*
4. Okula siyasi kitap, dergi, broşür vs. getirme suretiyle belli bir görüşün ders esnasında savunuculuğunu yapması.	423	5,506	4	0,239
5. Sınıf içinde izin almadan konuşması.	423	1,578	4	0,813
6. Okula uygun olmayan kılık kıyafet ve takılarla gelmesi	423	8,207	4	0,084
7. Derste bir şeyler yiyip içmesi (sakız çiğnemek vb).	423	3,379	4	0,497
8. Temizlik anlayışı kazanmamış olmaktan kaynaklanan bazı davranışlarda bulunması (tükürme, kağıt atma, su dökme vs)	423	1,030	4	0,905
9. Ders esnasında uyuması	423	2,956	4	0,565
10. Sınıf içinde hırsızlık yapması	423	1,981	4	0,739
11. Ders ile ilgili ya da başka konularda öğretmenine veya arkadaşlarına yalan söylemesi	423	3,513	4	0,476
12. Sınıftaki diğer arkadaşlarına göre kendini beğenmesi ve üstün görmesi.	423	8,922	4	0,063
13. Ders sırasında cep telefonu kullanması (konuşma, oyun oynama, mesaj çekme vs).	423	2,762	4	0,598
14. Ders işlenirken derse karşı ilgisiz bir tavır takınması (hayal kurma, dışarıyı seyretme, vb).	423	4,172	4	0,383
15. Kılık kıyafetine, görünüşüne, temizliğine özen göstermemesi, özel eşyalarını özensiz kullanması.	423	12,246	4	0,016*
16. Ders aktif katılımı engelleyecek düzeyde öğrencinin çekinden ve utangaç davranma.	423	2,191	4	0,701

*X², P<.05 değerinde anlamlı bulunmuştur.

Tablo 21 incelendiğinde “Bireysel istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilme yeterliği ile öğretmenlerin medeni durumları arasında 16 istenmeyen öğrenci davranışından 2’si için anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır. Diğer maddeler ile öğretmenlerin medeni durumları arasında Ki-Kare sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Ki-kare veri analizleri sonucunda anlamlı ilişki bulunan maddeler ve öğretmen görüşler, aşağıdaki şekilde gösterilmiştir:

“Mazereti olmadan derse devamsızlık yapma” ($X^2=10,35$, $P<.05$) istenmeyen öğrenci davranışı için evli öğretmenlerin %40’ı “yeterliyim”, %30,2’si “kısmen yeterliyim” %9,9’u “yetersizim” yanıtını verirken, bekar öğretmenlerin %25,6 “yeterliyim”, %48,7’si “kısmen yeterliyim” %17,9’u “yetersizim” yanıtını vermişlerdir.

“Kılık kıyafetine, görünüşüne temizliğine özen göstermemesi, özel eşyalarını özensiz kullanması” ($X^2=12,246$, $P<.05$) maddesi için evli öğretmenlerin %47,1’i “yeterliyim” %31,5’i “kısmen yeterliyim”, yanıtını verirken, bekar öğretmenlerin %25,6’sı “yeterliyim”, %59 “kısmen yeterliyim” yanıtını vermişlerdir. Ki-kare veri analizleri sonucunda anlamlı bulunan bu iki maddede bekar öğretmenlerin, evli öğretmenlere oranla kendilerini daha az yeterli gördükleri anlaşılmaktadır.

İstenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilme yeterliği ile öğretmenlerin medeni durumlarına arasında, sadece iki maddede anlamlı bir farklılığa rastlanması, hem evli hem de bekâr öğretmenlerin sınıflarında istenmeyen davranışları benzer oranda önleyebildikleri şeklinde yorumlanabilir.

4.7.Araştırma Bulgularının Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Farklılığı

Ki-Kare sonuçlarına göre öğretmenlerin sınıf yönetiminde karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilme yeterliliği ile ilgili olarak öğretmenlere yöneltilen sorulara verilen cevaplar ve öğretmenlerin mesleki kıdemleri arasında ilişki tablo 22’de sunulmuştur.

Tablo 22. Öğretmenlerin Eğitim-Öğretim Ortamına Yönelik İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeterliliğinin Mesleki Kıdemler İle Farklılığı

EĞİTİM-ÖĞRETİM ORTAMI VE ÖĞRETMENE YÖNELİK İSTENMEYEN ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARI	N	X ²	Sd	P
1. Öğrencinin derse öğretmenden sonra girmesi.	423	40,222	16	0,001*
2.Öğretmenin ders anlattığı esnada etrafındaki arkadaşları ile konuşması ve onları konuşmaya teşvik etmesi	423	20,596	16	0,199
3.Ders işlenirken öğretmenin sözünü kesmesi (Öğretmenin anlatımına müdahale etme, itiraz etme vs.	423	40,724	16	0,001*
4.Öğretmenden izin almadan dersten çıkması.	423	29,544	16	0,021*
5.Öğretmenin okulla ve sınıfla ilgili kurallara ilişkin uyarılarını dikkate almaması (Ders, kılık kıyafet, disiplin vb.)	423	26,385	16	0,049*
6.Ders işlenirken ders dışı konuları gündeme getirerek ders akışını bozması	423	28,058	16	0,031*
7.Öğretmenin arkasından olumsuz el kol hareketleri yapması (Taklidini yapma, öğretmeni küçük düşürmeye yönelik davranışlarda bulunma vb.)	423	20,066	16	0,217
8.Öğretmene sözlü saldırıda bulunması.	423	21,830	16	0,149
9.Öğretmen ders işlerken sınıf içinde dolaşması.	423	16,111	16	0,445
10.Öğretmenin sorularına cevap vermeyi reddetmesi.	423	14,500	16	0,562
11.Öğretmenin ve öğrencilerin dikkatlerini dağıtıcı olumsuz davranışlarda bulunma (Gürültü yapma ve değişik garip sesler çıkarma sıraya vurma ayakların yere vurma).	423	20,848	16	0,184
12.Okulun ve öğrencilerin araç ve gereçlerine zarar vermesi.	423	20,223	16	0,210
13.İşlenen dersin dışında kitap okuması, test çözmek ya da başka derslerle ilgilenmesi	423	21,825	16	0,149
14.Kopya çekmesi ve kopya çekilmesine yardımcı olması.	423	19,613	16	0,238

*X², P<.05 değerinde anlamlı bulunmuştur.

Tablo 22’de görüldüğü gibi Ki-Kare sonuçlarına göre 1, 3, 4, 5, 6 . maddeler ile öğretmenlerin mesleki kıdemleri arasında (X², P<.05) değerinde kuralı ile anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Diğer maddeler ile öğretmenlerin mesleki kıdemleri arasında Ki-kare sonuçlarına göre bir ilişkiye rastlanmamıştır.

Ki-Kare veri analizleri sonucunda anlamlı ilişki bulunan madde ve öğretmenlerin görüşleri aşağıda şu şekilde gösterilmiştir:

“Öğrencinin derse öğretmenden sonra girmesi” ($X^2=40,222$, $P<05$) istenmeyen öğrenci davranışını önleyebilme açısından, öğretmenlerin verdikleri yanıtlarına göre, mesleki kıdemi 0–4 yıl arası olan öğretmenler %73 oranında “yeterliyim” ya da “çok yeterliyim” cevabını verirken, mesleki kıdemi 15-19 yıl arası olan öğretmenler %93,8 oranında “yeterliyim” yada “çok yeterliyim” cevabını işaretlemişlerdir.

“Ders işlerken öğretmenin sözünü kesmesi (öğretmenini anlatımına müdahale etme, itiraz etme)” ($X^2=40,774$, $P<05$) istenmeyen davranışını önleyebilme açısından, öğretmenlerin yanıtlarına göre mesleki kıdemi 0–4 yıl arası olan öğretmenler %68,4 oranında “yeterliyim” ya da “çok yeterliyim” cevabını verirken, mesleki kıdemi 15-19 yıl arası olan öğretmenler %90,1 oranında “yeterliyim” ya da “çok yeterliyim” cevabını işaretlemişlerdir.

“Öğretmenden izin almadan dersten çıkması” ($X^2=29,544$, $P<05$) istenmeyen öğrenci davranışını önleyebilme açısından, mesleki kıdemi 0-4 yıl arası olan öğretmenler %73,1 oranında “yeterliyim” ya da “çok yeterliyim” cevabını verirken, mesleki kıdemi 15-19 yıl arası olan öğretmenler %91,3 oranında “yeterliyim” ya da “çok yeterliyim” cevabını vermişlerdir.

”Öğretmenlerin okulla ve sınıfla ilgili kurallara ilişkin uyarılarını dikkate almaması (Ders, kılık kıyafet, disiplin vb.)” ($X^2=26,385$, $P<05$) istenmeyen öğrenci davranışını önleyebilme açısından, mesleki kıdemi 0–4 yıl arası olan öğretmenler %68,4 oranında “yeterliyim” ya da “çok yeterliyim” cevabını vermişler. Mesleki kıdemi 15–19 yıl arası olan öğretmenler %82,1 oranında “yeterliyim” ya da “çok yeterliyim” demişlerdir.

”Ders işlenirken ders dışı konular gündeme getirerek ders akışını bozması” ($X^2=28,058$, $P<05$) istenmeyen öğrenci davranışını önleyebilme açısından, mesleki kıdemi 5–9 yıl arası olan öğretmenler %66,7 oranında “yeterliyim” ya da “çok yeterliyim” cevabını vermişlerdir. Mesleki kıdemi 15–19 yıl arası olan öğretmenler %88,8 oranında “yeterliyim” ya da “çok yeterliyim” yanıtını vermişlerdir.

Diğer öğrencilere yönelik istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilme yeterliliğine yönelik öğretmen görüşlerinin mesleki kıdem değişkenine göre farklılığı Tablo 23’de sunulmuştur.

Tablo 23. Öğretmenlerin Eğitim-Öğretim Ortamına Yönelik İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeterliliğinin Mesleki Kıdemler İle Farklılığı

DİĞER ÖĞRENCİLERE YÖNELİK İSTENMEYEN ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARI LİSTESİ	N	X²	Sd	P
1. İnsanlara fiziksel zarar verebilecek bıçak, silah vb. aletleri sınıfa getirme ve bu araçlarla öğretmenini veya öğrencileri tehdit etmesi.	423	19,272	16	0,255
2. Arkadaşlarına onları rahatsız edecek el şakası yapması.	423	24,278	16	0,084
3. Öğrencilerin dikkatlerini dağıtıcı olumsuz davranışlarda bulunması (Gürültü yapma ve değişik garip sesler çıkarma, sıraya vurma, ayaklarını yere vurma, şarkı mırıldanma vb)	423	29,699	20	0,075
4. Derse katılmak isteyen arkadaşına engel olmaya çalışması, sözünü kesmesi.	423	31,824	20	0,045*
5. Sınıf içinde diğer öğrencilere küfür etmesi, argo konuşması, uygunsuz kelimeler kullanması	423	23,656	20	0,258
6. Sınıf içinde diğer öğrencilerle kavga etmesi, arkadaşlarına fiziksel şiddet uygulaması.	423	27,475	16	0,036*
7. Sınıftaki arkadaşlarını gerekli gereksiz konularda eleştirmesi ve şikayet etmesi.	423	21,730	16	0,152
8. Arkadaşlarının araç ve gereçlerini izinsiz alması ve kullanması.	423	22,016	20	0,340
9. Arkadaşlarını sözlü saldırıda bulunması.	423	18,947	16	0,271
10. Kağıt, kalem, silgi, tebeşir vs. malzemeleri arkadaşlarına fırlatması.	423	15,072	16	0,519
11. Sınıf içinde ders düzenini bozacak gruplaşmalara katılması.	423	21,696	16	0,153
12. Grup çalışmalarında sorumluluğunu yerine getirmemesi.	423	23,143	16	0,110
13. Bilinçli olarak arkadaşlarını küçük düşürücü davranışlarda bulunması (İsim takma, kişisel özellikleriyle alay etme vb.)	423	20,574	16	0,195
14. Arkadaşlarının başarılının kıskanma ve bunu olumsuz davranışa dönüştürmesi.	423	26,380	16	0,049*

*X², P<.05 değerinde anlamlı bulunmuştur.

Tablo 23’de görüldüğü gibi Ki-kare sonuçlarına göre 4. 6. 14. maddeler ile öğretmenlerin mesleki kıdemleri arasında (X², P<.05) değerinde kuralı ile anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Diğer maddeler ile öğretmenlerin mesleki kıdem arasında Ki-kare sonuçlarına göre anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır.

Ki-Kare veri analizleri sonucunda anlamlı ilişki bulunan madde ve öğretmenlerin görüşleri aşağıda şu şekilde gösterilmiştir:

“Derse katılmak isteyen arkadaşına engel olmaya çalışması, sözünü kesmesi” ($X^2=31,824$, $P<.05$) istenmeyen öğrenci davranışını önleyebilme açısından, öğretmenlerin yanıtlarına göre mesleki kıdemi 0–4 yıl arası olan öğretmenle %68,4 oranında “yeterliyim” ya da “çok yeterliyim” cevabını verirken, mesleki kıdemleri 15–19 yıl arası olan öğretmenler %86,3 oranında “yeterliyim” ya da “çok yeterliyim” cevabını işaretlemişlerdir.

“Sınıf içinde diğer öğrencilere küfür etmesi, argo konuşması, uygunsuz kelimeler kullanması” ($X^2=27,475$, $P<.05$) İstenmeyen öğrenci davranışını önleyebilme açısından, mesleki kıdemleri 0–4 yıl arası olan öğretmenler %78,9 oranında “yeterliyim” ya da “çok yeterliyim” cevabını verirken, mesleki kıdemi 15–19 yıl arası olan öğretmenler %85 oranında “yeterliyim” ya da “çok yeterliyim” cevabını işaretlemişlerdir.

“Arkadaşlarının başarılarını kıskanma ve bunu olumsuz davranışa dönüştürme”. ($X^2=26,380$, $P<.05$) istenmeyen öğrenci davranışını önleyebilme açısından mesleki kıdemleri 0-4 yıl arası olan öğretmenler %68,5 oranında “yeterliyim” ya da “çok yeterliyim” cevabını verirken, mesleki kıdemi 15-19 yıl arası olan öğretmenler %80 oranında “yeterliyim” ya da “çok yeterliyim” cevabını işaretlemişlerdir.

Bireysel istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilme yeterliğine yönelik öğretmen görüşlerinin mesleki kıdeme değişkenine göre farklılığı Tablo 24’de sunulmuştur.

Tablo 24. Öğretmenlerin Bireysel İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeterliğinin Mesleki Kıdem İle Farklılığı

BİREYSEL İSTENMEYEN ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARI LİSTESİ	N	X²	Sd	P
1. Ders araç ve gereçlerini getirmemesi	423	17,716	16	0,341
2. Derse hazırlıksız gelme ve verilen ödev sorumlulukları yerine getirmemesi	423	15,114	16	0,516
3. Mazereti olmadan derse devamsızlık yapması (Dersten kaçma ve derse girmeme)	423	25,058	16	0,069
4. Okula siyasi kitap, dergi, broşür vs. getirme suretiyle belli bir görüşün ders esnasında savunuculuğunu yapması.	423	25,753	16	0,058
5. Sınıf içinde izin almadan konuşması.	423	32,114	16	0,010*
6. Okula uygun olmayan kılık kıyafet ve takılarla gelmesi	423	34,269	16	0,005*
7. Derste bir şeyler yiyip içmesi (sakız çiğnemek vb).	423	19,035	16	0,267
8. Temizlik anlayışı kazanmamış olmaktan kaynaklanan bazı davranışlarda bulunması (tükürme, kağıt atma, su dökme vs)	423	21,740	16	0,152
9. Ders esnasında uyuması	423	23,056	16	0,112
10. Sınıf içinde hırsızlık yapması	423	12,956	16	0,676
11. Ders ile ilgili ya da başka konularda öğretmenine veya arkadaşlarına yalan söylemesi	423	30,635	16	0,015*
12. Sınıftaki diğer arkadaşlarına göre kendini beğenmesi ve üstün görmesi.	423	14,869	16	0,534
13. Ders sırasında cep telefonu kullanması (konuşma, oyun oynama, mesaj çekme vs).	423	31,107	16	0,013*
14. Ders işlenirken derse karşı ilgisiz bir tavır takınması (hayal kurma, dışarıyı seyretme, vb).	423	16,685	16	0,0406*
15. Kılık kıyafetine, görünüşüne, temizliğine özen göstermemesi, özel eşyalarını özensiz kullanması.	423	20,427	16	0,202
16. Ders aktif katılımı engelleyecek düzeyde öğrencinin çekinden ve utangaç davranma.	423	16,798	16	0,399

*X², P<.05 değerinde anlamlı bulunmuştur.

Tablo 24’de görüldüğü gibi Ki-Kare sonuçlarına göre 5. 6. 11. 13. 14. maddeler ile öğretmenlerin mesleki kıdemleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Diğer maddeler ile öğretmenlerin mesleki kıdemleri arasında Ki-kare sonuçlarına göre bir ilişkiye rastlanmamıştır.

Ki-Kare veri analizleri sonucunda anlamlı ilişki bulunan madde ve öğretmenlerin görüşleri aşağıda şu şekilde gösterilmiştir:

“Sınıf içinde izin almadan konuşması” (X²=32,114, P<.05) istenmeyen öğrenci davranışını önleyebilme açısından, mesleki kıdemleri 0–4 yıl arası olan öğretmenler %73,7 oranında “yeterliyim” ya da “çok yeterliyim” yanıtını işaretlemişler. Mesleki

kıdemleri 15–19 yıl arası olan öğretmenler %78,8 oranında “yeterliyim” ya da “çok yeterliyim” cevabını vermişlerdir.

“Okula uygun olmayan kılık kıyafet ve takılarla gelmesi” ($X^2=34,269$, $P<.05$) istenmeyen öğrenci davranışını önleyebilme açısından, mesleki kıdemleri 0-4 yıl arası olan öğretmenler %57,9 oranında “yeterliyim” ya da “çok yeterliyim” yanıtını işaretlemişler. Mesleki kıdemleri “15–19 yıl arası olan öğretmenler %66,3 oranında “yeterliyim” ya da “çok yeterliyim” cevabını vermişlerdir.

“Dersle ilgili ya da başka konularda öğretmenlerine ve arkadaşlarına yalan söylemesi” ($X^2=30,635$, $P<.05$) istenmeyen öğrenci davranışını önleyebilme açısından, mesleki kıdemleri 0-4 yıl arası olan öğretmenleri %63,2 oranında “yeterliyim” ya da “çok yeterliyim” yanıtını işaretlemişlerdir. Mesleki kıdemleri 15–19 yıl arası olan öğretmenler %66,3 oranında “yeterliyim” ya da “çok yeterliyim” cevabını vermişlerdir.

“Ders sırasında cep telefonu kullanması (konuşma, oyun oynama, mesaj çekme v.s.)” ($X^2=31,107$, $P<.05$) istemeyen davranışı önleyebilme açısından, mesleki kıdemi 0-4 yıl arası olan öğretmenler %52,7 oranında “yeterliyim” ya da “çok yeterliyim” cevabını verirken mesleki kıdemi 15-19 yıl arası olan öğretmenler %67,5 oranında “yeterliyim” ya da “çok yeterliyim” cevabını vermişlerdir.

“Ders işlenirken derse karşı ilgisiz bir tavır takınması (hayal kurma, dışarıyı seyretme, vb).” ($X=16,685$, $P<.05$) istenmeyen öğrenci davranışını önleyebilme açısından, mesleki kıdemleri 0-4 yıl arası olan öğretmenleri % 57,9 oranında “yeterliyim” ya da “çok yeterliyim” yanıtını işaretlemişlerdir. Mesleki kıdemleri 20 yıl üzeri olan öğretmenler %69,1 oranında “yeterliyim” ya da “çok yeterliyim” cevabını vermişlerdir.

Araştırma bulgularının öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre farklılığı genel olarak değerlendirildiğinde; uygulamaya katılan öğretmenlerin 53 sorudan 13 soruya verdikleri cevaplar anlamlıdır. Öğretmenlerin sorulara verdikleri cevaplardan, mesleki kıdemi yüksek olan öğretmenlerin, istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede, mesleki kıdemi az olan öğretmenlere göre kendilerini daha yeterli gördükleri anlaşılmaktadır. Bu sonuç mesleki kıdemin, istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilme yeterliğinde belirleyici bir unsur olduğu şeklinde yorumlanabilir.

4.8.Araştırma Bulgularının Mezun Olunan Fakülte Değişkenine Göre Farklılığı

Sınıf yönetiminde karşılaşılan Eğitim-Öğretim ortamına yönelik istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilme yeterliliğine yönelik öğretmen görüşlerinin mezun olunan fakülte değişkenine göre farklılığı tablo 25’te sunulmuştur.

Tablo 25. Öğretmenlerin Eğitim-Öğretim Ortamına Yönelik İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeterliğinin Mezun oldukları Fakülte İle Farklılığı

EĞİTİM-ÖĞRETİM ORTAMI VE ÖĞRETMENE YÖNELİK İSTENMEYEN ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARI	N	X ²	Sd	P
1. Öğrencinin derse öğretmenden sonra girmesi.	423	15,175	16	0,512
2. Öğretmenin ders anlattığı esnada etrafındaki arkadaşları ile konuşması ve onları konuşmaya teşvik etmesi	423	19,973	16	0,221
3. Ders işlenirken öğretmenin sözünü kesmesi (Öğretmenin anlatımına müdahale etme, itiraz etme vs.)	423	21,822	16	0,149
4. Öğretmenden izin almadan dersten çıkması.	423	18,893	16	0,274
5. Öğretmenin okulla ve sınıfla ilgili kurallara ilişkin uyarılarını dikkate almaması (Ders, kıyak kıyafet, disiplin vb.)	423	17,389	16	0,361
6. Ders işlenirken ders dışı konuları gündeme getirerek ders akışını bozması	423	20,055	16	0,218
7. Öğretmenin arkasından olumsuz el kol hareketleri yapması (Taklidini yapma, öğretmeni küçük düşürmeye yönelik davranışlarda bulunma vb.)	423	19,642	16	0,237
8. Öğretmene sözlü saldırıda bulunması.	423	16,085	16	0,447
9. Öğretmen ders işlerken sınıf içinde dolaşması.	423	16,698	16	0,405
10. Öğretmenin sorularına cevap vermeyi reddetmesi.	423	19,448	16	0,246
11. Öğretmenin ve öğrencilerin dikkatlerini dağıtıcı olumsuz davranışlarda bulunma (Gürültü yapma ve değişik garip sesler çıkarma sıraya vurma ayakların yere vurma).	423	19,097	16	0,264
12. Okulun ve öğrencilerin araç ve gereçlerine zarar vermesi.	423	14,068	16	0,594
13. İşlenen dersin dışında kitap okuması, test çözmek ya da başka derslerle ilgilenmesi	423	14,916	16	0,531
14. Kopya çekmesi ve kopya çekilmesine yardımcı olması.	423	12,468	16	0,711

Tablo 25 incelendiğinde “Eğitim-Öğretim ortamına yönelik istenmeyen öğrenci davranışlarını” önleyebilme yeterliği ile öğretmenlerin mezun oldukları Fakülte arasında ki-kare sonuçlarına göre (X^2 , $P<.05$) değerinde kuralı ile anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Diğer öğrencilere yönelik istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilmek yeterliliğine yönelik öğretmen görüşlerinin mezun olunan Fakülte değişkenine göre farklılığı Tablo 26’da sunulmuştur.

Tablo 26. Öğretmenlerin Diğer Öğrencilere Yönelik İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilmek Yeterliliğinin Mezun Olunan Fakülte İle Farklılığı

DİĞER ÖĞRENCİLERE YÖNELİK İSTENMEYEN ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARI LİSTESİ	N	X²	Sd	P
1.İnsanlara fiziksel zarar verebilecek bıçak, silah vb. aletleri sınıfa getirme ve bu araçlarla öğretmenini veya öğrencileri tehdit etmesi.	423	11,187	16	0,798
2.Arkadaşlarına onları rahatsız edecek el şakası yapması.	423	12,331	16	0,721
3.Öğrencilerin dikkatlerini dağıtıcı olumsuz davranışlarda bulunması (Gürültü yapma ve değişik garip sesler çıkarma, sıraya vurma, ayaklarını yere vurma, şarkı mırıldanma vb)	423	13,775	20	0,842
4.Derse katılmak isteyen arkadaşına engel olmaya çalışması, sözünü kesmesi.	423	20,586	20	0,422
5.Sınıf içinde diğer öğrencilere küfür etmesi, argo konuşması, uygunsuz kelimeler kullanması	423	26,180	20	0,160
6.Sınıf içinde diğer öğrencilerle kavga etmesi, arkadaşlarına fiziksel şiddet uygulaması.	423	16,182	16	0,440
7.Sınıftaki arkadaşlarını gerekli gereksiz konularda eleştirilmesi ve şikayet etmesi.	423	10,390	16	0,845
8.Arkadaşlarının araç ve gereçlerini izinsiz alması ve kullanması.	423	46,702	20	0,001*
9.Arkadaşlarını sözlü saldırıda bulunması.	423	19,157	16	0,261
10.Kağıt, kalem, silgi, tebeşir vs. malzemeleri arkadaşlarına fırlatması.	423	10,479	16	0,840
11.Sınıf içinde ders düzenini bozacak gruplaşmalara katılması.	423	21,089	16	0,175
12.Grup çalışmalarında sorumluluğunu yerine getirmemesi.	423	6,836	16	0,971
13.Bilinçli olarak arkadaşlarını küçük düşürücü davranışlarda bulunması (İsim takma, kişisel özellikleriyle alay etme vb.)	423	14,018	16	0,597
14.Arkadaşlarının başarılının kıskanma ve bunu olumsuz davranışa dönüştürmesi.	423	16,270	16	0,434

*X², P<.05 değerinde anlamlı bulunmuştur.

Tablo 26 incelendiğinde “Diğer öğrencilere yönelik istenmeyen öğrenci davranışlarını” önleyebilme yeterliği ile öğretmenlerin mezun oldukları fakülte arasında 14 istenmeyen öğrenci davranışından 8. maddede anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Ki-Kare veri analizleri sonucunda anlamlı ilişki bulunan madde ve öğretmenlerin görüşleri aşağıda şu şekilde gösterilmiştir:

”Arkadaşlarının araç ve gereçlerini izinsiz alması ve kullanması” (X²=46, 702, P<.05) maddesine öğretmenlerden, lisans tamamlama mezunları %80 “yeterliyim” ya da “çok yeterliyim”, diğer fakülte mezunları %78,1 “yeterliyim” yada “çok yeterliyim”, Eğitim Yüksekokulu mezunu öğretmenlerin % 77,1 “yeterliyim” ya da çok yeterliyim, Fen-Edebiyat Fakültesi mezunları %72,2 “yeterliyim” ya da “çok yeterliyim”,

Eğitim fakóltesi mezunları %62,6 “yeterliyim” ya da “çok yeterliyim”, yanıtını vermişlerdir.

Bu istenmeyen öğrenci davranışını önlemede, lisans tamamlama mezunu öğretmenler en yüksek oranda yeterliyim yanıtını vermiştir. Lisans tamamlama mezunları, hizmet yılları çok ve tecrübeli öğretmenlerden oluşmaktadır. Bu nedenle kendilerini, diğer öğretmenlere göre daha yeterli gördükleri düşünülebilir. Burada, asıl görevi öğretmen yetiştirmek olan eğitim fakóltesinden mezun öğretmenlerin, sorulara verdikleri cevapların oranlarının düşük olması dikkat çekicidir.

Bireysel istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilme yeterliğine yönelik öğretmen görüşlerinin mezun olunan fakólte değişkenine göre farklılığı Tablo 27’de sunulmuştur.

Tablo 27. Öğretmenlerin Bireysel İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeterliğinin Mezun Oldukları Fakólte İle Farklılığı

BİREYSEL İSTENMEYEN ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARI LİSTESİ	N	X²	Sd	P
1. Ders araç ve gereçlerini getirmemesi	423	13,675	16	0,623
2. Derse hazırlıksız gelme ve verilen ödev sorumlulukları yerine getirmemesi	423	15,758	16	0,70
3. Mazereti olmadan derse devamsızlık yapması (Dersten kaçma ve derse girmeme)	423	15,107	16	0,517
4. Okula siyasi kitap, dergi, broşür vs. getirme suretiyle belli bir görüşün ders esnasında savunuculuğunu yapması.	423	15,523	16	0,487
5. Sınıf içinde izin almadan konuşması.	423	14,508	16	0,561
6. Okula uygun olmayan kılık kıyafet ve takılarla gelmesi	423	16,276	16	0,434
7. Derste bir şeyler yiyip içmesi (sakız çiğnemek vb).	423	11,099	16	0,803
8. Temizlik anlayışı kazanmamış olmaktan kaynaklanan bazı davranışlarda bulunması (tükürme, kağıt atma, su dökme vs)	423	13,966	16	0,601
9. Ders esnasında uyuması	423	17,357	16	0,363
10. Sınıf içinde hırsızlık yapması	423	14,357	16	0,572
11. Ders ile ilgili ya da başka konularda öğretmenine veya arkadaşlarına yalan söylemesi	423	14,215	16	0,583
12. Sınıftaki diğer arkadaşlarına göre kendini beğenmesi ve üstün görmesi.	423	18,280	16	0,308
13. Ders sırasında cep telefonu kullanması (konuşma, oyun oynama, mesaj çekme vs).	423	10,286	16	0,851
14. Ders işlenirken derse karşı ilgisiz bir tavır takınması (hayal kurma, dışarıyı seyretme, vb).	423	12,095	16	0,737
15. Kılık kıyafetine, görünüşüne, temizliğine özen göstermemesi, özel	423	19,515	16	0,243
16. Ders aktif katılımı engelleyecek düzeyde öğrencinin çekinden ve utangaç davranma.	423	13,296	16	0,651

Bireysel istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilme yeterliliği ile öğretmenlerin mezun oldukları okul arasında ki-kare sonuçlarına göre (X^2 , $P<.05$) değerinde kuralı ile anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Bu bölümde öğretmenlere sorulan 53 soru maddesinden sadece 1 soru anlamlı çıkmıştır. Bu bulgular ışığında, mezun olunan fakültenin istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilme yeterliğinde bir değişken olmadığı sonucuna varılabilir.

4.9.Araştırma Bulgularının Branş Değişkenine Göre Farklılığı

Ki-Kare sonuçlarına göre sınıf yönetiminde karşılaşılan istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilme yeterliliği ile ilgili yöneltilen sorulara verilen cevaplar ve öğretmenlerin branşları arasındaki ilişki Tablo 28’de sunulmuştur.

Tablo 28. Öğretmenlerin Eğitim-Öğretim Ortamına Yönelik İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeterliğinin Branşları İle Farklılığı

EGİTİM-ÖĞRETİM ORTAMI VE ÖĞRETMENE YÖNELİK İSTENMEYEN ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARI	N	X ²	Sd	P
1. Öğrencinin derse öğretmenden sonra girmesi.	423	27,106	16	0,040*
2.Öğretmenin ders anlattığı esnada etrafındaki arkadaşları ile konuşması ve onları konuşmaya teşvik etmesi	423	18,842	16	0,277
3.Ders işlenirken öğretmenin sözünü kesmesi (Öğretmenin anlatımına müdahale etme, itiraz etme vs.	423	11,191	16	0,798
4.Öğretmenden izin almadan dersten çıkması.	423	22,295	16	0,134
5.Öğretmenin okulla ve sınıfla ilgili kurallara ilişkin uyarılarını dikkate almaması (Ders, kılık kıyafet, disiplin vb.)	423	18,479	16	0,297
6.Ders işlenirken ders dışı konuları gündeme getirerek ders akışını bozması	423	15,534	16	0,486
7.Öğretmenin arkasından olumsuz el kol hareketleri yapması (Taklidini yapma, öğretmeni küçük düşürmeye yönelik davranışlarda bulunma vb.)	423	18,518	16	0,294
8.Öğretmene sözlü saldırıda bulunması.	423	21,382	16	0,164
9.Öğretmen ders işlerken sınıf içinde dolaşması.	423	19,962	16	0,222
10.Öğretmenin sorularına cevap vermeyi reddetmesi.	423	12,170	16	0,732
11.Öğretmenin ve öğrencilerin dikkatlerini dağıtıcı olumsuz davranışlarda bulunma (Gürültü yapma ve değişik garip sesler çıkarma sıraya vurma ayakların yere vurma).	423	14,078	16	0,593
12.Okulun ve öğrencilerin araç ve gereçlerine zarar vermesi.	423	18,677	16	0,286
13.İşlenen dersin dışında kitap okuması, test çözmek ya da başka derslerle ilgilenmesi	423	25,421	16	0,063
14.Kopya çekmesi ve kopya çekilmesine yardımcı olması.	423	35,702	16	0,003*

* X^2 , $P<.05$ değerinde anlamlı bulunmuştur.

Tablo 28’de görüldüğü gibi Ki-Kare sonuçlarına göre 1. 14. maddeler ile öğretmenlerin branşları arasındaki (X^2 , $P<.05$) değerinde kuralı ile anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Diğer maddeler ile öğretmenlerin branşları arasında Ki-kare sonuçlarına göre bir ilişkiye rastlanmamıştır.

Ki-Kare veri analizleri sonucunda anlamlı ilişki bulunan madde ve öğretmenlerin görüşleri aşağıda şu şekilde gösterilmiştir:

“Öğrencinin derse öğretmenden sonra girmesi” ($X^2=27,106$, $P<.05$) istenmeyen davranışını önleyebilme açısından öğretmenler Yabancı Dil % 94,4 “yeterliyim” ya da “çok yeterliyim”, Fen-Mat alanı %91,6 “yeterliyim” ya da “çok yeterliyim”, Sosyal Alanlar %88,8 “yeterliyim” ya da “çok yeterliyim”, Meslek Dersleri % 82,5 “yeterliyim” ya da “çok yeterliyim” Müzik- Beden Eğitim, Resim iş % 67,7 “yeterliyim” ya da “çok yeterliyim”, cevabını vermişlerdir.

“Kopya çekmesi ve kopya çekilmesine yardımcı olması.”($X^2= 35,107$, $P<.05$) istenmeyen davranışını önleyebilme açısından öğretmenler Meslek Dersleri %82,7 “yeterliyim” ya da “çok yeterliyim”, Yabancı Dil % 81,4 “yeterliyim” ya da “çok yeterliyim”, Sosyal Alanlar %80,8 “yeterliyim” ya da “çok yeterliyim”, Fen-Mat alanı % 74,7 “yeterliyim” ya da “çok yeterliyim”, Müzik- Beden Eğitim, Resim iş % 64,6 “yeterliyim” ya da “çok yeterliyim” cevabını vermişlerdir.

Diğer öğrencilere yönelik istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilme yeterliğine yönelik öğretmen görüşlerinin branş değişkenine göre farklılığı tablo 29’da sunulmuştur.

Tablo 29. Öğretmenlerin Diğer Öğrencilere Yönelik İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeterliğinin Branşları İle Farklılığı

DİĞER ÖĞRENCİLERE YÖNELİK İSTENMEYEN ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARI LİSTESİ	N	X²	Sd	P
1. İnsanlara fiziksel zarar verebilecek bıçak, silah vb. aletleri sınıfa getirme ve bu araçlarla öğretmenini veya öğrencileri tehdit etmesi.	423	22,644	16	0,124
2. Arkadaşlarına onları rahatsız edecek el şakası yapması.	423	9,119	16	0,908
3. Öğrencilerin dikkatlerini dağıtıcı olumsuz davranışlarda bulunması (Gürültü yapma ve değişik garip sesler çıkarma, sıraya vurma, ayaklarını yere vurma, şarkı mırıldanma vb)	423	22,671	16	0,305
4. Derse katılmak isteyen arkadaşına engel olmaya çalışması, sözünü kesmesi.	423	22,553	16	0,311
5. Sınıf içinde diğer öğrencilere küfür etmesi, argo konuşması, uygunsuz kelimeler kullanması	423	24,343	16	0,228
6. Sınıf içinde diğer öğrencilerle kavga etmesi, arkadaşlarına fiziksel şiddet uygulaması.	423	25	16	0,060
7. Sınıftaki arkadaşlarını gerekli gereksiz konularda eleştirmesi ve şikayet etmesi.	423	20,743	16	0,189
8. Arkadaşlarının araç ve gereçlerini izinsiz alması ve kullanması.	423	11,221	16	0,940
9. Arkadaşlarını sözlü saldırıda bulunması.	423	18,855	16	0,276
10. Kağıt, kalem, silgi, tebeşir vs. malzemeleri arkadaşlarına fırlatması.	423	20,187	16	0,212
11. Sınıf içinde ders düzenini bozacak gruplaşmalara katılması.	423	23,035	16	0,113
12. Grup çalışmalarında sorumluluğunu yerine getirmemesi.	423	16,847	16	0,396
13. Bilinçli olarak arkadaşlarını küçük düşürücü davranışlarda bulunması (İsim takma, kişisel özellikleriyle alay etme vb.)	423	15,678	16	0,478
14. Arkadaşlarının başarısının kıskanma ve bunu olumsuz davranışa dönüştürmesi.	423	13,907	16	0,606

Tablo 29 incelendiğinde “Diğer öğrencilere yönelik istenmeyen öğrenci davranışlarını” önleyebilme yeterliği ile öğretmenlerin branşları arasında Ki-kare sonuçlarına göre ($X^2=P<.05$) değerinde kuralı ile anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Bireysel istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilme yeterliğine yönelik öğretmen görüşlerinin branş değişkenine göre farklılığı tablo 30’da sunulmuştur.

Tablo 30. Öğretmenlerin Bireysel İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeterliğinin Branşları İle Farklılığı

BİREYSEL İSTENMEYEN ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARI LİSTESİ	N	X ²	Sd	P
1. Ders araç ve gereçlerini getirmemesi	423	16,943	16	0,389
2. Derse hazırlıksız gelme ve verilen ödev sorumlulukları yerine getirmemesi	423	19,937	16	0,223
3. Mazereti olmadan derse devamsızlık yapması (Dersten kaçma ve derse girmeme)	423	20,828	16	0,185
4. Okula siyasi kitap, dergi, broşür vs. getirme suretiyle belli bir görüşün ders esnasında savunuculuğunu yapması.	423	8,927	16	0,916
5. Sınıf içinde izin almadan konuşması.	423	27,528	16	0,036
6. Okula uygun olmayan kılık kıyafet ve takılarla gelmesi	423	13,347	16	0,647
7. Derste bir şeyler yiyip içmesi (sakız çiğnemek vb).	423	20,347	16	0,198
8. Temizlik anlayışı kazanmamış olmaktan kaynaklanan bazı davranışlarda bulunması (tükürme, kağıt atma, su dökme vs)	423	15,412	16	0,495
9. Ders esnasında uyuması	423	15,571	16	0,483
10. Sınıf içinde hırsızlık yapması	423	9,600	16	0,887
11. Ders ile ilgili ya da başka konularda öğretmenine veya arkadaşlarına yalan söylemesi	423	23,489	16	0,101
12. Sınıftaki diğer arkadaşlarına göre kendini beğenmesi ve üstün görmesi.	423	10,765	16	0,824
13. Ders sırasında cep telefonu kullanması (konuşma, oyun oynama, mesaj çekme vs).	423	10,567	16	0,835
14. Ders işlenirken derse karşı ilgisiz bir tavır takınması (hayal kurma, dışarıyı seyretme, vb).	423	15,966	16	0,455
15. Kılık kıyafetine, görünüşüne, temizliğine özen göstermemesi, özel	423	18,531	16	0,294
16. Ders aktif katılımı engelleyecek düzeyde öğrencinin çekinden ve utangaç davranma.	423	11,307	16	0,790

Tablo 30 incelendiğinde “Bireysel istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilme yeterliği ile öğretmenlerin branşları arasında Ki-kare sonuçlarına göre (X^2 , $P < .05$) değerinde kuralı ile anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Araştırma bulgularının, öğretmenlerin branşlarına göre farklılığı genel olarak değerlendirildiğinde; 53 soru maddesinden sadece 2 soru anlamlı bulunmuştur. Bu bulgular ışığında branşın istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilme yeterliğinde bir değişken olmadığı sonucuna varılabilir.

4.10.Araştırma Bulgularının Öğretmenlerin Görev Yaptıkları Okul Türü Değişkenine Göre Farklılığı

Ki-Kare sonuçlarına göre sınıf yönetiminde karşılaşılan istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilme yeterliliği ile ilgili yöneltilen sorulara verilen cevaplar ve öğretmenlerin görev yaptıkları okul türü ile arasındaki ilişki Tablo 31’de sunulmuştur.

Tablo 31. Öğretmenlerin Eğitim-Öğretim Ortamına Yönelik İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeterliğinin Görev Yapılan Okul Türü İle Farklılığı

EĞİTİM-ÖĞRETİM ORTAMI VE ÖĞRETMENE YÖNELİK İSTENMEYEN ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARI	N	X ²	Sd	P
1. Öğrencinin derse öğretmenden sonra girmesi.	423	57,049	20	0,000*
2. Öğretmenin ders anlattığı esnada etrafındaki arkadaşları ile konuşması ve onları konuşmaya teşvik etmesi	423	69,579	20	0,000*
3. Ders işlenirken öğretmenin sözünü kesmesi (Öğretmenin anlatımına müdahale etme, itiraz etme vs.)	423	67,416	20	0,000*
4. Öğretmenden izin almadan dersten çıkması.	423	49,659	20	0,000*
5. Öğretmenin okulla ve sınıfla ilgili kurallara ilişkin uyarılarını dikkate almaması (Ders, kılık kıyafet, disiplin vb.)	423	52,528	20	0,000*
6. Ders işlenirken ders dışı konuları gündeme getirerek ders akışını bozması	423	67,372	20	0,000*
7. Öğretmenin arkasından olumsuz el kol hareketleri yapması (Taklidini yapma, öğretmeni küçük düşürmeye yönelik davranışlarda bulunma vb.)	423	56,925	20	0,000*
8. Öğretmene sözlü saldırıda bulunması.	423	69,114	20	0,000*
9. Öğretmen ders işlerken sınıf içinde dolaşması.	423	62,412	20	0,000*
10. Öğretmenin sorularına cevap vermeyi reddetmesi.	423	65,860	20	0,000*
11. Öğretmenin ve öğrencilerin dikkatlerini dağıtıcı olumsuz davranışlarda bulunma (Gürültü yapma ve değişik gariip sesler çıkarma sıraya vurma ayakların yere vurma).	423	79,363	20	0,000*
12. Okulun ve öğrencilerin araç ve gereçlerine zarar vermesi.	423	56,495	20	0,000*
13. İşlenen dersin dışında kitap okuması, test çözmek ya da başka derslerle ilgilenmesi	423	74,315	20	0,000*
14. Kopya çekmesi ve kopya çekilmesine yardımcı olması.	423	60,444	20	0,000*

*X², P<.05 değerinde anlamlı bulunmuştur.

Tablo 31’de görüldüğü gibi Ki-Kare sonuçlarına göre anketin bütün maddeleri ile öğretmenlerin görev yaptıkları okul türü arasında (X², P<.05) değerinde kuralı ile anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Ki-Kare veri analizleri sonucunda anlamlı ilişki bulunan madde ve öğretmenlerin görüşleri aşağıda şu şekilde gösterilmiştir:

“Öğrencinin derse öğretmenden sonra girmesi” ($X^2=57,049$, $P<.05$) istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilme açısından, Kız Meslek Lisesi %96,5’i “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim, Ticaret meslek Lisesi %94.5’i “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim, Anadolu Lisesi %94.4’ ü “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim, İmam Hatip Lisesi %93,3’ü “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim, Genel Lise öğretmenleri %75.2’si “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim, Endüstri Meslek ve Teknik Lisesi %68,1’i “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim yanıtını vermişlerdir.

“Öğretmen ders anlattığı esnada etrafındaki arkadaşları ile konuşması ve onları konuşmaya teşvik etmesi” ($X^2=69,579$, $P<.05$) istenmeyen öğrenci davranışını önleyebilme açısından, Kız Meslek Lisesi %94,7 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, İmam Hatip Lisesi %90,5 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Ticaret Meslek Lisesi %89,1 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Anadolu Lisesi %88,9 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Genel Lise %62,9 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Endüstri Meslek ve Teknik Lisesi %58,5 “çok yeterliyim”, “yeterliyim”, yanıtını vermişlerdir.

“Ders işlenirken öğretmenin sözünü kesmesi” ($X^2=67,416$, $P<.05$).istenmeyen öğrenci davranışını önleyebilme açısından İmam Hatip Lisesi %91,9 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Kız Meslek Lisesi %91,2 “çok yeterliyim”, “yeterliyim”, Anadolu Lisesi %90,8 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Ticaret Meslek Lisesi %81,9 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, %66,3 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Endüstri Meslek ve Teknik Lisesi %57,4 “çok yeterliyim”, “yeterliyim”,

yanıtını vermişlerdir.

“Öğretmenlerden izin almadan dersten çıkması” ($X^2=49,659$, $P<.05$) istenmeyen davranışının önleyebilme açısından İmam Hatip Lisesi %98,6 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Kız Meslek Lisesi %96,5 “çok yeterliyim”, “yeterliyim”, Anadolu Lisesi %96,3 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Ticaret Meslek Lisesi %83,6 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Endüstri Meslek ve Teknik Lisesi %78,8 “çok yeterliyim”, “yeterliyim”, Genel Lise %76,4 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, yanıtını vermişlerdir.

“Öğretmenin okulla ve sınıfla ilgili uyarılarını dikkate almaması” ($X^2=52,528$, $P<.05$) istenmeyen davranışını önleyebilme açısından İmam Hatip Lisesi %85,1 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim” Anadolu Lisesi %83,4 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Kız Meslek Lisesi %80,7 “çok yeterliyim”, “yeterliyim”, Ticaret Meslek Lisesi %67,2 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Genel Lise %60,7 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Endüstri Meslek ve Teknik Lisesi %60,6 “çok yeterliyim”, “yeterliyim”, yanıtını vermişlerdir.

“Öğretmenin ve öğrencilerin dikkatlerini dağıtıcı olumsuz davranışlarda bulunma” ($X^2=79,363$, $P<.05$) istenmeyen davranışını önleyebilme açısından İmam Hatip Lisesi %95,9 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Anadolu Lisesi %92,5 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Kız Meslek Lisesi %89,5 “çok yeterliyim”, “yeterliyim”, Ticaret Meslek Lisesi %78,2 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Endüstri Meslek ve Teknik Lisesi %63,9 “çok yeterliyim”, “yeterliyim”, Genel Lise %59,5 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, yanıtını vermişlerdir.

“Okulun ve öğrencilerin araç ve gereçlerine zarar vermesi” ($X^2=56,495$, $P<.05$) istenmeyen davranışını önleyebilme açısından Anadolu Lisesi %92,6 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, İmam Hatip Lisesi %89,2 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Ticaret Meslek Lisesi %81,8 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Kız Meslek Lisesi %77,2 “çok yeterliyim”, “yeterliyim”, Genel Lise %59,6 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Endüstri Meslek ve Teknik Lisesi %58,5 “çok yeterliyim”, “yeterliyim”, yanıtını vermişlerdir.

“İşlenen dersin dışında kitap okuması, test çözmesi ya da başka derslerle ilgilenmesi” ($X^2=74,315$, $P<.05$) istenmeyen davranışını önleyebilme açısından İmam Hatip Lisesi %90,3 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Anadolu Lisesi %88,9 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Kız Meslek Lisesi %86 “çok yeterliyim”, “yeterliyim”, Ticaret Meslek Lisesi %69 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Endüstri Meslek ve Teknik Lisesi %60,7 “çok yeterliyim”, “yeterliyim”, %58,5 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, yanıtını vermişlerdir.

“Kopya çekmesi ve kopya çekilmesine yardımcı olması” ($X^2=60,444$ $P<.05$) istenmeyen davranışını önleyebilme açısından İmam Hatip Lisesi %94,6 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Anadolu Lisesi %92,6 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Kız Meslek

Lisesi %87,7 “çok yeterliyim”, “yeterliyim”, Ticaret Meslek Lisesi %83,6 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Endüstri Meslek ve Teknik Lisesi %62,7 “çok yeterliyim”, “yeterliyim”, %59,5 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, yanıtını vermişlerdir.

Diğer öğrencilere yönelik istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilme yeterliğinin görev yapılan okul türü değişkenine göre farklılığı tablo 32’de sunulmuştur.

Tablo 32. Öğretmenlerin Diğer Öğrencilere Yönelik İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeterliğinin Görev Yaptıkları Okul Türü İle Farklılığı

DİĞER ÖĞRENCİLERE YÖNELİK İSTENMEYEN ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARI LİSTESİ	N	X²	Sd	P
1. İnsanlara fiziksel zarar verebilecek bıçak, silah vb. aletleri sınıfa getirme ve bu araçlarla öğretmenini veya öğrencileri tehdit etmesi.	423	61,737	20	0,000*
2. Arkadaşlarına onları rahatsız edecek el şakası yapması.	423	74,194	20	0,000*
3. Öğrencilerin dikkatlerini dağıtıcı olumsuz davranışlarda bulunması (Gürültü yapma ve değişik garip sesler çıkarma, sıraya vurma, ayaklarını yere vurma, şarkı mırıldanma vb)	423	93,772	20	0,000*
4. Derse katılmak isteyen arkadaşına engel olmaya çalışması, sözünü kesmesi.	423	71,311	20	0,000*
5. Sınıf içinde diğer öğrencilere küfür etmesi, argo konuşması, uygunsuz kelimeler kullanması	423	79,473	20	0,000*
6. Sınıf içinde diğer öğrencilerle kavga etmesi, arkadaşlarına fiziksel şiddet uygulaması.	423	72,218	20	0,000*
7. Sınıftaki arkadaşlarını gerekli gereksiz konularda eleştirmesi ve şikayet etmesi.	423	53,243	20	0,000*
8. Arkadaşlarının araç ve gereçlerini izinsiz alması ve kullanması.	423	56,353	20	0,000*
9. Arkadaşlarını sözlü saldırıda bulunması.	423	72,107	20	0,000*
10.Kağıt, kalem, silgi, tebeşir vs. malzemeleri arkadaşlarına fırlatması.	423	64,091	20	0,000*
11.Sınıf içinde ders düzenini bozacak gruplaşmalara katılması.	423	71,406	20	0,000*
12.Grup çalışmalarında sorumluluğunu yerine getirmemesi.	423	84,680	20	0,000*
13.Bilinçli olarak arkadaşlarını küçük düşürücü davranışlarda bulunması (İsim takma, kişisel özellikleriyle alay etme vb.)	423	83,351	20	0,000*
14.Arkadaşlarının başarılı olanın kıskanma ve bunu olumsuz davranışa dönüştürmesi.	423	54,485	20	0,000*

*X², P<.05 değerinde anlamlı bulunmuştur.

Tablo 32’de görüldüğü gibi Ki-Kare sonuçlarına göre anketin bütün maddeleri ile öğretmenlerin görev yaptıkları okul türü arasında (X^2 , $P<.05$) değerinde kuralı ile anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Ki-Kare veri analizleri sonucunda anlamlı ilişki bulunan madde ve öğretmenlerin görüşleri aşağıda şu şekilde gösterilmiştir:

“İnsanlara fiziksel zarar verebilecek bıçak, silah v.b. aletleri sınıfa getirme ve bu araçlarla öğretmenini veya öğrencileri tehdit etme”. ($X^2=61,737$, $P<.05$) istenmeyen davranışını önleyebilme açısından, Kız Meslek Lisesi %93 “çok yeterliyim”, “yeterliyim”, İmam Hatip Lisesi %90,5 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim” Anadolu Lisesi %88,9 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Ticaret Meslek Lisesi %81,8 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Genel Lise %74,2 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Endüstri Meslek ve Teknik Lisesi %68,1 “çok yeterliyim”, “yeterliyim”, yanıtını vermişlerdir.

“Sınıf içinde diğer öğrencilerle kavga etmesi, arkadaşlarına fiziksel şiddet uygulanması” ($X^2=79,473$, $P<.05$) istenmeyen davranışını önleyebilme açısından, İmam Hatip Lisesi %93,6 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Kız Meslek Lisesi %93 “çok yeterliyim”, “yeterliyim”, Anadolu Lisesi %88,9 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Ticaret Meslek Lisesi %72,8 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Genel Lise %70,8 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Endüstri Meslek ve Teknik Lisesi %63,8 “çok yeterliyim”, “yeterliyim”, yanıtını vermişlerdir.

“Sınıf içinde diğer öğrencilere küfür etmesi, argo konuşması, uygunsuz kelimeler kullanması” ($X^2=72,218$, $P<.05$) istenmeyen davranışını önleyebilme açısından, İmam Hatip Lisesi %93,2 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Anadolu Lisesi %92,5 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Kız Meslek Lisesi %89,4 “çok yeterliyim”, “yeterliyim”, Ticaret Meslek Lisesi %76,4 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Genel Lise %68,5 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Endüstri Meslek ve Teknik Lisesi %60,4 “çok yeterliyim”, “yeterliyim”, yanıtını vermişlerdir.

“Arkadaşlarının araç ve gereçlerini izinsiz alması ve kullanması” ($X^2=56,353$, $P<.05$) istenmeyen davranışını önleyebilme açısından, İmam Hatip Lisesi %85,1 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim” Anadolu Lisesi %83,4 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Ticaret Meslek Lisesi %78,2 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Kız

Meslek Lisesi %73,7 “çok yeterliyim”, “yeterliyim”, Genel Lise %56,1 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Endüstri Meslek ve Teknik Lisesi %52,1 “çok yeterliyim”, “yeterliyim”, yanıtını vermişlerdir.

“Kağıt, kalem, silgi, tebeşir v.s. malzemeleri arkadaşlarına fırlatması” ($X^2=64,091$, $P<.05$) istenmeyen davranışını önleyebilme açısından, Kız Meslek Lisesi %91,2 “çok yeterliyim”, “yeterliyim”, Anadolu Lisesi %90,7 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, İmam Hatip Lisesi %89,2 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Ticaret Meslek Lisesi %87,3 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, %65,1 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Endüstri Meslek ve Teknik Lisesi %61,7 “çok yeterliyim”, “yeterliyim”, yanıtını vermişlerdir.,

“Sınıf içinde ders düzenini bozacak gruplaşmalara katılması” ($X^2=71,406$, $P<.05$) istenmeyen davranışını önleyebilme açısından, Anadolu Lisesi %91,5 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Kız Meslek Lisesi %91,2 “çok yeterliyim”, “yeterliyim”, İmam Hatip Lisesi %87,8 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Ticaret Meslek Lisesi %80 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Genel Lise %68,5 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Endüstri Meslek ve Teknik Lisesi %62,8 “çok yeterliyim”, “yeterliyim”, yanıtını vermişlerdir.

“Grup çalışmalarında sorumluluğunu yerine getirmemesi” ($X^2=84,680$, $P<.05$) istenmeyen davranışını önleyebilme açısından, Anadolu Lisesi %87,1 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, İmam Hatip Lisesi %79,7 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim” Kız Meslek Lisesi %77,1 “çok yeterliyim”, “yeterliyim”, Ticaret Meslek Lisesi %61,8 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Genel Lise %59,6 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Endüstri Meslek ve Teknik Lisesi %58,6 “çok yeterliyim”, “yeterliyim”, yanıtını vermişlerdir.

“Bilinçli olarak arkadaşlarını küçük düşürücü davranışlarda bulunması (isim takma, kişisel özellikleri ile alay etme v.b.)” ($X^2=83,351$, $P<.05$) istenmeyen davranışını önleyebilme açısından, İmam Hatip Lisesi %82,5 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Anadolu Lisesi %81,5 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Kız Meslek Lisesi %76,8 “çok yeterliyim”, “yeterliyim”, Ticaret Meslek Lisesi %67,3 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Genel Lise %60,7 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Endüstri Meslek ve Teknik Lisesi %47,9 “çok yeterliyim”, “yeterliyim”, yanıtını vermişlerdir.

Bireysel istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilme yeterliğine yönelik öğretmen görüşlerinin görev yaptıkları okul türü değişkenine göre farklılığı tablo 33'de sunulmuştur.

Tablo 33. Öğretmenlerin Bireysel İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeterliğinin Görev Yaptıkları Okul Türü İle Farklılığı

BİREYSEL İSTENMEYEN ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARI LİSTESİ	N	X ²	Sd	P
1. Ders araç ve gereçlerini getirmemesi	423	82,066	20	0,000*
2. Derse hazırlıksız gelme ve verilen ödev sorumlulukları yerine getirmemesi	423	84,485	20	0,000*
3. Mazereti olmadan derse devamsızlık yapması (Dersten kaçma ve derse girmeme)	423	96,967	20	0,000*
4. Okula siyasi kitap, dergi, broşür vs. getirme suretiyle belli bir görüşün ders esnasında savunuculuğunu yapması.	423	68,565	20	0,000*
5. Sınıf içinde izin almadan konuşması.	423	74,258	20	0,000*
6. Okula uygun olmayan kılık kıyafet ve takılarla gelmesi	423	91,670	20	0,000*
7. Derste bir şeyler yiyip içmesi (sakız çiğnemek vb).	423	59,384	20	0,000*
8. Temizlik anlayışı kazanmamış olmaktan kaynaklanan bazı davranışlarda bulunması (tükürme, kağıt atma, su dökme vs)	423	71,953	20	0,000*
9. Ders esnasında uyuması	423	65,504	20	0,000*
10. Sınıf içinde hırsızlık yapması	423	37,347	20	0,000*
11. Ders ile ilgili ya da başka konularda öğretmenine veya arkadaşlarına yalan söylemesi	423	45,296	20	0,000*
12. Sınıftaki diğer arkadaşlarına göre kendini beğenmesi ve üstün görmesi.	423	45,167	20	0,000*
13. Ders sırasında cep telefonu kullanması (konuşma, oyun oynama, mesaj çekme vs).	423	74,741	20	0,000*
14. Ders işlenirken derse karşı ilgisiz bir tavır takınması (hayal kurma, dışarıyı seyretme, vb).	423	49,932	20	0,000*
15. Kılık kıyafetine, görünüşüne, temizliğine özen göstermemesi, özel eşyalarını özensiz kullanması.	423	59,645	20	0,000*
16. Ders aktif katılımı engelleyecek düzeyde öğrencinin çekinden ve utangaç davranma.	423	44,730	20	0,000*

*X², P<.05 değerinde anlamlı bulunmuştur.

Tablo 33'da görüldüğü gibi Ki-Kare sonuçlarına göre anketin bütün maddeleri ile öğretmenlerin görev yaptıkları okul türü arasında (X², P<.05) değerinde kuralı ile anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Ki-Kare veri analizleri sonucunda anlamlı ilişki bulunan madde ve öğretmenlerin görüşleri aşağıda şu şekilde gösterilmiştir.

“Ders araç ve gereçlerini getirmemesi” (X²=82,066, P<.05) istenmeyen davranışını önleyebilme açısından, İmam Hatip Lisesi %81,1 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”,

Anadolu Lisesi %74,1 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Kız Meslek Lisesi %68,4 “çok yeterliyim”, “yeterliyim”, Ticaret Meslek Lisesi %63,6 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim” Genel Lise %48,3 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Endüstri Meslek ve Teknik Lisesi %36,6 “çok yeterliyim”, “yeterliyim”, yanıtını vermişlerdir.

“Derse hazırlıksız gelme, verilen ödev ve sorumlulukları yerine getirmemesi” ($X^2=84,485$, $P<.05$) istenmeyen davranışını önleyebilme açısından, Anadolu Lisesi %74,1 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, İmam Hatip Lisesi %73 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Kız Meslek Lisesi %70,2 “çok yeterliyim”, “yeterliyim”, Ticaret Meslek Lisesi %60 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Genel Lise %43,8 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Endüstri Meslek ve Teknik Lisesi %34 “çok yeterliyim”, “yeterliyim”, yanıtını vermişlerdir.

“Mazereti olmadan derse devamsızlık yapması” ($X^2=96,967$, $P<.05$) istenmeyen davranışını önleyebilme açısından, İmam Hatip Lisesi %74,3 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Anadolu Lisesi %70,4 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Kız Meslek Lisesi %60,7 “çok yeterliyim”, “yeterliyim”, Ticaret Meslek Lisesi %58,2 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Genel Lise %32,6 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Endüstri Meslek ve Teknik Lisesi %30,9 “çok yeterliyim”, “yeterliyim”, yanıtını vermişlerdir.

“Okula uygun olmayan kılık kıyafet ve takılarla gelmesi” ($X^2=91,670$, $P<.05$) istenmeyen davranışını önleyebilme açısından İmam Hatip Lisesi %85,1 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Ticaret Meslek Lisesi %81,8 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Anadolu Lisesi %79,7 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Kız Meslek Lisesi %73,6 “çok yeterliyim”, “yeterliyim”, Endüstri Meslek ve Teknik Lisesi %50 “çok yeterliyim”, “yeterliyim”, Genel Lise %40,5 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, yanıtını vermişlerdir.

“Derste bir şeyler yiyip içmesi” ($X^2=59,384$, $P<.05$) istenmeyen davranışını önleyebilme açısından, Ticaret Meslek Lisesi %90,9 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Anadolu Lisesi %90,7 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, İmam Hatip Lisesi %87,8 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim” Kız Meslek Lisesi %86 “çok yeterliyim”, “yeterliyim”, Genel Lise %62,4 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”,

Endüstri Meslek ve Teknik Lisesi %60,6 “çok yeterliyim”, “yeterliyim”, yanıtını vermişlerdir.

Ders esnasında uyuması ($X^2=65,504$, $P<.05$) istenmeyen davranışını önleyebilme açısından, Kız Meslek Lisesi %93 “çok yeterliyim”, “yeterliyim”, İmam Hatip Lisesi %89,2 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Anadolu Lisesi %85,1 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Ticaret Meslek Lisesi %78,2 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Genel Lise %68,5 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Endüstri Meslek ve Teknik Lisesi %53,2 “çok yeterliyim”, “yeterliyim”, yanıtını vermişlerdir.

“Sınıf içinde hırsızlık yapması” ($X^2=37,347$, $P<.05$) istenmeyen davranışını önleyebilme açısından İmam Hatip Lisesi %89,2 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Anadolu Lisesi %79,6 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Kız Meslek Lisesi %79 “çok yeterliyim”, “yeterliyim”, Endüstri Meslek ve Teknik Lisesi %68 “çok yeterliyim”, “yeterliyim”, Ticaret Meslek Lisesi %61,9 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Genel Lise %61,8 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, yanıtını vermişlerdir.

“Ders ile ilgili ya da başka konularda öğretmenine veya arkadaşlarına yalan söylemesi” ($X^2=45,296$, $P<.05$) istenmeyen davranışını önleyebilme açısından Anadolu Lisesi %79,7 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, İmam Hatip Lisesi %78,4 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Ticaret Meslek Lisesi %54,6 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Kız Meslek Lisesi %52,6 “çok yeterliyim”, “yeterliyim”, Endüstri Meslek ve Teknik Lisesi %48,9 “çok yeterliyim”, “yeterliyim”, Genel Lise %48,3 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, yanıtını vermişlerdir.

“Ders sırasında cep telefonu kullanması (konuşma, oyun oynama, mesaj çekme v.s.)” ($X^2=74,741$, $P<.05$) istenmeyen davranışını önleyebilme açısından Anadolu Lisesi %87 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Kız Meslek Lisesi %82,5 “çok yeterliyim”, “yeterliyim”, İmam Hatip Lisesi %77 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim” Ticaret Meslek Lisesi %69,1 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Endüstri Meslek ve Teknik Lisesi %47,8 “çok yeterliyim”, “yeterliyim”, Genel Lise %47,2 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, yanıtını vermişlerdir.

“Ders işlerken derse karşı ilgisiz bir tavır takınması (hayal kurma, dışarıyı seyretme v.b.)” ($X^2=49,932$, $P<.05$) istenmeyen davranışını önleyebilme açısından, Kız Meslek

Lisesi %70,2 “çok yeterliyim”, “yeterliyim”, İmam Hatip Lisesi %70,2 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Anadolu Lisesi %74,1 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Ticaret Meslek Lisesi %65,5 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Endüstri Meslek ve Teknik Lisesi %42,6 “çok yeterliyim”, “yeterliyim”, Genel Lise %47,2 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, yanıtını vermişlerdir.

“Derse aktif katılımını engelleyecek düzeyde öğrencinin çekingen ve utangaç davranması” ($X^2=44,730$, $P<.05$) istenmeyen davranışını önleyebilme açısından Kız Meslek Lisesi %84,2 “çok yeterliyim”, “yeterliyim”, Anadolu Lisesi %77,8 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, İmam Hatip Lisesi %77 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim” Ticaret Meslek Lisesi %63,7 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Genel Lise %57,3 “çok yeterliyim” ya da “yeterliyim”, Endüstri Meslek ve Teknik Lisesi %47,9 “çok yeterliyim”, “yeterliyim”, yanıtını vermişlerdir.

Araştırma bulgularının, öğretmenlerin görev yaptıkları okul türüne göre farklılığı genel olarak değerlendirildiğinde; istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilme yeterliğini tespit etmek amacıyla öğretmenlere sorulan 53 sorudan hepsi anlamlı çıkmıştır. Bu bulgular ışığında görev yapılan okul türünün istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilme yeterliğinde belirleyici bir unsur olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anket sorularına öğretmenlerin verdikleri cevapların yüzde oranlarına bakıldığında Genel Lise ve Endüstri Meslek Lisesi ve Teknik liselerde görev yapan öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede, diğer liselerde görev yapan öğretmenlere göre daha az oranda yeterliyim yanıtını işaretledikleri görülmektedir. İmam Hatip Lisesi, Anadolu Lisesi ve Kız Meslek Liselerinde görev yapan öğretmenlerin ise verdikleri cevaplarda yeterliyim oranlarının diğer okullara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu durum İmam Hatip Lisesi, Anadolu Lisesi ve Kız Meslek Liselerinde görev yapan öğretmenlerin kendilerini diğer lise türlerinde görev yapan öğretmenlere göre daha yeterli gördükleri şeklinde yorumlanabilir.

Sınıf ortamında istenmeyen öğrenci davranışlarının nedenleri incelendiğinde; Öğrencinin ailesi, çevresi, kişisel yapısı, öğretmenin tutum ve davranışları, okul ve yönetim tarzı, sınıf ortamı ve fiziki yapısı, öğretme ve öğrenme kaynakları, programların ağırlığı, öğrencilerin birbirleriyle öğretmenleriyle, aile ve diğer çevreyle ilişkileri, davranışların olumlu ya da olumsuzluğunu etkiler (Özdemir 2004, 286).

Öğretmenlerin görev yaptıkları okul türü değişkeninde çıkan bu anlamlı farkı daha iyi yorumlayabilmek için sadece öğretmenlerin kendi yeterliklerini değerlendirmeleri yeterli olmayacaktır. Bu okullarda eğitim alan öğrencilerin arasındaki kültürel, ekonomik ve sosyal farklılıklar, öğrencilerin akademik başarıları, okulların başarı düzeyleri de, istenmeyen öğrenci davranışlarının görülme sıklığını arttırabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Tablo 34 İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önlemede Öğretmenlerin Kullandıkları Yöntemler

İstenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede öğretmenlerin kullandıkları yöntemler			Her zaman kullanım		Çoğunlukla kullanım		Ara sıra kullanım		Nadiren Kullanım		Hiçbir zaman kullanmam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1. Davranışı görmezden gelme	423	100	12	2,8	68	16,1	173	40,9	135	31,9	35	8,3
2. Göz teması veya sözsüz uyarıcıları kullanma	423	100	103	24,3	206	48,7	79	18,7	30	7,1	5	1,2
3. Sözlü uyarıda bulunma	423	100	71	16,8	181	42,8	129	30,5	33	7,8	9	2,1
4. Dokunarak veya fiziksel temasla uyarma	423	100	25	5,9	67	15,8	136	32,2	102	24,1	93	22,0
5. Ders konusunda veya yönteminde değişiklik yapma	423	100	60	14,2	128	30,3	178	42,1	41	9,7	16	3,8
6. Doğru davranışı ve olumlu sonucu belirtme	423	100	139	32,9	216	43,5	58	13,7	7	1,7	3	0,7
7. Sorumluluk verme	423	100	113	26,7	184	43,5	108	25,5	16	3,8	2	0,5
8. Öğrencinin bulunduğu yeri ve ortamı değiştirme	423	100	64	15,1	108	25,5	188	44,4	56	13,2	7	1,7
9. Sözel azarlama, kınama	423	100	25	5,9	93	22,0	172	40,7	109	25,8	24	5,7
10. Öğrenci ile bireysel konuşma	423	100	89	21,0	179	42,3	116	27,4	33	7,8	5	1,2
11. Okul yönetimi ile görüşme	423	100	28	6,6	91	21,5	167	39,5	111	26,2	26	6,1
12. Aile görüşme	423	100	29	6,9	113	26,7	204	48,2	65	15,4	11	2,6
13. Rehberlik servisi ile görüşme	423	100	44	10,4	127	30,0	181	42,8	49	11,6	22	5,2
14 Sınıf kurallarını hatırlatma.	423	100	80	18,9	179	42,3	140	33,1	22	5,2	2	0,5
15. Fiziksel ceza verme	423	100	2	0,5	23	5,4	58	13,7	102	24,1	238	56,3

4.11.İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önlemede Öğretmenlerin Kullandıkları Yöntemler

Tablo 34 incelendiğinde öğretmenlerin istenmeyen davranışları önlemede en çok başvurdukları yöntemlerin “Doğru davranışı verme olumlu sonucu belirtme”, “Sorumluluk verme” ve “göz teması ve sözsüz uyarıcılar ile uyarmak” olduğu görülmektedir. Tablo 34’de göre sınıfta istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı öğretmenlerin %76,4’ü “her zaman” ya da “çoğunlukla” “doğru davranışı ve olumlu sonucu belirtme” , %73’ü “her zaman” ya da “çoğunlukla” “Göz teması veya sözsüz uyarıcılar (baş sallama, kaşını çatma vb.) kullanma” ve % 70,2 si “her zaman” ya da “çoğunlukla” “sorumluluk verme” yöntemlerini kullanmaktadır.

423 öğretmenden sadece 3’ü (%0,7) “doğru davranışı ve olumlu sonucu belirtme” yöntemini, sadece 5’i (%1,2) “göz teması veya sözsüz uyarıcılar (baş sallama, kaşını çatma vb.) kullanma” yöntemini hiçbir zaman kullanmadıklarını ve 423 öğretmenden sadece 2’si (%0,5) “sorumluluk verme” yöntemini hiçbir zaman kullanmadıklarını belirtmişlerdir.

Yine tabloya göre öğretmenlerin sık kullandıkları diğer yöntemler olarak; öğretmenlerin %63,3’ü “her zaman” ya da “çoğunlukla” öğrenci ile bireysel konuşma”, %61,2’si “her zaman” ya da “çoğunlukla” “sınıf kurallarını hatırlatma”, %59,6’sı “her zaman” ya da “çoğunlukla” “sözlü uyarıda bulunma”, %44,5’i “her zaman” ya da “çoğunlukla” “ders konusunda veya yönteminde değişiklik yapma”, %40,6’sı “her zaman” ya da “çoğunlukla” öğrencinin bulunduğu yeri ve ortamı değiştirme” yöntemlerini kullanmaktadır. Öğretmenlerin %48,2’si “aile ile görüşme”, %42,8’i “rehberlik servisi ile görüşmek”, %39,5’i “okul yöntemi, ile görüşmek”, %40,7’si “sözel azarlama ve kınama”, %40,9’u “davranışı görmezden gelme” yöntemlerini ara sıra kullanmaktadır.

En az kullanılan yöntemler, öğretmenlerin %80,4’ü “hiçbir zaman” ya da “nadiren” “fiziksel ceza verme”, %46,1’i “hiçbir zaman ya da “nadiren” “dokunarak veya fiziksel temasla uyarma” yöntemlerini kullandıklarını ifade etmişlerdir. Yine tabloya göre 423 öğretmenden yalnızca ikisi “fiziksel ceza verme” yöntemini her zaman kullandıklarını belirtmişlerdir.

Erden (2001,197), doğru davranışı ve olumlu sonucu belirtme yaklaşımında, olumsuz davranış gösteren öğrencilere, doğru davranış ve bunun olumlu sonucunun hatırlatılması

ve bu hatırlatmaların uzun zaman kullanılması sonucunda, öğrencilerin her zaman uygun davranışların olumlu sonuç verdiğini anlamalarını sağlanacağını belirtmektedir.

Göz teması veya sözsüz uyarıcılar kullanma yöntemi, en fazla tercih edilen ikinci yaklaşımdır. Öztürk (2005,193) devam eden bir davranışı, dersin akışını bozmadan durdurmanın en etkili yollarından birinin göz kontağı kurmak olduğunu belirtmektedir. Ayrıca sözsüz olan bu yöntemde göz teması dışında öğretmen istenmeyen davranışa karşı tepkisini başı ile, yüz ifadeleriyle, dokunarak ya da el işaretiyle belirtebilir. Cruickshank ve diğerleri etkili öğretmenlerin dersteki zamanlarının %95'inde sözsüz yöntemlerle istenmeyen davranışları durdurduklarını belirtmişlerdir.

Sorumluluk verme, en fazla tercih edilen yaklaşımlardandır. Yapacak bir işi olmayan ya da işi ona ilginç gelmeyen öğrenciler istenmeyen davranışlara yönelebilir. Bu durumda olan öğrencilere özet çıkarma, rapor yazma, eğitsel kulüp etkinliklerine katılma gibi sorumluluklar verilebilir. Böylece öğrencilerin ders akışını engelleyici davranışlarda bulunması önlenmiş olur.

Öğrenci ile bireysel konuşma, en sık tercih edilen yöntemlerdendir. Öğrencinin istenmeyen davranışı hakkında en kısa zamanda konuşmak gerekir. Aradan zaman geçmesi, öğrenciyi davranışının onaylandığı, en azından pek olumsuz görülmediği düşüncesini verebilir (Başar, 1997, 141).

4.11.1 Araştırma Bulgularının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılığı

İstenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede öğretmenlerin kullandıkları yöntemlerin cinsiyet değişkenine göre farklılığı tablo 35’te sunulmuştur.

Tablo 35. İstenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede öğretmenlerin kullandıkları yöntemlerin cinsiyetleri ile farklılığı

İstenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede öğretmenlerin kullandıkları yöntemler	N	X ²	Sd	P
1.Davranışı görmezden gelme	423	14,516	4	0,006*
2. Göz teması veya sözsüz uyarıcıları kullanma	423	3,119	4	0,538
3. Sözlü uyarıda bulunma	423	6,998	4	0,136
4. Dokunarak veya fiziksel temasla uyarma	423	6,504	4	0,165
5. Ders konusunda veya yönteminde değişiklik yapma	423	5,039	4	0,283
6. Doğru davranışı ve olumlu sonucu belirtme	423	10,257	4	0,036*
7. Sorumluluk verme	423	4,851	4	0,303
8. Öğrencinin bulunduğu yeri ve ortamı değiştirme	423	6,352	4	0,174
9. Sözel azarlama, kınama	423	2,430	4	0,657
10.Öğrenci ile bireysel konuşma	423	6,832	5	0,233
11. Okul yönetimi ile görüşme	423	9,694	4	0,046*
12. Aile görüşme	423	12,012	5	0,035*
13. Rehberlik servisi ile görüşme	423	15,851	4	0,003*
14 Sınıf kurallarını hatırlatma.	423	6,361	4	0,174
15. Fiziksel ceza verme	423	38,609	4	0,000*

*X², P<5 değerinde anlamlı bulunmuştur.

Tablo 35 incelendiğinde istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede öğretmenlerin kullandıkları yöntemler ile cinsiyetleri arasında 15 yöntemden 6’sında anlamlı farklılık elde edilmiştir. Ki-kare veri analizleri sonucunda anlamlı ilişki bulunan maddeler ve öğretmen görüşleri aşağıda gösterilmiştir:

“Davranışı görmezden gelme” (X²=14,516, P<.05) yöntemini kullanma oranı, Erkek öğretmenlerin “%29,9’u Her zaman kullanırım” yada “Çoğunlukla kullanırım”, % 38,0’i “Ara sıra kullanırım, %38,0’i “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam”, Bayan öğretmenlerin %12,6’i “Her zaman kullanırım” yada “Çoğunlukla

kullanırım” %44,4’ü “Ara sıra kullanırım, 42,2’i “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam” şeklindedir.

“Doğru Davranışı ve olumlu sonucu belirtme” ($X^2=10,257$, $P<.05$) yöntemini kullanma oranı, Bayan öğretmenlerin %86,8’i “Her zaman kullanırım” ya da “Çoğunlukla kullanırım”, %10,1’i “Ara sıra kullanırım, 3,1’i “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam” , %81,7’si Erkek öğretmenlerin “Her zaman kullanırım” yada “Çoğunlukla kullanırım”, % 16,7’si “Ara sıra kullanırım, %1,7 “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam” şeklindedir.

“Okul yönetimi ile görüşme” ($x^2 =9.694$, $p<.05$) yönetimini kullanma oranı, Erkek öğretmenlerin %29.5’i “Her zaman kullanırım” ya da “Çoğunlukla kullanırım”, %41,9’u “Ara sıra kullanırım”, %28,6’sı “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam” , Bayan öğretmenlerin %26.5’i “Her zaman kullanırım” yada “Çoğunlukla kullanırım”, %36,5’i “Ara sıra kullanırım”, %37’si “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam” şeklindedir.

“Aile ile görüşme” ($x^2 =12,012$, $p<.05$) yönetimini kullanma oranı, Bayan öğretmenlerin %41,2’si “Her zaman kullanırım” ya da “Çoğunlukla kullanırım” %43,9’u “Ara sıra kullanırım”, %14,9’u “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam”, Erkek öğretmenlerin %27,4’u “Her zaman kullanırım” ya da “Çoğunlukla kullanırım”, %51,7’si “Ara sıra kullanırım”, %20,8’i “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam” şeklindedir.

“Rehberlik servisi ile görüşme ” ($x^2 =15,851$, $p<.05$) yönetimini kullanma oranı, Bayan öğretmenlerin %48,7’si “Her zaman kullanırım” ya da “Çoğunlukla kullanırım” %39,7’si “Ara sıra kullanırım”, %11,7’si “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam”, Erkek öğretmenlerin %33,8’i “Her zaman kullanırım” ya da “Çoğunlukla kullanırım” %45,3’ü “Ara sıra kullanırım” %20,9’u “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam” şeklindedir.

“Fiziksel ceza verme” ($x^2 =38,609$, $p<.05$) yönetimini kullanma oranı, Erkek öğretmenlerin %8,6’sı “Her zaman kullanırım” yada “Çoğunlukla kullanırım” %19,7’si “Ara sıra kullanırım” %71,8’i “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam” Bayan öğretmenlerin %2,6’sı “Her zaman kullanırım” yada “Çoğunlukla kullanırım” %6,3’ü “Ara sıra kullanırım ” %91,1’i “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam” şeklindedir.

İstenmeyen öğrenci davranışlarının önleyebilmede öğretmenlerin kullandıkları on beş yöntemden altı yöntemde cinsiyete göre anlamlı bir farka rastlanılması, bay ve bayan öğretmenlerin sınıflarında istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede kullandıkları yöntemlerin farklı olduğu şeklinde yorumlanabilir. Öğretmenlerin cevaplarının yüzdelik oranlarına bakıldığında, “Doğru Davranışı ve olumlu sonucu belirtme”, “Rehberlik servisi ile görüşme”, “Aile ile görüşme” yöntemlerini en çok bayan öğretmenler kullandığı görülmektedir. “Okul yönetimi ile görüşme”, “Fiziksel ceza verme” ve “Davranışı görmezden gelme” yöntemlerini de en çok erkek öğretmenler kullandığı belirlenmiştir.

4.11.2. Araştırma Bulgularının Medeni Durum Değişkenine Göre Farklılığı

İstenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede öğretmenlerin kullandıkları yöntemlerin medeni durum değişkenine göre farklılığı tablo 36’da sunulmuştur.

Tablo 36. İstenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede öğretmenlerin kullandıkları yöntemlerin medeni durumları ile farklılığı

İstenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede öğretmenlerin kullandıkları yöntemler	N	X ²	Sd	P
1. Davranışı görmezden gelme	423	8,194	4	0,085
2. Göz teması veya sözsüz uyarıcıları kullanma	423	4,632	4	0,327
3. Sözlü uyarıda bulunma	423	4,093	4	0,394
4. Dokunarak veya fiziksel temasla uyarma	423	0,989	4	0,911
5. Ders konusunda veya yönteminde değişiklik yapma	423	1,836	4	0,766
6. Doğru davranışı ve olumlu sonucu belirtme	423	1,185	4	0,881
7. Sorumluluk verme	423	5,515	4	0,238
8. Öğrencinin bulunduğu yeri ve ortamı değiştirme	423	1,329	4	0,856
9. Sözel azarlama, kınama	423	4,409	4	0,354
10. Öğrenci ile bireysel konuşma	423	3,012	5	0,698
11. Okul yönetimi ile görüşme	423	4,642	4	0,326
12. Aile görüşme	423	5,569	5	0,350
13. Rehberlik servisi ile görüşme	423	2,705	4	0,608
14 Sınıf kurallarını hatırlatma.	423	0,444	4	0,979
15. Fiziksel ceza verme	423	3,163	4	0,531

Tablo 36 incelendiğinde istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede öğretmenlerin kullandıkları yöntemler ile medeni durumları arasında Ki-Kare sonuçlarına göre (X^2 , $P<.05$) değerinde kuralı ile anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

İstenmeyen öğrenci davranışlarının önlemede öğretmenlerin kullandıkları yöntemler ile medeni durum değişkeni arasında anlamlı bir farklılığa rastlanılmaması, hem evli hem de bekar öğretmenlerin, sınıflarında istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemek için kullandıkları yöntemlerin benzer olduğu şeklinde yorumlanabilir.

4.11.3. Araştırma Bulgularının Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Farklılığı

İstenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede öğretmenlerin kullandıkları yöntemlerin mesleki kıdem değişkenine göre farklılığı tablo 37’de sunulmuştur.

Tablo 37 istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede öğretmenlerin kullandıkları yöntemlerin mesleki kıdemleri ile farklılığı

İstenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede öğretmenlerin kullandıkları yöntemler	N	X^2	Sd	P
1. Davranışı görmezden gelme	423	20,186	16	0,212
2. Göz teması veya sözsüz uyarıcıları kullanma	423	17,647	16	0,345
3. Sözlü uyarıda bulunma	423	12,062	16	0,740
4. Dokunarak veya fiziksel temasla uyarma	423	16,644	16	0,406
5. Ders konusunda veya yönteminde değişiklik yapma	423	12,243	16	0,727
6. Doğru davranışı ve olumlu sonucu belirtme	423	7,071	16	0,972
7. Sorumluluk verme	423	19,562	16	0,241
8. Öğrencinin bulunduğu yeri ve ortamı değiştirme	423	14,021	16	0,597
9. Sözel azarlama, kınama	423	21,605	16	0,156
10. Öğrenci ile bireysel konuşma	423	24,232	20	0,232
11. Okul yönetimi ile görüşme	423	20,805	16	0,186
12. Aile görüşme	423	12,303	20	0,905
13. Rehberlik servisi ile görüşme	423	21,072	16	0,176
14 Sınıf kurallarını hatırlatma.	423	31,024	16	0,013*
15. Fiziksel ceza verme	423	13,903	16	0,606

* X^2 , $P<.05$ değerinde anlamlı bulunmuştur.

Tablo 37’de görüldüğü gibi 15 yöntemden sadece birinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

“Sınıf kurallarını hatırlatma” ($X^2=31,024$, $P<05$), yöntemini kullanma oranı, 20 yıl üzeri öğretmenlerin %69,1’i “Her zaman kullanırım” yada “Çoğunlukla kullanırım”, % 26,6’sı “Ara sıra kullanırım, %4,3’ü “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam”, 0-4 yıl arası öğretmenlerin %63,2’si “Her zaman kullanırım” yada “Çoğunlukla kullanırım” %21,1’i “Ara sıra kullanırım, %15,8’i “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam” , 15-19 yıl arası öğretmenlerin %61,3’ü “Her zaman kullanırım” yada “Çoğunlukla kullanırım”, %28,8’i “Ara sıra kullanırım, %10,1’i “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam”, 5-9 yıl arası öğretmenlerin %62,2’i “Her zaman kullanırım” yada “Çoğunlukla kullanırım”, %28,9’u “Ara sıra kullanırım, %8,9’u “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam”, 10-14 yıl arası öğretmenlerin %55,0’i “Her zaman kullanırım” yada “Çoğunlukla kullanırım”, %44,3’ü “Ara sıra kullanırım, %0,7’si “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam” yanıtını vermişlerdir.

İstenmeyen öğrenci davranışlarının önlemede öğretmenlerin kullandıkları yöntemler ile mesleki kıdem değişkeni arasında sadece bir yöntemde anlamlı bir farklılığa rastlanılması, mesleki kıdemleri farklı öğretmenlerin, sınıflarında kullandıkları yöntemlerin benzer olduğu şeklinde yorumlanabilir.

4.11.4. Araştırma Bulgularının Mezun Oldukları Fakülte Değişkenine Göre Farklılığı

İstenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede öğretmenlerin kullandıkları yöntemlerin mezun oldukları fakülte değişkenine göre farklılığı tablo 38’de sunulmuştur.

Tablo 38. İstenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede öğretmenlerin kullandıkları yöntemlerin mezun oldukları fakülte ile farklılığı

İstenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede öğretmenlerin kullandıkları yöntemler	N	X ²	Sd	P
1. Davranışı görmezden gelme	423	13,793	16	0,614
2. Göz teması veya sözsüz uyarıcıları kullanma	423	17,561	16	0,350
3. Sözlü uyarıda bulunma	423	20,176	16	0,212
4. Dokunarak veya fiziksel temasla uyarma	423	26,610	16	0,046*
5. Ders konusunda veya yönteminde değişiklik	423	16,689	16	0,406

yapma				
6. Doğru davranışı ve olumlu sonucu belirtme	423	13,537	16	0,633
7. Sorumluluk verme	423	11,655	16	0,767
8. Öğrencinin bulunduğu yeri ve ortamı değiştirme	423	16,046	16	0,450
9. Sözel azarlama, kınama	423	27,502	16	0,036*
10. Öğrenci ile bireysel konuşma	423	28,795	20	0,092
11. Okul yönetimi ile görüşme	423	12,833	16	0,685
12. Aile görüşme	423	17,073	20	0,648
13. Rehberlik servisi ile görüşme	423	28,181	16	0,030*
14 Sınıf kurallarını hatırlatma.	423	10,255	16	0,853
15. Fiziksel ceza verme	423	18,067	16	0,320

* X^2 , $P < .05$ değerinde anlamlı bulunmuştur.

Tablo 38 incelendiğinde istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede öğretmenlerin kullandıkları yöntemler ile mezun oldukları okul arasında 15 yöntemden 3 yöntem için anlamlı bir farklılık elde edilmiştir. Ki-kare veri analizleri sonucunda anlamlı ilişki bulunan maddeler ve öğretmen görüşleri aşağıda gösterilmiştir:

“Dokunarak veya fiziksel temasla uyarma” ($X^2=26,610$, $P < .05$) yöntemini kullanma oranı Eğitim Fakültesi Mezunlar %25,2’si “Her zaman kullanırım” yada “Çoğunlukla kullanırım”, %31,0’i “Ara sıra kullanırım, %43,8’i “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam”, Lisans Tamamlama %22’si “Her zaman kullanırım” yada “Çoğunlukla kullanırım”, %32,0’si “Ara sıra kullanırım, %46,0’sı “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam”, Eğitim Yüksekokulu mezunları %20 “Her zaman kullanırım” yada “Çoğunlukla kullanırım”, %34,3’si “Ara sıra kullanırım, %45,7’si “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam”, Fen-Edebiyat Fakültesi mezunları %19,4’ü “Her zaman kullanırım” yada “Çoğunlukla kullanırım” %35,3’ü %45,4’ü “Ara sıra kullanırım, “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam”, Diğer okul mezunları %7,3’ü “Her zaman kullanırım” yada “Çoğunlukla kullanırım”, %26,8’i “Ara sıra kullanırım, %65,8’i “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam” yanıtını vermişlerdir.

“Sözel azarlama, kınama” ($X^2= 27,502$, $P < .05$) Eğitim Fakültesi Mezunlar %33,0’u “Her zaman kullanırım” yada “Çoğunlukla kullanırım”, %37,9’u, “Ara sıra kullanırım,

%29,1'i "Nadiren kullanırım" ya da "Hiçbir zaman kullanmam", Lisans Tamamlama %28,0'i "Her zaman kullanırım" yada "Çoğunlukla kullanırım", %36,0'sı "Ara sıra kullanırım, %36,0'sı "Nadiren kullanırım" ya da "Hiçbir zaman kullanmam", Diğer okul mezunları %26,8'i "Her zaman kullanırım" yada "Çoğunlukla kullanırım", %29,3'ü "Ara sıra kullanırım, %43,9'u "Nadiren kullanırım" ya da "Hiçbir zaman kullanmam", Eğitim Yüksekokulu mezunları %20'si "Her zaman kullanırım" yada "Çoğunlukla kullanırım", %37,1'i "Ara sıra kullanırım, 42,9'u "Nadiren kullanırım" ya da "Hiçbir zaman kullanmam", Fen-Edebiyat Fakültesi mezunları %21,8'i "Her zaman kullanırım" yada "Çoğunlukla kullanırım" %51,4'ü "Ara sıra kullanırım, "Nadiren kullanırım" ya da %26,8'i "Hiçbir zaman kullanmam" yanıtını vermişlerdir.

"Rehberlik servisi ile görüşme" ($X^2=28,181$ $P<.05$) yöntemini kullanma oranı. Lisans Tamamlama %56,0'sı "Her zaman kullanırım" yada "Çoğunlukla kullanırım", %28,0'sı "Ara sıra kullanırım, %16,0'sı "Nadiren kullanırım" ya da "Hiçbir zaman kullanmam", Eğitim Yüksekokulu mezunları %45,7'si "Her zaman kullanırım" yada "Çoğunlukla kullanırım", %37,1'i "Ara sıra kullanırım, %17,2'si "Nadiren kullanırım" ya da "Hiçbir zaman kullanmam", Eğitim Fakültesi Mezunlar %39,4'ü "Her zaman kullanırım" yada "Çoğunlukla kullanırım", %43,8'i "Ara sıra kullanırım, "Nadiren kullanırım" ya da "Hiçbir zaman kullanmam" %16,7, Diğer okul mezunları %39,0'u "Her zaman kullanırım" yada "Çoğunlukla kullanırım" %41,5'i "Ara sıra kullanırım, %19,5'i "Nadiren kullanırım" ya da "Hiçbir zaman kullanmam", Fen-Edebiyat Fakültesi mezunları %39,4'ü "Her zaman kullanırım" yada "Çoğunlukla kullanırım" %43,8'i "Ara sıra kullanırım, %16,7'si "Nadiren kullanırım" ya da "Hiçbir zaman kullanmam" yanıtını vermişlerdir.

İstenmeyen öğrenci davranışlarının önlemede öğretmenlerin kullandıkları yöntemler ile mezun olunan fakülte değişkeni arasında, on beş yöntemden üç yöntemde anlamlı bir farklılığa rastlanılmıştır. Anlamlı çıkan yöntemlerden, "Dokunarak veya fiziksel temasla uyarma" ve "Sözel azarlama, kınama" yöntemini en çok eğitim fakültesi mezunlarının, "Rehberlik servisi ile görüşme" yöntemini de en çok lisans tamamlama mezunlarının kullandığı tespit edilmiştir.

4.11.5. Araştırma Bulgularının Branş Değişkenine Göre Farklılığı

İstenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede öğretmenlerin kullandıkları yöntemlerin branş değişkenine göre farklılığı tablo 39’da sunulmuştur.

Tablo 39. İstenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede öğretmenlerin kullandıkları yöntemlerin branşları farklılığı

İstenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede öğretmenlerin kullandıkları yöntemler	N	X ²	Sd	P
1. Davranışı görmezden gelme	423	16,657	16	0,408
2. Göz teması veya sözsüz uyarıcıları kullanma	423	18,798	16	0,279
3. Sözlü uyarıda bulunma	423	11,977	16	0,746
4. Dokunarak veya fiziksel temasla uyarma	423	13,372	16	0,645
5. Ders konusunda veya yönteminde değişiklik yapma	423	15,597	16	0,481
6. Doğru davranışı ve olumlu sonucu belirtme	423	8,339	16	0,938
7. Sorumluluk verme	423	16,525	16	0,417
8. Öğrencinin bulunduğu yeri ve ortamı değiştirme	423	12,126	16	0,735
9. Sözel azarlama, kınama	423	21,868	16	0,147
10. Öğrenci ile bireysel konuşma	423	21,265	16	0,382
11. Okul yönetimi ile görüşme	423	23,691	16	0,096
12. Aile görüşme	423	19,114	16	0,514
13. Rehberlik servisi ile görüşme	423	22,082	16	0,141
14 Sınıf kurallarını hatırlatma.	423	17,086	16	0,380
15. Fiziksel ceza verme	423	21,451	16	0,162

Tablo 39 incelendiğinde istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede öğretmenlerin kullandıkları yöntemler ile branşları arasında Ki-kare sonuçlarına göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

İstenmeyen öğrenci davranışlarının önlemede öğretmenlerin kullandıkları yöntemler ile branş değişkeni arasında anlamlı bir farklılığa rastlanılmaması, farklı branşlardaki öğretmenlerin sınıflarında istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemek için kullandıkları yöntemlerin benzer olduğu şeklinde yorumlanabilir.

4.11.6. Araştırma Bulgularının Görev Yapılan Okul Türü Değişkenine Göre Farklılığı

İstenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede öğretmenlerin kullandıkları yöntemlerin görev yapılan okul türü değişkenine göre farklılığı tablo 40'ta sunulmuştur.

Tablo 40. İstenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede öğretmenlerin kullandıkları yöntemlerin görev yaptıkları okul türü ile farklılığı

İstenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede öğretmenlerin kullandıkları yöntemler	N	X ²	Sd	P
1. Davranışı görmezden gelme	423	38,835	20	0,007*
2. Göz teması veya sözsüz uyarıcıları kullanma	423	42,972	20	0,002*
3. Sözlü uyarıda bulunma	423	19,506	20	0,489
4. Dokunarak veya fiziksel temasla uyarma	423	26,804	20	0,141
5. Ders konusunda veya yönteminde değişiklik yapma	423	20,996	20	0,397
6. Doğru davranışı ve olumlu sonucu belirtme	423	26,265	20	0,157
7. Sorumluluk verme	423	21,048	20	0,394
8. Öğrencinin bulunduğu yeri ve ortamı değiştirme	423	24,006	20	0,242
9. Sözel azarlama, kınama	423	44,586	20	0,001*
10. Öğrenci ile bireysel konuşma	423	24,750	25	0,476
11. Okul yönetimi ile görüşme	423	32,512	20	0,038*
12. Aile görüşme	423	32,035	25	0,157
13. Rehberlik servisi ile görüşme	423	66,503	20	0,000*
14 Sınıf kurallarını hatırlatma.	423	16,648	20	0,676
15. Fiziksel ceza verme	423	99,646	20	0,000*

*X²=P<.05 değerinde anlamlı

Tablo 40 incelendiğinde istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede öğretmenlerin kullandıkları yöntemler ile görev yaptıkları okul türü arasında 15 yöntemden 6 yöntem için anlamlı bir farklılık elde edilmiştir. Ki-kare veri analizleri sonucunda anlamlı ilişki bulunan maddeler ve öğretmen görüşleri aşağıda gösterilmiştir:

“Davranışı görmezden gelme” (X²=38,835, P<.05) yöntemini kullanma oranı Genel Liseler %24,7’si “Her zaman kullanım” ya da “çoğunlukla kullanım”, %37,1’i “Ara

sıra kullanırım”, %35,8’i “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam”, %21,6’sı İmam Hatip Lisesi “Her zaman kullanırım” ya da “çoğunlukla kullanırım” %40,5’i “Ara sıra kullanırım”, %37,9’u “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam”, Endüstri Meslek ve Teknik Lisesi %20,2’si “Her zaman kullanırım” ya da “çoğunlukla kullanırım” %38,3’ü “Ara sıra kullanırım”, %41,5’i “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam”, Ticaret M. Lisesi %16,3’ü “Her zaman kullanırım” ya da “çoğunlukla kullanırım” %21,8’i “Ara sıra kullanırım”, %61,8’i “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam”, Anadolu Lisesi %14,0’ü “Her zaman kullanırım” ya da “çoğunlukla kullanırım” %57,4’ü “Ara sıra kullanırım”, %27,8’i “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam”, Kız Meslek Lisesi %10,5’i “Her zaman kullanırım” ya da “çoğunlukla kullanırım” %54,4’ü “Ara sıra kullanırım”, %35,1’ü “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam” yanıtını verdiler.

“Göz teması veya sözsüz uyarıcılar (baş sallama, kaşını çatma, vb.) kullanma” ($X^2=42,972$, $P<.05$) yöntemini kullanma oranı Anadolu Lisesi %90,7’si “Her zaman kullanırım” ya da “çoğunlukla kullanırım” %5,6’sı “Ara sıra kullanırım”, %3,7’si “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam”, Kız Meslek Lisesi %79,0’u “Her zaman kullanırım” ya da “çoğunlukla kullanırım” %12,3’ü “Ara sıra kullanırım”, %8,8’i “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam”, Genel Liseler %75,3’ü “Her zaman kullanırım” ya da “çoğunlukla kullanırım”, %19,1’i “Ara sıra kullanırım”, %5,6’sı “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam”, Endüstri Meslek ve Teknik Lisesi %68,1’i “Her zaman kullanırım” ya da “çoğunlukla kullanırım” %22,3’ü “Ara sıra kullanırım”, %9,6’sı “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam”, İmam Hatip Lisesi %66,2’si “Her zaman kullanırım” ya da “çoğunlukla kullanırım” %20,3’ü “Ara sıra kullanırım”, %13,5’i “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam”, Ticaret M. Lisesi %63,6’sı “Her zaman kullanırım” ya da “çoğunlukla kullanırım” %29,1’i “Ara sıra kullanırım”, %7,3’ü “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam”

“Sözel azarlama, kınama” ($X^2=44,586$, $P<.05$) yöntemini kullanma oranı Ticaret M. Lisesi %36,4’ü “Her zaman kullanırım” ya da “çoğunlukla kullanırım” %36,4’ü “Ara sıra kullanırım”, %27,3’ü “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam” Endüstri Meslek ve Teknik Lisesi %33,0’ü “Her zaman kullanırım” ya da “çoğunlukla

kullanırım” %42,5’i “Ara sıra kullanırım”, %24,5’i “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam”, İmam Hatip Lisesi %32,4’ü “Her zaman kullanırım” ya da “çoğunlukla kullanırım” %31,1’i “Ara sıra kullanırım”, %36,5’i “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam”, Genel Liseler %30,4’ü “Her zaman kullanırım” ya da “çoğunlukla kullanırım”, %46,1’i “Ara sıra kullanırım”, “Nadiren kullanırım” ya da %23,6’sı “Hiçbir zaman kullanmam”, Anadolu Lisesi %14,8’i “Her zaman kullanırım” ya da “çoğunlukla kullanırım” %46,3’ü Ara sıra kullanırım”, %38,9’u “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam”, Kız Meslek Lisesi %14,0’ü “Her zaman kullanırım” ya da “çoğunlukla kullanırım” %40,4’ü “Ara sıra kullanırım”, %45,6’sı “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam”

“Okul yönetimi ile görüşme” ($X^2=32,512$, $P<.05$) yöntemini kullanma oranı Anadolu Lisesi %38,9’u “Her zaman kullanırım” ya da “çoğunlukla kullanırım” %35,2’si Arasıra kullanırım”, %25,9’u “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam”, Kız Meslek Lisesi %29,8’i “Her zaman kullanırım” ya da “çoğunlukla kullanırım” %33,3’ü “Ara sıra kullanırım”, %37,6’sı “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam”, Ticaret M. Lisesi %29,1’i “Her zaman kullanırım” ya da “çoğunlukla kullanırım” %47,3’ü “Ara sıra kullanırım”, %23,6’sı “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam”, İmam Hatip Lisesi %27,1’i “Her zaman kullanırım” ya da “çoğunlukla kullanırım” %41,9’u “Ara sıra kullanırım”, %31,1’i “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam”, Endüstri Meslek ve Teknik Lisesi %25,5’i “Her zaman kullanırım” ya da “çoğunlukla kullanırım” %34,0’u “Ara sıra kullanırım”, %40,4’ü “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam”, Genel Liseler %23,6’ü “Her zaman kullanırım” ya da “çoğunlukla kullanırım”, %44,9’u “Ara sıra kullanırım”, %31,5’i “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam”

“Rehberlik servisi ile görüşme” ($X^2=66,503$, $P<.05$) yöntemini kullanma oranı, Anadolu Lisesi %59,3’ü “Her zaman kullanırım” ya da “çoğunlukla kullanırım”, %37,0’si “Arasıra kullanırım”, %3,7’si “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam”, Kız Meslek Lisesi %57,9’u “Her zaman kullanırım” ya da “çoğunlukla kullanırım”, %26,3’ü “Ara sıra kullanırım”, %15,8’i “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam”, Ticaret M. Lisesi %49,0’u “Her zaman kullanırım” ya da “çoğunlukla kullanırım”, %38,2’si “Ara sıra kullanırım”, %12,7’si “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam”, İmam Hatip Lisesi %40,6’sı “Her zaman kullanırım” ya da

“çoğunlukla kullanırım”, %48,6’sı “Ara sıra kullanırım”, %10,9’u “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam”, Genel Liseler %30,3’ü “Her zaman kullanırım” ya da “çoğunlukla kullanırım” %53,9’u “Arasıra kullanırım” %15,7’si, “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam”, Endüstri Meslek ve Teknik Lisesi %24,8’i “Her zaman kullanırım” ya da “çoğunlukla kullanırım” %43,6’sı “Ara sıra kullanırım” %33,0’ü “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam”

“Fiziksel ceza verme” ($X^2=99,646$, $P<.05$) yöntemini kullanma oranı Endüstri Meslek ve Teknik Lisesi %9,6’sı “Her zaman kullanırım” ya da “çoğunlukla kullanırım”, %25,5’i “Ara sıra kullanırım”, %64,9’u “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam”, Genel Liseler %7,9’u “Her zaman kullanırım” ya da “çoğunlukla kullanırım”, %12,4’ü “Ara sıra kullanırım”, %79,7’si “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam”, Ticaret M. Lisesi %7,3’si “Her zaman kullanırım” ya da “çoğunlukla kullanırım”, %18,2’si “Ara sıra kullanırım”, %74,5’i “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam”, Anadolu Lisesi %3,7’si “Her zaman kullanırım” ya da “çoğunlukla kullanırım”, %0’ı “Ara sıra kullanırım”, %96,3’ü “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam”, İmam Hatip Lisesi %2,7’si “Her zaman kullanırım” ya da “çoğunlukla kullanırım”, %13,5’i “Ara sıra kullanırım”, %83,8’i “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam”, Kız Meslek Lisesi %1,8’i “Her zaman kullanırım” ya da “çoğunlukla kullanırım” %5,2’si “Ara sıra kullanırım”, %93,0’ı “Nadiren kullanırım” ya da “Hiçbir zaman kullanmam”

İstenmeyen öğrenci davranışlarının önlemede öğretmenlerin kullandıkları yöntemler ile görev yapılan okul türü değişkeni arasında, altı yöntemde anlamlı bir farklılığa rastlanması, öğretmenlerin görev yaptıkları okul türüne göre istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede kullandıkları yöntemlerin farklılık gösterdiği şeklinde yorumlanabilir.

Görev yapılan okul türü ile anlamlı bulunan yöntemler ve en çok hangi okul türlerinde görev yapan öğretmenlerin, bu yöntemleri kullanıldığı şu şekildedir; “Davranışı görmezden gelme” yöntemini en çok Genel Lise öğretmenleri, “Sözel azarlama, kınama” yöntemini Ticaret Meslek Lisesi öğretmenleri, “Fiziksel ceza verme” yöntemini en çok Endüstri Meslek ve Teknik Lisesi öğretmenleri, “Göz teması veya sözsüz uyarıcılar (baş sallama, kaşını çatma, vb.), “Okul yönetimi ile görüşme” ve

“Rehberlik servisi ile görüşme” yöntemlerini en çok Anadolu Lisesi öğretmenleri kullanmaktadır.

Araştırma verilerini toplamak amacı ile öğretmenlere uygulanmış olan “Ortaöğretim Öğretmenlerinin Sınıf Yönetiminde Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeterliğini Değerlendirme Anketi”nin ikinci bölümünde, istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilme yeterliği ile ilgili sorulara, Anadolu Lisesi, İmam Hatip Lisesi ve Kız Meslek Liselerinde görev yapan öğretmenlerin en yüksek oranda “yeterliyim”, Genel Lise ve Endüstri Meslek ve Teknik Lise öğretmenlerinin ise en az oranda “yeterliyim” cevabını verdikleri tespit edilmişti. Anketin üçüncü bölümünü oluşturan istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede öğretmenlerin kullandıkları yöntemlere verilen cevaplara bakıldığında, Anadolu Lisesi, İmam Hatip Lisesi ve Kız Meslek Lisesi öğretmenlerinin, öğrenci üzerinde olumsuz etkiler bırakacak, sınıf ortamını olumsuz etkileyecek türde yöntemleri çok az tercih ettikleri belirlenmiştir. Genel Lise ve Endüstri Meslek ve Teknik Liselerde Görev yapan öğretmenlerin ise öğrenci üzerinde olumsuz etkiler bırakabilecek yöntemleri biraz daha yüksek oranda kullandıkları görülmektedir.

Bu sonuç istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemeyebilmede, öğretmenlerin kullandıkları yöntemleri iyi seçmelerinin ne derece önemli olduğunun göstermektedir. Öğretmenlerin yaklaşım tarzlarını belirlemeden önce yapmaları gereken, istenmeyen davranışı anlamaya çalışmak, nedenlerine ulaşmaktır. Ancak bundan sonra hangi yöntem ve türünün seçileceği, nasıl uygulanacağı tespit edilmelidir. Problemlerin yoğunluğunun artmasında ya da azalmasında öğretmenlerin kullandıkları yöntemlerin etkileri çok önemlidir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. SONUÇ

Ortaöğretim öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilme düzeylerinin kendi görüşlerine göre tespit edilmesinin amaçlandığı bu araştırmada aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

— Öğretmenlerin sınıf yönetiminde karşılaştıkları “Eğitim-öğretim ortamına ve öğretmenlere yönelik istenmeyen öğrenci davranışları”nı önlemede kendilerini yeterli düzeyde gördükleri sonucuna ulaşılmıştır.

—Okul yöneticileri de “Eğitim-öğretim ortamına ve öğretmenlere yönelik istenmeyen öğrenci davranışları”nı önlemede öğretmenleri yeterli bulmuşlardır.

—Eğitim-öğretim ortamına ve öğretmenlere yönelik istenmeyen öğrenci davranışları”nı önlemede okul yöneticilerinin öğretmenleri değerlendirmeleri ile öğretmenlerin kendilerini değerlendirmeleri arasında anlamlı bir görüş farkı bulunamamıştır.

—Öğretmenlerin sınıf yönetiminde karşılaştıkları “Diğer öğrencilere yönelik istenmeyen öğrenci davranışları”nı önlemede kendilerini yeterli düzeyde gördükleri ortaya çıkmıştır.

—Okul yöneticilerinin de “Diğer öğrencilere yönelik istenmeyen öğrenci davranışları”nı önlemede öğretmenleri yeterli buldukları belirlenmiştir.

—Diğer öğrencilere yönelik istenmeyen öğrenci davranışları”nı önlemede okul yöneticilerinin öğretmenleri değerlendirmeleri ile öğretmenlerin kendilerini değerlendirmeleri arasında anlamlı bir görüş farkı bulunamamıştır.

—Öğretmenlerin sınıf yönetiminde karşılaştıkları “Bireysel istenmeyen öğrenci davranışları”nı önlemede kendilerini yeterli düzeyde gördükleri belirlenmiştir.

—Okul yöneticilerinin ise “Bireysel istenmeyen öğrenci davranışları”nı önlemede öğretmenleri kısmen yeterli gördükleri belirlenmiştir.

—“Bireysel istenmeyen öğrenci davranışları”nı önlemede okul yöneticilerinin öğretmenleri değerlendirmeleri ile öğretmenlerin kendilerini değerlendirmeleri arasında anlamlı bir görüş farkı bulunmuştur. “Bireysel istenmeyen öğrenci davranışları”nı önlemede, yöneticilerin öğretmenleri çoğunlukla kısmen yeterli buldukları, bu

istenmeyen davranışların eğitim-öğretim çalışmalarını etkileyebilecek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

—Ortaöğretim öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilme düzeyleri ile öğretmenlerin cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

—Ortaöğretim öğretmenlerinin, istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilme düzeyleri ile öğretmenlerin medeni durumları arasında, anketteki elli üç soruya verilen cevaplardan ikisinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Anlamlı farklılık bulunan maddeler bireysel istenmeyen öğrenci davranışlarından; “Mazereti olmadan derse devamsızlık yapması”, “Kılık kıyafetine, görünüşüne, temizliğine özen göstermemesi, özel eşyalarını özensiz kullanması”dır. Evli öğretmenlerin, sınıflarında karşılaştıkları “Mazereti olmadan derse devamsızlık yapma” ve “Kılık kıyafetine, görünüşüne, temizliğine özen göstermeme, özel eşyalarını özensiz kullanma” davranışlarını önlemede en yüksek oranda yeterliyim cevabını verdikleri görülmüştür. Evli öğretmenlerin kendilerini bekâr öğretmenlere göre bu davranışları önlemede daha yeterli gördükleri sonucuna ulaşılmıştır. Anketin diğer maddeleri ile medeni durum değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

—Ortaöğretim öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilme düzeyleri ile öğretmenlerin mesleki kıdemleri arasında, anketteki elli üç soruya verilen cevaplardan on üç soru maddesinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Anlamlı bulunan soru maddeleri şunlardır: Eğitim-öğretim ortamına yönelik istenmeyen öğrenci davranışları: “Derse öğretmenden sonra girmesi”, “Ders işlenirken öğretmenin sözünü kesmesi”, “Öğretmenden izin almadan dersten çıkması”, “Öğretmenin okulla ve sınıfla ilgili kurallara ilişkin uyarılarını dikkate almaması”, “Ders işlenirken ders dışı konuları gündeme getirerek ders akışını bozması”. Diğer öğrencilere yönelik istenmeyen öğrenci davranışları: “Derse katılmak isteyen arkadaşına engel olmaya çalışma, sözünü kesme”, “Sınıf içinde diğer öğrencilerle kavga etme”, “Arkadaşlarına fiziksel şiddet uygulama”, “Arkadaşlarının başarılarını kıskanma ve bunu olumsuz davranışa dönüştürme”, Bireysel istenmeyen öğrenci davranışları da şunlardır: “Sınıf içinde izin almadan konuşma”, “Okula uygun olmayan kılık kıyafet ve takılarla gelmesi”, “Dersle ilgili ya da başka konularda öğretmenlerine ve arkadaşlarına yalan söylemesi.”, “Ders sırasında cep telefonu kullanması”, “Ders işlenirken derse karşı ilgisiz bir tavır takınması”. Bu istenmeyen davranışları önleyebilme açısından mesleki kıdemi yüksek olan

öğretmenler, mesleki kıdemi düşük olan öğretmenlere göre daha yüksek oranda yeterliyim cevabını vermişlerdir. Mesleki kıdemi yüksek olan öğretmenlerin bu tür istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede kendilerini daha yeterli gördükleri sonucuna ulaşılmıştır. Anketin diğer maddeleri ile mesleki kıdem değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

—Ortaöğretim öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilme düzeyleri ile öğretmenlerin mezun oldukları fakülte arasında, anketteki bir tek soruya verilen cevapta anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Anlamlı bulunan madde, diğer öğrencilere yönelik istenmeyen öğrenci davranışlarından olan; “Arkadaşlarının araç ve gereçlerini izinsiz alması ve kullanması”dır. Eğitim yüksek okulu mezunu öğretmenlerin bu davranışı önleyebilmede diğer fakülte mezunu öğretmenlere göre daha yüksek oranda yeterliyim yanıtını verdikleri görülmüştür. Anketin diğer maddeleri ile öğretmenlerin mezun oldukları okul arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

—Ortaöğretim öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilme düzeyleri ile öğretmenlerin branşları arasında iki maddede anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Anlamlı bulunan maddeler şunlardır: “Kopya çekme ve kopya çekilmesine yardımcı olma” ve “Öğrencinin derse öğretmenden sonra girmesi”. “Kopya çekme ve kopya çekilmesine yardımcı olma” davranışını önleyebilme yeterliği ile ilgi soruya meslek dersleri öğretmenleri en yüksek oranda yeterliyim yanıtını vermişlerdir. “Öğrencinin derse öğretmenden sonra girmesi” davranışına ise yabancı dil öğretmenlerinin en yüksek oranda yeterliyim yanıtını verdikleri görülmüştür. Anketin diğer maddeleri ile öğretmenlerin branşları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır

—Öğretmenlerin görev yaptıkları okul türü ile anketteki bütün istenmeyen öğrenci davranışları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Anadolu Lisesi, İmam Hatip Lisesi ve Kız Meslek Liselerinde görev yapan öğretmenlerin sorulara en yüksek oranda yeterliyim cevabını verdikleri görülmüştür. Genel Lise, Endüstri Meslek Lisesi ve Teknik Liselerde görev yapan öğretmenlerin ise diğer okul türlerinde görev yapan öğretmenlere göre daha az oranda yeterliyim yanıtını verdikleri tespit edilmiştir. Bu bulgular sonucunda Anadolu Lisesi, İmam Hatip Lisesi ve Kız Meslek Lisesinde görev yapan öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilmede diğer okul türlerinde çalışan öğretmenlere oranla kendilerini daha yeterli gördükleri sonucuna ulaşılmıştır.

—Araştırma bulgularına göre öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı en çok kullandıkları yöntemler şunlardır: “Doğru davranışı ve olumlu sonucu belirtme”, “Göz teması ve sözsüz uyarıcılar ile uyarma”, “Sorumluluk verme”, “Öğrenci ile bireysel konuşma”, “Sınıf kurallarını hatırlatma”, “Sözlü uyarıda bulunma”, “Ders konusunda veya yönteminde değişiklik yapma”. Öğretmenlerin en az kullandıkları yöntemlerin: “Fiziksel ceza verme”, “Dokunarak veya fiziksel temasla uyarma” olduğu tespit edilmiştir.

—Öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı en çok kullandıkları yöntemler ile cinsiyetleri arasında anketin altı maddesinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Anlamlı bulunan maddeler şunlardır: “Davranışı görmezden gelme”, “Doğru davranışı ve olumlu sonucu belirtme”, “Okul yönetimi ile görüşme”, “Aile ile görüşme”, “Rehberlik servisi ile görüşme”, “Fiziksel ceza verme”. Erkek öğretmenlerin; “Fiziksel ceza verme”, “Okul yönetimi ile görüşme” yöntemlerini kullanma oranlarının bayanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. “Davranışı görmezden gelme”, “Doğru davranışı ve olumlu sonucu belirtme”, “Aile ile görüşme”, “Rehberlik servisi ile görüşme” yöntemlerini ise bayan öğretmenlerin daha çok kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı en çok kullandıkları yöntemler ile cinsiyetleri arasında anketin diğer maddelerinde anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

—Öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı en çok kullandıkları yöntemler ile medeni durumları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

—Öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı en çok kullandıkları yöntemler ile branşları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

—Öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı en çok kullandıkları yöntemler ile mezun oldukları fakülteler arasında anketin üç maddesinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Anlamlı bulunan maddeler şunlardır: “Rehberlik servisi ile görüşme”, “Sözel azarlama ve kınama”, “Dokunarak veya fiziksel temasla uyarma”. “Rehberlik servisi ile görüşme” yöntemine en yüksek oranda “her zaman kullanırım” ya da “çoğunlukla kullanırım” yanıtını Lisans tamamlama mezunları vermişlerdir. “Sözel azarlama ve kınama” ve “Dokunarak veya fiziksel temasla uyarma” yöntemlerini “her zaman kullanırım” ya da “çoğunlukla kullanırım” cevabını en yüksek oranda verenlerin eğitim fakültesi mezunları olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin

istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı en çok kullandıkları yöntemler ile mezun oldukları fakülte arasında anketin diğer maddelerinde anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

—Öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı en çok kullandıkları yöntemler ile mesleki kıdemleri arasında anketin bir maddesinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Anlamlı bulunan madde “Sınıf kurallarını hatırlatma” yöntemidir. Mesleki kıdemi 20 yıl ve üzeri olan öğretmenlerin bu yöntemi en yüksek oranda “her zaman kullanırım” ya da “çoğunlukla kullanırım” işaretledikleri görülmüştür. Öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı en çok kullandıkları yöntemler ile mesleki kıdemleri arasında anketin diğer maddeleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

—Öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı en çok kullandıkları yöntemler ile görev yaptıkları okul türü arasında anketin altı maddesinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Anlamlı bulunan maddeler şunlardır: “Davranışı görmezden gelme”, “Göz teması veya sözsüz uyarıcılar kullanma”, “Sözel azarlama, kınama”, “Okul yönetimi ile görüşme”, “Rehberlik servisi ile görüşme”, “Fiziksel ceza verme”. “Davranışı görmezden gelme” yöntemini “her zaman kullanırım” ya da “çoğunlukla kullanırım” cevabını en yüksek oranda Genel Liselerde görev yapan öğretmenlerin, “Göz teması veya sözsüz uyarıcılar kullanma”, “Okul yönetimi ile görüşme” ve “Rehberlik servisi ile görüşme” yöntemlerini “her zaman kullanırım” ya da “çoğunlukla kullanırım” cevabını en yüksek oranda Anadolu Liselerinde görev yapan öğretmenlerin, “Sözel azarlama, kınama”, yöntemini “her zaman kullanırım” ya da “çoğunlukla kullanırım” cevabını en yüksek oranda Ticaret Meslek Liselerinde görev yapan öğretmenlerin, “Fiziksel ceza verme” yöntemini “her zaman kullanırım” ya da “çoğunlukla kullanırım” cevabını en yüksek oranda Endüstri Meslek ve Teknik Liselerde görev yapan öğretmenlerin verdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

5.2. ÖNERİLER

1. Bir istenmeyen davranışın arkasında yatan asıl sebep ortaya çıkartılmadıkça, bu istenmeyen davranışın düzeltilmesinde doğru yaklaşım biçiminin saptanması da

olanaksızdır. İstenmeyen davranışın düzeltilmesinde cezadan çok bu davranışa neden olan problemin çözümüne önem verilmelidir.

2. Sınıfta istenmeyen öğrenci davranışlarının baş göstermemesi için önceden önlem alınmasının, davranış ortaya çıktıktan sonra onunla baş etmekten daha kolay olduğu düşünülerek hareket edilmelidir.
3. İstenmeyen davranışı önlemede uygun bir yol izlemek için, öncelikle sorunun ne olduğu öğrenciyle görüşülerek anlaşılmalıdır. Daha sonra çözüm yolu aranmalıdır.
4. Öğretmenlerin sınıfta disiplin sağlama ve istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilme yeterliklerinin artırılması amacıyla bu yeterlikleri kazandırmaya yönelik hizmet içi eğitim etkinlikleri düzenlenmelidir.
5. Okul yöneticileri ve öğretmenler için öğrenci ile iletişim kurma becerileri, etkili sınıf yönetimi konularında hizmet içi eğitim kursları düzenlenmelidir.
6. Sınıf yönetimi konulu yayınların artırılması ve öğretmenlere ulaşması sağlanmalıdır.
7. Sınıflarda istenmeyen öğrenci davranışlarını azaltmak için öğrencilerin kendilerine güven duymaları sağlanmalı ve akademik başarıları yükseltilmeye çalışılmalıdır.
8. Araştırma sonucunda öğretmenlerin, rehberlik servisinde yeterince yararlanmadıkları dikkat çekmektedir. Okullarda rehberlik anlayışının geliştirilmesi için rehberlik servislerinin daha etkili çalıştırılmasına ve rehberlik servisinden daha verimli yararlanılmasına çalışılmalıdır.
9. İstenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede okul yöneticileri ve öğretmenler ortak hareket etmeye çalışmalıdır.
10. Bu çalışmada öğretmenlerin istenmeyen davranışları önleme yeterlikleri anket tekniği kullanılarak tespit edilmeye çalışılmıştır. Benzer bir çalışma gözlem ve görüşme teknikleri kullanılarak yapılabilir.
11. Bu çalışma devlet okullarında yapılmıştır. Benzer bir çalışma devlet okulları ve özel okullarda yapılarak aralarındaki farklılıklar araştırılabilir.
12. Yapılacak farklı bir çalışmayla istenmeyen öğrenci davranışlarının hangi okul türlerinde daha çok görüldüğü tespit edilebilir.

KAYNAKLAR

- Ada, Şükrü; “Sınıf İçi Olası Sorunlara Karşı Alınabilecek Önlemler”, **Sınıf Yönetimi**, (Editör: Zeki Kaya), Pegem A Yayıncılık, Ankara, 2005.
- Ağaoğlu Esmahan; “Sınıf Yönetimi ile İlgili Genel Olgular”, **Sınıf Yönetimi**, (Editör: Zeki Kaya) **Sınıf Yönetimi**, Pegem A Yayıncılık, Ankara, 2005.
- Akar, İlhan; “Öğrenci Davranışlarını Etkileyen Etmenler”, **Sınıf Yönetimi**, (Editör: Zeki Kaya), Pegem A Yayıncılık, Ankara, 2005.
- Akçadağ, Tuncan; “Sorun Davranışların Yönetimi”, **Etkili Sınıf Yönetimi**, (Editör: Hüseyin Kıran), Anı Yayınları, Ankara, 2005.
- Aksoy, Naciye; “Sınıf İçi Kurallar”, **Sınıf Yönetimi**, (Editör: Emin Karip), Pegem A yayıncılık, Ankara, 2005.
- Akyol, Hayati; “Olumlu Öğrenmeye Uygun Bir Ortam Oluşturma”, (Editör: Leyla Küçükahmet), **Sınıf Yönetimi**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2004.
- Alkan, Cevat; Mehmet Kurt; **Özel Öğretim Yöntemleri**, Anı Yayıncılık, Ankara, 2000.
- Arı, Ramazan; **Gelişim ve Öğrenme**, Atlas Kitapevi, Konya, 2003.
- Ataman, Ayşegül; “Sınıf İçinde Karşılaşılan Davranış Problemleri ve Bunlara Karşı Geliştirilen Önlemler”, **Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar**, (Editör: Leyla Küçükahmet), Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2001.
- Atıcı, Meral; “Grasserin Problem Çözme Yaklaşımının Uygulanması”, **Eğitim Ve Bilim Dergisi**, Sayı; 128, 2003.
- Ayhan, Aydın; **Sınıf Yönetimi**, Alfa Yayıncılık, İstanbul, 2000.
- Ayhan, Aydın; **Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi**, Alfa Yayıncılık, İstanbul, 2003.
- Bacanlı, Hasan; **Gelişim ve Öğrenme**, Nobel Yayınları, Ankara, 2003.
- Balay, Refik; **2000’li Yıllarda Sınıf Yönetimi**, Sandal Yayınları, Ankara, 2003.

- Baloğlu, Nuri; “Türkiye İlköğretim Birinci Kademedede Görevli Öğretmenlerin Davranış Yönetimi Yeterlikleri”, **Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı:1, 2002.
- Başar, Hüseyin; **Sınıf Yönetimi**, Pegem A Yayıncılık, Ankara, 1997.
- Başaran, İ.Ethem; **Eğitim Yönetimi**; Ankara, Gül Yayınevi, 1993,
- Başaran, İbrahim Ethem; **Eğitim Psikolojisi**, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1972.
- Bolat, Faruk; **Ortaöğretim Öğretmenlerinin Sınıf Yönetiminde Davranışsal Yeterliliklerinin Öğrencilerce Değerlendirilmesi**, Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde 2002.
- Buluç, Bekir; “Sınıf İçi Disiplin Sağlanmasında Kuralların Önemi”, **XII Eğitim Bilimleri Kongresi**, Ankara, 2004.
- Bursalıoğlu, Ziya; **Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış**, Pegem A Özel Eğitim ve Hizmetleri, Ankara, 1998.
- Can, Niyazi; “Sınıfta Bir Lider Olarak Öğretmen”, **Sınıf Yönetimi**, (Editör: Mehmet Şişman; Selahattin Turan), Öğreti Yayınları. Ankara. 2005.
- Celep, Cevat; **Sınıf Yönetimi ve Disiplin**, Anı yayıncılık, Ankara, 2002.
- Çalık, Temel; “Sınıf Yönetimi ve Özellikleri”, **Sınıf Yönetimi**, (Editör: Leyla Küçükahmet), Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2004.
- Çelik, Kazan; “Disiplin Oluşturma ve Kural Geliştirme”, **Etkili Sınıf Yönetimi**, (Editör. Hüseyin Kıran), Anı Yayıncılık, Ankara, 2005.
- Çelik, Vehbi; **Sınıf Yönetimi**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2003.
- Çetin, Yılmaz, **İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğretmenlerinin Sınıfta Karşılaştıkları Disiplin Problemleri İle İlgili Görüşleri**, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana, 2002.
- Demirel, Özcan; **Planlamadan Uygulamaya Öğretme Sanatı**, Pegem A, Yayıncılık, Ankara, 2000.
- Demirtaş, Hasan; “Sınıf Yönetiminin Temelleri”, **Etkili Sınıf Yönetimi**, (Editör: Hüseyin Kıran), Anı Yayıncılık, Ankara, 2005.
- Dönmez, Burhanettin; “Bir Eğitimi Kurumu Olan Okul”, **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**, (Editör: Yüksel Öden), Pegem A yayıncılık, Ankara 2002.

- Duman, Tayip; “Yeni Bir Döneme Başlangıç”, **Sınıf Yönetimi**, (Editör: Leyla Küçükahmet), Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2004.
- Ekici, Gülay; “Öğretim Yönetimi”, **Sınıf Yönetimi**, (Editör: Emin Karip), Pegem A Yayıncılık, Ankara, 2005.
- Erden, Münire; **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**, Alkım Yayınları, İstanbul, 1998.
- Erden, Münire; **Sınıf Yönetimi**, Alkım Yayınları, İstanbul, 2000.
- Erdoğan, İrfan; **Sınıf Yönetimi**, Sistem Yayıncılık, İstanbul., 2001.
- Ergün, Mustafa; Aslı Yüksel; **İstenmeyen Öğrenci davranışları ve Çözüm Yolları**, www.eğitim.aku.edu.tr/davranis.doc.2006.
- Fidan, Nurettin; **Okulda Öğrenme ve Öğretme**, Aklın Yayınevi, Ankara, 1985.
- Gelişli, Yücel; “Sınıf Yönetiminde Aile ile İşbirliği”, **Sınıf Yönetimi**, Editör; Şule Erçetin; Çağatay Özdemir, Asil Yayın Dağıtım, Ankara, 2004.
- Gordon, Thomas; **Etkili Öğretmenlik Eğitimi**, Çeviren; Emel Aksay, Sistem Yayıncılık, İstanbul 1996.
- Gözütok, Dilek; **Öğretmenlerin Dayağa Karşı Tutumları**, 72 ofset, Ankara, 1993.
- Gündüz, Hasan Basri; “Eğitim Okul ve Sınıf Yönetimi”, **Sınıf Yönetimi**, (Editör. Şule Erçetin, Çağatay Özdemir, Asil Yayın Dağıtım, Ankara, 2004.
- Gündüz, Yüksel ; **Öğretmenlerin Sınıf Yönetimindeki Yeterlilikleri**, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2001.
- Güven, Mehmet; “Ana-Baba ile İlişkiler”, **Sınıf Yönetimi**, (Editör. Emin Karip), Pegem A Yayıncılık, Ankara, 2005.
- Hoşgörür, Vural; “İletişim”, **Sınıf Yönetimi**, (Editör; Zeki Kaya), Pegem A Yayıncılık, Ankara, 2005.
- İlgar, Lütfi; **Eğitim Yönetimi Okul Yönetimi, Sınıf Yönetimi**, Beta Yayın Basım Dağıtım, İstanbul, 2000.
- Işık, Halil; Öğrenme Ortamlarının Fiziksel Düzeni, **Sınıf Yönetimi**, (Editör: Mehmet Şişman, Selahattin Şişman), Öğreti Yayınları, Ankara, 2005.

İmer, Gülriz; “Olumlu Öğrenmeye Uygun Ortam Yaratma”, **Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar**, (Editör: Leyla Küçükahmet), Nobel Yayın dağıtım, Ankara, 2001.

Kaptan, Saim; **Bilimsel Araştırma ve İstatistiksel Teknikler**, Tekışık Web Ofset, Ankara, 1991.

Karakoç, S.Hasan; **Çanakkale İli İlköğretim Kurumları Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimindeki Yeterlilikleri**, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale, 1998.

Karaoğlu, Meral; **Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında İstenmeyen Davranışlar ve Yönetimi**, Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli 2002.

Karasar, Niyazi; **Bilimsel Araştırma Yöntemi**, Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd, Ankara, 1991.

Kaya, Zeki; “Olumlu Öğrenme Ortamı Oluşturma”, **Sınıf Yönetimi**, (Editör: Zeki Kaya), Pegem A Yayıncılık, İstanbul, 2005.

Keskin, Mehmet Ali; **Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Kullandıkları Başetme Yolları**, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2002.

Korkmaz, Ayşe; “Sınıf Organizasyonu”, **Sınıf Yönetimi**, (Editör: Leyla Küçükahmet), Nobel Yayın Yayın Dağıtım, Ankara, 2004.

Korkmaz, İsa; “İstenmeyen Davranışların Önlenmesi”, **Sınıf Yönetimi**, Editör; Zeki Kaya, Ankara, 2005.

Köktaş, Kılbaş, Şükran; **Sınıf Yönetimi**, Nobel Kitabevi, Adana, 2003.

Kuş, Elif; **Nicel Nitel Araştırma Teknikleri**, Anı Yayıncılık, Ankara, 2003.

Kutlu, Ercüment; **Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Sınıf Yönetiminde Davranış Düzenleme Sürecinin Değerlendirilmesi**, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, 2006.

Okutan, Mehmet; Disiplin Problemlerinin Sürekliliği, **Sınıf Yönetimi**, (Editör:Emin Karip), Pegem A Yayıncılık, Ankara, 2005.

Öner, Dilek; **Sınıf Yönetimi**, Celal Bayar Üniversitesi Öğretim Vakfı, Manisa, 2001.

- Özabacı, Nilüfer; “Sınıfta Sorunlar ve Özel Öğrencilerin Yönetimi”, **Sınıf Yönetimi**, (Editör: Mehmet Şişman, Selahattin Turan), Öğreti Yayınları, Ankara, 2005.
- Özdemir, İbrahim Ethem; “Sınıf Ortamında İstenmeyen Davranışlar”, **Sınıf Yönetimi**, (Editör: Şule Erçetin, Çağatay Özdemir), Asil yayın Dağıtım, Ankara, 2004.
- Özden, Yüksel; “Sınıf İçinde Öğrenme Öğretme Ortamının Düzenlenmesi”, **Sınıf Yönetimi**, (Editör: Emin Karip), Pegem A Yayıncılık, Ankara, 2005.
- Özkılıç, Rüçhan; “Sınıf İçinde Zaman Kullanımı”, **Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar**, (Editör: Leyla Küçükahmet), Nobel Yayın dağıtım, Ankara, 2001.
- Özsoy, Osman; **Etkin Öğrenci Etkin Öğretmen Etkin Eğitim**, Hayat Yayıncılık, İstanbul, 2004.
- Öztürk, Bülent; “Sınıfta İstenmeyen Davranışların Önlenmesi ve Giderilmesi”, **Sınıf Yönetimi**, (Editör: Emin Karip), Pegem A Yayıncılık, Ankara, 2005.
- Öztürk, Necla; **Sınıf Öğretmenlerinin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına İlişkin Görüşleri**, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2001.
- Özyürek, Mehmet; **Sınıf Yönetimi**, Karatepe Yayınları, Ankara 2001.
- Özyürek, Mehmet; **Sınıfta Davranış Yönetimi**, Karatepe Yayınları, Ankara, 2001.
- Pala, Aynur; “Sınıfta İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önlemeye Dönük Disiplin Modelleri”, **Manas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı:14, Bişkek, 2005.
- Sadık, Fatma; “Sınıf İçindeki Problem Davranışlarının Nedenleri”, **Eğitim Araştırmaları Dergisi**, Anı Yayıncılık, Ankara, Ekim, 2002.
- Sarı, Hakan; Bülent Dilmaç; “Sınıf Yönetiminin Temelleri”, **Sınıf Yönetimi**, (Editör: Musa Gürsel, Hakan Sarı, Bülent Dilmaç), Eğitim Yayıncılık, Konya, 2004.
- Sarıtaş, Mustafa; “Sınıf Yönetimi ve Disiplinle İlgili Kurallar Geliştirme ve Uygulama”, **Sınıf Yönetimi**, (Editör: Leyla Küçükahmet), Ankara, 2001
- Sarpkaya, Ruhi; “Sınıfın İlişki Düzenini Oluşturma”, **Etkili Sınıf Yönetimi**, (Editör: Hüseyin Kıran), Anı Yayınları, Ankara, 2005.
- Sayın, Nükhet; **Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Bu Davranışın Nedenlerine İlişkin Görüşleri İle İstenmeyen**

Davranışları Önleme Yöntemleri, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir 2001.

Selçuk, Ziya; **Okul Deneyimi Ve Uygulama**, Stat Ofset, Ankara,2000.

Semerci, Çetin; **Kopya Çekmeye İlişkin Tutum Ölçeği**, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:1,Elazığ, 2003.

Şahin, Ersin ; “Etkili Sınıf Yönetiminde Kurlar Oluşturmada Pozitif Disipline Dayalı Bazı Öneriler”, **Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, sayı:1, Bursa, 2002.

Şişman, Mehmet; **Öğretmenliğe Giriş**, Pegem A Yayıncılık, Ankara, 1999.

Tabancalı, Erkan; “Sınıf Ortamının Fiziksel Özellikleri”, **Etkili Sınıf Yönetimi**, (Editör: Hüseyin Kıran), Anı yayınları, Ankara, 2005.

Taş, Ali; “Sınıf Yönetimini Etkileyen Etenler”, **Etkili Sınıf Yönetimi**, (Editör: Hüseyin Kıran), Anı Yayınları, Ankara, 2005.

Tekışık, H.Hüseyin; “Öğretmenin Eğitime-Öğretmen Yeterlikleri ve Görevleri”, **Çağdaş Eğitim Dergisi**, Tekışık Eğitim Araştırma Geliştirme Vakfı Yayını, Sayı:312, Ankara 2004.

Temel, Ali; **Okulda ve Sınıfta Disiplin**, www.maltepe.edu.tr 2006.

Tertemiz, Neşe; “Sınıf Yönetimi ve Disiplini”, **Sınıf Yönetimi**, (Editör: Leyla Küçükahmet), Ankara, 2004.

Tezcan, Mahmut; **Eğitim Sosyolojisi**, Feryat Matbaası, Ankara, 1996.

Tok, Şükran; “Öğretimin Yönetimi”, **Etkili Sınıf Yönetimi**, (Editör: Hüseyin Kıran), Anı Yayınları, Ankara, 2005.

Toprakçı, Erdal; **Sınıf Örgütünün Yönetimi**, Ütopya Yayınevi, Ankara, 2002.

Topses, Gürsen; “Öğrenci Davranışlarını Etkileyen Psikolojik Etmenler ve Sorunlar”, **Sınıf Yönetimi**, (Editör: Leyla Küçükahmet), Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2004.

Tutkun, F.Ömer; “Sınıfta Yerleşim Düzeni”, **Sınıf Yönetimi**, (Editör: Zeki Kaya), Ankara, 2005.

Varış Fatma; **Eğitimde Program Geliştirme**, Alkım Kitapçılık Yayıncılık, Ankara, 1996.

Yavuzer, Haluk; **Ana-Baba ve Çocuk**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2002.

Yıldız, Vesile; Abbas Türnüklü; “İlköğretim Okullarında Öğretmenlerin Sınıflarında Karşılaştıkları Öğrencilerin İstenmeyen Davranışları ve Bu Davranışların Öğretmenleri Rahatsız Etme Düzeyi”, **Eğitim Araştırmaları Dergisi**, Sayı: 9, Ankara, Ekim, 2002.

Yiğit, Birol; “Sınıfta Disiplin ve Öğrenci Davranışının Yönetimi”, **Sınıf Yönetimi**, (Editör: Mehmet Şişman, Selahattin Turan), Öğreti Yayınları, Ankara, 2005.

Yüksel, Galip; “Sınıf Yönetimi ve Disiplinle İlgili Kurallar Geliştirme ve Uygulama”, **Sınıf Yönetimi**, (Editör: Leyla Küçükahmet), Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2004.

**ORTAÖĞRETİM ÖĞRETMENLERİNİN SINIF YÖNETİMİNDE
KARŞILAŞTIKLARI İSTENMEYEN ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARINI
ÖNLEYEBİLME YETERLİLİKLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ ANKETİ**

Değerli meslektaşım;

Bu anket ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin sınıf içinde karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilme yeterliliklerini değerlendirmek amacıyla hazırlanmıştır. Öğretmen iseniz kendinizi, yönetici iseniz öğretmenleri sıralanan davranışlara göre değerlendirmeniz istenmektedir. Ankette öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilme yeterliklerini ölçmeye yönelik bazı ifadeler verilmiştir. Lütfen ifadeleri dikkatle okuyunuz ve size en uygun olanı işaretleyiniz. Şu anda mevcut durumu ortaya koymaya yönelik cevaplar vermeye özen gösteriniz. Vereceğiniz cevaplar yalnızca bilimsel amaçla kullanılacak, hiçbir kişi ya da kuruluşa verilmeyecektir.

Anketten geçerli ve güvenilir sonuçlar elde edilmesi için lütfen hiçbir soruyu boş bırakmamaya çalışınız. İlgî ve yardımlarınız için şimdiden teşekkür eder meslek yaşamınızda başarılar dilerim.

Dilek BEŞDOK
Erciyes Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

BÖLÜM I**KİŞİSEL BİLGİLER**

Bu bölümde size ilişkin sorular sorulmaktadır. Lütfen aşağıdaki seçeneklerden durumunuza uygun olanların yanındaki parantezin içine çarpı (X) işareti koyunuz..

1- Cinsiyetiniz

Kadın Erkek

2- Yaşınız?

20-30 31-40 41-50 51 ve üstü

3- Medeni durumunuz?

Evli Bekar

4- Mesleki kıdeminiz?

0-4 yıl 5-9 yıl 10-14 yıl 15- 19 yıl
 20 yıl üzeri

5- Mezun olduğunuz okul türü?

Eğitim Fakültesi Fen- Edebiyat Fakültesi Eğitim Yüksekokulu
 Lisans Tamamlama Diğer: Belirtiniz.....

6- Branşınız hangi gruptadır?

Fen- Matematik Alanı Sosyal Alanlar Müzik, Beden Eğitimi, Resim İş
 Meslek Dersleri Yabancı Dil

7- Görev yaptığınız okul türü?

Genel Lise Anadolu Lisesi Ticaret Meslek Lisesi
 Endüstri Meslek ve Teknik Lise Kız Meslek Lisesi
 İmam Hatip Lisesi

8- Okuldaki göreviniz?

Müdür Müdür Yardımcısı Öğretmen

9- Sınıflardaki ortalama öğrenci sayısı?

0-20 arası 21-30 arası 31-40 arası
 41- 50 arası 51-60 arası 60 ve üzeri

BÖLÜM II

İSTENMEYEN ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARINI ÖNLEYEBİLME YETERLİLİĞİ ANKETİ

AÇIKLAMA: Soruları cevaplandırırken öğretmen iseniz kendinizi, idareci iseniz öğretmenlerinizi değerlendiriniz.

Ankete ilişkin vermiş olduğunuz içten cevaplar araştırmaya katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

1. EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMI VE ÖĞRETMENE YÖNELİK İSTENMEYEN ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARI LİSTESİ		Öğretmenin istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilme yeterliliği				
		Çok yeteriyim	Yeteriyim	Kısmen yeteriyim	Yetersizim	Çok yetersizim
1	Öğrencinin derse öğretmenden sonra girmesi.					
2	Öğretmenin ders anlattığı esnada etrafındaki arkadaşları ile konuşması ve onları konuşmaya teşvik etmesi.					
3	Ders işlenirken öğretmenin sözünü kesmesi (Öğretmenin anlatımına müdahale etme, itiraz etme vs).					
4	Öğretmeden izin almadan dersten çıkması.					
5	Öğretmenin okulla ve sınıfla ilgili kurallara ilişkin uyarılarını dikkate almaması (Ders, kıyak kıyafet, disiplin vb).					
6	Ders işlenirken ders dışı konuları gündeme getirerek ders akışını bozması.					
7	Öğretmenin arkasından olumsuz el kol hareket-leri yapması (Taklidini yapma, öğretmeni küçük düşürmeye yönelik davranışlarda bulunma vb).					
8	Öğretmene sözlü saldırıda bulunması.					
9	Öğretmen ders işlerken sınıf içinde dolaşması.					
10	Öğretmenin sorularına cevap vermeyi reddetmesi.					
11	Öğretmenin ve öğrencilerin dikkatlerini dağıtıcı olumsuz davranışlarda bulunma (Gürültü yapma ve değişik garip sesler çıkarma, sıraya vurma, ayaklarını yere vurma).					
12	Okulun ve öğrencilerin araç ve gereçlerine zarar vermesi.					
13	İşlenen dersin dışında kitap okuması, test çözmek ya da başka derslerle ilgilenmesi.					
14	Kopya çekmesi ve kopya çekilmesine yardımcı olması.					
2. DİĞER ÖĞRENCİLERE YÖNELİK İSTENMEYEN ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARI LİSTESİ						
1	İnsanlara fiziksel zarar verebilecek bıçak, silah vb. aletleri sınıfa getirme ve bu araçlarla öğretmeni veya öğrencileri tehdit etmesi.					
2	Arkadaşlarına onları rahatsız edecek el şakası yapması.					
3	Öğrencilerin dikkatlerini dağıtıcı olumsuz davranışlarda bulunması (Gürültü yapma ve değişik garip sesler çıkarma, sıraya vurma, ayaklarını yere vurma, şarkı mırıldanma vb).					
4	Derse katılmak isteyen arkadaşına engel olmaya çalışması, sözünü kesmesi.					
5	Sınıf içinde diğer öğrencilerle kavga etmesi, arkadaşlarına fiziksel şiddet uygulaması.					
6	Sınıf içinde diğer öğrencilere küfür etmesi, argo konuşması, uygunsuz kelimeler kullanması.					
7	Sınıftaki arkadaşlarını gerekli gereksiz konularda eleştirmesi ve şikayet etmesi.					
8	Arkadaşlarının araç ve gereçlerini izinsiz alması ve kullanması.					
9	Arkadaşlarına sözlü saldırıda bulunması.					

10	Kağıt, kalem, silgi, tebeşir vs. malzemeleri arkadaşlarına fırlatması.					
11	Sınıf içinde ders düzenini bozacak gruplaşmalara katılması.					
12	Grup çalışmalarında sorumluluğunu yerine getirmemesi.					
13	Bilinçli olarak arkadaşlarını küçük düşürücü davranışlarda bulunması (isim takma, kişisel özellikleriyle alay etme vb.).					
14	Arkadaşlarının başarılarını kıskanma ve bunu olumsuz davranışa dönüştürmesi.					
3. BİREYSEL İSTENMEYEN ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARI LİSTESİ						
1	Ders araç ve gereçlerini getirmemesi.					
2	Derse hazırlıksız gelme ve verilen ödev sorumlulukları yerine getirmemesi.					
3	Mazereti olmadan derse devamsızlık yapması (Dersten kaçma ve derse girmeme).					
4	Okula siyasi kitap, dergi, broşür vs. getirme suretiyle belli bir görüşün ders esnasında savunuculuğunu yapması.					
5	Sınıf içinde izin olmadan konuşması.					
6	Okula uygun olmayan kılık kıyafet ve takılarla gelmesi.					
7	Derste bir şeyler yiyip içmesi (sakız çiğnemek vb).					
8	Temizlik anlayışı kazanmamış olmaktan kaynaklanan bazı davranışlarda bulunması (tükürme, kağıt atma, su dökme vs).					
9	Ders esnasında uyuması.					
10	Sınıf içinde hırsızlık yapması.					
11	Ders ile ilgili ya da başka konularda öğretmenine veya arkadaşlarına yalan söylemesi.					
12	Sınıftaki diğer arkadaşlarına göre kendini beğenmesi ve üstün görmesi.					
13	Ders sırasında cep telefonu kullanması (konuşma, oyun oynama, mesaj çekme vs).					
14	Ders işlenirken derse karşı ilgisiz bir tavır takınması (hayal kurma, dışarıyı seyretme, vb).					
15	Kılık kıyafetine, görünüşüne, temizliğine özen göstermemesi, özel eşyalarını özensiz kullanması.					
16	Derse aktif katılımını engelleyecek düzeyde öğrencinin çekingen ve utangaç davranması.					

İSTENMEYEN ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARINI ÖNLEMEDE ÖĞRETMENLERİN KULLANDIKLARI YÖNTEMLER		Her zaman kullanırım	Çoğunlukla kullanırım	Ara sıra kullanırım	Nadiren kullanırım	Hiçbir zaman kullanmam
1	Davranışı görmezden gelme.					
2	Göz teması veya sözsüz uyarıcılar (baş salama, kaşını çatma, vb) kullanma.					
3	Sözlü uyarıda bulunma.					
4	Dokunarak veya fiziksel temasla uyarma.					
5	Ders konusunda veya yönteminde değişiklik yapma.					
6	Doğru davranışı ve olumlu sonucu belirtme.					
7	Sorumluluk verme.					
8	Öğrencinin bulunduğu yeri ve ortamı değiştirme.					
9	Sözel azarlama, kınama.					
10	Öğrenci ile bireysel konuşma.					
11	Okul yönetimi ile görüşme.					
12	Aile ile görüşme.					
13	Rehberlik servisi ile görüşme.					
14	Sınıf kurallarını hatırlatma.					
15	Fiziksel ceza verme.					
16	Diğer (lütfen yazınız).					

T.C.
MELİKGAZİ KAYMAKAMLIĞI
İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.38.02.05.311/8094

Konu : Anket Uygulanması

19 Ocak 2006

A. Rıza Özdemirli And. MÜDÜRLÜĞÜNE
1. H. Lisesi MELİKGAZİ

Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Dilek BEŞDOK'un "Ortaöğretim Öğretmenlerinin Sınıf Yönetiminde Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeterliliklerinin Değerlendirilmesi (Kayseri İli Örneği)" isimli tez çalışması ile ilgili olarak ekte listede belirtilen ilçemiz ortaöğretim okullarında görev yapan öğretici ve öğretmen "İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeterliliği" konulu anket formunu okul müdürünün sorumluluk ve koordinesinde, eğitim-öğretimi aksatmadan uygulanmasını uygun görülüyüne dair Valilik Makamından alınan 07.06.2006 tarih ve 15180 sayılı onay ve ekleri ekte göndermiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

EKLER:

- 1- Onay (1 sayfa)
- 2- Anket Formu (1 adet-3 sayfa)

DAĞITIM:

- 1- Kayseri Lisesi
- 2- İstikbal Lisesi
- 3- Merkez End. Mes. Lisesi
- 4- Mimarşinan End. Mes. Lisesi
- 5- N. Mehmet Baldoktu And. Lisesi
- 6- Sena Yazar And. Lisesi
- 7- İmam Hatip Lisesi
- 8- A. Rıza Özdemirli And. İ.H. Lisesi

MELİKGAZİ KAYMAKAMLIĞI	
MELİKGAZİ İLÇE MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ	
GELEN EVRAK KAŞESİ	
V. NO	668
TARİHİ	21.06.2006
SÜRESİ	311

Mehmet ELMİA
Müdürü
Şube Müdürü

T.C.
KAYSERİ VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.38.00.03-3117

Konu : Anket Yapılması

07.05.2006 +015380

VALİLİK MAKAMINA

Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Dilek BEŞDOK'un "Ortaöğretim Öğretmenlerinin Sınıf Yönetiminde Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeterliliklerinin Değerlendirilmesi (Kayseri İli Örneği)" isimli tez çalışması ile ilgili olarak ekte listede isimleri belirtilen ilimiz Kocasinan ve Melikgazi ilçelerindeki ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmen ve idarelere "İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeterliliği" konulu anket formunu uygulaması istenince dair Erciyes Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı'nun 02.06.2006 tarih ve 500-0774-0311 sayılı yazıları ile adı geçen öğrencinin 23.12.2005 tarihli dilekçesi ile eke anket formu birlikte sunulmuştur.

Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Dilek BEŞDOK'un tez çalışması için, ekte örneği sunulan anket formunu ilimiz Melikgazi ve Kocasinan ilçelerine bağlı eke listede isimleri belirtilen ortaöğretim okullarında, okul müdürünün sorumluluk ve koordinatörlüğünde, eğitim-öğretimi aksatmadan uygulaması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.
Makamınıza da uygun görülüyü tahakküt olularınıza arz ederim.

Erdogan AYATA
Millî Eğitim Müdürü

OLUR
...06/2006

Turgay ERGİN
Vali Yardımcısı

EKLER :

- 1- Yazı örn. (1 adet)
- 2- Dilekçe (1 adet)
- 3- Anket Formları (3 sayfa)
- 4- Liste (1 adet)

T.C.
ERCİYES ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

02.06/2006

Sayı : B.30.2.ERC.0.70.72.00/ 500-0770-0314
Konu: Araştırma İzni

VALİLİK MAKAMINA
KAYSERİ

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencilerinden Dilek BEŞDOK, "Ortaöğretim Öğretmenlerinin Sınıf Yönetiminde Karşılaştıkları Davranışlarını Önleyebilme Yeterliliklerinin Değerlendirilmesi (Kayseri ili Örneği)" konulu yüksek lisans tez çalışması yapmaktadır. Adı geçen öğrencimizin belirlenen tez çalışması ile ilgili olarak Kayseri İli Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı ekte isimleri belirtilen liselerde öğretmen ve okul idarecilerine anket uygulaması yapılması için izin verilmesi hususunda gereğini müsaadelerimize arz ederim.

Prof. Dr. Şenol KARTAL
Rektör ü.
Rektör Yardımcısı

E K L E R :
1-Uygulanacak Anket Formu (3 sayfa)
2-Dilekçe (1 sayfa)
3-Okul Listesi (1 sayfa)

38039 Melikgazi-KAYSERİ
Tel: 0(323) 457 49 47 Fax: 0(323) 457 49 47
e-mail: iletisim@erciyes.edu.tr

T.C.
ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
KAYSERİ

Enstitünüz Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisiyim. "Ortaöğretim Öğretmenlerinin Sınıf Yönetiminde Karşılaştıkları Davranışlarını Önleyebilme Yeterliliklerinin Değerlendirilmesi (Kayseri ili Örneği)" konulu yüksek lisans tez çalışması yapmaktayım. Bu konuda Melikgazi ve Kocasinan ilçelerinde bulunan ekte isimleri yazılı genel lise öğretmen ve okul idarecilerine uygulanacak ekte sunulan anket çalışması için izne ihtiyacım vardır.
Gereğini bilgilerinize arz ederim.

02.06.2006

Dilek BEŞDOK

Adres:
Kayseri Lisesi
Melikgazi / KAYSERİ

EKLER
1 adet okul isimleri listesi
1 adet anket (4 sayfa)

K.T.
Ş. B. 2006

ÖZGEÇMİŞ

12.01.1975 yılında Sivas'ta doğdu. İlkokulu Kayseri Aydınlikevler İlkokulu, Ortaokul ve Lise öğrenimi Kayseri Aydınnevler Lisesi'nde tamamladı. 1999 yılında Erciyes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Eğitim Programları ve Öğretim Bölümünden mezun oldu. Halen Kayseri Lisesi'nde rehber öğretmen olarak görevini sürdürmektedir.

Adres :

Kayseri Lisesi Melikgazi /KAYSERİ

Tel :GSM: 0533 544 35 26

e-Posta : d.bestok@hotmail.com